

**PROGRAMACIÓN DO
DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA
IES de Allariz
Curso 2020-2021**

INTEGRANTES DO DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA:

MARÍA DE TORO GONZÁLEZ

MARIA INÉS RODRIGUEZ GARCÍA

INDICE

VALORES ÉTICOS , 1º ESO	3
VALORES ÉTICOS , 2º ESO.....	22
VALORES ÉTICOS , 3º ESO.....	42
VALORES ÉTICOS , 4º ESO.....	86
FILOSOFÍA DE 1º DE BACHARELATO.....	116
HISTORIA DA FILOSOFÍA.....	193
PSICOLOXÍA.....	213
FILOSOFÍA DA CIENCIA.....	240

ESQUEMA DAS PROGRAMACIÓNS

1) índice

2) Introducción e contextualización

3) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Concreción que recolla a relación dos estándares de aprendizaxe avaliados da materia que forman parte dos perfís competencial

4) Concreción dos obxectivos para o curso

5) Concreción dos contidos

6) Concreción que recolle a relación de estándares de aprendizaxe avaliados

Concretando para cada estándar:

1º. Temporalización.

2º. Grao mínimo de consecución para superar a materia.

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

7) Concrecións metodolóxicas que require a materia

8) Materiais e recursos didácticos que se vaian utilizar

9) Instrumentos e avaliación. Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado

11) Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

12) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

14) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados

15) Medidas de atención á diversidade

16) Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso que corresponda: Educación en valores, Tratamento das Tic, Plan lector, plan de convivencia

17) Actividades complementarias e extraescolares programadas por cada departamento didáctico

18) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas en relación cos resultados académicos e procesos de mellora

VALORES ÉTICOS , 1º ESO

A) INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.

A materia de Valores Éticos ten como obxectivo básico orientar o alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal. A orientación de Valores Éticos permitirá que ese proxecto se vaia enchendo de xeito acorde coa racionalidade práctica. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que determinarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

No plano didáctico, Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. Resulta evidente que o obxectivo de alcanzar maiores competencias sociais e cívicas está na súa propia constitución como materia. Pero a reflexión ética tamén require a posta en práctica da competencia comunicación lingüística, pola necesidade de rigor e claridade na exposición das propias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender deles. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedor, pois ambas inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade, o sentido crítico e o non-estancamento. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo; valores que son o corazón da Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a valores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter. Por último, a materia préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en traballos colaborativos como en tarefas individuais, a competencia dixital, que lles permita acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.

Apúntase, tamén, a oportunidade que brinda a materia para pór en práctica metodoloxías didácticas activas e contextualizadas que faciliten a participación do alumnado en traballos cooperativos, a realización de tarefas, a aprendizaxe baseada en problemas, o estudo de casos, o traballo por retos, etc., metodoloxías todas elas que lle confiren ao alumnado o papel de axente activo da súa propia formación.

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitado o concurso dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas

para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades, porque nestes e en outros é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta.

O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente. Son os seguintes: "A dignidade da persoa", "A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais", "A reflexión ética", "A xustiza e a política", "Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos" e, por último, "Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía". As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa foron os motivos determinantes de que, no currículo do primeiro ciclo, os alumnos e as alumnas de primeiro de ESO traballen o referido á personalidade e á súa constitución, a ineludibilidade dos problemas morais e a introdución á reflexión ética e política. En segundo de ESO abórdanse as achegas que, no campo da reflexión moral, fixeron os/as grandes pensadores/as e filósofos/as da historia, así como as conexións necesarias entre o campo da ética, o do dereito e o da política; conexións nas que o concepto de xustiza ocupa un papel central. En terceiro de ESO, curso final do ciclo, os temas atinxen á configuración da vida social e política, pondo como criterio ético básico dunha sociedade xusta o respecto á DUDH e os valores que a conforman, e vendo que tanto a Constitución Española como o Estatuto de Autonomía de Galicia se axustan a este criterio e o enriquecen. No cuarto curso da etapa retómanse xa, pero desde un nivel de afondamento superior, todos os temas que foron xurdindo nos cursos previos, tendo como horizonte que o alumnado, ao final da etapa, estea xa capacitado para levar a cabo o proxecto máis importantes de aqueles nos que se embarcarán: o dunha vida persoal e social digna e satisfactoria.

O **currículo básico** estrutúrase en torno a **tres eixos**:

- En primeiro lugar, pretende impulsar o obxectivo fundamental da educación como o pleno **desenvolvemento da personalidade humana e alentar o respecto aos principios democráticos de convivencia e aos dereitos e liberdades** fundamentais.
- En segundo lugar, contribúe a potenciar a **autonomía** do alumnado e a preparalo para converterse no principal axente do seu aprendizaxe, aprendendo a construír, mediante unha elección libre e fundamentada en **valores éticos propios**, asumindo de modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da súa liberdade .
- Finalmente, contribúe a favorecer a **construción dunha sociedade** libre, igualitaria, próspera e xusta, mediante a participación activa de cidadáns conscientes e respectuosos dos valores éticos nos que debe fundamentarse a **convivencia e a participación democrática, recoñecendo os dereitos humanos** como referencia universal para superar os conflitos, defender a igualdade, o pluralismo político e a xustiza social.

B) CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE. CONCRECIÓN QUE RECOLLA A RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS

Na área de Valores Éticos incidiremos no adestramento de todas as competencias de xeito sistemático, facendo fincapé nos descritores máis afíns á área.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía: O desenvolvemento desta competencia ofrece a oportunidade de realizar argumentacións, considerar e realizar xuízos morais e aplicar estratexias de resolución de problemas.

- Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.
- Promover accións que favorezan un desenvolvemento sustentable.
- Concienciarse dos efectos da acción humana na natureza e as súas repercusións na vida e na das próximas xeracións.
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece arredor nosa e responder preguntas.
- Resolver problemas seleccionando os datos e as estratexias apropiadas.

- Aplicar estratexias de resolución de problemas a situacións da vida cotiá.

Comunicación lingüística: Para o bo desenvolvemento desta competencia, será decisivo o fomento da lectura, a análise e a reflexión sobre libros e textos relacionados cos contidos curriculares. Deste xeito, desenvolveranse a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, á vez que se adquiren coñecementos sobre os valores éticos e os dereitos humanos. A presentación de dilemas éticos e o debate das súas posibles solucións contribúen ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística, porque esixe exercitarse en escoita, a exposición de ideas e a comunicación de sentimentos, utilizando tanto a linguaxe oral como outros sistemas de representación.

Os mecanismos que podemos utilizar serán:

- Dar importancia á lectura.
- Comprender o sentido dos textos escritos e orais.
- Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia.
- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais correctas para elaborar textos escritos e orais.
- Manexar elementos de comunicación non verbal en diferentes rexistros e nas diversas situacións comunicativas.
- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Compoñer distintos tipos de textos de forma creativa con sentido literario.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

Competencia dixital: Desenvolver a competencia dixital desde esta área axudaranos a manexar ferramentas que posibiliten o acceso ao coñecemento de feitos sociais, de documentos históricos e de tratados internacionais que poñan de relevo a contribución dos valores éticos á sociedade.

Á súa vez, proporcionará ao alumnado a oportunidade de entender a relación que existe entre a tecnoloxía e os valores éticos, para que aprenda a facer un bo uso dela no seu tempo libre.

Podemos adestrarnos nesta competencia dos modos:

- Empregar distintas fontes para a busca de información.
- Elaborar información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.
- Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.

Conciencia e expresións culturais: Esta área contribúe á adquisición de pautas persoais, interpersoais e interculturais que permiten participar de construtiva en calquera sociedade democrática, respectando os valores e os dereitos socialmente recoñecidos. Como facelo?...

- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos.
- Apreciar a beleza das expresións artísticas e as manifestacións de creatividade e fomentar o gusto pola estética no ámbito cotián.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

Competencias sociais e cívicas: A área de Valores Éticos é a materia desde onde se traballan de forma máis directa as competencias sociais e cívicas do alumnado. Traballamos as habilidades sociais. Á súa vez, ofrece a posibilidade de resolver conflitos interpersoais de forma construtiva, polo que o alumnado desenvolve actitudes como a tolerancia, a asertividade, a solidariedade e o respecto á pluralidade cultural, política, relixiosa ou de calquera outra natureza. As vías para profundizar nesta capacidade serán...

- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.
- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Desenvolver a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e de traballo, e para a resolución de conflitos.

- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.
- Recoñecer a riqueza da diversidade de opinións e de ideas.
- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades.
- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor :Para exercer dun modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e emprender accións que beneficien a sociedade, resulta necesario que os alumnos e as alumnas desenvolvan aspectos como a autonomía, o liderado, a creatividade ou a iniciativa persoal. Desde esta área considéranse tarefas e situacións reais e hipotéticas que permiten o adestramento das devanditas habilidades. Isto vai posibilitar que o alumnado expoña as súas ideas, inicie accións novas, asuma responsabilidades ou xestione os recursos materiais e persoais que ten ao seu alcance. Neste caso, os descritores que cumpriría adestrar serían:

- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.
- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos.
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Atopar posibilidades no contorno que outros non aprecian.
- Xerar novas e diverxentes posibilidades desde coñecementos previos dun tema.

Aprender a aprender: A competencia de aprender a aprender implica ser consciente das necesidades e dos procesos de aprendizaxe, a habilidade de superar dificultades para poder aprender con éxito. Esta promóvese na área de Valores Éticos mediante o exercicio de procesos cognitivos como analizar, sintetizar, relacionar, comparar ou argumentar, así como favorecendo o interese por descubrir a verdade e os valores que impregnan as experiencias da súa vida cotiá.

Os descritores que poderíamos utilizar para adestrar esta competencia serían:

- Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe.
- Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se deben realizar no proceso de aprendizaxe.
- Avaliar a consecución dos obxectivos de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

C) CONCRECIÓN, DE SER O CASO, DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO.

*** OBXECTIVOS DA EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA**

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

*OBJECTIVOS DA ÁREA DE VALORES ÉTICOS:

Valorar a dignidade humana para entender o que significa ser persoa e poder valorarse a si mesmo e aos que o rodean.

2. Descubrir a importancia dos valores éticos na formación da personalidade e a autoestima.
3. Comprender o concepto de virtude en Aristóteles para establecer relacións entre os actos, os hábitos e o carácter no desenvolvemento da personalidade.
4. Coñecer o concepto e as causas da crise de identidade que xorde na adolescencia.
5. Tomar conciencia da importancia que ten o desenvolvemento da autonomía e o control persoais no crecemento persoal e nas crises de identidade adolescentes, para poder identificar as súas causas e detectar as influencias que exercen os grupos sociais na personalidade.
6. Identificar os trazos máis característicos dos grupos de adolescentes reflexionando sobre a influencia que exercen sobre o individuo.
7. Recoñecer a diferenza entre autonomía e heteronomía desde a concepción kantiana.
8. Tomar conciencia da importancia que teñen o desenvolvemento da autonomía e o control da conduta no crecemento moral da persoa cara á vida adulta.
9. Identificar as aptitudes que posúe o ser humano para construír un autoconcepto positivo e potenciar a súa autoestima.
10. Reflexionar sobre as propias emocións para recoñecelas en situacións cotiás e poder mellorar as habilidades emocionais.
11. Comprender o concepto de intelixencia emocional e valorar a súa importancia na personalidade e no carácter moral do ser humano para mellorar as súas habilidades emocionais.
12. Recoñecer a relación do ser humano co contorno e os axentes sociais que o conforman, entendendo a súa influencia no desenvolvemento moral da persoa e valorando a vida en sociedade desde valores éticos recoñecidos.
13. Desenvolver certas habilidades sociais e técnicas de comunicación para dominar formas e xestos habituais que favorezan tanto as relacións interpersoais como o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas.
14. Entender a influencia das virtudes e dos valores éticos no establecemento respectuoso e comprensivo de relacións interpersoais, así como no exercicio da liberdade individual e social.

15. Sinalar os límites entre a liberdade persoal e a social, marcados pola ética e os dereitos humanos.
16. Valorar a importancia das habilidades emocionais, sociais e asertivas, co fin de moldear a personalidade a través de valores e virtudes éticos que favorezan as relacións interpersoais positivas e respectuosas, asegurando así unha vida en sociedade máis xusta e enriquecedora.
17. Recoñecer a vida privada e pública das persoas para trazar os límites da liberdade individual e social.
18. Apreciar o efecto que producen os valores na conduta individual e social, identificar os problemas derivados da súa ausencia e promovelos en beneficio das persoas e da sociedade.
19. Describir as semellanzas e as diferenzas que existen entre a moral e a ética, valorando a importancia desta última para actuar de forma racional.
20. Identificar a liberdade como base que sostén a moral da persoa e a intelixencia, a vontade e as normas éticas como medios que rexen a súa conduta.
21. Explicar a función dos valores éticos na vida persoal e social do ser humano, destacando a importancia de ser respectados.
22. Coñecer como se creou a ONU e o momento histórico que impulsou a elaboración da DUDH, destacando o seu valor como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos Estados.
23. Entender e valorar o contido da DUDH, facendo especial fincapé no respecto á dignidade humana como base de todos os dereitos humanos.
24. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución.

D) CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE DE:

1º. TEMPORALIZACIÓN. Seguiremos a recomendada polo libro de texto.

PRIMEIRO TRIMESTRE: Temas 1- Somos persoas , tema 2 Vivir en sociedade

SEGUNDO TRIMESTRE: tema 3 Ética e Moral. Tema 4 Vivir en democracia

TERCEIRO TRIMESTRE: tema 5 Cidadáns con dereitos, tema 6 Ciencia, técnica y valores.

Pode darse o caso de introducir variacións na orden expositiva si é útil desde o punto de vista de facer coincidir a exposición teórica con outras actividades no centro como as datas conmemorativas ou coincidindo con sucesos de actualidade que fagan necesario abordalo no momento

*Ademais, desde o ano pasado o IES de Allariz contribue a un ensino igualitario ,en compromiso e colaboración da rede educativa de apoio lgtbi de Galicia , polo que desde a materia de Valores éticos traballaremos a prol da educación no respecto á diversidade sexo-xenérica : Lgtbi e Feminismo-novas masculinidades. Esta cuestión afecta á unidade 1 e 2.

2º. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

- **RELACIÓN DE CONTIDOS (“B”), CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE “VEB”, COMPETENCIAS CLAVE**

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

- **B1.1. O concepto problemático de persoa. Significado etimolóxico.**
- **B1.2. Características da persoa: independencia, racionalidade e liberdade.**
- **B1.3. Dignidade da persoa: a persoa como ser moral.**
- **B1.1. Construír un concepto de persoa, cons-ciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.**

Estándar de aprendizaxe VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico.

Estándar de aprendizaxe VEB1.1.2. *Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.*

- CCL

Estándar de aprendizaxe VEB1.1.3. *Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral".*

- CSC

▪ **B1.4. Adolescencia: crise de identidade, formación de grupos e influencia do grupo no/na adolescente.**

▪ **B1.5. Desenvolvemento da autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escolla de valores éticos.**

▪ **B1.2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, e describir as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, coa finalidade de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir medrando moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.**

Estándar de aprendizaxe VEB1.2.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un resumo coa información obtida.

- CAA, CSC

Estándar de aprendizaxe VEB1.2.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos.

- CSIEE

▪ **B1.6. Personalidade: factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno ambiental que inflúen na súa construción. Capacidade de autodeterminación no ser humano.**

▪ **B1.3. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.**

Estándar de aprendizaxe VEB1.3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano.

- CSC , CSIEE

▪ **B1.7. A razón e a liberdade na estruturación da personalidade**

▪ **B1.4. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar "como quere ser", elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.**

Estándar de aprendizaxe VEB1.4.1. Describe e estima o papel relevante da personalidade e na escolla dos valores éticos que a conformarán.

Estándar de aprendizaxe VEB1.4.2. Realiza unha lista dos valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade, e explica as razóns da súa elección.

- CSIEE , ▪ CSC

▪ **B1.8. A intelixencia emocional e o seu papel no desenvolvemento moral da persoa.**

▪ **B1.9. Emocións, sentimentos e vida moral.**

▪ **B1.10. Valores éticos e capacidade de autocontrol emocional.**

▪ **B1.5. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.**

Estándar de aprendizaxe VEB1.5.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano.

Estándar de aprendizaxe VEB1.5.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral.

▪ CCL

Estándar de aprendizaxe VEB1.5.3. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras

CAA, CSC, CSIEE

▪ **B1.11. Habilidades emocionais segundo Goleman.**

▪ **B1.12. Habilidades emocionais e virtudes éticas.**

▪ **B1.13. Introspección: autoconhecimento, auto-control e autonomía.**

▪ **B1.6. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, con capacidade de empregar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, para mellorar as súas habilidades emocionais.**

Estándar de aprendizaxe VEB1.6.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo.

▪ CAA

Estándar de aprendizaxe VEB1.6.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras.

▪ CSC

Estándar de aprendizaxe VEB1.6.3. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da propia conduta.

▪ CAA, CSIEE

▪ **B1.14. Construción da identidade propia conson-te valores éticos.**

▪ **B1.15. Persoa como proxecto vital.**

▪ **B1.7. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, consonte os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.**

Estándar de aprendizaxe VEB1.7.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a propia identidade e facer de si mesmo/a unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesmo/a.

▪ CSIEE

Estándar de aprendizaxe VEB1.7.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.

▪ CSIEE

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

▪ **B2.1. A natureza social do ser humano.**

▪ **B2.2. Relación dialéctica entre individuo e sociedade.**

▪ **B2.3. Os valores éticos como guías das relación interpersoais na sociedade.**

▪ **B2.1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.**

Estándar de aprendizaxe VEB2.1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.

▪ CSC

Estándar de aprendizaxe VEB2.1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.

▪ CCL, CSC

Estándar de aprendizaxe VEB2.1.3. Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema.

▪ CD, CSIEE

▪ **B2.4. Proceso de socialización: interiorización de valores e normas morais.**

▪ **B2.5. Valores inculcados polos axentes sociais na configuración da personalidade.**

▪ **B2.6. Necesidade da crítica racional para alcanzar valores éticos universais, exemplificados na Declaración de dereitos humanos.**

▪ **B2.2. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, a través da análise do papel que desempeñan os axentes sociais.**

Estándar de aprendizaxe VEB2.2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive.

▪ CCL

Estándar de aprendizaxe VEB2.2.2. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos.

▪ CAA, CD , CSC

Estándar de aprendizaxe VEB2.2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais.

▪ CSC

▪ **B2.7. Diferenza entre a vida privada (regulada pola ética) e a vida pública (regulada polo dereito). Límites da liberdade nos dous ámbitos.**

▪ **B2.3. Distinguir na persoa os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.**

Estándar de aprendizaxe VEB2.3.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos.

▪ CCL

▪ **B2.8. Habilidades emocionais de Goleman e valores éticos que atinxen ás relación humanas.**

- **B2.4. Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersonal, e establecer o seu vínculo cos valores éticos que enriquecen as relacións humanas.**

Estándar de aprendizaxe VEB2.4.1. Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático so-bre o tema.

- CAA

- **B2.9. Asertividade fronte a agresividade e a inhibición.**

- **B2.10. Asertividade e respecto á dignidade das outras persoas.**

- **B2.11. Asertividade e outras habilidades sociais.**

- **B2.5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, coa finalidade de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas ne-cesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.**

Estándar de aprendizaxe VEB2.5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co compor-tamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións inter-persoais, o respecto á dignidade das persoas.

- CCL, CSIEE

Estándar de aprendizaxe VEB2.5.2. Aмосa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humano teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e nomea-damente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ningún, etc.

- CSC

Estándar de aprendizaxe VEB2.5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilízalos de forma natural na súa relación coas demais persoas.

CAA, CCL

Estándar de aprendizaxe VEB2.5.4. Exercita algunhas técnicas de comuni-cación interpersonal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilízalas no momento adecuado.

- CAA, CCL, CSIEE

- **B2.12. Valores e virtudes éticas nas relación interpersoais.**

- **B2.13. Deber moral e cívico do auxilio.**

- **B2.6. Xustificar a importancia dos valores e das virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.**

Estándar de aprendizaxe VEB2.6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosi-dade, etc.

- CSC

Estándar de aprendizaxe VEB2.6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como res-ponsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo, xustiza, etc.

- CSC

Estándar de aprendizaxe VEB2.6.3. Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia.

- CSC

BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

- **B3.1. Diferenzas entre ética e moral. Importancia da reflexión ética.**

- **B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano á súa plena realización.**

Estándar de aprendizaxe VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral.

- CSC

Estándar de aprendizaxe VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética.

- CSC

- **B3.2. Conduta instintiva animal e o comportamento racional, libre e moral do ser humano.**

- **B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas.**

Estándar de aprendizaxe VEB3.2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.

CMCCT, CSC

- **B3.3. Liberdade e concepto de persoa.**

- **B3.4. Influencia na liberdade da intelixencia e da vontade.**

- **B3.5. Factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeada-mente o papel da educación.**

- **B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.**

Estándar de aprendizaxe VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa.

- CCL

Estándar de aprendizaxe VEB3.3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer.

- CAA

Estándar de aprendizaxe VEB3.3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais.

CCL, CD, CMCCT

- **B3.6. Valores. O seu papel na vida individual e colectiva.**

▪ **B3.7. Clases de valores.**

▪ **B3.8. Xerarquías de valores.**

▪ **B3.4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, a súa clasificación e a súa xerarquía, coa finalidade de comprender a súa natureza e a súa importancia.**

Estándar de aprendizaxe VEB3.4.1. Explica o que son os valores e as súas principais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas.

▪ CCL

Estándar de aprendizaxe VEB3.4.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc.

CAA,CSC

Estándar de aprendizaxe VEB3.4.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais.

CD,CSC

▪ **B3.9. Carácter distintivo dos valores éticos.**

▪ **B3.5. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.**

Estándar de aprendizaxe VEB3.5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos.

▪ CSC

▪ **B3.10. Valores e normas éticas, e os seus efectos beneficiosos para a persoa e para a comunidade.**

▪ **B3.6. Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que proporcionan á persoa e á comunidade.**

Estándar de aprendizaxe VEB3.6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.

▪ CSC

Estándar de aprendizaxe VEB3.6.2. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.

CAA ,CSC,CSIEE

**BLOQUE 5. OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DECLARACIÓN UNIVERSAL DOS DEREITOS HUMANOS (DUDH) E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS
SOBRE DEREITOS HUMANOS**

▪ **B5.1. Preámbulo da DUDH: a dignidade das persoas como fundamento dos seus dereitos universais, inalienables e innatos.**

▪ **B5.1. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os dereitos humanos.**

Estándar de aprendizaxe VEB5.1.1. *Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo.*

- CCL
- **B5.2. Dereitos da muller: patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e de-sigualdade de xénero.**
- **B5.3. Dereitos da infancia.**
- **B5.2. Estimar a importancia do problema actual do exercicio dos dereitos da muller e da infancia en grande parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles, coa finalidade de promover a súa solución.**

Estándar de aprendizaxe VEB5.2.1. *Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.*

Estándar de aprendizaxe VEB5.2.2. *Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización co-mo soldados/as, etc.*

Estándar de aprendizaxe VEB5.2.3. *Emprende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos.*

- CSC
- CSIEE
- **B5.4. Organizacións que traballan polos dereitos humanos: institucións internacionais e ONG.**
- **B5.3. Apreciar o labor que realizan institucións e ONG que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando as persoas que por natureza os posúen, pero non teñen a oportunidade de exercelos.**

Estándar de aprendizaxe: VEB5.3.1. *Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións.*

3º. PROCEDIMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN : *Xa contestei no apartado G.*

-Observación directa da actitude do alumno/a en relación á disciplina e silencio na aula, atención á explicación e realización correcta dos traballos en tempo e forma, actitude de diálogo e respecto, interés e participación.

-Recompilación das tarefas realizadas na aula e encomendadas na casa (por vía presencial ou telemática).

E) CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA :

O punto de partida de todo o proceso de ensinanza -aprendizaxe deben ser os **coñecementos previos** do alumnado para proceder a partir de ahí, cun espírito sempre constructivo, análise crítico dos mesmos. Conforme a este principio, propoño as seguintes **orientacións metodolóxicas**:

-A aprendizaxe non será exclusivamente un proceso acumulativo, no que as ideas se impoñan externamente e se vaian engadindo unhas a outras. A profesora debe evitar as explicacións maxistras dando **protagonismo ao alumnado**. Trátase de que sexan os alumnos, nun proceso continuo de intercambio de opinións, coñecementos e experiencias, tanto persoais como alleas, os encargados de **construír o seu propio aprendizaxe**, logrando, desta forma, acadar os obxectivos.

-Hai que potenciar aquelas actividades orientadas a **aprender a razoar e argumentar**, de modo crítico e autónomo, tal e como ven recollido nos obxectivos da área.

Os alumnos realizarán as actividades (individuais e de grupo) seleccionadas pola profesora (de entre as que se ofrecen tanto no libro de texto como na página web ,cortos, cuentos, crucigramas, puzzles, etc.).

As actividades serán moi numerosas e de diferente natureza, algunhas delas requirirán o uso de internet e das novas tecnoloxías, polo que corresponde á docente decidir, en función do tempoe , sobre todo, do interese que suscite o tema en cuestión, si traballalas na aula de forma oral ou ben facelo por escrito. Deberá, ao mesmo tempo, considerar a conveniencia de que algunhas poidan ser realizadas en casa polo alumno, ou alumnos (si se trata dun traballo en grupo) para ser revisadas na próxima sesión. Na E.S.O., o alumnado debe desenvolver un pensamento e unha actitude críticos que se fundamenten en valores éticos. Por este motivo, é recomendable que a docente plantexe actividades, tarefas e proxectos cun trasfondo ético que o alumnado deba realizar, de forma individual ou en grupo. Deberíamos empregar métodos activos que favorezan a participación, a socialización, a creatividade, alternando o traballo individual co traballo en grupo (3 ou 4 alumnos). Esta forma de proceder permitirá ao alumnado coñecer e interiorizar os valores éticos de forma comprensiva e significativa.

Esta liña metodolóxica sitúa ao estudante como protagonista directo do seu propio aprendizaxe.

A metodoloxía combinará a explicación maxistral, con dinámicas activas que capten o interese do alumnado nos temas.

E a lectura e comentario de textos na aula e sobre todo de noticias online co fin de que estén alerta dos acontecementos e da realidade social e global .

Empregaremos o diálogo socrático, no que o alumnado vaia entrenando a súa capacidade de facerse preguntas e dialogar consigo mesmo e os demais compañeiros.

Os métodos deberían ser participativos ,alternando o traballo individual co traballo en grupo. Isto leva implícita a utilización de estilos de ensino socializadores, creativos e tamén cognitivos para conseguir que os seus xuízos e eleccións dirixan a súa conduta e as súas relacións sociais cara ao benestar común.

Neste contexto metodolóxico, o estudante convértese en protagonista da súa propia aprendizaxe, mentres que o docente vai cedendo terreo para que o alumnado logre maior autonomía nas súas aprendizaxes

Á súa vez, a transmisión do coñecemento das características que conforman a imaxe persoal farase a partir de aprendizaxes baseadas na experiencia, onde o alumnado percibe a información a través das súas propias experiencias e respectando sempre o desenvolvemento dos seus diversos estilos de aprendizaxe.

MODIFICACIÓNS QUE SE LEVARÁN A CABO NO CASO DE TER QUE ADAPTARSE A UN CONTEXTO DOCENTE NON PRESENCIAL POR MOR DO COVID

Metodoloxía de traballo que se seguirá no caso de ensino a distancia

Situación A: (Si se trata do grupo completo)

A profesora enviará as unidades didácticas elaboradas de tal forma que os contidos teóricos queden moi resumidos e simplificados á hora de fomentar a súa comprensión polo alumnado, e priorizar a dimensión práctica da asignatura en tanto a poñer en xogo as competencias de reflexión, pensamento crítico e búsqueda de información para traballar as cuestións de xeito mais constructivo e dinámico.

Así, proporcionarei e guiarei o traballo do alumnado a través dunha batería de exercicios variados en canto áo obxectivo e estratexias (comprensión, disertación, establecer analogías, pensamento a través de imaxes ou consulta de noticias ...etc.)

O traballo será supervisado e se establecerá un contacto conmigo a través de correo electrónico, Aula Virtual e Classroom co fin de resolver as dúbidas relativas á elaboración das tarefas e á transmisión dos aspectos nos que poden ir mellorando ou corrixindo as actividades.

Serei clara ao establecer as datas para a entrega das tarefas e o alumnado terá que responsabilizarse de entregar en tempo os traballos , pois de non ser así restará nota dun punto ou mais alá de 5 días non se admitirán.

◦ As tarefas resoltas enviaranse ao profesorado vía telemática.

▪ corrección individualizada e posterior envío por correo electrónico, Aula virtual ou Classroom.

▪ correccións globais explicativas , ou selección do mellor traballo da clase(de xeito anónimo) subidas ao Classroom ou Aula Virtual

Situación B (Solo unha parte do grupo online)

◦ Para o alumnado que acuda ás aulas, seguirase a metodoloxía habitual .

◦ Para o alumnado que non asista presencialmente; no referente ás tarefas; seguirase o procedemento descrito no apartado 1 (Grupo completo).

Situación C: Metodoloxía no caso do alumnado que non poida seguir ensinanza telemática porque non ten acceso a internet e non poda acudir presencialmente ás aulas:

Despois da comunicación da ausencia deixarei impresas as explicacións detalladas Para que realicen actividades durante a semana ou quincena na conserxería (para que o recolla alguén achegado que non se atope en corentena) .De non haber persoas que sirvan de enlace co/a alumno/a enviaranse por correo ordinario.

As dúbidas que teñan na realización das tarefas serán anotadas nun documento e enviadas á conserxería para resolvelas eu por escrito (no prazo de catro días como máximo) e serán recollidas de novo para renvialas ao alumn@ en cuestión.

***ACTIVIDADES**

Recurrerei a diversidade de actividades para evitar a monotonía. Algunhas de estas actividades poden ser:

- Actividades de repaso e recuperación para os alumnos/as que vaian máis atrasados.
- Actividades de ampliación e profundización para os máis aventaxados.
- Actividades nas que o alumno/a empregue diferentes estratexias (resolución de casos, debate, análise de datos, lectura e estudio de noticias e artigos de opinión...).
- Actividades de investigación que favorezan o traballo autónomo e permiten a cada alumno aplicar o ritmo e forma de traballo máis axeitados a súas características individuais.
- Actividades individuais

No tocante á **motivación** hai que buscar materiais que atraian a atención máis que contidos , porque debemos descubrirlles temas e problemas descoñecidos para o alumno, e non solo os que lle interesen a el previamente ou que xa coñece. É bo, neste sentido, ir cambiando de soportes ou materiais e de actividades. Así como non perder de vista a necesidade de establecer un trato respectuoso e cordial entre o profesor /alumnos, que incidirá na aprendizaxe.

Detectar os seus intereses e necesidades, e tratar de conectar con eles é importante na motivación cara o estudo e tamén o é favorecer a aplicación e a transferencia das aprendizaxes á súa vida real.

F) MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAIAN UTILIZAR.

-Libro de texto de Vicens Vives, PRESTEL ALFONSO: "VALORES ÉTICOS 1.Galicia con ISBN: 9788468232355. 2015

-Libros de lectura

-Prensa online e escrita.

-A profesora entregará fotocopias con exercicios ou explicación teórica , para as que o alumnado costeará unha parte.Tamén se pode usar o Classroom ou Aula Virtual para facer chegar este material ao alumnado..

-Consulta de páxinas web e cancións, fragmentos de algún documental.

G) CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO.

Como xa comentei noutros apartados, a carga teórica e a explicación maxistral debe ser mínima xa que os obxectivos son outros que os do resto de asignaturas .Por iso a avaliación recollerá os elementos mais procedimentais como a participación, a motivación e a realización das tarefas encomendadas na clase por parte do alumnado.

As probas de avaliación de contidos serán excepcionais, e soamente no caso de haber problemas de falta de disciplina ou de traballo nese grupo. E de ser o caso de ter feito exame teórico tereino en conta nun máximo de 60% da calificación trimestral.

A norma habitual será realización de traballos na aula, ou tarefas encomendadas que non requiran de moitas horas de dedicación.

Así que os procedementos de avaliación serán, sobre todo ...

- A observación directa do traballo diario (interés, esforzo, actitude de respecto e compañerismo, participación...) a través de anotacións e puntualizacións.
- Análise e valoración de tarefas (creatividade e orixinalidade, idoneidade das respostas en relación ao que se esixen...) e do avance do alumno/a nas súas competencias de razoar, exemplificar os temas do abstracto ao concreto, mellorar no debate e na crítica, lectura comprensiva e búsqueda de coñecementos novos.
- Valoración cualitativa do avance colectivo da clase.

Si o/a alumno/a é constante e se compromete co traballo encomendado, amosa interés, se esforza nos traballos encomendados na clase e participa nos debates da aula, recibirá unha calificación positiva de modo cuantitativo. De non ser o caso suspenderá a materia.

A puntuación obtida en xuño comprenderá a media entre as calificacións trimestrais, non tendo lugar o abandono da asignatura no último trimestre (nese caso non superará a materia)

Aprobar en xuño é factible si o alumno/a ten dous trimestres aprobados, e non abandonou o traballo na aula no terceiro.

Non habendo contidos teóricos examinados non haberá recuperacións, pero a forma de superar ese suspenso sería rectificar na actitude (ben de non participar, non esforzarse nas tarefas ou non respectar a convivencia na aula).

Estes tres elementos teñen que equilibrarse entre si para poder aprobar cada trimestre e superar a materia durante o curso.

-Esta é unha materia na que o peso da calificación revertirá na disposición do alumno/a de respectar e practicar os "valores" no seu comportamento na aula (saber convivir, respectar ós demais, formas cívicas de relación...) polo que a nota do boletín reflectirá en certa medida tamén estes aspectos.

En principio a media se elaborará tendo en conta este porcentaxe:

- a) Nota de traballos, tarefas (corrección formal, esforzo, idoneidade da resposta e profundidade ou aproveitamento das tarefas encomendadas :
Entre 70% e 60% puntos os traballos presentados e tarefas /
- b) a actitude, curiosidade, esforzo e participación no debate da aula o 30% ou 40 % restante.

Pero este cómputo pode variar en función do tipo de actividades levadas a cabo en cada trimestre para ser máis xusto co esforzo desempeñado polo alumnado.

-A entrega de tarefas fora do prazo exixe á profesora da obriga de correxila e puntuala, polo que se pretende que sexan responsables no seu traballo e organicen o seu tempo.

-De ser o caso, aquel alumnado que na hora asignada a Valores éticos, teña sesión cun profesional logopeda ou de Audición e Linguaxe, avaliareino a través de exercicios que teñan relación co temario, preferentemente do libro de texto pero poden ser materiais alternativos escollidos pola profesora.

-O alumnado que suspenda a asignatura por abandono total da mesma, terá que examinarse de teoría no terceiro trimestre e na avaliación de xuño de contidos que veñen no libro e aqueles que aporte o profesorado en relación á programación.

H) INDICADORES DE LOGRO PARA AVALAIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

-Coidado do contorno ambiental e dos seres vivos

-Vida saudable e coidado do medioambiente

-A ciencia no día a día

-Manexo de elementos matemáticos

-Razoamento lóxico e resolución de problemas

- Actitudes favorables ao estudo e o traballo en grupo.

-Comprensión oral e escrita

-Expresión oral e escrita

-Normas básicas de comunicación

-Comunicación noutras linguas

- Uso das tecnoloxías da información e a comunicación.

-Comunicación audiovisual

-Utilización de ferramentas dixitais
-Respecto polas manifestacións culturais propias e alleas
-Expresión cultural e artística
-Educación cívica e constitucional
-Creatividade
-Emprendemento
-Perfil de aprendiz
-Ferramentas para estimular o pensamento
-Planificación e avaliación da aprendizaxe

-Coñecemento dos dereitos e deberes.
Habilidades para a interacción social.
Desarrollo de actitudes solidarias e tolerantes.
-Desarrollo da autonomía e iniciativa persoal.
A importancia da toma de decisions.
-Respeto polas creaciones culturais.
-Expresión cultural e artística.
-A importancia da estética en nuestra sociedad.

i) ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

O alumnado que teña a materia de Valores éticos de 1º pendente terá que entregar un traballo ou varias tandas de exercicios para analizar e reflexionar sobre os contidos da asignatura de este xeito semi guiado polo profesor/a.

J) ORGANIZACIÓN DOS PROCEDIMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS .

As evidencias que podemos recoller na área de Valores Éticos poden ser:

- Actividades do libro do alumnado ou da proposta didáctica que traballen sobre os estándares definidos na unidade.
- Mapas mentais ou conceptuais elaborados polos estudantes.
- Produtos de aprendizaxe deseñados en tarefas de aplicación nun contexto real.
Intervencións orais na aula para expoñer o propio pensamento.
Traballos por parellas nos que colaboren na resolución de exercicios e reflexións.
- Probas escritas que recollan os estándares de aprendizaxe.
- Problemas de aplicación de contidos nos que é necesario o desenvolvemento do razoamento lóxico.
- Ferramentas de autoavaliación e coavaliación do traballo na aula

K) DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE PODAN ADOPTAR COMO CONSECUCENCIA DOS SEUS RESULTADOS.

Este curso teremos a sesión de avaliación inicial a mediados de outubro, nos cursos da ESO. A información previa é valiosa para planificar o traballo, para axustar o pronóstico de avance e sobre todo para ser realistas, pero non se pode sabendo que dentro do traballo educativo o estímulo e a confianza nas posibilidades de avance son valiosas ferramentas de traballo. É importante realizar unha avaliación previa coa que obter información acerca do grupo e de cada alumno/a.

Técnicas a empregar:

-Probas escritas ou orais, revisión e análise dos traballos realizados, cuestionarios... As preguntas deben ser claras, concisas e axeitadas ás persoas que teñen que contestar
-Entrevistas con eles.
-Observación da profesora na aula: Si se realiza en situacións diversas se poderá comprobar o desenvolvemento do alumno/a en distintos contextos: na posta en práctica de procedementos; nas relacións cos seus compañeiros; ao enfrentarse a unha tarefa nova, en ambientes menos estruturados como excursións ou recreos...

As probas e datos recabados serven para recoller información relevante a través dunha serie de preguntas dirixidas a os alumnos/as sobre determinados aspectos; por exemplo, os seus coñecementos, actitudes, destrezas, intereses (motivación) e tamén dificultades ou flaquezas.

As respostas recollidas dan conta dos aprendizaxes realizados e da súa funcionalidade.

Establecer o nivel de competencia curricular implica determinar o que é capaz de facer o alumnado en relación aos obxetivos e contidos das diferentes áreas ou bloques formativos. Esta competencia curricular non se refire únicamente a aspectos conceptuais, os cales tamén teñen cabida nas aulas de aprendizaxe de tarefas, dentro do traballo das habilidades de desenvolvemento cognitivo nos seus contidos máis instrumentais, senon tamén ao desenvolvemento de capacidades afectivas, sociais e de equilibrio persoal.

Esta avaliación inicial permite:

1-con necesidades educativas especiais, altas capacidades...).

2-Decidir qué medidas organizativas adoptar: tipo de agrupamentos, ubicación de espazos, xestión do tempo, etc.

3-Decidir o modo e os tempos nos que levar a cabo a avaliación do proceso de ensinanza-aprendizaxe.

4- Precisar o que é capaz de facer en relación cos aprendizaxes que se lle propoñen.

5.- Situar ao alumno ou alumna en relación á proposta curricular do centro.

6.- Tomar decisións sobre posibles adaptacións curriculares para a aula ordinaria, así como os procedementos que poidamos utilizar para avaliar o nivel de competencia curricular e determinar así o tipo de axuda que precisa.

7-Pode ter consecuencias no relativo a impulsar a socialización co resto dos compañeiros, ou evitar distraccións si o neno ten problemas de concentración, ou cambiar a disposición física na aula por problemas de visión...

L) MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE:

Á hora de formular as medidas de atención á diversidade e inclusión debemos solicitar, en primeiro lugar, información sobre cada grupo de alumnos e alumnas; que podemos obter a partir da avaliación inicial, como a relativa a:

- O número de alumnos e alumnas.
- O funcionamento do grupo (clima da aula, nivel de disciplina, atención...).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto ao desenvolvemento de contidos curriculares ou competenciais.
- As necesidades que se puidesen identificar; convén pensar nesta fase en como se poden abordar (*planificación de estratexias metodolóxicas, xestión da aula, estratexias de seguimento da eficacia de medidas, etc.*).
- Os aspectos que se deben ter en conta ao agrupar os alumnos e as alumnas para os traballos cooperativos.
- Os tipos de recursos que se necesitan adaptar para obter un logro óptimo do grupo.

Necesidades individuais

A avaliación inicial facilítanos tamén información acerca de diversos aspectos individuais dos nosos estudantes; a partir dela poderemos:

- Identificar os alumnos ou as alumnas que necesitan un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. (Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requira atención específica por estaren en risco, pola súa historia familiar, etc.).
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar.
- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares que cómpre adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.

M) CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO

Os **elementos transversais**, como a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional, traballaranse especialmente nesta asignatura, posibilitando e fomentando que o proceso de ensinanza-aprendizaxe dos alumnos e das alumnas sexa o máis completo posible.

A materia en sí, fai dos chamados “elementos transversais” que deixen de selo e se presenten como contidos centrais a destacar. A educación moral e cívica é un ámbito de reflexión sobre os principios xerais de valor, que permiten enfrontarse criticamente a realidades sociais como a violencia, a tortura, etc. Analizar criticamente a realidade cotidiana e as normas sociais e morais vixentes, axudar a impulsar formas máis xustas e axeitadas de convivencia.

Aproximar ao alumnado cara conductas e hábitos máis coherentes cos principios e hábitos de convivencia , e que reforcen valores como a xustiza, a solidariedade, a cooperación ou o respecto pola natureza. O mundo cambiante e global no que vivimos, no que cada vez máis as Sociedades son máis abertas e plurais , fai urxente ocuparse da Educación Moral. A materia vai encamiñada a exibir a cada suxeito un esforzo de construción de criterios morales propios, razoados,e solidarios. Hai humanos que precisan dunha reorientación ética .E por iso, trataremos durante o curso de revisar a visión sobre ...

- as relacións do ser humano(alumno/a) consigo mesmo e cos demais.

- ...co traballo e as formas económicas creadas

- ... co seu entorno natural e urbano.

- ... co seu propio corporalidade, estética, vida saudable

A Educación Moral axudará á construción racional e autónoma dos principios, valores e normas.

A materia de Valores éticos tamén debe dar a oportunidade de reflexionar sobre...

-a necesidade de apreciar, manter e profundizar a DEMOCRACIA, así como incorporala aos propios hábitos pessoais de interrelación.

- recurrir á tolerancia e o diálogo para resolver os conflitos xenerados na vida colectiva, deixando de lado as concepcións absolutas dos valores pero tamén o relativismo .

*Experiencias que producen importantes consecuencias formativas ou LOGROS que debemos acadar ó final de curso...

- desenvolvemento do xuízo moral.

- consolidación deo respecto mutuo.

- a comprensión recíproca.

- a solidariedade.

- a cooperación e integración colectiva.

- saber discutir e defender os propios principios e así adquirir aptitudes para o diálogo.

- coherencia entre xuízo e acción , conducta moral.

-Respecto á diversidade sexo-xenérica :Lgtbi e Feminismo

*Para conquistar estes obxectivos, a programación irá orientada a abordar estes temas e a aplicar actividades pensadas especificamente para favorecer a formación do xuízo e o comportamento moral. Tamén se incentivará ós alumnos/as, sobre todo coa excusa das actividades complementarias, o seu compromiso e participación naquelas actividades cívicas non necesariamente escolares (Exemplo: mercadillos solidarios, contribución con algunha ONG ou asociación, ...)

Por outra banda, a propia práctica docente, na que a participación de alumnos/as e profesores/as democráticamente sexa habitual, natural, xa é unha vía de transmisión dos valores transversais.

- **Intentaremos impulsar o uso das Tic**, propoñendo a elaboración de traballos e propoñendo exercicios interactivos para analizar os contidos da programación.

-**No relativo ao Plan lector**, o Departamento acata o proxecto de centro, asumindo as horas destinadas a lectura libre , organizado polo equipo de biblioteca.

N) ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POR CADA DEPARTAMENTO DIDÁCTICO.

O Departamento de Filosofía prevé as seguintes actividades para o vindeiro curso 2020-21:

-Empregar as datas conmemorativas para decorar pasillos ou pequenas “produccións imaxinativas” do alumnado sobre esa problemática ou loita moral, co fin de traballalo nas aulas e poner en coñecemento da comunidade educativa as investigacións ou reflexións do alumnado.

Visita a algún refuxio de animais ou museo de interés.

* Posible visita a Museo Verbum en Vigo, Naturnova ou Complexo do parque arqueolóxico de Campolameiro si a situación do Covid mellorase.

Ñ) MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

Sempre debo ter aberta o diálogo fluído co alumnado en base ás dificultades que podan ir atopando no proceso de ensino-aprendizaxe ,adaptando as clases e o nivel de esixencia , así como o ritmo expositivo en función das posibilidades reais de aproveitamento.

Será necesario adaptar sempre a praxe didáctica a quen vai dirixida nun proceso de retroalimentación entre a programación, o traballo na aula e os resultados que se vaian conseguindo. Isto afecta non solo ás esixencias respecto ao seu traballo senón tamén a seleccionar ben os temas e contidos que debemos priorizar e cales non son axeitados abordar a nivel teórico por quedar lonxe da competencia intelectual do alumnado (debido a súa idade, experiencias previas ou grado de madurez).

*Ademais, a presente programación poderá ser obxecto dalgunha variación en beneficio do proceso educativo, sobre todo no referente á temporalización ou á aminorar o ritmo expositivo si as clases pasan a modo virtual debido á situación da COVID.

VALORES ETICOS 2º ESO

* P.2. Introducción e contextualización.

A materia de Valores Éticos ten como obxectivo básico orientar o alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal. A orientación de Valores Éticos permitirá que ese proxecto se vaia enchendo de xeito acorde coa racionalidade práctica. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que determinarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

No plano didáctico, Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. Resulta evidente que o obxectivo de alcanzar maiores competencias sociais e cívicas está na súa propia constitución como materia. Pero a reflexión ética tamén require a posta en práctica da competencia comunicación lingüística, pola necesidade de rigor e claridade na exposición das propias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender deles. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedor, pois ambas inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade, o sentido crítico e o non-estancamento. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo; valores que son o corazón da Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a valores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter. Por último, a materia préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en traballos colaborativos como en tarefas individuais, a competencia dixital, que lles permita acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.

Apúntase, tamén, a oportunidade que brinda a materia para pór en práctica metodoloxías didácticas activas e contextualizadas que faciliten a participación do alumnado en traballos cooperativos, a realización de tarefas, a aprendizaxe baseada en problemas, o estudo de casos, o traballo por retos, etc., metodoloxías todas elas que lle confiren ao alumnado o papel de axente activo da súa propia formación.

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitado dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia

abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades, porque nestes e en outros é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta.

O currículo básico estruturase en torno a tres eixos . En primeiro lugar, pretende cumprir co mandato da Constitución Española, que propón como obxectivo da educación favorecer o pleno desenvolvemento da personalidade e respecto aos principios democráticos de convivencia, os dereitos e liberdades fundamentais, que deben interpretarse según os establecidos na Declaración Universal dos Dereitos Humanos e os acordos internacionais ratificados por España co fin de promover a súa difusión .

Tamén contribúe a potenciar a autonomía do adolescente e a preparalo para converterse no principal axente do seu propio desenvolvemento [...].

Finalmente, contribúe a favorecer a construción dunha sociedade libre, igualitaria, próspera e xusta, mediante a participación activa de cidadáns conscientes e respectuosos cos valores éticos.

O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente. Son os seguintes: "A dignidade da persoa", "A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais", "A reflexión ética", "A xustiza e a política", "Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos" e, por último, "Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía". As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa .

Así, en **segundo de ESO** iranse introducindo contidos máis complexos de asimilar que en primeiro da ESO. Abórdanse as achegas que, no campo da reflexión moral, fixeron os/as grandes pensadores/as e filósofos/as da historia, así como as conexións necesarias entre o campo da ética, o do dereito e o da política; conexións nas que o concepto de xustiza ocupa un papel central.

P.3. CONTRIBUCIÓN DA ÁREA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

As competencias non se estudan, nin se ensinan: adéstranse. Para iso, é necesaria a xeración de tarefas de aprendizaxe que permitan ao alumnado a aplicación do coñecemento mediante metodoloxías de aula activas.

*Abordar cada competencia de xeito global en cada unidade didáctica é imposible; debido a iso, cada unha destas divídese en **indicadores de seguimento** (entre dous e cinco por competencia), grandes paires que permiten describirla dun xeito máis preciso; dado que o carácter destes é aínda moi xeral, o axuste do nivel de concreción esixe que os devanditos indicadores se dividan, á súa vez, no que se denominan **descriptores da competencia**, que serán os que «describan» o grao competencial do alumnado. Por cada indicador de seguimento atoparemos entre dous e catro descriptores, cos verbos en infinitivo.*

*En cada unidade didáctica cada un destes descriptores concrétese en **desempeños competenciais**, redactados en terceira persoa do singular do presente de indicativo. O desempeño é o aspecto específico da competencia que se pode adestrar e avaliar de xeito explícito; é, polo tanto, concreto e obxectivable. Para o seu desenvolvemento, partimos dun marco de descriptores competenciais definido para o proxecto e aplicable a todas as materias e cursos da etapa.*

Na área de Valores Éticos

Na área de Valores Éticos incidiremos no adestramento de todas as competencias de xeito sistemático facendo fincapé nos descriptores máis afíns á área.

Comunicación lingüística

Para o bo desenvolvemento desta competencia, será decisivo o fomento da lectura, a análise e a reflexión de textos relacionados cos contidos curriculares. Deste modo, desenvolveranse a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, ao mesmo tempo que se adquiren coñecementos sobre as teorías e os valores éticos, a moral, a liberdade, a xustiza, os dereitos humanos e a vida en sociedade.

Por outro lado, contribuírase conxuntamente á comunicación lingüística e á transmisión de valores a través da reflexión individual e grupal sobre situacións pasadas e actuais, da busca de información, da elaboración e exposición de traballos por parellas ou grupo , que esixen poñer en práctica habilidades colaborativas como a escoita activa, a negociación e o diálogo, a empatía e a expresión de ideas e sentimentos, utilizando as linguaxes verbal, corporal e artística.

Os descritores que podemos utilizar son:

- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais correctas para elaborar textos escritos e orais.
- Compoñer distintos tipos de textos creativamente con sentido literario(poemas, cancións, cómics,relatos...)
- Respetar as normas de comunicaciónna aula : quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Manexar elementos de comunicación non verbal en diferentes rexistros e nas diversas situacións comunicativas.
- Comprender o sentido dos textos escritos e orais.
- Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia
  - Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

Competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

Esta competencia ofrece a oportunidade de realizar argumentacións e realizar xuízos morais ou aplicar estratexias de resolución de problemas e de conflitos relacionados coa tecnoloxía.

Os descritores que podemos traballar son:

- Interactuar co contorno natural de xeito respectuoso, en relación aos contidos sobre Ecoloxía.
- Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.
- Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no contorno natural e das súas repercusións para a vida futura.
- Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá.
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece arredor nosa e responder preguntas.
- Resolver problemas seleccionando os datos e as estratexias apropiadas.

Conciencia e expresións culturais

Esta área contribúe á competencia de conciencia e expresións culturais na medida en que se toma conciencia da importancia dos seus valores culturais. Á súa vez, posibilita a adquisición de pautas persoais, interpersoais e interculturais que permiten participar de forma eficaz e construtiva en calquera sociedade democrática, respectando os valores éticos e os dereitos e os deberes socialmente recoñecidos.

Os descritores que adestraremos nesta competencia son:

- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Apreciar os valores culturais do patrimonio natural e da evolución do pensamento científico.
- Apreciar a beleza das expresións artísticas e as manifestacións de creatividade, e fomentar o gusto pola estética no ámbito cotián.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

Competencias sociais e cívicas

A área de Valores Éticos é, sen dúbida, a materia desde onde se traballan de forma máis directa as competencias sociais e cívicas do alumnado. As habilidades sociais e de colaboración increméntanse cando se reflexiona sobre o fundamento ético da sociedade e se toma conciencia da importancia dos seus valores éticos e morais. Á súa vez, ofrece a posibilidade de resolver conflitos interpersoais de forma construtiva, polo que o alumnado non só fortalece a construción da súa personalidade, senón que desenvolve actitudes como a tolerancia, a asertividade, a solidariedade ou o respecto á pluralidade cultural, política e relixiosa, favorecendo a socialización e a adquisición de comportamentos morais significativos.

Os descritores que adestraremos nesta competencia son:

- Recoñecer riqueza na diversidade de opinións e de ideas.
- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.

- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades. Involucrarse ou promover accións cun fin social.
- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.
- Desenvolver capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo, e para a resolución de conflitos.
- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa nos ámbitos da escola e da súa localidade.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

Para exercer dun modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e da xustiza, e emprender accións que beneficien a sociedade, resulta necesario que o alumnado desenvolva aspectos como a autonomía, o liderado, a capacidade de innovación, a creatividade ou a iniciativa persoal.

Desde esta área fórmulanse tarefas e situacións reais e hipotéticas que permiten o adestramento das devanditas habilidades..

Neste caso, os descritores que cómpre traballar son:

- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Priorizar a consecución de obxectivos grupais sobre os intereses persoais.
- Configurar unha visión do seu futuro realista e ambiciosa.
- Atopar posibilidades no contorno que outros non aprecian.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos(creatividade)
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.

Aprender a aprender

Esta competencia promóvese na área de Valores Éticos mediante o exercicio de procesos cognitivos como analizar, sintetizar, relacionar, comparar ou argumentar, así como favorecer o interese por descubrir a verdade dos feitos históricos e os valores que impregnan as experiencias da súa vida cotiá. Básicamente traballárase realizando tarefas de investigación e traballos de exposición na aula sobre algún tema-problema.

Os descritores que se poden utilizar son:

- Identificar potencialidades persoais: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se deben realizar no proceso de aprendizaxe.
- Seguir os pasos establecidos e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios.
- Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

P.4. CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO

1. Expresar o significado da personalidade, describindo as virtudes e os valores éticos que fortalecen o carácter e axudan a actuar sobre a base da razón e da liberdade.
2. Tomar conciencia da importancia que teñen o desenvolvemento da autonomía e o control da conduta no crecemento moral da persoa cara á vida adulta.
3. Desenvolver certas habilidades sociais e técnicas de comunicación para dominar formas e xestos habituais que favorezan tanto as relacións interpersoais como o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas.
4. Identificar as aptitudes que posúe o ser humano para construír un autoconceito positivo e potenciar a súa autoestima.
5. Valorar a importancia das habilidades emocionais, sociais e asertivas, co fin de moldear a personalidade a través de valores e virtudes éticos que favorezan as relacións interpersoais positivas e respectuosas, asegurando así unha vida en sociedade máis xusta e enriquecedora.
6. Entender a influencia das virtudes e dos valores éticos no establecemento respectuoso e comprensivo de relacións interpersoais, así como no exercicio da liberdade individual e social.
7. Identificar a liberdade como base que sostén a moral da persoa e a intelixencia, a vontade e as normas éticas como medios que rexen a súa conduta.

8. Sinalar os límites entre a liberdade persoal e a social, marcados pola ética e os dereitos humanos.
9. Recoñecer a vida privada e pública das persoas para trazar os límites da liberdade individual e social.
10. Asumir que a liberdade e a xustiza conforman a base moral do ser humano, valorando a vontade e a razón como elementos que incrementan a súa independencia e autonomía na sociedade.
11. Coñecer diversas teorías éticas, así como os elementos comúns e diferenciadores que as compoñen.
12. Comprender os elementos máis significativos de teorías éticas, como o hedonismo de Epicuro, o eudemonismo aristotélico e a ética utilitarista.
13. Aproximarse aos aspectos básicos do eudemonismo aristotélico, apreciando a súa validez na actualidade.
14. Coñecer as semellanzas e as diferenzas entre a ética, o dereito e a xustiza.
15. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución.
16. Tomar conciencia da falta de neutralidade de certas investigacións científicas actuais, cuxos obxectivos non respectan un código ético fundamentado na Declaración Universal dos Dereitos Humanos, en prol dun falso progreso e prexudicando as persoas ou o ambiente.
17. Coñecer que é a tecnociencia e avaliar o seu impacto negativo no ambiente.
18. Aplicar os valores éticos da Declaración Universal dos Dereitos Humanos como criterio para establecer límites éticos e xurídicos á actividade científica e tecnolóxica, evitando así unha aplicación indebida e facilitando a resolución dos dilemas morais que adoitan presentarse nos campos da medicina e da biotecnoloxía.
19. Entender os problemas que a dependencia da tecnoloxía provoca ao ser humano.
20. Identificar pautas e investigacións científicas que non respectan o código ético fundamentado na Declaración Universal dos Dereitos Humanos.

P.5.CONCRECIÓN DOS CONTIDOS

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

→**Obxectivos:** A, d, h, l

Contidos:

▪ B1.1. **Conceptos de persoa achegados pola filosofía.**

Criterios de avaliación

- B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.

Estándares de aprendizaxe.

- VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as.
- CCL

→**Obxectivos:**▪ a, c, d, h, l

Contidos:

▪ B1.2. **Visión kantiana: a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si mesma.**

Criterios de avaliación

- B1.2. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.

Estándares de aprendizaxe.

- VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais.
- VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.
- CSC

→ **Obxectivos:** a,b, d, h, l

Contidos:

▪ B1.3. **Noción aristotélica da virtude: relación cos hábitos e o carácter. Virtudes éticas.**

Criterios de avaliación

- B1.3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.

Estándares de aprendizaxe.

VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter.

- VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional.

▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

→ Obxectivos: a, b, e, g,h

Contidos:

- B2.1. **Diferenzas entre ética e dereito.**

- **B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública.**

Criterios de avaliación

- B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.

Estándares de aprendizaxe.

- VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática.

- VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.

▪ CD ▪ CCL ▪ CSC ▪ CSIEE

BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

→ Obxectivos : a, d, h

Contidos:

- **B3.1. Diferenza entre ética e moral.**

- **B3.2. Reflexión ética como guía racional de conduta.**

Criterios de avaliación

- B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización.

Estándares de aprendizaxe.

- VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade.

- VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta.

▪ CSC

→ Obxectivos: a,b, d,g,h.

Contidos:

- **B3.3. Estrutura moral da persoa.**

- **B3.4. Etapas do desenvolvemento moral en Piaget e Köhlberg. Paso da heteronomía á autonomía moral.**

Criterios de avaliación ▪ B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.

Estándares de aprendizaxe. ▪ VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta.

Estándares de aprendizaxe.

- VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Kohlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral.
- CCL ▪ CSC

→ Obxectivos: a, g, h

Contidos:

▪ **B3.5. A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa.**

Criterios de avaliación ▪ B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

Estándares de aprendizaxe.

- VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.
- CCL

→ Obxectivos: a, b, c ,d, e, g, h

Contidos:

▪ **B3.6. Características distintivas dos valores éticos.**

▪ **B3.7. Valores éticos e dignidade humana.**

Criterios de avaliación ▪ B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.

Estándares de aprendizaxe.

- VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concre-tos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.
- CCL

Estándares de aprendizaxe.

- VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social.
- CSC ▪ CSIEE

→ Obxectivos: a, b, h, l

Contidos:

▪ **B3.8. Normas. Especificidade das normas éticas.**

▪ **B3.9. Relativismo moral dos sofistas.**

▪ **B3.10. Intellectualismo moral en Sócrates e Platón.**

▪ **B3.11. Relativismo moral fronte a obxectivismo moral.**

Criterios de avaliación ▪ B3.5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.

Estándares de aprendizaxe.

- VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc.
- VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas.
- VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intellectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto.
- VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada.
- CCEC ▪ CCL ▪ CSC

→ Obxectivos: b, e, g, h, l

Contidos:

- **B3.12. Clasificación das teorías éticas: éticas de fins e éticas procedementais.**
- **B3.13. A ética de Epicuro como ética de fins.**

Criterios de avaliación ▪ B3.6. Explicar as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro.

Estándares de aprendizaxe.

▪ VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas.

▪ CAA ▪ CCL

Estándares de aprendizaxe.

▪ VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins.

▪ CCEC

Estándares de aprendizaxe

▪ VEB3.6.3. Elaborar, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes.

▪ CAA ▪ CCL

→ Obxectivos: b, h, l

- **B3.14. O eudemonismo aristotélico como ética de fins.**
- **B3.15. O ben supremo da persoa en Aristóteles e as tres tendencias da alma.**

Criterios de avaliación

▪ B3.7. Entender os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais.

Estándares de aprendizaxe.

▪ VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións.

▪ VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.

▪ VEB3.7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins.

▪ CCL ▪ CCEC

→ Obxectivos: b, g, h, l

Contidos:

- **B3.16. O utilitarismo como ética de fins: principio de utilidade; concepto de pracer; compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal; localización do valor moral nas consecuencias da acción.**

Criterios de avaliación

▪ B3.8. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoien a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.

Estándares de aprendizaxe.

▪ VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras.

Estándares de aprendizaxe

▪ VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins.

▪ VEB3.8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista.

▪ CCL ▪ CSIEE ▪ CCL ▪ CCEC

BLOQUE 4. A XUSTIZA E A POLÍTICA

→ Obxectivos: a, b, e, h, l

Contidos:

- **B4.1. Relación entre ética, política e xustiza no pensamento aristotélico.**
- **B4.2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos.**

Criterios de avaliación

- B4.1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pe-samento de Aristóteles.

Estándares de aprendizaxe

- VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza.
- CCEC

Estándares de aprendizaxe.

- VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles.
- CAA

→ Obxectivos: b, e, g, h, l

Contidos:

- **B4.3. A política de Aristóteles.**
- **B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade.**

Criterios de avaliación

- B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.

Estándares de aprendizaxe.

- VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado.
- CSIEE   ▪ CD   ▪ CSC

Estándares de aprendizaxe

- VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.
- CAA   ▪ CCL

BLOQUE 5. OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DECLARACIÓN UNIVERSAL DOS DEREITOS HUMANOS (DUDH) E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS

→ Obxectivos: b, e, h

Contidos:

- **B5.1. Relacións entre ética e dereito.**

Criterios de avaliación

- **B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións.**

Estándares de aprendizaxe.

- VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito.
- CCL   ▪ CD

BLOQUE 6. OS VALORES ÉTICOS E A SÚA RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA

→ Obxectivos: a,b, d, e, f, g, h, m

Contidos:

- **B6.1. Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana.**
- **B6.2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica.**

Criterios de avaliación

- B6.1. Recoñecer a importancia da dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade consonte os valores defendidos pola DUDH.

Estándares de aprendizaxe.

▪ VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.).

▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC

Estándares de aprendizaxe.

▪ VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.

▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC

Estándares de aprendizaxe. ▪ VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente.

▪ CD ▪ CSIEE

→ Obxectivos: a, d, g, m

Contidos:

▪ **B6.3. Problemas da tecnodependencia.**

Criterios de avaliación

▪ B6.2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que conduce.

Estándares de aprendizaxe.

▪ VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización.

▪ CMCCT

→ Obxectivos: a, b, d, e, f, g, h, m

Contidos:

▪ **B6.4. Dilemas morais que presentan os avances en medicina e biotecnoloxía.**

Criterios de avaliación ▪ B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía.

Estándares de aprendizaxe.

▪ VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais.

▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC

Estándares de aprendizaxe. ▪ VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas.

▪ CSC ▪ CSIEE

*P.6. a) CONCRECIÓN QUE RECOLLE A RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES.

Xa o plasmei no punto anterior.

*P.6. b) TEMPORALIZACIÓN.

Seguiremos a recomendada polo libro de texto: Bloque 1 e 2 no primeiro trimestre, Bloque 3 e 4 no segundo trimestre, e Bloque 5 e 6 no terceiro.

Pero no caso de que o alumnado xa traballase algunha unidade, co fin de non repetir saltaremos unidades. Tamén pode modificarse a orden expositiva si é útil desde o punto de vista de facer coincidir a exposición teórica con outras actividades no centro como as datas conmemorativas ou coincidindo con sucesos de actualidade que fagan necesario abordalo no momento.

*P.6. c) GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

Os contidos da área de Valores Éticos agrúpanse en seis bloques e ligados a eles propóñense os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe (ao que me remitín no punto anterior).

Bloque 1. A dignidade da persoa

1. O desenvolvemento da personalidade e as virtudes éticas.
  - O proxecto persoal de vida e a función dos valores éticos.
  - Actos, hábitos e carácter.
  - A importancia da virtude en Aristóteles.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

1. O desenvolvemento social no ser humano, as relacións interpersoais e os valores éticos.
  - A dignidade da persoa e as relacións interpersoais.
  - A asertividade, as habilidades sociais e os valores éticos.
  - A intelixencia emocional e a súa importancia na vida moral.
  - O respecto aos valores éticos a través das habilidades sociais e a asertividade

Bloque 3. A reflexión ética

1. As normas éticas como guía da liberdade.
  - A liberdade persoal e os factores que interveñen no seu desenvolvemento.
  - A educación como un dereito da persoa e un deber da sociedade.
  - A necesidade dos valores e as normas éticas no individuo e na sociedade.
  - Problemas derivados da ausencia de valores e de normas éticas.
2. As teorías éticas.
  - Éticas materiais e éticas formais.
  - O eudemonismo Aristotélico.
  - O hedonismo epicúreo.
  - O utilitarismo de John Stuart Mill.

Bloque 4. Xustiza e política

1. O concepto de xustiza.
  - A variedade cultural e o carácter relativo da xustiza.
  - O recoñecemento do que é xusto.
  - A xustiza entendida como equilibrio.
  - Distintas formas de concibir a xustiza.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito e a DUDH

1. A busca da liberdade e da igualdade.
  - A escravitude e o sometemento dos seres humanos.
  - A loita pola liberdade e a igualdade e o fin da escravitude.
  - A historia da submisión da muller ao varón.
    - O feminismo e a loita pola liberación da muller.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

1. A relación entre ética, ciencia e tecnoloxía.
  - A distinción entre a investigación e a aplicación científica e tecnolóxica, e os valores que achegan á humanidade.
  - A tecnociencia e a concepción tradicional da ciencia e da tecnoloxía.
  - O mito da neutralidade científica e a falsa noción de progreso.
2. A necesidade da reflexión ética acerca da ciencia e da tecnoloxía: os dilemas morais.

- Os límites éticos e xurídicos da investigación e da aplicación científica e tecnolóxica.
- A tecnodependencia.
- A tecnociencia e o seu impacto negativo no medio ambiente

*Ademais, desde o ano pasado son a persoa de referencia da rede educativa de apoio lgtbi no centro , polo que desde a materia de Valores éticos traballaremos a prol da educación no respecto á diversidade sexo-xenérica : Lgtbi e Feminismo

d) PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

En cada unidade empregarei sempre distintos tipo de instrumentos ou anotacións referidas ás actitudes, evolución na participación e esforzo académico e exercicios na aula. Primando sempre o esforzo do alumnado e o progreso nas diferentes competencias.

As evidencias que podemos recoller na área poden obterse a partir de...

- Observación da profesora do trato do alumno aos compañeiros, así como do interese e forzas empregadas nas tarefas ou a atención ás explicacións.
  - Caderno de clase, ou follas coas tarefas encomendadas, como... Mapas conceptuais elaborados, así con esquemas polos alumnos e as alumnas. Problemas de aplicación de contidos nos que é necesario o desenvolvemento do razoamento lóxico. Ou produtos de aprendizaxe deseñados para poder aplicalos en tarefas realizadas nun contexto real; por exemplo: murais, traballos de aplicación das tarefas ,performances, pezas teatrais etc.
  - Traballos individuais ou en grupo onde se valorará positivamente: adecuación pregunta-resposta , corrección ortográfica e formal ,capacidade de análise e explicación das ideas propias e alleas , capacidade de definir termos da materia con corrección ,capacidade de razoamento .
- A entrega de tarefas fora do prazo exime á profesora da obriga de correxila e puntuala, polo que se pretende que sexan responsables no seu traballo e organicen o seu tempo.
- Probas escritas de teoría que evidencien o traballo cos estándares de aprendizaxe (soamente si o ambiente e a disciplina na aula non é o axeitado , a nivel grupal ou de [alumn@s](#) individualmente). Poden contar ata 60% da nota trimestral.
- Intervencións e opinión persoal no debate de aula, valorando os valores éticos e a corrección formal, así como a capacidade de razoar ou contrargumentar cos compañeir@s.

A entrega de tarefas fora do prazo exime á profesora da obriga de correxila e puntuala, polo que se pretende que sexan responsables no seu traballo e organicen o seu tempo.

Ademais, o Departamento se reserva o dereito a examinar teóricamente ao alumnado (a todo o grupo ou aos casos aillados que así o considere) , no caso de que a dinámica na aula non sexa a requerida ou as conductas disruptivas (non saber escoitar ao profesor ou compañeiros, distraer e interrumpir) sexan frecuentes .

* Funcionará a avaliación continua, pero no caso de que no ultimo trimestre o /a alumno/a abandone a materia(é dicir, non entregue traballos, non realice as actividades encomendadas e amose total pasividade ante o traballo) suspenderá e o profesor/a plantexaralle un traballo que debe superar para facer media co resto dos trimestres, ou un exame dos contidos que non traballou. Esta condición ten o sentido de que o alumnado non se confie e tire a toalla , e traballe durante todo o curso.

* P.7.METODOLOXÍA DIDÁCTICA

Hai que potenciar aquelas actividades orientadas a **aprender a razoar e argumentar**, de modo crítico e autónomo, tal e como ven recollido nos obxectivos da área.

Os alumnos realizarán as actividades (individuais e de grupo) seleccionadas pola profesora (de entre as que se ofrecen tanto no libro de texto como na página web ,cortos, cuentos, crucigramas, puzzles, etc.).

As actividades serán moi numerosas e de diferente natureza, algunhas delas requirirán o uso de internet e das novas tecnoloxías, polo que corresponde á docente decidir, en función do tempo e , sobre todo, do interés que suscite o tema en cuestión, si traballalas na aula de forma oral ou ben facelo por escrito.

Deberá, ao mesmo tempo, considerar a conveniencia de que algunhas poidan ser realizadas en casa polo alumno, ou alumnos (si se trata dun traballo en grupo) para ser revisadas na próxima sesión.

Na E.S.O., o alumnado debe desenvolver un pensamento e unha actitude críticos que se fundamenten en valores éticos. Por este motivo, é recomendable que a docente plantexe actividades, tarefas e proxectos cun trasfondo ético que o alumnado deba realizar, de forma individual ou en grupo. Deberíamos empregar métodos activos que favorezan a participación, a socialización, a creatividade, alternando o traballo individual co traballo en grupo (3 ou 4 alumnos). Esta forma de proceder permitirá ao alumnado coñecer e interiorizar os valores éticos de forma comprensiva e significativa.

Esta líña metodolóxica sitúa ao estudante como protagonista directo do seu propio aprendizaxe.

A metodoloxía combinará a explicación maxistral, con dinámicas activas que capten o interes do alumnado nos temas.

E a lectura e comentario de textos na aula e sobre todo de noticias online co fin de que estén alerta dos acontecementos e da realidade social e global .

Empregaremos o diálogo socrático, no que o alumnado vaia entrenando a sua capacidade de facerse preguntas e dialogar consigo mesmo e os demais compañeiros.

Os métodos deberían ser participativos ,alternando o traballo individual co traballo en grupo. Esto leva implícita a utilización de estilos de ensino socializadores, creativos e tamén cognitivos para conseguir que os seus xuízos e eleccións dirixan a súa conduta e as súas relacións sociais cara ao benestar común.

Á súa vez, a transmisión do coñecemento das características que conforman a imaxe persoal farase a partir de aprendizaxes baseadas na experiencia, onde o alumnado percibe a información a través das súas propias experiencias e respectando sempre o desenvolvemento dos seus diversos estilos de aprendizaxe.

MODIFICACIÓNS QUE SE LEVARÁN A CABO NO CASO DE TER QUE ADAPTARSE A UN CONTEXTO DOCENTE NON PRESENCIAL POR MOR DO COVID

Metodoloxía de traballo que se seguirá no caso de ensino a distancia

Situación A: (Si se trata do grupo completo)

A profesora enviará as unidades didácticas elaboradas de tal forma que os contidos teóricos queden moi resumidos e simplificados á hora de fomentar a sua comprensión polo alumnado, e priorizar a dimensión práctica da asignatura en tanto a poñer en xogo as competencias de reflexión, pensamento crítico e búsqueda de información para traballar as cuestións de xeito mais constructivo e dinámico.

Así, proporcionaré e guiarei o traballo do alumnado a través dunha batería de exercicios variados en canto áo obxectivo e estratexias (comprensión, disertación, establecer analogías, pensamento a través de imaxes ou consulta de noticias ...etc.)

O traballo será supervisado e se establecerá un contacto conmigo a través de correo electrónico, Aula Virtual e Classroom co fin de resolver as dúbidas relativas á elaboración das tarefas e á transmisión dos aspectos nos que poden ir mellorando ou correxindo as actividades.

Serei clara ao establecer as datas para a entrega das tarefas e o alumnado terá que responsabilizarse de entregar en tempo os traballos , pois de non ser así restará nota dun punto ou mais alá de 5 días non se admitirán.

- As tarefas resoltas enviaranse ao profesorado vía telemática.
- corrección individualizada e posterior envío por correo electrónico, Aula virtual ou Classroom.
- correccións globais explicativas , ou selección do mellor traballo da clase(de xeito anónimo) subidas ao Classroom ou Aula Virtual.

Situación B (Solo unha parte do grupo online)

- Para o alumnado que acuda ás aulas, seguirase a metodoloxía habitual .
- Para o alumnado que non asista presencialmente; no referente ás tarefas; seguirase o procedemento descrito no apartado 1 (Grupo completo).

Situación C: Metodoloxía no caso do alumnado que non poida seguir ensinanza telemática porque non ten acceso a internet e non poda acudir presencialmente ás aulas:

Despois da comunicación da ausencia deixarei impresas as explicacións detalladas Para que realicen actividades durante a semana ou quincena na conserxería (para que o recolla alguén achegado que non se atope en corentena) .De non haber persoas que sirvan de enlace co/a alumno/a enviaranse por correo ordinario.

As dúbidas que teñan na realización das tarefas serán anotadas nun documento e enviadas á conserxería para resolvelas eu por escrito (no prazo de catro días como máximo) e serán recollidas de novo para reenvialas ao alumn@ en cuestión.

***ACTIVIDADES**

Recurrerei a diversidade de actividades para evitar a monotonía. Algunhas de estas actividades poden ser:

- Actividades de dinámicas e xogos didácticos.
- Actividades de ampliación e profundización para os máis aventaxados.
- Actividades nas que o alumno/a empregue diferentes estratexias (resolución de casos, debate, análise de datos, lectura e estudo de noticias e artigos de opinión...).
- Actividades de investigación que favorezan o traballo autónomo e permiten a cada alumno aplicar o ritmo e forma de traballo máis axeitados a súas características individuais.
- Actividades individuais e grupais.

No tocante á **motivación** hai que buscar materiais que atraian a atención máis que contidos , porque debemos descubrirlles temas e problemas descoñecidos para o alumno, e non solo os que lle interesen a el previamente ou que xa coñece.

É bo, neste sentido, ir cambiando de soportes ou materiais e de actividades. Así como non perder de vista a necesidade de establecer un trato respectuoso e cordial entre o profesor /alumnos, que incidirá na aprendizaxe.

Detectar os seus intereses e necesidades, e tratar de conectar con eles é importante na motivación cara o estudo e tamén o é favorecer a aplicación e a transferencia das aprendizaxes á súa vida real.

*** P.8.MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAN EMPREGAR**

- O libro do alumnado para a área de Valores Éticos de 2.º ESO da editorial ANAYA.
- As webs que o profesorado vaia recomendando para traballar na aula ou bibliografía específica para cada tema .Así como curtametraxes ou documentais de interese e proxectados con fins didácticos e sempre cun traballo de reflexión e análise(non meramente lúdico).
- Prensa escrita ou online. Xogos.
- Os materiais da Biblioteca do centro: libros, enciclopedias, revistas
- A profesora entregará fotocopias con exercicios ou explicación teórica , para as que o alumnado costeará unha parte. Tamén se pode usar o Classroom ou Aula Virtual para facer chegar este material ao alumnado..

***P.9.PROCEDEMENTO DE AVALIACIÓN CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN**

E PROMOCIÓN DO ALUMNADO.

Como xa comentei noutros apartados, a carga teórica e a explicación maxistral debe ser mínima xa que os obxectivos son centrarse nas actitudes e na mellora dos procedementos, polo que aquí ten moito sentido considerar o avance e progresos durante o curso. Así ,si un alumno/a comeza o curso sen escoitar ou respectar aos compañeiros pero no terceiro trimestre ten interiorizado os hábitos de tolerancia e civismo, confirma que acadou o obxectivo de asumir os valores de tolerancia e educación(por exemplo).

A avaliación recollerá con interese, os elementos procedimentais como a participación, a motivación e a realización das tarefas encomendadas na clase por parte do alumnado.

- As probas teóricas de avaliación de contidos serán excepcionais, e soamente no caso de haber problemas de falta de disciplina ou de traballo nese grupo ou certos casos(alumnado en concreto). A norma habitual será realización de traballos na aula. E de ser o caso de ter feito exame teórico tereino en conta nun máximo de 60% da calificación trimestral.

Así que os procedementos de avaliación serán, sobre todo :

A observación directa do traballo diario (interés, esforzo, actitude de respecto e compañerismo...) a través de anotacións e puntualizacións.. A ausencia de participación restará ata un punto a nota.

Análise e valoración de tarefas (creatividade, idoneidade cos requisitos que se esixen...) e do avance do alumno/a nas súas competencias.

- Incorporarei a valoración cualitativa do avance colectivo da clase nas notas do alumnado.

-Si o alumno/a é constante e se compromete co traballo encomendado, amosa interese e participa nos debates da aula, recibirá unha calificación positiva de modo cuantitativo. De non ser o caso suspenderá a materia.

Non habendo contidos teóricos examinados non haberá recuperacións trimestrais, pero a forma de superar ese suspenso sería rectificar na actitude(ben de non participar, non esforzarse ou non respectar a convivencia na aula). Estes tres elementos teñen que equilibrarse entre si para poder aprobar cada trimestre e a materia durante o curso.

-Esta é unha materia na que o peso da calificación revertirá na disposición do alumno/a de respectar e practicar os "valores" no seu comportamento na aula (saber convivir, respectar ós demais, formas cívicas de relación...) polo que a nota do boletín reflectirá en certa medida tamén estes aspectos xuntos ao esforzo e compromiso co traballo-actividades encomendadas.

* A nota de xuño será a media dos tres trimestres, pero no caso de que no último trimestre o /a alumno/a abandone a materia (é dicir, non entregue traballos, non realice as actividades encomendadas e amose total pasividade ante o traballo) suspenderá e o profesor/a plantexaralle un traballo que debe superar para facer media co resto dos trimestres. Esta condición ten o sentido de que o alumnado non se confie e tire a toalla, e traballe durante todo o curso.

Así, aprobar en xuño é factible si o alumno/a ten dous trimestres aprobados, e non abandonou o traballo na aula no terceiro

CRITERIOS DE CALIFICACIÓN

A materia está aberta a escoller criterios os diversos para avaliar ao alumno e darlle unha nota de calificación obxectiva e axeitada. Optei por darlle moita importancia á participación na aula porque se van a tratar os temas fundamentais a través do diálogo e a intervención na clase. Unha vez que sepan cáles son as normas do diálogo

deben levarlo a cabo na aula e será avaliable. A falta de respecto pola opinión dun compañeiro ou non respectar o turno de palabra consideraráse como un punto negativo si reitera o seu comportamento.

Pero non sólo debemos avaliar o comportamento hacia a materia ou a actitude na aula, senon tamén o traballo individual por escrito (exámes ou entrega de tarefas) e o esforzo que require, polo que a mellor maneira de avaliar aos alumnos en cada valuaición é a seguinte:

De 60% ata un 70% da nota final de avaliación: participación nas actividades de aula, intervencións dialogadas, traballo persoal do alumnado ; o traballo pode consistir en varios modelos, dependendo do tema que se esté tratando:

- definición de conceptos o desenvolvemento de contidos
- contidos e investigación sobre o temario impartido
- texto para aplicar os contidos estudados
- cuestións de reflexión, para avaliar a capacidade crítica do alumnado, etc.
  - Entre 40% e un 30% a actitude ante a materia e o respecto ante as opinións e o traballo dos compañeiros/as, así como a curiosidade intelectual e cultural que amose.

A entrega de tarefas fora do prazo exime á profesora da obriga de correxila e puntuala, polo que se pretende que sexan responsables no seu traballo e organicen o seu tempo.

*De ser o caso, aquel alumnado que na hora asignada a Valores éticos, teña sesión cun profesional logopeda ou de Audición e Linguaxe, avaliareino a través de exercicios que teñan relación co temario, preferentemente do libro de texto pero poden ser materiais escollidos pola profesora alternativos.

***P.11) INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.**

- Coidado do contorno ambiental e dos seres vivos
- Vida saudable e coidado do medioambiente
- A ciencia no día a día
- Manexo de elementos matemáticos
- Razoamento lóxico e resolución de problemas
- Actitudes favorables ao estudio e o traballo en grupo.
- Comprensión oral e escrita
- Expresión oral e escrita
- Normas básicas de comunicación
- Comunicación noutras linguas
- Uso das tecnoloxías da información e a comunicación.
- Comunicación audiovisual
- Utilización de ferramentas dixitais
- Respecto polas manifestacións culturais propias e alleas
- Expresión cultural e artística

- Educación cívica e constitucional
- Creatividade
- Emprendemento
- Perfil de aprendiz
- Ferramentas para estimular o pensamento
- Planificación e avaliación da aprendizaxe
- Coñecemento dos dereitos e deberes.
- Habilidades para a interacción social.
- Desarrollo de actitudes solidarias e tolerantes.
- Desarrollo da autonomía e iniciativa persoal.
- A importancia da toma de decisions.
- Respecto polas creacións culturais.
- Expresión cultural e artística.
- A importancia da estética en nuestra sociedad.

***P.12.ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.**

Aquel alumnado que suspendera a materia en 2º da ESO, se lle encomendarían traballos de lectura guiada ou tarefas de investigación acerca dalgun tema-problema dentro dos contidos impartidos, ou calquer outro tipo de exercicios que a profesora considere oportuno ou apropiado para o alumno/a en cuestión.

* P.14. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUCIA DOS SEUS RESULTADOS.

No IES de Allariz, temos a sesión de avaliación inicial a principios de outubro, nos cursos da ESO. A información previa é valiosa para planificar o traballo, para axustar o pronóstico de avance e sobre todo para ser realistas, pero non se pode sabendo que dentro do traballo educativo o estímulo e a confianza nas posibilidades de avance son valiosas ferramentas de traballo

Técnicas a empregar:

-Probas escritas ou orais, revisión e análise dos traballos realizados, cuestionarios... As preguntas deben ser claras, concisas e axeitadas ás persoas que teñen que contestar

-Entrevistas con eles.

-Observación da profesora na aula: Si se realiza en situacións diversas se poderá comprobar o desenvolvemento do alumno/a en distintos contextos: na posta en práctica de procedementos; nas relacións cos seus compañeiros; ao enfrentarse a unha tarefa nova, en ambientes menos estruturados como excursións ou recreos...

As probas e datos recabados serven para recoller información relevante a través dunha serie de preguntas dirixidas a os alumnos/as sobre determinados aspectos; por exemplo, os seus coñecementos, actitudes, destrezas, intereses (motivación) e tamén dificultades ou debilidades. As respostas recollidas dan conta dos aprendizaxes realizados e da súa funcionalidade.

Establecer o nivel de competencia curricular implica determinar o que é capaz de facer o alumnado en relación aos obxetivos e contidos das diferentes áreas ou bloques formativos. Esta competencia curricular non se refire unicamente a aspectos conceptuais, os cales tamén teñen cabida nas aulas de aprendizaxe de tarefas, dentro do traballo das habilidades de desenvolvemento cognitivo nos seus contidos máis instrumentais, senon tamén ao desenvolvemento de capacidades afectivas, sociais e de equilibrio persoal.

Esta avaliación inicial permite:

1-con necesidades educativas especiais, altas capacidades...).

2-Decidir qué medidas organizativas adoptar: tipo de agrupamentos, ubicación de espacios, xestión do tempo, etc.

3-Decidir o modo e os tempos nos que levar a cabo a avaliación do proceso de ensinanza-aprendizaxe.

4- Precisar o que é capaz de facer en relación cos aprendizaxes que se lle proponen.

5.- Situar ao alumno ou alumna en relación á proposta curricular do centro.

6.- Tomar decisións sobre posibles adaptacións curriculares para a aula ordinaria, así como os procedementos que poidamos utilizar para avaliar o nivel de competencia curricular e determinar así o tipo de axuda que precisa.

7-Pode ter consecuencias no relativo a impulsar a socialización co resto dos compañeiros, ou evitar distraccións si ten problemas de concentración, ou cambiar a disposición física na aula por problemas de visión...

***P.15.MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE E INCLUSIÓN**

Descrición do grupo despois da avaliación inicial

Á hora de formular as medidas de atención á diversidade e inclusión debemos recabar en primeiro lugar, información sobre o grupo de alumnos relativa a:

- O número de alumnos (non é o mesmo si é numeroso que si é reducido á hora de axudar ou empregar estratexias de apoio).
- O funcionamento do grupo (clima da aula, liderazgos, nivel de disciplina, atención...).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto ao desenvolvemento de contidos curriculares.
- As necesidades que se puidesen identificar; convén pensar nesta fase en como se poden abordar (*planificación de estratexias metodolóxicas, xestión da aula, estratexias de seguimento da eficacia de medidas, etc.*).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto aos aspectos competenciais.
- Os desempeños competenciais prioritarios que hai que practicar no grupo nesta materia.
- Os aspectos que se deben ter en conta ao agrupar os alumnos e as alumnas para os traballos cooperativos.
  - Os tipos de recursos que se necesitan adaptar nivel xeral para obter un logro óptimo do grupo.

Necesidades individuais

A avaliación inicial facilítanos non só coñecemento acerca do grupo como conxunto, senón que tamén nos proporciona información acerca de aspectos individuais interesantes, no caso de ser novo alumno na materia(xa que coñeza á maioría do alumnado ao que lle impartín en 1º ESO) e a partir dela poderemos:

- Identificar ao alumnado que precise un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. (Ter mais coidado co alumnado con necesidades educativas,ou con altas capacidades , ou con necesidades non diagnosticadas, pero que requiran atención específica pola súa historia familiar, ou non ser ben aceptado no grupo...etc.).
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar (situación de espazos, xestión de tempos grupais para favorecer a intervención individual).
- Establecer as medidas curriculares que se van adoptar, e os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.

*** P.16.CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO**

Os elementos transversais, como a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional, traballaranse desde todas as áreas, posibilitando e fomentando que o proceso de ensinanza-aprendizaxe dos alumnos e das alumnas sexa o máis completo posible.

A materia en sí, fai dos chamados “elementos transversais” que deixen de selo e se presenten como contidos centrais a destacar. A educación moral e cívica é un ámbito de reflexión sobre os principios xerais de valor, que permiten enfrontarse criticamente a realidades sociais como a violencia, a tortura, etc. Analizar criticamente a realidade cotidiana e as normas sociais e morais vixentes, axudar a impulsar formas máis xustas e axeitadas de convivencia.

Aproximar ao alumnado cara conductas e hábitos máis coherentes cos principios e hábitos de convivencia , e que reforcen valores como a xustiza, a solidariedade, a cooperación ou o respecto pola natureza. O mundo cambiante e global no que vivimos, no que cada vez mais as Sociedades son máis abertas e plurais , fai urxente ocuparse da Educación Moral. A materia vai encamiñada a exixir a cada suxeito un esforzo de construción de criterios morales propios, razoados,e solidarios .E por iso, trataremos durante o curso de revisar a visión sobre ...

- as relacións do ser humano(alumno/a) consigo mesmo e cos demais.
- ...co traballo e as formas económicas creadas
- ... co seu entorno natural e urbano.
- ... co seu propio corporalidade, estética, vida saudable

A Educación Moral axudará á construción racional e autónoma dos principios, valores e normas.

A materia de Valores éticos tamén debe dar a oportunidade de reflexionar sobre...

- a necesidade de apreciar, manter e profundizar a DEMOCRACIA, así como incorporala aos propios hábitos pessoais de interrelación.
- recurrir á tolerancia e o diálogo para resolver os conflitos xenerados na vida colectiva, deixando de lado as concepcións absolutas dos valores pero tamén o relativismo .

*Experiencias que producen importantes consecuencias formativas ou LOGROS que debemos acadar ó final de curso...

- desenvolvemento do xuízo moral.
- consolidación deo respecto mutuo.

- a comprensión recíproca.
- a solidariedade.
- a cooperación e integración colectiva.
- saber discutir e defender os propios principios e así adquirir aptitudes para o diálogo.
- coherencia entre xuízo e acción , conducta moral.

*Para conquistar estes obxectivos, a programación irá orientada a abordar estes temas e a aplicar actividades pensadas especificamente para favorecer a formación do xuízo e o comportamento moral. Tamén se incentivará ós alumnos/as, sobre todo coa excusa das actividades complementarias, o seu compromiso e participación naquelas actividades cívicas non necesariamente escolares (Exemplo: mercadillos solidarios, contribución con alguna ONG ou asociación, ...) Por outra banda, a propia práctica docente, na que a participación de alumnos/as e profesores/as democráticamente sexa habitual, natural, xa é unha vía de transmisión dos valores transversais.

TRATAMENTO DAS TIC

O alumnado , na medida do posible asistirá a sesión na sala de ordenadores, onde a profesora lles requerirá o traballo de investigación e búsqueda na rede de información relevante acerca dalgún tema-contido , fomentando a competencia de “aprender a aprender”, ademais do uso das ferramentas TIC.

Ademais , poden plantearse tarefas como a creación de curtametraxes ou fotografías relativas ao temario, ou presentación powerpoint.

O recurso a contidos dixitais como a prensa online , blogs de interese ou infografías por parte da profesora fará mais atractivas as explicacións e permitirá que eles o consulten na casa ,practicando as TIC.

CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR

A profesora fará una escolma de lecturas para ler nas clases e comentalas, así como participará no proxecto de centro, que adica media hora diaria á lectura.

Ademais, poden planterase actividades de lectura ou produción de pezas teatrais.

CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE CONVIVENCIA

Está claro que a propia asignatura vai encamiñada, non solo a favorecer o clima na aula(aprendendo a resolver conflitos de maneira intelixente e dialogada), senón a fomentar hábitos de pensamento que partan da tolerancia e o respecto ao que é diferente.Así como adoptar medidas que permitan a conciliación de intereses e a empatía con quen ten problemas ou precise de axuda.Dado que o carácter formativo, non é soamente nos datos e cifras, contidos memorísticos, senón en formar persoas libres(que escollen os seus valores dentro dos principios democráticos) e que respectan a liberdade dos demais.

***P.17.ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POR CADA DEPARTAMENTO DIDÁCTICO.**

-Empregar as datas conmemorativas para decorar pasillos ou pequenas “produccións imaxinativas” do alumnado sobre esa problemática ou loita moral, co fin de traballalo nas aulas e poner en coñecemento da comunidade educativa as investigación ou reflexións do alumnado.

* Posible visita a Museo Verbum en Vigo, Naturnova ou Complexo do parque arqueolóxico de Campolameiro.

***P.18.MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.**

Sempre debo ter aberto o diálogo fluído co alumnado en base ás dificultades que podan ir atopando no proceso de ensino-aprendizaxe ,adaptando as clases e o nivel de esixencia , así como o ritmo expositivo en función das posibilidades reais de aproveitamento.

Será necesario adaptar sempre a praxe didáctica a quen vai dirixida nun proceso de retroalimentación entre a programación, o traballo na aula e os resultados que se vaian conseguindo. Isto afecta non solo ás esixencias respecto ao seu traballo senón tamén a seleccionar ben os temas e contidos que debemos priorizar e cales non son axeitados abordar a nivel teórico por quedar lonxe da competencia intelectual do alumnado (debido a súa idade, experiencias previas ou grado de madurez).

*A presente programación poderá ser obxecto dalgunha variación en beneficio do proceso educativo, sobre todo no referente á temporalización ou á aminorar o ritmo expositivo si as clases pasan a modo virtual debido á situación da COVID.

É necesario promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programacións didácticas. Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica propónse unha secuencia de preguntas que permitan ao docente avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para a propia unidade.

As cuestións serían relativas a...

Temporalización das unidades didácticas
Desenvolvemento dos obxectivos didácticos
Manexo dos contidos da unidade
Descritores e desempeños competenciais
Realización de tarefas
Estratexias metodolóxicas seleccionadas

Recursos
Claridade nos criterios de avaliación
Uso de diversas ferramentas de avaliación
Portfolio de evidencias dos estándares de aprendizaxe
Atención á diversidade
Interdiscipliniedade

VALORES 3º ESO

A) INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

A materia de Valores Éticos ten como obxectivo básico orientar o alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal. A orientación de Valores Éticos permitirá que ese proxecto se vaia enchendo de xeito acorde coa racionalidade práctica. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que determinarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

No plano didáctico, Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. Resulta evidente que o obxectivo de alcanzar maiores competencias sociais e cívicas está na súa propia constitución como materia. Pero a reflexión ética tamén require a posta en práctica da competencia comunicación lingüística, pola necesidade de rigor e claridade na exposición das propias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender deles. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedor, pois ambas inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade, o sentido crítico e o non-estancamento. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo; valores que son o corazón da Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a valores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter. Por último, a materia préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en traballos colaborativos como en tarefas individuais, a competencia dixital, que lles permita acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.

Apúntase, tamén, a oportunidade que brinda a materia para pór en práctica metodoloxías didácticas activas e contextualizadas que faciliten a participación do alumnado en traballos cooperativos, a realización de tarefas, a aprendizaxe baseada en problemas, o estudo de casos, o traballo por retos, etc., metodoloxías todas elas que lle confiren ao alumnado o papel de axente activo da súa propia formación.

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitando o concurso dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades, porque nestes e en outros é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta.

O currículo básico estruturase en torno a tres eixos . En primeiro lugar, pretende cumprir co mandato da Constitución Española, que propón como obxectivo da educación favorecer o pleno desenvolvemento da personalidade e respecto aos principios democráticos de convivencia, os dereitos e liberdades fundamentais, que deben interpretarse según os establecidos na Declaración Universal dos Dereitos Humanos e os acordos internacionais ratificados por España co fin de promover a súa difusión .

En segundo lugar, contribúe a potenciar a autonomía do adolescente e a preparalo para converterse no principal axente do seu propio desenvolvemento [...].

Finalmente, contribúe a favorecer a construción dunha sociedade libre, igualitaria, próspera e xusta, mediante a participación activa de cidadáns conscientes e respectuosos cos valores éticos.

O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente. Son os seguintes: "A dignidade da persoa", "A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais", "A reflexión ética", "A xustiza e a política", "Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos" e, por último, "Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía". As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa foron os motivos determinantes de que, no currículo do primeiro ciclo, os alumnos e as alumnas de primeiro de ESO traballen o referido á personali-dade e á súa constitución, a ineludibilidade dos problemas morais e a introdución á reflexión ética e política. En segundo de ESO abórdanse as achegas que, no campo da reflexión moral, fixeron os/as grandes pensadores/as e filósofos/as da historia, así como as conexións necesarias entre o campo da ética, o do dereito e o da política; conexións nas que o concepto de xustiza ocupa un papel central. En terceiro de ESO, curso final do ciclo, os temas atinxen á configuración da vida social e política, pondo como criterio ético básico dunha sociedade xusta o respecto á DUDH e os valores que a conforman, e vendo que tanto a Constitución Española como o Estatuto de Autonomía de Galicia se axustan a este criterio e o enriquecen. No cuarto curso da etapa retómanse xa, pero desde un nivel de afondamento superior, todos os temas que foron xurdindo nos cursos previos, tendo como horizonte que o alumnado, ao final da etapa, estea xa capacitado para levar a cabo o proxecto máis importantes de aqueles nos que se embarcarán: o dunha vida persoal e social digna e satisfactoria.

B) CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE. CONCRECIÓN QUE RECOLLA A RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS

(*MIRAR MAIS DATOS NO PUNTO D, a relación entre cada un dos estándares e competencias)

Na área de Valores Éticos incidiremos nas competencias de xeito sistemático, facendo fincapé nos descritores máis afíns á área.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía: O desenvolvemento desta competencia ofrece a oportunidade de realizar argumentacións, considerar e realizar xuízos morais e aplicar estratexias de resolución de problemas.

- Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.
- Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no contorno natural e as súas repercusións na vida futura.

- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece arredor nosa e responder preguntas.
- Resolver problemas seleccionando os datos e as estratexias apropiadas.
- Aplicar estratexias de resolución de problemas a situacións da vida cotiá.

Comunicación lingüística: Para o bo desenvolvemento desta competencia, será decisivo o fomento da lectura, a análise e a reflexión sobre libros e textos relacionados cos contidos curriculares. Deste xeito, desenvolveranse a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, á vez que se adquiren coñecementos sobre os valores éticos e os dereitos humanos.

Por outro lado, contribuírase conxuntamente á comunicación lingüística e á transmisión de valores a través da exposición e da resolución de dilemas morais, pois estes esixen poñer en práctica habilidades como a escoita activa, a empatía e a expresión de ideas e de sentimentos, utilizando a linguaxe verbal e a non verbal.

Os mecanismos que podemos utilizar serán:

- Dar importancia á lectura.
- Comprender o sentido dos textos escritos e orais.
- Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia.
- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais correctas para elaborar textos escritos e orais.
- Manexar elementos de comunicación non verbal en diferentes rexistros e nas diversas situacións comunicativas.
- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Compoñer distintos tipos de textos de forma creativa con sentido literario.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

Competencia dixital :Desenvolver a competencia dixital desde esta área axudaranos a manexar ferramentas que posibiliten o acceso ao coñecemento de feitos sociais, de documentos históricos e de tratados internacionais que poñan de relevo a contribución dos valores éticos á sociedade.

Á súa vez, proporcionará ao alumnado a oportunidade de entender a relación que existe entre a tecnoloxía e os valores éticos, para que aprenda a facer un bo uso dela no seu tempo libre.

Podemos adestrarnos nesta competencia dos modos:

- Empregar distintas fontes para a busca de información.
- Elaborar información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.
- Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.

Conciencia e expresións culturais: Esta área contribúe á adquisición de pautas persoais, interpersoais e interculturais que permiten participar de construtiva en calquera sociedade democrática, respectando os valores e os dereitos socialmente recoñecidos.Como facelo?...

- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos.
- Apreciar a beleza das expresións artísticas e as manifestacións de creatividade e fomentar o gusto pola estética no ámbito cotián.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

Competencias sociais e cívicas: A área de Valores Éticos é a materia desde onde se traballan de forma máis directa as competencias sociais e cívicas do alumnado. Traballamos as habilidades sociais. Á súa vez, ofrece a posibilidade de resolver conflitos interpersoais de forma construtiva, polo que o alumnado desenvolve actitudes como a tolerancia, a asertividade, a solidariedade e o respecto á pluralidade cultural, política, relixiosa ou de calquera outra natureza.As vías para profundizar nesta capacidade serán...

- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.
- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Desenvolver a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e de traballo, e para a resolución de conflitos.
- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.

- Recoñecer a riqueza da diversidade de opinións e de ideas.
- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades.
  - Involucrarse ou promover accións cun fin social.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor :Para exercer dun modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e emprender accións que beneficien a sociedade, resulta necesario que os alumnos e as alumnas desenvolvan aspectos como a autonomía, o liderado, a creatividade ou a iniciativa persoal. Desde esta área considéranse tarefas e situacións reais e hipotéticas que permiten o adestramento das devanditas habilidades. Isto vai posibilitar que o alumnado expoña as súas ideas, inicie accións novas, asuma responsabilidades ou xestione os recursos materiais e persoais que ten ao seu alcance. Neste caso, os descritores que cumpriría adestrar serían:

- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.
- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos.
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Atopar posibilidades no contorno que outros non aprecian.
- Xerar novas e diverxentes posibilidades desde coñecementos previos dun tema.

Aprender a aprender: A competencia de aprender a aprender implica ser consciente das necesidades e dos procesos de aprendizaxe, a habilidade de superar dificultades para poder aprender con éxito. Esta promóvese na área de Valores Éticos mediante o exercicio de procesos cognitivos como analizar, sintetizar, relacionar, comparar ou argumentar, así como favorecendo o interese por descubrir a verdade e os valores que impregnan as experiencias da súa vida cotiá.

Os descritores que poderíamos utilizar para adestrar esta competencia serían:

- Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe.
- Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se deben realizar no proceso de aprendizaxe.
- Avaliar a consecución dos obxectivos de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

C) OBXECTIVOS PARA O CURSO

*** OBXECTIVOS DA EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA**

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

*OBXECTIVOS DA ÁREA DE VALORES ÉTICOS:

1. Valorar a dignidade humana para entender o que significa ser persoa e poder valorarse a si mesmo e aos que o rodean.
2. Descubrir a importancia dos valores éticos na formación da personalidade e a autoestima.
3. Comprender o concepto de virtude en Aristóteles para establecer relacións entre os actos, os hábitos e o carácter no desenvolvemento da personalidade.
4. Coñecer o concepto e as causas da crise de identidade que xorde na adolescencia.
5. Tomar conciencia da importancia que ten o desenvolvemento da autonomía e o control persoais no crecemento persoal e nas crises de identidade adolescentes, para poder identificar as súas causas e detectar as influencias que exercen os grupos sociais na personalidade.
6. Identificar os trazos máis característicos dos grupos de adolescentes reflexionando sobre a influencia que exercen sobre o individuo.
7. Recoñecer a diferenza entre autonomía e heteronomía desde a concepción kantiana

8. Tomar conciencia da importancia que teñen o desenvolvemento da autonomía e o control da conduta no crecemento moral da persoa cara á vida adulta.
9. Identificar as aptitudes que posúe o ser humano para construír un autoconcepto positivo e potenciar a súa autoestima.
10. Reflexionar sobre as propias emocións para recoñecelas en situacións cotiás e poder mellorar as habilidades emocionais.
11. Comprender o concepto de intelixencia emocional e valorar a súa importancia na personalidade e no carácter moral do ser humano para mellorar as súas habilidades emocionais.
12. Recoñecer a relación do ser humano co contorno e os axentes sociais que o conforman, entendendo a súa influencia no desenvolvemento moral da persoa e valorando a vida en sociedade desde valores éticos recoñecidos.
13. Desenvolver certas habilidades sociais e técnicas de comunicación para dominar formas e xestos habituais que favorezan tanto as relacións interpersoais como o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas.
14. Entender a influencia das virtudes e dos valores éticos no establecemento respectuoso e comprensivo de relacións interpersoais, así como no exercicio da liberdade individual e social.
15. Sinalar os límites entre a liberdade persoal e a social, marcados pola ética e os dereitos humanos.
16. Valorar a importancia das habilidades emocionais, sociais e asertivas, co fin de moldear a personalidade a través de valores e virtudes éticos que favorezan as relacións interpersoais positivas e respectuosas, asegurando así unha vida en sociedade máis xusta e enriquecedora.
17. Recoñecer a vida privada e pública das persoas para trazar os límites da liberdade individual e social.
18. Apreciar o efecto que producen os valores na conduta individual e social, identificar os problemas derivados da súa ausencia e promovelos en beneficio das persoas e da sociedade.
19. Describir as semellanzas e as diferenzas que existen entre a moral e a ética, valorando a importancia desta última para actuar de forma racional.
20. Identificar a liberdade como base que sostén a moral da persoa e a intelixencia, a vontade e as normas éticas como medios que rexen a súa conduta.
21. Explicar a función dos valores éticos na vida persoal e social do ser humano, destacando a importancia de ser respectados.
22. Coñecer como se creou a ONU e o momento histórico que impulsou a elaboración da DUDH, destacando o seu valor como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos Estados.
23. Entender e valorar o contido da DUDH, facendo especial fincapé no respecto á dignidade humana como base de todos os dereitos humanos.
24. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución

D) CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE DE:

1º. TEMPORALIZACIÓN.

2º. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

3º. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

*** TEMPORALIZACIÓN.**

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

BLOQUE 4. A XUSTIZA E O POLÍTICA

BLOQUE 5. Os VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DUDH E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS

BLOQUE 6. Os VALORES ÉTICOS E A súa RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA

As unidades didácticas concretan bloques temáticos marcadas polo currículo da asignatura e área de Valores éticos. Atendendo áos contidos que condensa o libro de texto, que queda como referencia na exposición didáctica do profesor pero non como obrigatorio a empregar polo alumnado...

Variaremos a orden expositiva si é útil desde o punto de vista de facer coincidir a exposición teórica con outras actividades no centro ou coincidindo con sucesos de actualidade que fagan necesario abordalo no momento.

Ademais, dado que o alumnado de este curso xa recibiu un tratamento dos bloques iniciais, quizás pode ser o caso de que sexa preferible iniciar a programación desde o bloque 3 co fin de non repetir todos os anos os mesmos temas. Queda á escolla do profesorado, tras facer a sondaxe pertinente co alumnado.

Polo que este planning debe tomarse a modo orientativo...

UNIDADE 1. QUE SIGNIFICA SER HUMANO? (TEMPORALIZACIÓN: 1. er trimestre)

UNIDADE 2. POR QUE NECESITO AOS DEMAIS? (TEMPORALIZACIÓN: 1.º trimestre)

UNIDADE 3. HAI SITIO PARA TODOS? (TEMPORALIZACIÓN: 2.º trimestre)

UNIDADE 4. QUE É A DEMOCRACIA? (TEMPORALIZACIÓN: 2.º trimestre)

UNIDADE 5. NA CIDADE DO FUTURO. (TEMPORALIZACIÓN: 3.º trimestre)

UNIDADE 6. PORFOLIO DE VALORES (TEMPORALIZACIÓN: 3.º trimestre)

* Ademais, desde o ano pasado son a persoa de referencia da rede educativa de apoio lgtbi no centro , polo que desde a materia de Valores éticos traballaremos a prol da educación no respecto á diversidade sexo-xenérica : Lgtbi e Feminismo. Este aspecto afecta á unidade 3 .

A continuación adxunto unha relación entre os contidos (e o grao mínimo de consecución) e os criterios de avaliación, das unidades didácticas agrupadas nos bloques temáticos.

E posteriormente outra relación na que se conectan os seguintes aspectos:

criterios de avaliación curriculares , estándares de aprendizaxe indicadores de logro, actividades, competencias.

Hai que ter en conta que o alumnado demanda recursos e cuestións teóricas a debatir interesantes ao tempo que próximos á súa realidade, contidos que vincular con referentes prácticos ou temas estudados noutras materias desde súa mirada adolescente. Polo que a orden expositiva non ten que ser rigurosamente respectada, e ademais, aqueles puntos mais abstractos e teóricos que impón o currículo (que se integran dentro da Filosofía académica, dentro de autores e teorías filóficas se explicarán tanxencialmente, de xeito superficial, para adaptalo ao nivel de comprensión do alumnado e facendo asequible o tema a través de exemplos concretos ou situacións e vocabulario sencillo.

1º) Contidos (e o grao mínimo de consecución) e os Criterios de avaliación das unidades

UNIDAD 1. ¿QUÉ SIGNIFICA SER HUMANO? TEMPORALIZACIÓN: 1.ER TRIMESTRE

UNIDADE 1. QUE SIGNIFICA SER HUMANO?

RELACIÓN CO BLOQUE 1.A DIGNIDADE DA PERSOA

Que significa ser humano? A dificultade para definirnos. Reflexión sobre as diferenzas entre as persoas e as máquinas.

A conciencia, a memoria e a experiencia: a súa influencia no desenvolvemento moral.

Redacción dun diario persoal da conciencia.A adolescencia.

A falsa identidade virtual: causas e consecuencias do engano na web.

A influencia do ambiente e a xenética na personalidade.

O significado da liberdade e a condición libre das persoas. Relacións entre a liberdade e a toma de decisións. Limitacións que condicionan a liberdade das persoas.

A responsabilidade ante a toma de decisións autónomas. Consecuencias das accións para un mesmo e para os demais. Relacións entre a forza de vontade, a liberdade e a consecución de metas e obxectivos.

O ensino das emocións e as formas de autocontrol das mesmas. A percepción das emocións, a forma en que se transmiten e o autoconcepto.

Os « yos posibles» e a importancia de imaxinar o futuro.

Redacción dun currículo laboral para optar a un posto de traballo. Actitudes de responsabilidade, esforzo e superación na aprendizaxe e o traballo..

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.

B1-2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, describindo as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, co fin de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir crecendo moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.

B1-4. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.

B1-5. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar «como quere ser», elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.

B1-7. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

B1-9. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, conforme aos valores éticos e así mellorar a súa autoestima.

RELACIÓN CO BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS CONTIDOS

Expresión de coñecementos, decisións, opinións, valoracións e sentimentos de forma sincera, empática, respectuosa, asertiva e empregando unha linguaxe positiva.

A toma de decisións, a liberdade do individuo e as consecuencias sociais: Bombardeo en Benghazi e Só apertar un botón.

A responsabilidade persoal. As limitacións. A conciencia. A consciencia. A súa relación co concepto de liberdade.

Reflexións sobre os conceptos de responsabilidade e culpabilidade e sobre a complexidade de culpar e/ou condenar certos crimes a partir dos casos dados.

A influencia do alcol e as drogas sobre a personalidade e a responsabilidade das persoas.

Actitudes de interese, respecto e escoita activa durante as interaccións sociais.

Actitudes de empatía, respecto, solidariedade, integración e cooperación cara a todas as persoas

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-4. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.

B1-5. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar «como quere ser», elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.

B1-7. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

B1-9. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, conforme aos valores éticos e así mellorar a súa autoestima.

RELACIÓN CO BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

A influencia das experiencias na actitude e a conduta das per sonas en diversas dimensións e ámbitos.

A influencia da vontade sobre a liberdade.

Procura de información sobre persoas destacadas pola súa forza de vontade: análise de factores e ferramentas para a consecución de obxectivos.

A importancia dos valores éticos por unha convivencia pacífica, xusta e digna. A ausencia de emocións e valores. O conflito entre a felicidade libre de sufrimento e a propia esencia humana. Valoración das actitudes de perseveranza, espírito de superación e solidariedade das persoas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-2. Destacar o significado e importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libres e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.

B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

B3-7. Tomar conciencia da importancia dos valores e normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.

UNIDADE 2. POR QUE NECESITO AOS DEMAIS

RELACIÓN CON BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

Expresión e relación de factores que poden influír nas relacións na aula incidindo na diversidade. Relación de actitudes que favorecen a empatía e a creación dun bo clima grupal.

Asociación de diferentes personaxes mitolóxicos e as características da súa personalidade.

Actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais.

Expresión de emocións asociadas á distancia ou a separación.

Expresión de actitudes de respecto, solidariedade, honestidade, liberdade e autonomía. Reflexión sobre a toma de decisións en situacións de conflito.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, describindo as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, co fin de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir crecendo moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.

B1-4. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.

B1-5. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar «como quere ser», elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.

RELACIÓN CO BLOQUE 2. A COMPRENSIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

Descrición das características fundamentais da linguaxe, a súa importancia e necesidade nas relacións humanas, e a súa contribución a unha convivencia digna, xusta e pacífica entre as persoas.

Relación de textos con experiencias persoais e descrición de emocións. Relación entre as emocións de duelo e a resiliencia.

Situación dalgunhas persoas con menos opcións sociais debido a dificultades físicas, psíquicas ou de calquera outro tipo.

Reflexións sobre as emocións contraditorias que poden darse á hora de tomar decisións relacionadas coa ética persoal.

Diferenzas entre diferentes personaxes mitolóxicos e os seus caracteres. Invención de finais alternativos para os relatos mitolóxicos e explicación de motivos para o cambio.

Actitudes de empatía, respecto, cooperación, escoita activa, interese cara a todas as persoas sen excepción durante as interaccións dentro e fóse da aula.

Expresión de coñecementos, opinións, decisións, valoracións, emocións e sentimentos de forma asertiva, con empatía e respecto, e empregando unha linguaxe positiva.

Reflexións sobre as relacións de interdependencia entre os seres vivos e descrición dos sentimentos que se xeran nas devanditas relacións.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-7. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

B1-9. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, conforme aos valores éticos e así mellorar a súa autoestima.

RELACIÓN CON BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

Argumentos a favor e en contra dunha situación imaxinaria baseados en criterios éticos propios.

Expresión e opinións acerca das propias necesidades afectivas, así como a maneira de comunicalas.

Reflexións sobre a diversidade de criterios morais e a responsabilidade individual nas relacións sociais.

Relación razoada entre a moral, a intelixencia e a vontade nunha situación concreta.

Expresión de opinións sobre a importancia de desenvolver valores éticos que contribúan a unha convivencia pacífica, xusta e digna, e que amplíen as capacidades de elección das persoas.

Hipótese sobre as consecuencias que ten a ausencia de emocións e valores e expresión do conflito entre a felicidade libre de sufrimento e a propia esencia humana.

Invención dun personaxe con sentimentos pouco éticos e reflexión sobre el.

CRITERIOS DE EVALUACIÓN CURRICULARES

B3-1. Distinguir entre ética y moral, señalando las semejanzas y diferencias existentes entre ellas y estimando la importancia de la reflexión ética, como un saber práctico necesario para guiar de forma racional la conducta del ser humano hacia su plena realización.
B3-2. Destacar el significado e importancia de la naturaleza moral del ser humano, analizando sus etapas de desarrollo y tomando conciencia de la necesidad que tiene de normas éticas, libres y racionalmente asumidas, como guía de su comportamiento.
B3-3. Reconocer que la libertad constituye la raíz de la estructura moral en la persona y apreciar el papel que la inteligencia y la voluntad tienen como factores que incrementan la capacidad de autodeterminación. B3-7. Tomar conciencia de la importancia de los valores y normas éticas, como guía de la conducta individual y social, asumiendo la responsabilidad de difundirlos y promoverlos por los beneficios que aportan a la persona y a la comunidad.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e diferenzas existentes entre elas e estimando a importancia da reflexión ética, como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano cara á súa plena realización.
B3-2. Destacar o significado e importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libres e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.
B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.
B3-7. Tomar conciencia da importancia dos valores e normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.

UNIDADE 3. HAI SITIO PARA TODOS?-

Suxerencia de TEMPORALIZACIÓN: 2.º trimestre

RELACIÓN CON BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

O respecto cara ás persoas anciás. Unha vida plena: relevancia da razón, a liberdade e a dignidade persoal.
Valoración, respecto e importancia da biodiversidade e a diversidade cultural. Actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais.
Respecto polas diferenzas das persoas e valoración positiva da diversidade en todas as súas formas sen forma de discriminación nin victimización algunha.
Actitudes, comportamentos e tomas de decisións que priorizan o ben común e a garantía dos dereitos humanos por encima dos intereses privados ou persoais.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.
B1-4. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.
B1-5. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar "como quere ser", elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.
B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

RELACIÓN CON BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

Causas e consecuencias de non respectar as liberdades das demais persoas.
Análise de episodios e sucesos da Historia Universal para explicar o papel que xogaron neles a liberdade, a toma de decisións e a actuación das persoas implicadas.
Actitudes de respecto, empatía, integración, escoita activa e cooperación cara a todas as persoas.
Expresión de coñecementos, opinións, preferencias, sentimentos e emocións de forma sincera, empática e respectuosa.
Identificación de actitudes, comportamentos e valores que contribúen á dignidade e ao desenvolvemento persoal san, saudable e equilibrado e á creación e o mantemento dunhas relacións interpersoais sas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.

B2-2. Describir e valorar a importancia da influencia da contorna social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, mediante a análise do papel que desempeñan os axentes sociais.

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

B2-6. Xustificar a importancia que teñen os valores e virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

RELACIÓN CO BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

A influencia da vontade sobre a liberdade e establece relacións coa capacidade de razoamento.

A importancia de desenvolver valores éticos e cívicos que contribúan a unha convivencia pacífica, xusta e digna, e que amplíe as capacidades de elección das persoas. A importancia e necesidade de combater as actitudes intolerantes, discriminatorias, xenófobas, homófobas e/ou racistas desde o plano privado ao internacional.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

B3-4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, clasificación e xerarquía, co fin de comprender a súa natureza e a súa importancia.

B3-7. Tomar conciencia da importancia dos valores e normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.

RELACIÓN CO BLOQUE 4. A XUSTIZA E A POLÍTICA

Reflexións sobre as causas e consecuencias da desigualdade entre as persoas aos recursos sanitarios e farmacéuticos.

Debate sobre as políticas migratorias dos países europeos. A condición e o permiso das persoas refuxiadas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B4-4. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns na vida política do Estado co fin de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos

RELACIÓN CO BLOQUE 5. OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DUDH E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS

Análises do I Holocausto. Orixe e consecuencias do discurso nazi e os seus beneficiarios.

Reflexións críticas sobre as causas e consecuencias dos estereotipos de beleza e sobre os roles de xénero.

Prevenición e combate do discurso neonazi nos países democráticos.

Institucións, organizacións, ou colectivos que traballan por defender os dereitos humanos, a favor da integración e en contra da discriminación en calquera das súas formas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B5-3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, co fin de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do Dereito e os Estados.

B5-6. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos, como unha conquista da humanidade e estimar a importancia do problema que expón na actualidade o exercicio dos dereitos da muller e do neno en gran parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles co fin de promover a súa solución.

B5-7. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación da DUDH, na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e Ong que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando a aqueles que por natureza posúenos, pero que non teñen a oportunidade de exercelos.

RELACIÓN CO BLOQUE 6. Os VALORES ÉTICOS E A súa RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA

Actitudes de responsabilidade no uso e consumo dos recursos tecnolóxicos no plano individual e social. Conflitos éticos e cívicos que poden producirse derivados do uso e consumo dos medios tecnolóxicos.

Debate sobre a función social dos medios de comunicación, sobre a súa achega á convivencia e a súa contribución para mellorar as condicións de vida.

Influencia das novas formas de mensaxería instantánea sobre a comunicación e as relacións interpersoais. O concepto de televisión lixo: motivos da súa elevada audiencia.

Consecuencias e danos para o medio ambiente derivados da aplicación, uso e consumo irresponsable dos recursos científicos e tecnolóxicos.

Explicación da contaminación lumínica e a contaminación acústica.

Aspectos do progreso que dependen dos avances tecnolóxicos e ámbitos que dependen das relacións de convivencia entre os seres humanos.

Actitudes de coidado e respecto cara ao medio ambiente.

Valoración crítica da influencia das redes sociais na perpetuación de estereotipos de beleza e a discriminación por motivos sexuais, físicos ou estéticos.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B6-1. Recoñecer a importancia que ten a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos co fin de orientar a súa actividade conforme aos valores defendidos pola DUDH.

UNIDADE 4. QUE É A DEMOCRACIA? Suxerencia de TEMPORALIZACIÓN: 2.º trimestre

RELACIÓN CO BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

Actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

RELACIÓN CON BLOQUE 3. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

Actitudes de empatía, respecto, cooperación, escoita activa e interese cara a todas as persoas sen excepción durante as interaccións dentro e fóse da aula.

Expresión das coñecementos, opinións, decisións, valoracións, emocións e sentimentos de forma asertiva, con empatía e respecto, e empregando unha linguaxe positiva.

Propostas para mellorar as relacións e a convivencia entre as persoas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

B2-6. Xustificar a importancia que teñen os valores e virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

Valoración das actitudes de iniciativa e emprendemento persoal, participación activa e cooperación, que contribúen a construír a xustiza e a igualdade de oportunidades en diferentes ámbitos, desde o privado ao internacional.

B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

RELACIÓN CO BLOQUE 4. A XUSTIZA E A POLÍTICA

Que é a democracia?. A representatividade e o voto na vida democrática.

Para que serven as leis? Evolución das leis e a súa relación co deber moral dos cidadáns. A lei do menor.

O impacto das decisións persoais e a participación directa na vida pública. Identificación de causas e consecuencias da participación pasiva da cidadanía. A importancia, necesidade e influencia da participación activa dos cidadáns na toma de decisións dos procesos democráticos.

A importancia da vontade política para combater as desigualdades nos países democráticos. As características dun goberno honesto e responsable.

Investigación sobre o programa dos partidos políticos dunha comunidade e propostas de incidencia para melloralo.

Aspectos e características dunha campaña electoral: os riscos dos discursos demagóxicos. Elaboración dun código de comportamento para os líderes políticos.

Que é a obxección de conciencia?

O movemento dos Indignados: a súa influencia e tratamento dos medios de comunicación.

Que son e para que serven os impostos?; debe pagar máis quen máis ten?; os impostos deben subir ou baixar?

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B4-3. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos, contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os s. XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de “Estado de Dereito” e “división de poderes”.

B4-4. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns na vida política do Estado co fin de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.

B4-6. Mostrar respecto pola Constitución Española identificando nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e deberes que ten o individuo como persoa e cidadán, apreciando a súa adecuación á DUDH, co fin de asumir de forma consciente e responsable os principios de convivencia que deben rexer no Estado Español.

B4-7. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución Española aos principios éticos defendidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva de “os dereitos e deberes dos cidadáns” (Artigos do 30 ao 38) e “os principios reitores da política social e económica” (Artigos do 39 ao 52).

RELACIÓN CO BLOQUE 5. OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DUDH E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS

Reflexións sobre a responsabilidade xeracional histórica e política.

Riscos dos discursos totalitarios e ditatoriais nos países democráticos.

Actitudes críticas e de prevención cara a todas as formas de discriminación. Actitudes de respecto e integración cara a todas as persoas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B5-3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, co fin de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do Dereito e os Estados.

B5-7. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación da DUDH, na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e Ong que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando a aqueles que por natureza posúenos, pero que non teñen a oportunidade de exercelos.

UNIDADE 5.NA CIDADE DO FUTURO.

RELACIÓN CO BLOQUE 6. Os VALORES ÉTICOS E A súa RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA

Valoración da influencia dos medios de comunicación nas decisións dunha comunidade.

Valoración da influencia das redes sociais na convocatoria e organización dos movementos cidadáns. Plataformas líquidas: vantaxes e inconvenientes do seu emprego como mecanismo para organizarse.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES B6-1. Recoñecer a importancia que ten a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos co fin de orientar a súa actividade conforme aos valores defendidos pola DUDH.

UNIDAD 6. PORFOLIO DE VALORES

É un caixón de sastre ao que imos recurrido durante todo o curso, que consta de textos e exercicios, contidos transversais e noticias de interese para posicionarnos no debate nas clases.

2º) RELACIÓN ENTRE OS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE COAS COMPETENCIAS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES E INDICADORES DE LOGRO

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.

B1-2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, describindo as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, co fin de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir crecendo moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.

B1-4. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.

B1-5. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar «como quere ser», elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.

B1-7. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa analizando o seu significado etimolóxico e algunhas definicións achegadas por filósofos.

B1-1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.

B1-1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, convértese nun «ser moral».

B1-2.1. Coñece información, de fontes diversas, acerca dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, realizando un resumo coa información obtida.

B1-4.1. Identifica en que consiste a personalidade, os factores xenéticos, sociais, culturais e ambientais que inflúen na súa construción e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano.

B1-5.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade.

B1-7.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos e como se relacionan coa vida moral

INDICADORES DE LOGRO

Expón reflexións sobre a forma en que a herdanza xenética e o ambiente inflúen na personalidade.

Expón reflexións sobre causas e consecuencias da dobre personalidade e/ou da dobre identidade a partir dos casos dados

Identifica características e propiedades fundamentais que diferencian ás persoas das máquinas.

Escribe un currículo persoal e unha carta de presentación a partir das pautas dadas.

Expresa coas súas palabras a dificultade de definir que significa ser humano.

Explica que significa conciencia e ser conscientes. Relaciona a conciencia coas experiencias, a memoria e o desenvolvemento moral das persoas.

Adquire habilidades e estratexias que lle permiten tomar decisións adecuadas no seu desenvolvemento para ampliar a súa autonomía persoal.

Expresa reflexións sobre as causas que levan a unha persoa para mentir sobre a súa propia identidade. Relacionaas coa confianza e a forma en que as persoas se perciben a si mesmas.

Expresa opinións sobre os perigos das falsas identidades virtuais e sobre as precaucións que hai que tomar .

Expresa a súa opinión sobre o que significa a liberdade e sobre a condición libre da persoa Expresa relacións entre a liberdade, a toma de decisións e os diversos tipos de limitacións que condicionan a liberdade das persoas.

Expresa as emocións como reaccións mentais e/ou físicas das persoas.

Expresa relacións entre a percepción das emocións, a forma en que se transmiten e o autoconcepto

COMPETENCIAS

CL

CMCT

CSC

AA

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-7. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-7.3. Atopa a relación que existe, disertando en grupo, entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como: a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outros.

B1-8.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como: a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade consigo mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos seus propios principios éticos, entre outros.

B1-8.3. Utiliza a introspección como medio para recoñecer as súas propias emocións, sentimentos e estados de ánimo, co fin de ter un maior autocontrol deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da súa propia conduta.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa reflexións sobre o ensino das emocións e as formas de autocontrol das mesmas.

Valora as formas de motivación e automotivación axustadas e coherentes como unha ferramenta de desenvolvemento persoal.

Mantén unha resiliencia adecuada #ante a frustración e mostra actitudes de cooperación e mediación #ante a resolución de conflitos.
Expressa relacións entre a forza de vontade, a liberdade e a consecución de metas e obxectivos.
Mostra actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais.
Achega reflexións sobre a maneira en que as persoas lembran e expresan os seus recordos.
Redacta un diario da súa conciencia a partir dos modelos dados e expón conclusións sobre os seus recordos e a súa forma de lembralos ou esquecerlos.

COMPETENCIAS

CL
CSC
AA

BLOQUE 1. DIGNIDADE DA PERSOA (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-9. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, conforme aos valores éticos e así mellorar a súa autoestima.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-9.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a súa propia identidade e facer de si mesmo unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por ela mesma.

B1-9.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme ao modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.

INDICADORES DE LOGRO

Expressa reflexións sobre as consecuencias de mentir ou enganar a alguén, tanto para un mesmo como para os demais.

Fai hipótese de maneira empática sobre reaccións que poden ter ou emocións que poden sentir as persoas ao ser enganadas e/ou ao descubrir a realidade do engano.

Mostra autonomía e perseveranza #ante a toma de decisións e a proposta de metas e obxectivos.

Explica principios éticos persoais e formas de conduta que rexen a súa vida cotiá.

Define o concepto dos « vos posibles» e describe diferenzas respecto a a identidade virtual falsa.

Expón de forma oral ou escrita as súas « vos posibles» e explícaos.

Explica a importancia de imaxinar de forma positiva e coherente o futuro nos procesos de toma de decisións e identificación de metas e obxectivos.

COMPETENCIAS

CL
CSC
AA
IE

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, describindo as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, co fin de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir crecendo moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-2.1. Coñece información, de fontes diversas, acerca dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, realizando un resumo coa información obtida.

B1-2.2. Elabora conclusións, acerca da importancia que ten para o adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos.

Enumera actitudes que favorecen a empatía e a creación dun bo clima grupal.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa e relaciona os diferentes factores que poden influír nas relacións entre compañeiros na aula, @teniendo en cuenta o ambiente desta e incidindo na diversidade.

COMPETENCIAS

CL
SC
AA
IE

BLOQUE 1. LA DIGNIDAD DE LA PERSONA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.

B1-4. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.

B1-5. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar “como quere ser”, elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

B1-8.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como: a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade consigo mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos seus propios principios éticos, entre outros.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, convértese nun “ser moral”.

B1-4.1. Identifica en que consiste a personalidade, os factores xenéticos, sociais, culturais e ambientais que inflúen na súa construción e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano.

B1-5.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade.

INDICADORES DE LOGRO

Valora de forma empática a importancia do respecto aos anciáns e argumenta por que e como a sociedade debe achegar solucións e defender a dignidade e os dereitos deste colectivo.

Achega reflexións e hipóteses sobre emocións, sentimentos e/ou situacións que as persoas atravesan cando se penetran na idade anciá.

Valora a importancia e necesidade das actitudes, comportamentos e tomas de decisións que priorizan o ben común e a garantía dos dereitos humanos por encima dos intereses privados ou persoais.

Explica que entende por unha vida plena establecendo relacións coa relevancia da razón, a liberdade e a dignidade das persoas.

Mostra actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais.

COMPETENCIAS

CL
CMCT
CSC
AA
IE

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

Elaboración dunha biografía utilizando a introspección, a análise de emocións, a intelixencia emocional e os medios dixitais ou físicos que necesite.

Selección de dúas persoas ou personaxes importantes no seu historial, coa consecuente análise previa que iso supón.

Reflexión ao redor dos dilemas éticos partindo da experiencia persoal e @teniendo en cuenta as emocións que xeran.
Actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais.
Reflexión sobre a súa vida atendendo ás influencias do seu pasado, a súa vida presente e as súas proxeccións futuras.
Reflexión sobre os valores éticos que constitúen a súa personalidade e expresión dos mesmos por escrito
Elaboración dun porfolio de valores que termina cun compromiso de mellora persoal.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.
B1-4. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.
B1-5. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar «como quere ser», elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.
B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.
B1-9. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, conforme aos valores éticos e así mellorar a súa autoestima.

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

CRITERIOS DE AVALUACIÓN CURRICULARES

B1-1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa analizando o seu significado etimolóxico e algunhas definicións achegadas por filósofos.
B1-4. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.
B1-5. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar «como quere ser», elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.
B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.
B1-9. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, conforme aos valores éticos e así mellorar a súa autoestima.
B2-6. Xustificar a importancia que teñen os valores e virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-1.3. Utiliza a introspección como medio para recoñecer as súas propias emocións, sentimentos e estados de ánimo, co fin de ter un maior auto control deles e ser capaz de auto motivarse, converténdose no dono da súa propia conduta.
Elabora unha autobiografía, utilizando a introspección, a análise de emocións, a intelixencia emocional e os medios dixitais ou físicos ao seu alcance.
B1-4.1. Identifica en que consiste a personalidade, os factores xenéticos, sociais, culturais e ambientais que inflúen na súa construción e aprecia a capacidade de auto determinación no ser humano.
B1-5.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade.
B1-8.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como: a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade consigo mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos seus propios principios éticos, entre outros.
B1-8.3. Utiliza a introspección como medio para recoñecer as súas propias emocións, sentimentos e estados de ánimo, co fin de ter un maior auto control deles e ser capaz de auto-motivarse, converténdose no dono da súa propia conduta.
B1-9.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a súa propia identidade e facer de si mesmo unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por ela mesma.
B1-9.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme ao modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.

INDICADORES DE LOGRO

Selecciona dúas persoas ou personaxes importantes no seu historial, coa consecvente análise previa que iso supón.
Reflexiona ao redor dos dilemas éticos partindo da experiencia persoal e @teniendo en cuenta as emocións que xeran.

Mostra actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais.
Reflexiona sobre a súa vida atendendo ás influencias do seu pasado, a súa vida presente e as súas proxeccións futuras.
Recapacita sobre os valores éticos que constitúen a súa personalidade e reflícteos por escrito e en soporte audiovisual.
Elabora compromiso de mellora persoal oralmente.

COMPETENCIAS

CL
CD
AA
IE
CSC

CEC

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

CRITERIOS DE EVALUACIÓN CURRICULARES

B1-1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

B1-1.2. Discierne e expresa, en pequenos grupos, acerca da influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.

B1-8.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como: a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade consigo mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos seus propios principios éticos, entre outros.

INDICADORES DE LOGRO

Define utopía, distópico e distopía.

Explica como os seres humanos soñaron e imaxinaron mundos perfectos onde estivesen resoltas as dificultades e as insatisfaccións que cada xeración tivo que afrontar.

Investiga sobre a novela París no século XX de J. Verne e infere e expresa riscos da tecnoloxía en detrimento de a cultura e/ou do medioambiente.

Expresa paralelismos entre as situacións narradas no texto e a sociedade actual.

Mostra actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais.

COMPETENCIAS

CL
CMCT
CD
CSC
AA
IE

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-7. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-7.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos e como se relacionan coa vida moral.

INDICADORES DE LOGRO

Asocia características emocionais a diferentes personaxes mitolóxicos, investigando sobre eles e a súa iconografía.

CL

CEC
AA

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

B1-8.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como: a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade consigo mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos seus propios principios éticos, entre outros.

Mostra actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais

COMPETENCIAS

CL
SC
AA
IE

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-8.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como: a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade consigo mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos seus propios principios éticos, entre outros.

INDICADORES DE LOGRO

Mostra actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupais.

COMPETENCIAS

CL
CSC
AA
IE

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1-8. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, sendo capaz de utilizar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, co fin de mellorar as súas habilidades emocionais.

B1-9. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, conforme aos valores éticos e así mellorar a súa autoestima.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1-8.3. Utiliza a introspección como medio para recoñecer as súas propias emocións, sentimentos e estados de ánimo, co fin de ter un maior autocontrol deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da súa propia conduta.

B1-9.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a súa propia identidade e facer de si mesmo unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por ela mesma.

Expresa e mostra, por iniciativa propia, actitudes de respecto, solidariedade, honestidade, e autonomía.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa con sinceridade as emocións que, segundo a súa propia experiencia, acompañan as separacións ou a distancia.

COMPETENCIAS

CL
CSC
AA
IE

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, RESPETO E A IGUALDADE NAS RELACIONS INTERPERSONAIS

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre leste e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-1.2. Discierne e expresa, en pequenos grupos, acerca da influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.

B2-5.2. Mostra, na relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara aos dereitos que todo ser humano ten a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e especificamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa causas e consecuencias de non respectar as liberdades das demais persoas.

Expresa hipótese e valoracións a partir de casos dados ou supostos sobre a toma de decisións que resultan complexas e a liberdade do individuo e sobre as consecuencias sociais destas actuacións.

Analiza sucesos da historia universal e explica o papel que xogaron neles a liberdade, a toma de decisións e a actuación das persoas implicadas.

Mostra actitudes de empatía, respecto, cooperación, escoita activa e interese cara a todas as persoas sen excepción durante as interaccións dentro e fóse da aula.

COMPETENCIAS

CL
CSC

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPETO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre leste e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-1.2. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.

B2-1.2. Discierne e expresa, en pequenos grupos, acerca da influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.

B2-1.3. Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións, acerca deste tema.

B2-5.2. Mostra, na relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara aos dereitos que todo ser humano ten a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e especificamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

B2-5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais, tales como: a empatía, escóitaa activa, a interrogación asertiva, entre outros, co fin de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación cos demais.

B2-6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas: a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc.

INDICADORES DE LOGRO

Elixo a dúas persoas que foron de gran importancia na súa biografía.

Constrúe unha árbore xenealóxica non sanguíneo atendendo á influencia na súa vida.

Analiza as relacións interpersoais e simbolízalas nun traballo de relación entre varias noticias elaboradas por el mesmo.

Sintetiza un detalle da súa historia persoal ou da súa experiencia vital e explica os motivos da súa elección.

Mostra actitudes de empatía, respecto, cooperación, escoita activa e interese cara a todas as persoas sen excepción durante as interaccións dentro e fóse da aula.

Expresa os seus coñecementos, opinións, decisións, valoracións, emocións e sentimentos de forma asertiva, con empatía e respecto, e empregando unha linguaxe positiva.

Exprésase con sinceridade e claridade e esfórzase por facerse entender.

Selecciona entre varias noticias que reflicten diferentes valores éticos aquela de a que lle gustaría ser protagonista.

Redacta tres noticias no momento actual, e en dous momentos futuros nas que se manifesten os seus valores éticos e morais, así como as súas prioridades.

COMPETENCIAS

CL

CMCT

CSC

CEC

AA

IE

CSC

AA

CD

BLOQUE 2. A COMPRENSIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais, tales como: a empatía, escóitaa activa, a interrogación asertiva, entre outros, co fin de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación cos demais.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa os seus coñecementos, opinións, decisións, valoracións, emocións e sentimentos de forma asertiva, con empatía e respecto, e empregando unha linguaxe positiva.

Exprésase con sinceridade e claridade e esfórzase por facerse entender.

COMPETENCIAS

CL

CSC

AA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-6. Xustificar a importancia que teñen os valores e virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como: responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo e xustiza, entre outros.

INDICADORES DE LOGRO

Expón reflexións sobre os factores dos que depende a responsabilidade persoal e relacións coa conciencia e a consciencia.

Achega valoracións sobre os conceptos de responsabilidade e culpabilidade e sobre a complexidade de culpar e/ou condenar certos crimes a partir dos casos dados.

Expón opinións ao redor da influencia do alcol e as drogas sobre a personalidade das persoas.

Relaciona o concepto de liberdade e o de responsabilidade de forma razoada.

COMPETENCIAS

CL

CSC

AA

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.

B2-2. Describir e valorar a importancia da influencia da contorna social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, mediante a análise do papel que desempeñan os axentes sociais.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.

B2-1.2. Discierne e expresa, en pequenos grupos, acerca da influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.

B2-2.2. Exemplifica, en colaboración grupal, a influencia que teñen na configuración da personalidade humana os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles: a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos.

INDICADORES DE LOGRO

Describe as características fundamentais da linguaxe, a súa importancia e necesidade nas relacións humanas, e a súa contribución a unha convivencia digna, xusta e pacífica entre as persoas.

Relaciona os textos coas súas experiencias persoais describindo as emocións e os sentimentos con sinceridade e empatía, e esforzándose por facerse entender.

Expresa relacións entre as emocións de duelo e a resiliencia expresadas nunha despedida coas súas propias reflexións acerca de maneiras de homenaxear a unha persoa ausente.

COMPETENCIAS

CL

IE

CSC

CD

AA

IE

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-2. Describir e valorar a importancia da influencia da contorna social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, mediante a análise do papel que desempeñan os axentes sociais.

B2-3. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola Ética e a segunda polo Dereito, co fin de identificar os límites da liberdade persoal e social.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar os costumes, normas, valores, etc., da súa contorna, aos valores éticos universais establecidos na DUDH, rexeitando todo aquilo que atence contra a dignidade humana e os seus dereitos fundamentais.

B2-3.3. Reflexiona achega do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos e expoñendo as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.

INDICADORES DE LOGRO

Explica e valora que algunhas persoas ten menos opcións sociais debido a dificultades físicas, psíquicas ou de calquera outro tipo. Expón que a sociedade debe achegar solucións a estas persoas e respectar e defender os seus dereitos aceptando as diferenzas individuais.

Achega reflexións sobre as relacións de interdependencia entre os seres vivos e describe os sentimentos que se xeran nas devanditas relacións.

Reflexiona sobre a toma de decisións en situacións de conflito reais vividas por outras persoas e imaxina as súas propias eleccións.

Achega reflexións sobre as emocións contraditorias que poden darse á hora de tomar decisións relacionadas coa ética persoal e relaciónao con situacións reais.

COMPETENCIAS

CL

CD

CSC

AA

IE

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.

B2-2. Describir e valorar a importancia da influencia da contorna social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, mediante a análise do papel que desempeñan os axentes sociais.

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-1.2. Discierne e expresa, en pequenos grupos, acerca da influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.

B2-2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar os costumes, normas, valores, etc., da súa contorna, aos valores éticos universais establecidos na DUDH, rexeitando todo aquilo que atence contra a dignidade humana e os seus dereitos fundamentais.

B2-5.2. Mostra, na relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara aos dereitos que todo ser humano ten a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e especificamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

B2-5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais, tales como: a empatía, escoítaa activa, a interrogación asertiva, entre outros, co fin de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación cos demais.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa causas e consecuencias de non respectar as liberdades das demais persoas.

Analiza sucesos da Historia Universal e explica o papel que xogaron neles a liberdade, a toma de decisións e a actuación das persoas implicadas.

Explica e valora que algunhas persoas teñen menos opcións sociais debido a dificultades físicas, psíquicas ou de calquera outro tipo. Expón que a sociedade debe achegar solucións a estas persoas, e respectar e defender os seus dereitos aceptando as diferenzas individuais.

Describe enfermidades mentais que coñece. Faio de forma empática e respectuosa, expoñendo hipótese sobre certas situacións na vida diaria desas persoas e sobre as súas repercusións na convivencia.

Mostra actitudes de empatía, respecto, cooperación, escoita activa e interese cara a todas as persoas sen excepción durante as interaccións dentro e fose da aula.

Exprésase os seus coñecementos, opinións, decisións, valoracións, emocións e sentimentos de forma asertiva, con empatía e respecto, e empregando unha linguaxe positiva.

Exprésase con sinceridade e claridade e esfórzase por facerse entender.

COMPETENCIAS

CL

CSC

AA

CMCT

SC

IE

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-6. Xustificar a importancia que teñen os valores e virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como: responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo e xustiza, entre outros.

INDICADORES DE LOGRO

Valora positivamente, de forma respectuosa, cooperativa e integradora a importancia da diversidade cultural, lingüística, relixiosa ou de calquera outro tipo como unha forma de enriquecemento desde o plano individual ao público e internacional.

Elabora un álbum fotográfico no que expresa a súa propia visión da biodiversidade. Identifica e expresa factores xenéticos, sociais, culturais e ambientais que contribúen a que a sociedade sexa máis diversa.

COMPETENCIAS

CL

CSC

AA

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas.

B2-5.2. Mostra, na relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara aos dereitos que todo ser humano ten a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e especificamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

B2-5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais, tales como: a empatía, escóitaa activa, a interrogación asertiva, entre outros, co fin de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación cos demais.

INDICADORES DE LOGRO

Participa nunha investigación sobre personaxes mitolóxicos e os seus caracteres. Achega reflexións sobre formas de autocontrol das emocións e xestión para unha resiliencia adecuada.

Mostra actitudes de empatía, respecto, cooperación, escoita activa e interese cara a todas as persoas sen excepción durante as interaccións dentro e fóse da aula. Expresa os seus coñecementos, opinións, decisións, valoracións, emocións e sentimentos de forma asertiva, con empatía e respecto, e empregando unha linguaxe positiva.

Exprésase con sinceridade e claridade e esfórzase por facerse entender.

COMPETENCIAS

CL
CD
SC
AA
IE

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-5.2. Mostra, na relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara aos dereitos que todo ser humano ten a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e especificamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

B2-5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais, tales como: a empatía, escoítaa activa, a interrogación asertiva, entre outros, co fin de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación cos demais.

B3-3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que decidimos facer.

INDICADORES DE LOGRO

Mostra actitudes de empatía, respecto, cooperación, escoita activa e interese cara a todas as persoas sen excepción durante as interaccións dentro e fóse da aula.

Expresa os seus coñecementos, opinións, decisións, valoracións, emocións e sentimentos de forma asertiva, con empatía e respecto, e empregando unha linguaxe positiva.

Exprésase con sinceridade e claridade e esfórzase por facerse entender.

Valora as actitudes de iniciativa e emprendemento persoal, participación activa e cooperación, que contribúen a construír a xustiza e a igualdade de oportunidades en diferentes ámbitos, desde o privado ao internacional

COMPETENCIAS

CL
CSC
AA
IE

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-6. Xustificar a importancia que teñen os valores e virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como: responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo e xustiza, entre outros.

INDICADORES DE LOGRO

Achega reflexións sobre as relacións de interdependencia entre os seres vivos e describe os sentimentos que se xeran nas devanditas relacións.

COMPETENCIAS

CL
CD
CSC
AA

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B2-5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, co fin de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.

B2-6. Xustificar a importancia que teñen os valores e virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B2-5.2. Mostra, na relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara aos dereitos que todo ser humano ten a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e especificamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

B2-5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais, tales como: a empatía, escóitaa activa, a interrogación asertiva, entre outros, co fin de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación cos demais.

B2-6.3. Destaca o deber moral e cívico que toda persoa ten de prestar auxilio e socorro a todo aquel cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de forma inminente, colaborando na medida das súas posibilidades, a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia.

Identifica e explica recomendacións da Dirección Xeral de Tráfico para prestar primeiros auxilios en caso de accidente.

INDICADORES DE LOGRO

Mostra actitudes de empatía, respecto, cooperación, escoita activa e interese cara a todas as persoas sen excepción durante as interaccións dentro e fóse da aula.

Expresa os seus coñecementos, opinións, decisións, valoracións, emocións e sentimentos de forma asertiva, con empatía e respecto, e empregando unha linguaxe positiva.

Exprésase con sinceridade e claridade e esfórzase por facerse entender.

Planifica medidas de primeiros auxilios a partir dun caso dado e analiza as causas do accidente.

Analiza sentimentos e emocións tanto das vítimas como dos causantes dos accidentes.

Expón medidas de prevención de accidentes, imprudencias e formas de condución irresponsable.

COMPETENCIAS

CL
CSC
AA

BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-2. Destacar o significado e importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libres e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.

B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B3-2.2. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola cal esta é responsable da súa conduta e das consecuencias que esta teña.
B3-3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que decidimos facer.

B3-3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, especialmente o papel da educación, expoñendo as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais.

INDICADORES DE LOGRO

Achega opinións e valoracións ao redor de como as experiencias condicionan a vida e a conduta dunha persoa en diversas dimensións e ámbitos.

Relaciona a motivación e a automotivación coa actitude e a consecución de metas e obxectivos.

Expresa e valora a influencia da vontade sobre a liberdade e establece relacións coa capacidade de razoamento.

Busca na internet información sobre persoas destacadas pola súa forza de vontade e analiza os factores que contribuíron á consecución dos seus obxectivos.

COMPETENCIAS

CMCT

CSC

AA

IE

CD

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B3-3.1. Describe a relación existente entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.

B3-3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que decidimos facer.

INDICADORES DE LOGRO

Expón reflexiónes pertinentes sobre os límites entre a liberdade de expresión e o respecto á intimidade.

Expón conclusións propias sobre a importancia e necesidade da comunicación respectuosa entre as persoas e os pobos.

Valora a importancia e necesidade de gozar do lecer e o tempo libre e da súa influencia sobre o enriquecemento cultural das sociedades.

COMPETENCIAS

CL

CSC

AA

IE

BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-7. Tomar conciencia da importancia dos valores e normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B3-7.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como: o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa opinións e conclusións propias sobre a importancia de desenvolver valores éticos que contribúan a unha convivencia pacífica, xusta e digna, e que amplíen as capacidades de elección das persoas.

Fai hipótese sobre as consecuencias que ten a ausencia de emocións e valores e expresa o conflito entre a felicidade libre de sufrimento e a propia esencia humana.

COMPETENCIAS

CL
CSC
AA

BLOQUE 3. LA REFLEXIÓN ÉTICA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e diferenzas existentes entre elas e estimando a importancia da reflexión ética, como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano cara á súa plena realización.

B3-2. Destacar o significado e importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libres e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.

B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B3-1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos nos que se fundamenta.

B3-2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual rodéanlle, identificando as limitacións e oportunidades que se lle expoñen, desde as perspectivas sociais, laborais, educativas, económicas, familiares, afectivas, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que han de guialo.

B3-2.2. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola cal esta é responsable da súa conduta e das consecuencias que esta teña. Achega reflexións sobre a diversidade de criterios morais e a responsabilidade individual nas relacións sociais.

B3-3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que decidimos facer.

Relaciona de maneira razoada a moral, a intelixencia e a vontade nunha situación concreta.

INDICADORES DE LOGRO

Fai hipótese sobre as emocións e os sentimentos das persoas implicadas nunha relación íntima.

Expresa por escrito e con sinceridade as súas opinións acerca das súas propias necesidades afectivas, así como ao maneira en que as comunicaría.

COMPETENCIAS

CL
CSC
AA
CEC
IE
CD

BLOQUE 3. LA REFLEXIÓN ÉTICA (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-7. Tomar conciencia da importancia dos valores e normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B3-7.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como: o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa opinións e conclusións propias sobre a importancia de desenvolver valores éticos que contribúan a unha convivencia pacífica, xusta e digna, e que amplíen as capacidades de elección das persoas.

Fai hipótese sobre as consecuencias que ten a ausencia de emocións e valores.

Inventa un personaxe con actitudes pouco éticos e reflexiona sobre el.

COMPETENCIAS

CL

AA

IE

CEC

BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e diferenzas existentes entre elas e estimando a importancia da reflexión ética, como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano cara á súa plena realización.

B3-2. Destacar o significado e importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libres e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.

B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de auto-determinación.

B3-4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, clasificación e xerarquía, co fin de comprender a súa natureza e a súa importancia.

B3-7. Tomar conciencia da importancia dos valores e normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B3-1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos nos que se fundamenta.

B3-2.2. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa de forma argumentada as súas opinións sobre a reflexión ética ao redor dunha situación concreta, relacionándoa coa súa experiencia persoal e os seus propios valores.

Expresa reflexións ao redor das consecuencias do comportamento racional achegando exemplos concretos da súa propia experiencia.

Analiza as dificultades e posibilidades de que os seus desexos, derivados dos seus valores, tradúzanse en sucesos reais.

Expresa en forma de titulares xornalísticos algúns desexos que responden os valores do alumno e que responden o seu contexto desde o máis próximo ata a actualidade internacional.

COMPETENCIAS

CL

IE

CSC

AA

B3-3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, especialmente o papel da educación, expoñendo as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais.

Selecciona unha película importante no desenvolvemento da súa personalidade e fai unha análise dos motivos.

B3-4.2. Busca e selecciona información, acerca da existencia de diferentes clases de valores, tales como: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc.

B3-4.3. Realiza, en traballo grupal, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición co uso de medios informáticos ou audiovisuais.

B3-7.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como: o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.

Reflexiona sobre os aspectos do seu carácter que quería mellorar tras unha reflexión ampla que plasmou na súa porfolio. Faio de maneira concreta, decidindo actos que quere levar a cabo para que eses cambios fáganse realidade.

B3-7.2. Emprende, utilizando a súa iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e desenvolvemento dunha campaña na súa contorna, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.

Traballa en grupo elementos da personalidade que quere mellorar relacionándoos cos valores éticos desexados a nivel individual e colectivo.

BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B3-3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.

B3-4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, clasificación e xerarquía, co fin de comprender a súa natureza e a súa importancia.

B3-7. Tomar conciencia da importancia dos valores e normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que achegan á persoa e á comunidade.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B3-3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que decidimos facer.

B3-4.1. Explica que son os valores, os seus principais características e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas.

B3-7.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como: o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa e valora a influencia da vontade sobre a liberdade e establece relacións coa capacidade de razoamento.

Expresa opinións e conclusións propias sobre a importancia de desenvolver valores éticos e cívicos que contribúan a unha convivencia pacífica e xusta, e que amplíen as capacidades de elección das persoas para ter unha vida digna.

Expresa hipótese sobre as consecuencias que ten a ausencia de valores sociais, cívicos e éticos.

Valora e destaca a importancia de combater as actitudes intolerantes, discriminatorias, xenófobas, homófobas e/ou racistas desde o ámbito privado ao internacional.

COMPETENCIAS

CL

CSC

AA

IE

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B4-4. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns na vida política do Estado co fin de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B4-4.1. Asume e explica o deber moral e civil, que teñen os cidadáns, de participar activamente no exercicio da democracia, co fin de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.

B4-4.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos, cando non se respectan os valores éticos da DUDH, tales como: a dexeneración en demagogia, a ditadura das maiorías e a escasa participación cidadá, entre outros, formulando posibles medidas para evitalos.

INDICADORES DE LOGRO

Achega reflexións sobre as causas e consecuencias da desigualdade entre as persoas no acceso e uso dos recursos sanitarios e farmacéuticos.

Busca, selecciona, organiza e expón información sobre a situación, a condición e o permiso das persoas refuxiadas.

Debate de forma reflexiva e crítica sobre determinadas propostas de países europeos acerca de políticas migratorias.

COMPETENCIAS

CL

CMCT

SC

AA

CD

IE

BLOQUE 4. XUSTICIA E POLÍTICA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B4-3. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos, contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os s. XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de “Estado de Dereito” e “división de poderes”.

B4-4. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns na vida política do Estado co fin de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B4-3.1. Fundamenta racional e eticamente, a elección da democracia como un sistema de que está por encima doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios, os valores éticos sinalados na DUDH.

B4-3.2. Define o concepto de “Estado de Dereito” e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática.

B4-3.3. Describe o significado e relación existente entre os seguintes conceptos: democracia, cidadán, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.

Explica e valora a importancia e necesidade da representatividade e o voto na vida democrática

B4-3.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns o control do Estado.

Explica as normas xurídicas como o mecanismo para regular os conflitos e protexer os dereitos.

B4-4.1. Asume e explica o deber moral e civil, que teñen os cidadáns, de participar activamente no exercicio da democracia, co fin de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.

B4-4.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos, cando non se respectan os valores éticos da DUDH, tales como: a dexeneración en demagogia, a ditadura das maiorías e a escasa participación cidadá, entre outros, formulando posibles medidas para evitalos.

INDICADORES DE LOGRO

Explica a democracia como a incorporación dos dereitos humanos e os seus principios ao sistema de goberno dun estado ou nación.

Identifica e describe características dun gobernante con vontade política democrática: a coherencia, a honestidade e a responsabilidade.

Achega reflexións sobre como e por que evolucionan as leis en cada época e en cada lugar e sobre a súa relación co deber moral dos cidadáns.

Valora o impacto das decisións persoais e a participación directa na vida pública.

Valora a importancia da vontade política para combater as desigualdades nos países democráticos.

Participa nunha investigación sobre as propostas dos partidos políticos dunha comunidade e expón conclusións, suxerencias e propostas de incidencia.

Valora os riscos e expresa causas e consecuencias da participación pasiva da cidadanía.

Identifica e describe aspectos e características dunha campaña electoral.

Valora os riscos dos discursos demagóxicos dos políticos en campaña electoral.
Elabora un código de comportamento para os líderes políticos en campaña.

COMPETENCIAS

CL
CD
SC
CEC
AA
IE
CMCT

BLOQUE 4. XUSTICIA E POLÍTICA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B4-4. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns na vida política do Estado co fin de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B4-4.1. Asume e explica o deber moral e civil, que teñen os cidadáns, de participar activamente no exercicio da democracia, co fin de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.

INDICADORES DE LOGRO

Explica a figura do Defensor do Pobo, argumentando a súa necesidade e importancia. Expón información sobre as actividades que leva a cabo esta institución e sobre como está configurada noutros países.

Escribe un texto expoñendo motivos e razóns dunha denuncia #ante o Defensor do Pobo.

COMPETENCIAS

CL
CD
SC
CEC
AA
IE

BLOQUE 4.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B4-4. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns na vida política do Estado co fin de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B4-4.1. Asume e explica o deber moral e civil, que teñen os cidadáns, de participar activamente no exercicio da democracia, co fin de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.

INDICADORES DE LOGRO

Expresa a través dos aspectos para mellorar da súa personalidade, unha reflexión sobre a importancia dos valores éticos a nivel individual e global.

COMPETENCIAS

CL
IE
CSC

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B4-6. Mostrar respecto pola Constitución Española identificando nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e deberes que ten o individuo como persoa e cidadán, apreciando a súa adecuación á DUDH, co fin de asumir de forma consciente e responsable os principios de convivencia que deben rexer no Estado Español.

B4-7. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución Española aos principios éticos defendidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva de "os dereitos e deberes dos cidadáns" (Artigos do 30 ao 38) .

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B4-6.1. Sinala e comenta a importancia de “os dereitos e liberdades públicas fundamentais da persoa” establecidos na Constitución, tales como: a liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; o carácter aconfesional do Estado Español; o dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; o dereito á reunión pública e á libre asociación e os seus límites.

Explica a obxección de conciencia e os casos nos que se pode exercer.

B4-7.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución e ordénaos segundo a súa importancia, expresando a xustificación da orde elixida.

Identifica causas nas que se invisten os impostos dos cidadáns e achega opinións sobre a prioridade que deben ter.

B4-7.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas obrigacións como un deber cívico, xurídico e ético.

B4-7.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común.

INDICADORES DE LOGRO

Busca, selecciona, organiza e expón información sobre a orixe e a evolución do movemento dos Indignados, sobre a influencia que tivo nas decisións políticas e sobre como trataron o fenómeno os medios de comunicación.

Valora a importancia, necesidade e influencia da participación activa dos cidadáns na toma de decisións dos procesos democráticos.

Explica os impostos como achegas económicas que os cidadáns fan ao Estado e as institucións para organizar a vida social.

Achega reflexións e conclusións propias sobre se todos os cidadáns deben ou non pagar o mesmo na declaración da Renda segundo os seus ingresos.

Argumenta a favor ou en contra de baixar os impostos do IRPF.

COMPETENCIAS

CL

CD

SC

CEC

AA

IE

CMCT

BLOQUE 5. Os VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DUDH E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B5-3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, co fin de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do Dereito e os Estados.

B5-6. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos, como unha conquista da humanidade e estimar a importancia do problema que expón na actualidade o exercicio dos dereitos da muller e do neno en gran parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles co fin de promover a súa solución.

B5-7. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación da DUDH, na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e Ong que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando a aqueles que por natureza posúenos, pero que non teñen a oportunidade de exercelos.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B5-3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que deron orixe á DUDH, entre eles, o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como á discriminación e exterminio de todos aqueles que non pertencesen a unha determinada etnia, modelo físico, relixión, ideas políticas, etc.

B5-6.2. Dá razóns achega da orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.

B5-7.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, acerca dos problemas e retos que ten a aplicación da DUDH en canto ao exercicio de: - Os Dereitos civís, destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como: a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc. - Os Dereitos políticos: guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados políticos, etc.

B5-7.2. Indaga, en traballo colaborativo, achega do traballo de institucións e voluntarios que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos Dereitos Humanos, tales como: Amnistía Internacional e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteira e Caritas, entre outros, elaborando e expresando as súas conclusións. Busca, selecciona, organiza e expón información sobre o Holocausto.

Expón conclusións críticas propias sobre a orixe e consecuencias do discurso nazi e os seus beneficiarios.

Expresa reflexións críticas sobre as causas e consecuencias dos estereotipos de beleza e sobre os roles de xénero.

Achega reflexións críticas sobre a orixe dos grupos neonazis nos países democráticos.

Expón hipótese sobre as causas e as consecuencias das actitudes intolerantes e as reaccións de odio racial e violencia.

Achega propostas e conclusións reflexionadas sobre formas de previr actitudes que derivan neste tipo de discursos.

Localiza, selecciona, organiza e expón información sobre institucións, organizacións, ou colectivos que traballan por defender os dereitos humanos, a favor da integración e en contra da discriminación en calquera das súas formas.

COMPETENCIAS

CL

CMCT

CD

CSC

AA

SC

CEC

IE

BLOQUE 5. Os VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DUDH E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B5-7. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH, na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e Ong que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando a aqueles que por natureza posúenos, pero que non teñen a oportunidade de exercelos.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B5-7.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, acerca dos problemas e retos que ten a aplicación da DUDH en canto ao exercicio de:

Os Dereitos civís, destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como:

A homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.

Os Dereitos políticos: guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados políticos, etc.

INDICADORES DE LOGRO

Reflexiona sobre as formas de discriminación sobre as relacións de interdependencia en situacións de exclusión social por enfermidades ou diversidades funcionais.

COMPETENCIAS

CL

IE

CSC

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B5-7. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH, na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e Ong que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando a aqueles que por natureza posúenos, pero que non teñen a oportunidade de exercelos.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B5-7.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, acerca dos problemas e retos que ten a aplicación da DUDH en canto ao exercicio de: - Os Dereitos civís, destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como: a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc. - Os Dereitos políticos: guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados políticos, etc.

B6-1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expoñer as súas conclusións achega do tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de forma argumentada e ordenada racionalmente.

Mostra e describe actitudes de responsabilidade no uso e consumo dos recursos tecnolóxicos no plano individual e social.

INDICADORES DE LOGRO

Expón reflexións sobre as causas e consecuencias das situacións de desigualdade no uso e acceso aos recursos tecnolóxicos das persoas e os pobos, e acerca das formas diversas nas que

xera e perpetúa a vulneración de dereitos.

COMPETENCIAS

CL
CD
SC
CEC
AA
IE

BLOQUE 5. OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DUDH E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B5-3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, co fin de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do Dereito e os Estados.

B5-7. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación da DUDH, na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e Ong que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando a aqueles que por natureza posúenos, pero que non teñen a oportunidade de exercelos.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B5-3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que deron orixe á DUDH, entre eles, o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como á discriminación e exterminio de todos aqueles que non pertencesen a unha determinada etnia, modelo físico, relixión, ideas políticas, etc.

B5-7.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, acerca dos problemas e retos que ten a aplicación da DUDH en canto ao exercicio de: - Os Dereitos civís, destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como: a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc. - Os Dereitos políticos: guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados políticos, etc.

INDICADORES DE LOGRO

Achega reflexións, a partir dun contexto dado, sobre a responsabilidade xeracional histórica e política. Valora os riscos dos discursos totalitarios e ditatoriais nos países democráticos a partir dun caso dado.

COMPETENCIAS

CL
CMCT
CD
CSC
AA
SC
CEC
IE

BLOQUE 5. LOS VALORES ÉTICOS, EL DERECHO, LA DUDH Y OTROS TRATADOS INTERNACIONALES SOBRE DERECHOS HUMANOS

Reflexión, entre outras, sobre la interdependencia en situaciones de exclusión social por enfermedades o diversidades funcionales.

CRITERIOS DE EVALUACIÓN CURRICULARES

B5-7. Evaluar, utilizando el juicio crítico, la magnitud de los problemas a los que se enfrenta la aplicación de la DUDH, en la actualidad, apreciando la labor que realizan instituciones y ONGs que trabajan por la defensa de los derechos humanos, auxiliando a aquéllos que por naturaleza los poseen, pero que no tienen la oportunidad de ejercerlos.

BLOQUE 5. Os VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DUDH E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS

Reflexión, entre outras, sobre a interdependencia en situacións de exclusión social por enfermidades ou diversidade funcionais.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B5-7. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH, na actualidade, apreciando o labor que realizan institucións e Ong que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando a aqueles que por natureza posúenos, pero que non teñen a oportunidade de exercelos.

BLOQUE 6. Os VALORES ÉTICOS E A súa RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B6-1. Recoñecer a importancia que ten a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos co fin de orientar a súa actividade conforme aos valores defendidos pola DUDH.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B6-1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana, por exemplo: social, económica, política, ética e ecolóxica, entre outros.

B6-1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de poñer límites éticos e xurídicos á investigación e práctica tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.

INDICADORES DE LOGRO

Explica e valora a influencia das redes sociais na convocatoria e organización dos movementos cidadáns nos últimos anos.

Explica as plataformas líquidas como redes sociais sen estruturas xerárquicas e argumenta vantaxes e inconvenientes do seu emprego como mecanismo para organizarse.

Explica e valora a influencia dos medios de comunicación nas decisións dunha comunidade.

COMPETENCIAS

CL
CD
SC
CEC
AA
IE

BLOQUE 6. Os VALORES ÉTICOS E A súa RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B6-1. Recoñecer a importancia que ten a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos co fin de orientar a súa actividade conforme aos valores defendidos pola DUDH.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B6-1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de poñer límites éticos e xurídicos á investigación e práctica tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.

INDICADORES DE LOGRO

Valora de maneira crítica a influencia das redes sociais na perpetuación de estereotipos de beleza e a discriminación por motivos sexuais, físicos ou estéticos.

COMPETENCIAS

CL
CD
SC
CEC
AA
IE

BLOQUE 6. Os VALORES ÉTICOS E A súa RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B6-1. Recoñecer a importancia que ten a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos co fin de orientar a súa actividade conforme aos valores defendidos pola DUDH.

B6-2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que esta conduce.

B6-4. Recoñecer que, na actualidade, existen casos nos que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc. mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos que se pretenden non respectan un código ético fundamentado na DUDH.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B6-1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana, por exemplo: social, económica, política, ética e ecolóxica, entre outros.

B6-1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de poñer límites éticos e xurídicos á investigación e práctica tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.

INDICADORES DE LOGRO

Explica conflitos éticos que poden producirse entre o dereito ou o deber de transmitir a información e os intereses das persoas ás que esa información afecta.

Explica a función social que exercen os medios de comunicación e expón conclusións e valoracións propias sobre a súa achega á convivencia e sobre a súa contribución para mellorar as condicións de vida.

Participa no debate sobre o funcionamento e os mecanismos de control de certas redes sociais e expón reflexións sobre as formas en que estes mecanismos poden atentar contra a liberdade de expresión.

COMPETENCIAS

CL

CD

SC

CEC

AA

IE

BLOQUE 6. Os VALORES ÉTICOS E A súa RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B6-2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que esta conduce.

B6-4. Recoñecer que, na actualidade, existen casos nos que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc. mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos que se pretenden non respectan un código ético fundamentado na DUDH.

B6-4. Recoñecer que, na actualidade, existen casos nos que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc. mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos que se pretenden non respectan un código ético fundamentado na DUDH.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B6-2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas, causas e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adicción incontrolada aos dispositivos electrónicos, os videoxogos e as redes sociais, conducindo ás persoas cara a unha progresiva deshumanización.

B6-4.1. Obtén e selecciona información, en traballo colaborativo, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos no ámbito humano e ambiental, sinalando as causas.

B6-4.2. Diserta, en colaboración grupal, acerca da idea de “progreso” na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e a súa contorna, elaborando e expoñendo conclusións

B6-4.3. Selecciona e contrasta información, en colaboración grupal, acerca dalgunhas das ameazas que, para o medio ambiente e a vida, está a ter a aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía, tales como: a explotación descontrolada dos recursos naturais, a destrución de hábitats, a contaminación química e industrial, a choiva aceda, o cambio climático, a desertificación, etc.

INDICADORES DE LOGRO

Explica maneiras nas que as novas formas de mensaxería instantánea inflúen sobre a comunicación, a linguaxe, as formas de expresión e, en consecuencia, sobre as relacións interpersoais.

Explica o concepto de televisión lixo e achega hipótese e conclusións sobre os motivos da súa elevada audiencia.

Achega conclusións propias sobre as formas en que a televisión aborda o tratamento de temas como o consumismo ou os estereotipos de beleza, e expresa hipótese sobre as consecuencias individuais e sociais das devanditas estratexias.

Participa nunha investigación sobre as cadeas de televisión actuais, as características da súa oferta e os seus intereses.

Explica a existencia de aspectos do progreso que dependen dos avances tecnolóxicos e ámbitos que dependen das relacións de convivencia entre os seres humanos.

Identifica e explica consecuencias e danos para o medio ambiente derivados da aplicación, uso e consumo irresponsable dos recursos científicos e tecnolóxicos.

Explica a contaminación lumínica e a contaminación acústica.

Mostra actitudes de coidado e respecto cara ao medio ambiente.

COMPETENCIAS

CL

CMCT

CD

SC

AA

IE

CEC

BLOQUE 6. LOS VALORES ÉTICOS Y SU RELACIÓN CON LA CIENCIA Y LA TECNOLOGÍA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B6-1. Recoñecer a importancia que ten a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos co fin de orientar a súa actividade conforme aos valores defendidos pola DUDH.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B6-1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expoñer as súas conclusións achega do tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de forma argumentada e ordenada racionalmente.

INDICADORES DE LOGRO

Selecciona tres obxectos que foron importantes na súa vida e debúxaos ou fotografía para incluílos na súa porfolio de valores.

COMPETENCIAS

CL

CD

CEC

AA

IE

BLOQUE 6. LOS VALORES ÉTICOS Y SU RELACIÓN CON LA CIENCIA Y LA TECNOLOGÍA

BLOQUE 6. Os VALORES ÉTICOS E SUA RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA

Selección de tres obxectos que foron importantes na vida do alumno.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B6-1. Recoñecer a importancia que ten a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos co fin de orientar a súa actividade conforme aos valores defendidos pola DUDH.

E) CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA :

O punto de partida de todo o proceso de ensinanza -aprendizaxe deben ser os coñecementos previos do alumnado para proceder a partir de ahí, cun espírito sempre constructivo, análise crítico dos mesmos. Conforme a este principio, propoño as seguintes orientacións metodolóxicas:

-A aprendizaxe non será exclusivamente un proceso acumulativo, no que as ideas se impoñan externamente e se vaian engadindo unhas a outras. A profesora debe evitar as explicacións maxistras dando protagonismo ao alumnado. Trátase de que sexan os alumnos, nun proceso continuo de intercambio de opinións, coñecementos e experiencias, tanto persoais como alleas, os encargados de construír o seu propio aprendizaxe, logrando, desta forma, acadar os obxectivos.

-Hai que potenciar aquelas actividades orientadas a aprender a razoar e argumentar, de modo crítico e autónomo, tal e como ven recollido nos obxectivos da área.

Os alumnos realizarán as actividades (individuais e de grupo) seleccionadas pola profesora (de entre as que se ofrecen tanto no libro de texto como na páxina web ,cortos, cuentos, crucigramas, puzzles, etc.).

As actividades serán moi numerosas e de diferente natureza, algunhas delas requirirán o uso de internet e das novas tecnoloxías, polo que corresponde á docente decidir, en función do tempo e , sobre todo, do interese que suscite o tema en cuestión, si traballalas na aula de forma oral ou ben facelo por escrito. Deberá, ao mesmo tempo, considerar a conveniencia de que algunhas poidan ser realizadas en casa polo alumno, ou alumnos (si se trata dun traballo en grupo) para ser revisadas na próxima sesión. Na E.S.O., o alumnado debe desenvolver un pensamento e unha actitude críticos que se fundamenten en valores éticos. Por este motivo, é recomendable que a docente plantexe actividades, tarefas e proxectos cun trasfondo ético que o alumnado deba realizar, de forma individual ou en grupo.

Deberíamos empregar métodos activos que favorezan a participación, a socialización, a creatividade, alternando o traballo individual co traballo en grupo (3 ou 4 alumnos). Esta forma de proceder permitirá ao alumnado coñecer e interiorizar os valores éticos de forma comprensiva e significativa.

Esta liña metodolóxica sitúa ao estudante como protagonista directo do seu propio aprendizaxe.

A metodoloxía combinará pequenas explicacións maxistras, con dinámicas activas que capten o interese do alumnado nos temas.

E a lectura e ou comentario na aula e sobre todo de noticias online co fin de que estén alerta dos acontecementos e da realidade social e global .

Empregaremos o diálogo socrático, no que o alumnado vaia entrenando a súa capacidade de facerse preguntas e dialogar consigo mesmo e os demais compañeiros.

Os métodos deberían ser participativos ,alternando o traballo individual co traballo en gran grupo. Isto leva implícita a utilización de estilos de ensino socializadores e creativos para conseguir que os seus xuízos e eleccións dirixan a súa conduta e as súas relacións sociais cara ao benestar común.

Á súa vez, a transmisión do coñecemento das características que conforman a imaxe persoal farase a partir de aprendizaxes baseadas na experiencia, onde o alumnado percibe a información a través das súas propias experiencias e respectando sempre o desenvolvemento dos seus diversos estilos de aprendizaxe.

Así, os principios metodolóxicos incluirán...

-Actividade e experimentación.

- Participación.

-Motivación.

-Personalización.

- Inclusión.

- Interacción.

- Significatividade.

- Funcionalidade.

- Globalización

MODIFICACIÓNS QUE SE LEVARÁN A CABO NO CASO DE TER QUE ADAPTARSE A UN CONTEXTO DOCENTE NON PRESENCIAL POR MOR DO COVID

Situación A: (Si se trata do grupo completo)

A profesora enviará as unidades didácticas elaboradas de tal forma que os contidos teóricos queden moi resumidos e simplificados á hora de fomentar a súa comprensión polo alumnado, e priorizar a dimensión práctica da asignatura en tanto a poñer en xogo as competencias de reflexión, pensamento crítico e búsqueda de información para traballar as cuestións de xeito mais constructivo e dinámico.

Así, proporcionaré e guiarei o traballo do alumnado a través dunha batería de exercicios variados en canto áo obxectivo e estratexias (comprensión, disertación, establecer analogías, pensamento a través de imaxes ou consulta de noticias ...etc.)

O traballo será supervisado e se establecerá un contacto conmigo a través de correo electrónico, Aula Virtual e Classroom co fin de resolver as dúbidas relativas á elaboración das tarefas e á transmisión dos aspectos nos que poden ir mellorando ou corrixindo as actividades.

Serei clara ao establecer as datas para a entrega das tarefas e o alumnado terá que responsabilizarse de entregar en tempo os traballos , pois de non ser así restará nota dun punto ou mais alá de 5 días non se admitirán.

- As tarefas resoltas enviaranse ao profesorado vía telemática.
- corrección individualizada e posterior envío por correo electrónico, Aula virtual ou Classroom.
- correccións globais explicativas , ou selección do mellor traballo da clase(de xeito anónimo) subidas ao Classroom ou Aula Virtual.

Situación B (Solo unha parte do grupo online)

- Para o alumnado que acuda ás aulas, seguirase a metodoloxía habitual .
- Para o alumnado que non asista presencialmente; no referente ás tarefas; seguirase o procedemento descrito no apartado 1 (Grupo completo).

Situación C: Metodoloxía no caso do alumnado que non poida seguir ensinanza telemática porque non ten acceso a internet e non poda acudir presencialmente ás aulas:

Despois da comunicación da ausencia deixarei impresas as explicacións detalladas Para que realicen actividades durante a semana ou quincena na conserxería (para que o recolla alguén achegado que non se atope en corentena) .De non haber persoas que sirvan de enlace co/a alumno/a enviaranse por correo ordinario.

As dúbidas que teñan na realización das tarefas serán anotadas nun documento e enviadas á conserxería para resolvelas eu por escrito (no prazo de catro días como máximo) e serán recollidas de novo para renvialas ao alumn@ en cuestión.

***ACTIVIDADES**

Recurriréi a diversas actividades para evitar a monotonía. Algunhas de estas actividades poden ser:

Actividades de ampliación e profundización para os máis aventaxados que o demanden

Actividades nas que o alumno/a empregue diferentes estratexias (resolución de casos, debate, análise de datos, lectura e estudo de noticias e artigos de opinión...).

Actividades de investigación que favorezan o traballo autónomo e permiten a cada alumno aplicar o ritmo e forma de traballo máis axeitados a súas características individuais.

Actividades individuais e grupais.

No tocante á motivación hai que buscar materiais que atraian a atención máis que contidos , porque debemos descubririlles temas e problemas descoñecidos para o alumno, e non solo os que lle interesen a el previamente ou que xa coñece. É bo, neste sentido, ir cambiando de soportes ou materiais e de actividades. Así como non perder de vista a necesidade de establecer un trato respectuoso e cordial entre o profesor /alumnos, que incidirá na aprendizaxe.

Detectar os seus intereses e necesidades, e tratar de conectar con eles é importante na motivación cara o estudo e tamén o é favorecer a aplicación e a transferencia das aprendizaxes á súa vida real.

F) MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAIAN UTILIZAR.

-Prensa online e escrita. Xogos didácticos.

- Libros de lectura e revistas.

-.A profesora entregará fotocopias con exercicios ou explicación teórica , para as que o alumnado costeará unha parte. Tamén se pode usar o Classroom ou Aula Virtual para facer chegar este material ao alumnado..

-Consulta de páxinas web e cancións, fragmentos de algún documental.

-Conferencias ou visitas dalgunha asociación no caso de mellorar drásticamente a situación do Covid.

G) CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO.

A materia está aberta a escoller criterios oi diversos para avaliar ao alumno e darlle unha nota de calificación obxectiva e axeitada. Optei por darlle moita importancia á participación na aula porque se van a tratar os temas fundamentais a través do diálogo e a intervención na clase. Unha vez que sepan cáles son as normas do diálogo

deben levarlo a cabo na aula e será avaliable. A falta de respecto pola opinión dun compañeiro ou non respectar o turno de palabra consideraráse como unha proba de non aplicar os contidos de Valores éticos na praxe.

Pero non sólo debemos avaliar a actitude e atención cara a materia ou a actitude na aula, senon tamén o traballo individual por escrito (exámes ou entrega de tarefas) e o esforzo que require, polo que a mellor maneira de avaliar aos alumnos en cada avaliación é a seguinte:

De 60% ata un 70% da nota final de avaliación: corrección e esforzo desempeñado nas actividades de aula, intervencións dialogadas, traballo persoal do alumnado

A entrega de tarefas fora do prazo exime á profesora da obriga de correxila e puntuala, polo que se pretende que sexan responsables no seu traballo e organicen o seu tempo.

- Entre 40% e un 30% a actitude ante a materia e o respecto ante as opinións e o traballo dos compañeiros/as, así como a curiosidade intelectual e cultural que amose e participación na aula.

-Ademais, o Departamento se reserva o dereito a examinar teóricamente ao alumnado (a todo o grupo ou aos casos aillados que así o considere) no caso de que a dinámica na aula non sexa a requerida ou as conductas disruptivas sexan frecuentes (non saber escoitar ao profesor/a ou compañeiros, distraer e interrompir) e non presente os traballos en 4 ocasións nun trimestre. Contaría 60% da nota trimestral e o profesor suministraría os contidos e materiais necesarios para estudar esa proba ou daría a bibliografía pertinente.

Non habendo contidos teóricos examinados non habería recuperacións, pero a forma de superar ese suspenso sería rectificar na actitude (ben de non participar, non esforzarse nas tarefas ou non respectar a convivencia na aula).

-A puntuación obtida en xuño comprenderá a media entre as calificacións trimestrais, non tendo lugar o abandono da asignatura no último trimestre (nese caso non superará a materia)

Aprobar en xuño é factible si o alumno/a ten dous trimestres aprobados, e non abandonou o traballo na aula no terceiro.

-O alumnado que suspenda a asignatura por abandono total da mesma, terá que examinarse de teoría no terceiro trimestre e previamente á avaliación de xuño (de contidos que veñen no libro e aqueles que aporte o profesorado en relación á programación) . Ou, si a profesora o considera oportuno presentar un traballo para afondar nos contidos que non se asimilaron con anterioridade.

O alumnado será avaliado nos tres trimestres, e a maiores na avaliación ordinaria de xuño.

*De ser o caso, aquel alumnado que na hora asignada a Valores éticos, teña sesión cun profesional logopeda ou de Audición e Linguaxe, avaliareino a través de exercicios que teñan relación co temario, preferentemente do libro de texto pero poden ser materiais escollidos pola profesora alternativos.

H) INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.

(*MIRAR MAIS DATOS NO PUNTO D, TABOA Z, relación entrecada un dos estándares e os indicadores de logro)

No bloque 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

Expresa coas súas palabras a dificultade de definir qué significa ser humano.

Identifica características e propiedades fundamentais que diferencian ás persoas das máquinas.

Escrebe un currículo persoal e unha carta de presentación a partir das pautas dadas.

Explica que significa conciencia e ser conscientes. Relaciona a conciencia coas experiencias, a memoria e o desenvolvemento moral das persoas.

Adquire habilidades e estratexias que lle permiten tomar decisións adecuadas no seu desenvolvemento para ampliar a súa autonomía persoal.

Expresa reflexións sobre as causas que levan a unha persoa para mentir sobre a súa propia identidade. Relaciónaas coa confianza e a forma en que as persoas se perciben a si mesmas.

Expresa opinións sobre os perigos das falsas identidades virtuais e sobre as precaucións que hai que tomar.

Expón reflexións sobre a forma en que a herdanza xenética e o ambiente inflúen na personalidade.

Expón reflexións sobre causas e consecuencias da dobre personalidade e/ou da dobre identidade a partir dos casos dados.

Expresa a súa opinión sobre o que significa a liberdade e sobre a condición libre das persoas.

Expresa relacións entre a liberdade, a toma de decisións e os diversos tipos de limitacións que condicionan a liberdade das persoas.

Expresa as emocións como reaccións mentais e/ou físicas das persoas.

Expresa relacións entre a percepción das emocións, a forma en que se transmiten e o autoconcepto.

Expresa reflexións sobre o ensino das emocións e as formas de autocontrol das mesmas.

Valora as formas de motivación e automotivación axustadas e coherentes como unha ferramenta de desenvolvemento persoal.

Mantén unha resiliencia adecuada ante a frustración e mostra actitudes de cooperación e mediación ante a resolución de conflitos.

Expresa relacións entre a forza de vontade, a liberdade e a consecución de metas e obxectivos.

Mostra actitudes de esforzo, perseveranza e responsabilidade na aprendizaxe e a realización de tarefas e traballos individuais e/ou grupales.

Achega reflexións sobre a maneira en que as persoas lembran e expresan os seus recordos.

Redacta un diario da súa conciencia a partir dos modelos dados e expón conclusións sobre os seus recordos e a súa forma de lembralos ou esquecerlos e tomar.

Expresa reflexións sobre as consecuencias de mentir ou enganar a alguén, tanto para un mesmo como para os demais.

Fai hipótese de maneira empática sobre reaccións que poden ter ou emocións que poden sentir as persoas ao ser enganadas e/ou ao descubrir a realidade do engano.

Amosa autonomía e perseveranza ante a toma de decisións e a proposta de metas e obxectivos.

Explica principios éticos persoais e formas de conduta que rexen a súa vida cotiá.

Define o concepto dos «yos posibles» e describe diferenzas respecto da identidade virtual falsa.

Expón de forma oral ou escrita os seus «yos posibles» e explícaos.

Explica a importancia de imaxinar de forma positiva e coherente o futuro nos procesos de toma de decisións e identificación de metas e obxectivos.

*Non bloque 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

Expresa causas e consecuencias de non respectar as liberdades das demais persoas.

Expresa hipótese e valoracións a partir de casos dados ou supostos sobre a toma de decisións que resultan complexas e a liberdade do individuo e sobre as consecuencias sociais destas actuacións.

Analiza sucesos da historia universal e explica o papel que xogaron neles a liberdade, a toma de decisións e a actuación das persoas implicadas.

Amosa actitudes de empatía, respecto, cooperación, escoita activa e interese cara a todas as persoas sen excepción durante as interaccións dentro e fóse da aula.

Expresa os seus coñecementos, opinións, decisións, valoracións, emocións e sentimentos de forma asertiva, con empatía e respecto, e empregando unha linguaxe positiva.

Exprésase con sinceridade e claridade e esfórzase por facerse entender.

Expón reflexións sobre os factores dos que depende a responsabilidade persoal e relaciónaas coa conciencia e a consciencia.

Achega valoracións sobre os conceptos de responsabilidade e culpabilidade e sobre a complexidade de culpar e/ou condenar certos crimes a partir dos casos dados.

Expón opinións ao redor da influencia do alcol e as drogas sobre a personalidade das persoas.

Relaciona o concepto de liberdade e o de responsabilidade de forma razoada.

*Non bloque 3 A REFLEXIÓN ÉTICA

Achega opinións e valoracións ao redor de como as experiencias condicionan a vida e a conduta dunha persoa en diversas dimensións e ámbitos.

Relaciona a motivación e a automotivación coa actitude e a consecución de metas e obxectivos.

Expresa e valora a influencia da vontade sobre a liberdade e establece relacións coa capacidade de razoamento.

Busca en Internet información sobre persoas destacadas pola súa forza de vontade e analiza os factores que contribuíron á consecución dos seus obxectivos.

Expresa opinións e conclusións propias sobre a importancia de desenvolver valores éticos que contribúan a unha convivencia pacífica, xusta e digna, e que amplíen as capacidades de elección das persoas.

Fai hipótese sobre as consecuencias que ten a ausencia de emocións e valores e expresa o conflito entre a felicidade libre de sufrimento e a propia esencia humana.

i) ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

Aquel alumnado que suspendera a materia en 3º da ESO, se lle encomendarían traballos de lectura guiada ou tarefas de investigación acerca dalgun tema-problema dentro dos contidos impartidos, ou calquer outro tipo de exercicios que a profesora considere oportuno ou apropiado para o alumno/a en cuestión.

J) ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS (MIRAR MAIS INFORMACIÓN NO PUNTO G)

As evidencias que podemos recoller na área de Valores Éticos poden ser:

- Actividades sobre os estándares definidos na unidade dentro da aula ou relativas ás actividades que organiza o centro (desde Biblioteca, ou nas datas conmemorativas ou proxectos interdisciplinares)
- Mapas mentais ou conceptuais elaborados polos estudantes.
- Produtos de aprendizaxe deseñados en tarefas de aplicación nun contexto real
- Intervencións orais na aula para expoñer o propio pensamento.
- Traballos por parellas nos que colaboren na resolución de exercicios e reflexións.
- Probas escritas que recollan os estándares de aprendizaxe.
- Problemas de aplicación de contidos nos que é necesario o desenvolvemento do razoamento lóxico.
- Intervencións orais que respecten aos demais.

K) DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUCENCIA DOS SEUS RESULTADOS

É importante realizar unha avaliación previa coa que obter información acerca do grupo e de cada alumno/a, de non ser o caso de coñecelos. As probas e datos recabados serven para recoller información relevante a través dunha serie de preguntas dirixidas a os alumnos/as sobre determinados aspectos; por exemplo, os seus coñecementos, actitudes, destrezas, intereses (motivación) e tamén dificultades ou debilidades. As respostas recollidas dan conta dos aprendizaxes realizados e da súa funcionalidade.

Técnicas a empregar:

- Probas escritas ou orais, revisión e análise dos traballos realizados, cuestionarios...As preguntas deben ser claras, concisas e axeitadas ás persoas que teñen que contestar
- Entrevistas con eles.
- Observación da profesora na aula: Si se realiza en situacións diversas se poderá comprobar o desenvolvemento do alumno/a en distintos contextos: na posta en práctica de procedementos; nas relacións cos seus compañeiros; ao enfrentarse a unha tarefa nova, en ambientes menos estruturados como excursións ou recreos...

***MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUCENCIA DOS SEUS RESULTADOS:**

A información previa é valiosa para planificar o traballo, para axustar o pronóstico de avance e sobre todo para ser realistas, pero non se pode sabendo que dentro do traballo educativo o estímulo e a confianza nas posibilidades de avance son valiosas ferramentas de traballo. Establecer o nivel de competencia curricular implica determinar o que é capaz de facer o alumnado en relación aos obxetivos e contidos das diferentes áreas ou bloques formativos

Pero a incompetencia curricular non se refire únicamente a aspectos conceptuais, os cales tamén teñen cabida nas aulas de aprendizaxe de tarefas, dentro do traballo das habilidades de desenvolvemento cognitivo nos seus contidos máis instrumentais, senon tamén ao desenvolvemento de capacidades afectivas, sociais e de equilibrio persoal.

Esta avaliación inicial permite:

- 1-Identificar alumnado con necesidades educativas especiais, altas capacidades...).
- 2-Decidir qué medidas organizativas adoptar: tipo de agrupamentos, ubicación de espazos, xestión do tempo, etc.

3- Decidir o modo e os tempos nos que levar a cabo a avaliación do proceso de ensinanza-aprendizaxe.

4- Precisar o que é capaz de facer en relación cos aprendizaxes que se lle propoñen.

5.- Tomar medidas correctoras da falta de disciplina ou de rendemento do grupo e organizar reunión cos pais/nais.

3.- Seleccionar os contidos e obxectivos a traballar.

6.- Tomar decisións sobre posibles adaptacións curriculares para a aula ordinaria, así como os procedementos que poidamos utilizar para avaliar o nivel de competencia curricular e determinar así o tipo de axuda que precisa.

7- Pode ter consecuencias no relativo a impulsar a socialización co resto dos compañeiros, ou evitar distraccións si o neno ten problemas de concentración, ou cambiar a disposición física na aula por problemas de visión...

L) MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

As capacidades, motivacións e intereses dos alumnos/as son diferentes. Por esa razón, algúns poden requirir unha atención especial. Xa que logo, antes de decidir as medidas de atención á diversidade, é necesario recabar información sobre aqueles aspectos que poden ser relevantes á hora de dar resposta ás necesidades do alumnado, como son:

O número de alumnos/as e as características físicas da aula.

O funcionamento do grupo e a tendencia respecto a disciplina.

As competencias prioritarias que hai que traballar no grupo e hábitos de estudo.

Disponibilidade de medios informáticos.

Casos de alumnos que teñan unhas necesidades educativas especiais.

Detectar os alumnos con necesidades educativas especiais

Alumnos e alumnas con déficit auditivo, visual ou motriz, sen unha problemática intelectual ou emocional acusada. Van necesitar fundamentalmente de medios técnicos, axudas especiais para facilitarles o acceso ao currículo.

Alumnado que procede dun medio sociocultural desfavorecido ou pertencen a unha cultura diferente (como é o caso do alumnado extranxeiro) e que presentan dificultades para adaptarse ás tarefas de aprendizaxe.

Alumnado con dificultades xeneralizadas de aprendizaxe ou con falta de motivación.

Alumnado con dificultades emocionais e conductuais que xeneran dificultades de aprendizaxe.

Ou ó revés, alumnado con altas capacidades (sobredotación).

*A atención á diversidade debe converterse nun elemento definitorio da práctica docente que debe reflectirse en:

-Certa diversidade na programación de actividades (xa que non todos os alumnos/as aprenden coas mesmas estratexias, coa mesma motivación, nin coa mesma intensidade).

-na metodoloxía., facendo un tratamento individualizado dos alumnos/as (adaptando os exemplos e linguaxe á realidade cotiá que vive o alumnado, creando un clima agradable e de respecto, e abordando os temas desde diversos puntos de vista.

-na organización do grupo ou aula. A disposición dos alumnos na aula dependerá da actividade a realizar e das características do alumnado, por exemplo, os alumnos con problemas de atención sentaránse nas primeiras filas, así como os que teñan problemas de visión.

-e atención á diversidade na avaliación, axustando o proceso de ensinanza e aprendizaxe a progreso de cada alumno e ter en conta o seu nivel de partida.

M) CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO

Os elementos transversais, como a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional, traballaranse desde todas as áreas, posibilitando e fomentando que o proceso de ensinanza-aprendizaxe dos alumnos e das alumnas sexa o máis completo posible.

A materia en sí, fai dos chamados “elementos transversais” que deixen de selo e se presenten como contidos centrais a destacar. A educación moral e cívica é un ámbito de reflexión sobre os principios xerais de valor, que permiten enfrontarse críticamente a realidades sociais como a violencia, a tortura, etc. Analizar críticamente a realidade cotidiana e as normas sociais e morais vixentes, axudar a impulsar formas máis xustas e axeitadas de convivencia.

Aproximar ao alumnado cara conductas e hábitos máis coherentes cos principios e hábitos de convivencia, e que reforen valores como a xustiza, a solidariedade, a cooperación ou o respecto pola natureza. O mundo cambiante e global no que vivimos, no que cada vez máis as Sociedades son máis abertas e plurais, fai urxente ocuparse da Educación Moral. A materia vai encamiñada a exixir a cada suxeito un esforzo de construción de criterios morales propios, razoados, e solidarios. Hai humanos que precisan dunha reorientación ética. E por iso, trataremos durante o curso de revisar a visión sobre ...

- as relacións do ser humano(alumno/a) consigo mesmo e cos demais.
- ...co traballo e as formas económicas creadas
- ... co seu entorno natural e urbano.
- ... co seu propio corporalidade, estética, vida saudable

A Educación Moral axudará á construción racional e autónoma dos principios, valores e normas.

A materia de Valores éticos tamén debe dar a oportunidade de reflexionar sobre...

-a necesidade de apreciar, manter e profundizar a DEMOCRACIA, así como incorporala aos propios hábitos personais de interrelación.

- recurrir á tolerancia e o diálogo para resolver os conflitos xenerados na vida colectiva, deixando de lado as concepcións absolutas dos valores pero tamén o relativismo .

*Experiencias que producen importantes consecuencias formativas ou LOGROS que debemos acadar ó final de curso...

- desenvolvemento do xuízo moral.
- consolidación deo respecto mutuo.
- a comprensión recíproca.
- a solidariedade.
- a cooperación e integración colectiva.
- saber discutir e defender os propios principios e así adquirir aptitudes para o diálogo.
- coherencia entre xuízo e acción, conducta moral.

*Para conquistar estes obxectivos, a programación irá orientada a abordar estes temas e a aplicar actividades pensadas especificamente para favorecer a formación do xuízo e o comportamento moral. Tamén se incentivará ós alumnos/as, sobre todo coa excusa das actividades complementarias, o seu compromiso e participación naquelas actividades cívicas non necesariamente escolares (Exemplo: mercadillos solidarios, contribución con alguna ONG ou asociación, ...)

Por outra banda, a propia práctica docente, na que a participación de alumnos/as e profesores/as democráticamente sexa habitual, natural, xa é unha vía de transmisión dos valores transversais.

N) ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POR CADA DEPARTAMENTO DIDÁCTICO.

-Empregar as datas conmemorativas para decorar pasillos ou pequenas “produccións imaxinativas” do alumnado sobre esa problemática ou loita moral, co fin de traballalo nas aulas e poner en coñecemento da comunidade educativa as investigación ou reflexións do alumnado.

-Deixo aberta a porta a realización dalgunha visita de orden cultural, ou visita dalgunha organización, museo ou ONG, a establecer durante o curso.

-Posible participación no Classroom LGTBI/ feminismo.

Ñ) MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

Sempre debo ter aberta o diálogo fluído co alumnado en base ás dificultades que podan ir atopando no proceso de ensino-aprendizaxe, adaptando as clases e o nivel de esixencia, así como o ritmo expositivo en función das posibilidades reais de aproveitamento.

Será necesario adaptar sempre a praxe didáctica a quen vai dirixida nun proceso de retroalimentación entre a programación, o traballo na aula e os resultados que se vaian conseguindo. Isto afecta non solo ás esixencias respecto ao seu traballo senón tamén a seleccionar ben os temas e contidos que debemos priorizar e cales non son axeitados abordar a nivel teórico por quedar lonxe da competencia intelectual do alumnado (debido a súa idade, experiencias previas ou grado de madurez).

Ademais, apesente programación poderá ser obxecto dalgunha variación en beneficio do proceso educativo, sobre todo no referente á temporalización ou á aminorar o ritmo expositivo si as clases pasan a modo virtual debido á situación da COVID.

VALORES ÉTICOS DE 4º ESO

***P.2. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.**

O valor da reflexión ética que ofrece a materia Valores Éticos debe centrarse en dotar aos alumnos e alumnas dos instrumentos de racionalidade e de obxectividade necesarios para que os seus xuízos valorativos teñan o rigor, a coherencia e a fundamentación racional que requiren coa finalidade de que as súas eleccións sexan dignas de guiar a súa conduta, a súa vida persoal e as súas relacións sociais. O currículo básico estrutúrase arredor de tres eixos. En primeiro lugar, pretende cumprir co mandato da Constitución española, que fixa como obxecto da educación o pleno desenvolvemento da personalidade humana no respecto aos principios democráticos de convivencia e aos dereitos e liberdades fundamentais, que deben interpretarse segundo o establecido na Declaración Universal dos Dereitos Humanos e nos acordos internacionais ratificados por España coa finalidade de promover a súa difusión e desenvolvemento, garantindo o seu cumprimento por toda a humanidade. En segundo lugar, contribúe a potenciar a autonomía do alumnado e a preparalo para converterse no principal axente do seu propio desenvolvemento, aprendendo a construír, mediante unha elección libre e racionalmente fundamentada en valores éticos e o investimento do seu propio esforzo, un pensamento e un proxecto de vida propios, asumindo de modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e o control acerca da súa propia existencia. Finalmente, contribúe a favorecer a construción dunha sociedade libre, igualitaria, próspera e xusta, mediante a participación activa de cidadáns conscientes e respectuosos dos valores éticos nos que debe fundamentarse a convivencia e a participación democrática, recoñecendo os dereitos humanos como referencia universal para superar os conflitos, defender a igualdade, o pluralismo político e a xustiza social.

Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. En primeiro termo, contribúe a desenvolver as competencias relativas ao pensamento crítico e a resolución de problemas, desde o momento en que incide na necesidade de analizar, expor, argumentar e dar solucións fundamentadas aos problemas éticos, sendo precisamente este o eixo sobre o que vira todo o currículo básico e o carácter específico do saber ético, xa que todo require unha demostración racional. A competencia social e cívica, a de conciencia e expresión cultural, así como o traballo colaborativo, increméntanse cando se reflexiona sobre o fundamento ético da sociedade e se toma conciencia da importancia dos seus valores culturais. Ademais, a solución de conflitos interpersoais de forma non violenta promove no alumnado o interese por desenvolver actitudes de tolerancia, solidariedade, compromiso e respecto á pluralidade cultural, política, relixiosa ou de calquera outra natureza. A competencia de aprender a aprender promóvese mediante o exercicio dos procesos cognitivos que se realizan no desenvolvemento do currículo básico, tales como analizar, sintetizar, relacionar, comparar, aplicar, avaliar, argumentar, etc. e favorecendo nos alumnos e alumnas o gusto e a satisfacción que produce o descubrimento da verdade. Doutra banda, a presentación de dilemas éticos e o debate das súas posibles solucións contribúen ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística, porque esixe exercitarse na escoita, na exposición de ideas e na comunicación de sentimentos, utilizando tanto a linguaxe oral como outros sistemas de representación. O currículo básico está configurado en orde crecente de complexidade en cada un dos seis bloques temáticos, partindo desde certo nivel concreción para, posteriormente, ascender cara a niveis máis xerais e abstractos de forma gradual. Por outra banda, para que o alumnado desenvolver actitudes de aprecio aos valores éticos e adquira hábitos e pautas de conduta fundamentadas neles, cada bloque expón o estudo de elementos diversos para cada ciclo, coa finalidade de contemplar cada un dos seis eixos temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de afondamento diferentes. No currículo básico poden distinguirse dúas partes. A primeira iníciase co estudo da dignidade da persoa, como fundamento dos valores éticos e a capacidade que esta posúe para elixir as súas accións e modelar a súa propia personalidade, asumindo a responsabilidade de ser libre. Despois expónse as relacións interpersoais coa finalidade de entendelas a partir do respecto e da igualdade, resaltando a natureza social do ser humano, a necesidade de desenvolver a capacidade de

relación coa comunidade, a importancia das influencias sociais no individuo e os límites que supoñen para a práctica da súa liberdade, tomando como criterio normativo desta relación o respecto á dignidade e aos dereitos humanos. Continúase realizando a reflexión ética acerca dos valores e a súa relación coa autorrealización humana, o seu desenvolvemento moral e a análise dalgunhas teorías éticas realizadas por pensadores especialmente significativos. A segunda parte conduce á aplicación dos valores éticos nalgúns ámbitos da acción humana; propón a análise da relación entre a xustiza e a política no mundo actual, o papel da democracia, a súa vinculación co estado de dereito e a división de poderes, facendo posible unha sociedade que garanta o exercicio dos dereitos humanos para todos os seus membros; continúa coa reflexión sobre os valores éticos que sinala a Constitución Española e as relacións que esta establece entre o Estado e o cidadán, así como co feito histórico da súa integración na Unión Europea; deseguido nos leva ao terreo do Dereito e a súa relación coa Ética, destacando o papel da Declaración Universal dos Dereitos Humanos como criterio internacional para unha xustificación ética do Dereito, como instrumento que regule e garanta o seu cumprimento, establecéndose como ideais irrenunciáveis para a humanidade. Finalmente, valórase a necesidade dunha reflexión acerca da función da Ética no relativo á ciencia e á tecnoloxía, a elaboración de códigos deontolóxicos profesionais e empresariais, coa finalidade de asegurar que os avances nestes campos e a súa aplicación non violen o respecto á dignidade e aos dereitos humanos, nin á protección e conservación do medio ambiente.

Os bloques de contidos que se abordan en Valores Éticos son os seguintes:

- **Bloque 1.** A dignidade da persoa.
- **Bloque 2.** A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais.
- **Bloque 3.** A reflexión ética.
- **Bloque 4.** A xustiza e a política.
- **Bloque 5.** Os valores éticos, o Dereito, e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH).
- **Bloque 6.** Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.

Debemos profundizar nos bloques 3,4 ,5 e 6 por ser os menos traballados durante os cursos anteriores polo alumnado.

Como contexto: Hai que ter en conta o perfil do alumnado, dentro dun ambiente non urbano, pero adolescente nas súas dinámicas comunicativas e no uso habitual das tecnoloxías.

***P.3. CONTRIBUCIÓN DA ÁREA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.**

Concreción que recolle a relación dos estándares de aprendizaxe avaliábeis da materia (que forman parte dos perfís competenciais).

As competencias non se estudan, nin se ensinan: adéstranse. Para iso, é necesaria a xeración de tarefas de aprendizaxe que permitan ao alumnado a aplicación do coñecemento mediante metodoloxías de aula activas.

*Abordar cada competencia de xeito global en cada unidade didáctica é imposible; debido a iso, cada unha destas divídese en **indicadores de seguimento** (entre dous e cinco por competencia), grandes paires que permiten describirla dun xeito máis preciso; dado que o carácter destes é aínda moi xeral, o axuste do nivel de concreción esixe que os devanditos indicadores se dividan, á súa vez, no que se denominan **descritores da competencia**, que serán os que «describan» o grao competencial do alumnado. Por cada indicador de seguimento atoparemos entre dous e catro descritores, cos verbos en infinitivo.*

*En cada unidade didáctica cada un destes descritores concrétese en **desempeños competenciais**, redactados en terceira persoa do singular do presente de indicativo. O desempeño é o aspecto específico da competencia que se pode adestrar e avaliar de xeito explícito; é, polo tanto, concreto e obxectivable. Para o seu desenvolvemento, partimos dun marco de descritores competenciais definido para o proxecto e aplicable a todas as materias e cursos da etapa.*

Na área de Valores Éticos

Na área de Valores Éticos incidiremos no adestramento de todas as competencias de xeito sistemático facendo fincapé nos descritores máis afíns á área.

Comunicación lingüística

Para o bo desenvolvemento desta competencia, será decisivo o fomento da lectura, a análise e a reflexión de textos relacionados cos contidos curriculares. Deste modo, desenvolveranse a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, ao mesmo tempo que se adquiren coñecementos sobre as teorías e os valores éticos, a moral, a liberdade, a xustiza, os dereitos humanos e a vida en sociedade.

Por outro lado, contribuírase conxuntamente á comunicación lingüística e á transmisión de valores a través da reflexión individual e grupal sobre situacións pasadas e actuais, da busca de información, da elaboración e exposición de traballos por parellas ou grupo, que esixen poñer en práctica habilidades colaborativas como a escoita activa, a negociación e o diálogo, a empatía e a expresión de ideas e sentimentos, utilizando as linguaxes verbal, corporal e artística.

Os descritores que podemos utilizar son:

- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais correctas para elaborar textos escritos e orais.
- Compoñer distintos tipos de textos creativamente con sentido literario (poemas, cancións, cómics, relatos...)
- Respetar as normas de comunicación na aula: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Manexar elementos de comunicación non verbal en diferentes rexistros e nas diversas situacións comunicativas.
- Comprender o sentido dos textos escritos e orais.
- Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

Competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

Esta competencia ofrece a oportunidade de realizar argumentacións e realizar xuízos morais ou aplicar estratexias de resolución de problemas e de conflitos relacionados coa tecnoloxía.

Os descritores que podemos traballar son:

- Interactuar co contorno natural de xeito respectuoso, en relación aos contidos sobre Ecoloxía.
- Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.
- Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no contorno natural e das súas repercusións para a vida futura.
- Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá.
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece arredor nosa e responder preguntas.
- Resolver problemas seleccionando os datos e as estratexias apropiadas.

Conciencia e expresións culturais

Esta área contribúe á competencia de conciencia e expresións culturais na medida en que se toma conciencia da importancia dos seus valores culturais. Á súa vez, posibilita a adquisición de pautas persoais, interpersoais e interculturais que permiten participar de forma eficaz e construtiva en calquera sociedade democrática, respectando os valores éticos e os dereitos e os deberes socialmente recoñecidos.

Os descritores que adestraremos nesta competencia son:

- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Apreciar os valores culturais do patrimonio natural e da evolución do pensamento científico.
- Apreciar a beleza das expresións artísticas e as manifestacións de creatividade, e fomentar o gusto pola estética no ámbito cotián.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

Competencias sociais e cívicas

A área de Valores Éticos é, sen dúbida, a materia desde onde se traballan de forma máis directa as competencias sociais e cívicas do alumnado. As habilidades sociais e de colaboración incrementanse cando se reflexiona sobre o fundamento ético da sociedade e se toma conciencia da importancia dos seus valores éticos e morais. Á súa vez, ofrece a posibilidade de resolver conflitos interpersoais de forma construtiva, polo que o alumnado non só fortalece a construción da súa personalidade, senón que desenvolve actitudes como a tolerancia, a asertividade, a solidariedade ou o respecto á pluralidade cultural, política e relixiosa, favorecendo a socialización e a adquisición de comportamentos morais significativos.

Os descritores que adestraremos nesta competencia son:

- Recoñecer riqueza na diversidade de opinións e de ideas.

- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades. Involucrarse ou promover accións cun fin social.
- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.
- Desenvolver capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo, e para a resolución de conflitos.
- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa nos ámbitos da escola e da súa localidade.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

Para exercer dun modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e da xustiza, e emprender accións que beneficien a sociedade, resulta necesario que o alumnado desenvolva aspectos como a autonomía, o liderado, a capacidade de innovación, a creatividade ou a iniciativa persoal.

Desde esta área fórmulanse tarefas e situacións reais e hipotéticas que permiten o adestramento das devanditas habilidades..

Neste caso, os descritores que cómpre traballar son:

- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Priorizar a consecución de obxectivos grupais sobre os intereses persoais.
- Configurar unha visión do seu futuro realista e ambiciosa.
- Atopar posibilidades no contorno que outros non aprecian.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos(creatividade)
  - Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.

Aprender a aprender

Esta competencia promóvese na área de Valores Éticos mediante o exercicio de procesos cognitivos como analizar, sintetizar, relacionar, comparar ou argumentar, así como favorecendo o interese por descubrir a verdade dos feitos históricos e os valores que impregnan as experiencias da súa vida cotiá. Básicamente traballárase realizando tarefas de investigación e traballos de exposición na aula sobre algún tema-problema.

Os descritores que se poden utilizar son:

- Identificar potencialidades persoais: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se deben realizar no proceso de aprendizaxe.
- Seguir os pasos establecidos e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios.
- Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe

*** P.4. CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO.**

A Educación Secundaria Obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e as alumnas as capacidades que lles permitan:

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.*
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.*
- Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.*

- d) *Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.*
- e) *Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.*
- f) *Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.*
- g) *Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.*
- h) *Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.*
- i) *Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.*
- l) *Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.*
- m) *Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.*
- n) *Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.*
- ñ) *Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.*
- o) *Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.*

*Concretando esos obxectivos, os propios da área de Valores éticos son:

1. Valorar a dignidade humana para entender o que significa ser persoa e poder valorarse a si mesmo e aos que o rodean.
2. Descubrir a importancia dos valores éticos na formación da personalidade e a autoestima.
3. Comprender o concepto de virtude en Aristóteles para establecer relacións entre os actos, os hábitos e o carácter no desenvolvemento da personalidade.
4. Coñecer o concepto e as causas da crise de identidade que xorde na adolescencia.
5. Tomar conciencia da importancia que ten o desenvolvemento da autonomía e o control persoais no crecemento persoal e nas crises de identidade adolescentes, para poder identificar as súas causas e detectar as influencias que exercen os grupos sociais na personalidade.
6. Identificar os trazos máis característicos dos grupos de adolescentes reflexionando sobre a influencia que exercen sobre o individuo.
7. Recoñecer a diferenza entre autonomía e heteronomía desde a concepción kantiana.
8. Tomar conciencia da importancia que teñen o desenvolvemento da autonomía e o control da conduta no crecemento moral da persoa cara á vida adulta.
9. Identificar as aptitudes que posúe o ser humano para construír un autoconcepto positivo e potenciar a súa autoestima.
10. Reflexionar sobre as propias emocións para recoñecelas en situacións cotiás e poder mellorar as habilidades emocionais.
11. Comprender o concepto de intelixencia emocional e valorar a súa importancia na personalidade e no carácter moral do ser humano para mellorar as súas habilidades emocionais.
12. Recoñecer a relación do ser humano co contorno e os axentes sociais que o conforman, entendendo a súa influencia no desenvolvemento moral da persoa e valorando a vida en sociedade desde valores éticos recoñecidos.

13. Desenvolver certas habilidades sociais e técnicas de comunicación para dominar formas e xestos habituais que favorezan tanto as relacións interpersoais como o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas.
14. Entender a influencia das virtudes e dos valores éticos no establecemento respectuoso e comprensivo de relacións interpersoais, así como no exercicio da liberdade individual e social.
15. Sinalar os límites entre a liberdade persoal e a social, marcados pola ética e os dereitos humanos.
16. Valorar a importancia das habilidades emocionais, sociais e asertivas, co fin de moldear a personalidade a través de valores e virtudes éticos que favorezan as relacións interpersoais positivas e respectuosas, asegurando así unha vida en sociedade máis xusta e enriquecedora.
17. Recoñecer a vida privada e pública das persoas para trazar os límites da liberdade individual e social.
18. Apreciar o efecto que producen os valores na conduta individual e social, identificar os problemas derivados da súa ausencia e promovelos en beneficio das persoas e da sociedade.
19. Describir as semellanzas e as diferenzas que existen entre a moral e a ética, valorando a importancia desta última para actuar de forma racional.
20. Identificar a liberdade como base que sostén a moral da persoa e a intelixencia, a vontade e as normas éticas como medios que rexen a súa conduta.
21. Explicar a función dos valores éticos na vida persoal e social do ser humano, destacando a importancia de ser respectados.
22. Coñecer como se creou a ONU e o momento histórico que impulsou a elaboración da DUDH, destacando o seu valor como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos Estados.
23. Entender e valorar o contido da DUDH, facendo especial fincapé no respecto á dignidade humana como base de todos os dereitos humanos.
24. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución

* P.5. CONCRECIÓN DOS CONTIDOS

BLOQUE 1. A DIGNIDADE DA PERSOA

OBXECTIVOS a, b, c, d h

Contidos:

B1.1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH.

B1.2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade.

B1.3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.

Criterios de avaliación B1.1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os de-reitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.

Estándares de aprendizaxe

VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.

CSC

Estándares de aprendizaxe

VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.

CCL

Estándares de aprendizaxe

VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.

CAA

BLOQUE 2. A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

→OBXECTIVOS: a, b, c, d, g, h

Contidos:

B2.1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar.

Cráterios de avaliación

B2.1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven.

Estándares de aprendizaxe

VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.

VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.

Estándares de aprendizaxe

VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresalientes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado.

CCL CD CSIEE

→OBXECTIVOS a, c, d, g, h

Contidos:

B2.2. Fenómeno da socialización global.

B2.3. Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais.

B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos.

Cráterios de avaliación

B2.2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.

Estándares de aprendizaxe

VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.

VEB2.2.2. Señala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.

CSC CCEC CCL

VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.

Estándares de aprendizaxe

VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.

CCEC CSC

BLOQUE 3. A REFLEXIÓN ÉTICA

→ OBXECTIVOS : a, d, f, h

Contidos:

B3.1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH.

B3.2. Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.

Cráterios de avaliación

B3.1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mundo actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos aos que se enfronta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos.

Estándares de aprendizaxe

VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.

CSC

Estándares de aprendizaxe

VEB3.1.2. Señala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).

CMCCT CSIEE

→OBXECTIVOS :a , d , g , h , m.

Contidos: **B3.3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía.**

Criterios de avaliación

B3.2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle impoñen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.

Estándares de aprendizaxe

VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.

CSIEE

→OBXECTIVOS: a, b, d, h, l.

Contidos:

B3.4. Éticas formais e éticas materiais.

B3.5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental.

Criterios de avaliación

B3.3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental.

Estándares de aprendizaxe

VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais.

VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal.

CCL

Estándares de aprendizaxe

VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.

CSC

→OBXECTIVOS: b, c, d, e, g, h.

Contidos:

B3.6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant.

Criterios de avaliación

B3.4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas

Estándares de aprendizaxe

VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.

CAA

Estándares de aprendizaxe

VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.

CD CSIEE

BLOQUE 4. A XUSTIZA E A POLÍTICA

→OBXECTIVOS: a, c, d, h, l.

Contidos:

B4.1. Democracia e xustiza.

B4.2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos.

Criterios de avaliación

B4.1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.

Estándares de aprendizaxe

VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus debe-res (defensa dos valores éticos e cívicos, coida-do e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de represen-tantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).

CSC

→OBXECTIVOS: a ,c , d, h, l.

Contidos:

B4.3. Perigos dunha globalización sen valores éticos.

B4.4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos.

Criterios de avaliación

B4.2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da glo-balización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.

Estándares de aprendizaxe

VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interde-pendencia, internacionalización dos conflitos ar-mados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promo-ven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).

VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vi-xencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción d nha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).

CSC CAA

BLOQUE 5. OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO E A DECLARACIÓN UNIVERSAL DOS DEREITOS HUMANOS (DUDH)

→OBXECTIVOS: a, d , g ,h

Contidos:

B5.1. Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética.

B5.2. Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais.

Criterios de avaliación

B5.1. Apreciar a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídi-cas.

Estándares de aprendizaxe

VEB5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.

VEB5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.

CCL CSIEE

→ OBXECTIVOS: a , b ,c, d ,e, g , h.

Contidos:

B5.3. Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e veo de ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza.

Criterios de avaliación

B5.2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela.

Estándares de aprendizaxe

VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, críte-rio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).

CAA CD

Estándares de aprendizaxe

VEB5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión ar-gumentada acerca dela.

CCL

→OBXECTIVOS : a , b , c , d , e , g , h.

Contidos:

B5.4. Os DDHH como ideais irrenunciáveis.

B5.5. Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social.

B5.6. Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH.

Criterios de avaliación

B5.3. Valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as vo-luntarios/as que traballan pola defensa dos de-reitos humanos.

Estándares de aprendizaxe

VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.

VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).

VEB5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non goberna-mentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Ver-mella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.

CCEC , CD ,CSC

→OBXECTIVOS: a , b , d e, g h.

Contidos:

B5.7. Dereito á seguridade e a paz.

B5.8. Compromiso coa paz e a solidariedade coas vítimas da violencia.

B5.9. Ameazas á paz.

Criterios de avaliación

B5.4. Entender a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das espa-olas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos tempos.

Estándares de aprendizaxe

VEB5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH).

CCL

Estándares de aprendizaxe

VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.

VEB5.4.3. Emprende a elaboración dunha pre-sentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguri-dade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias interna-cionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.).

CD CSC

→OBXECTIVOS: a ,b,h.

Contidos:

B5.10. As Forzas Armadas na Constitución española.

B5.11. Misións das Forzas Armadas.

B5.12. Conflitos armados: importancia das organizacións internacionais na súa prevención e na súa solución.

Criterios de avaliación

B5.5. Coñecer a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder.

Estándares de aprendizaxe

VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume comocidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.).

VEB5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais co-mo internacionais.

VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.

CSC

BLOQUE 6. OS VALORES ÉTICOS E A SÚA RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA.

→ **OBXECTIVOS** : a, b, e, f, h, m

Contidos:

B6.1. Validez ética dos proxectos científicos e tecnolóxicos

Criterios de avaliación

B6.1. Identificar criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade.

Estándares de aprendizaxe

VEB6.1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.

CAA, CMCCT, CSC, CSIEE

→ **OBXECTIVOS**: a, d, f, g, h.

Contidos:

B6.2. Códigos deontolóxicos dos axentes sociais e profesionais.

Criterios de avaliación

B6.2. Estimar a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.

Estándares de aprendizaxe

VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.

CMCCT, CSC, CSIEE

*P.6 CONCRECIÓN QUE RECOLLE A RELACIÓN DE ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES . CONCRETANDO PARA CADA ESTÁNDAR

1º. TEMPORALIZACIÓN*

2º. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

As unidades didácticas concretan bloques temáticos marcados polo currículo da asignatura e área de Valores éticos. Atendendo áos contidos que condensa o libro de texto, que queda como referencia na exposición didáctica do/a profesor/a pero non como obrigatorio a empregar polo alumnado...

UNIDADE 1: Dereitos e leis Suxestión de temporalización. Outubro

UNIDADE 2. No eido privado . Suxestión de temporalización: novembro e decembro

UNIDADE 3. Ética e globalización. Suxestión de temporalización: xaneiro e primeiras semanas de febreiro

UNIDADE 4. A comunicación. Suxestión de temporalización: marzo

UNIDADE 5. Menores soldado. Suxestión de temporalización: abril e primeira semana de maio

UNIDADE 6. Porfolio de valores. Suxestión de temporalización: 2.ª, 3.ª e 4.ª semanas de maio e 1.ª e 2.ª de xuño

Nembargantes, esta temporalización queda aberta á preferencia do profesor que imparte respondendo ó criterio pedagóxico da motivación do alumnado, cansanzo académico, coherencia e traballo colaborativo coas actividades complementarias levadas a cabo con outros departamentos (interdisciplinarietà) ou buscar que coincida o temario coa celebración das datas conmemorativas(Día da Paz, Violencia de xénero, Día do Medio ambiente...etc).

Hai que ter en conta que o alumnado demanda recursos e cuestións teóricas a debatir interesantes ao tempo que próximos á súa realidade, contidos que vincular con referentes prácticos ou temas estudados noutras materias desde súa mirada adolescente. **Polo que a orden expositiva non ten que ser rigurosamente respectada, e ademais, aqueles puntos mais abstractos e teóricos que impón o currículo (que se integran dentro da Filosofía académica, dentro de autores e teorías filóficas se explicarán tanxencialmente, de xeito superficial (para adaptalo ao nivel de comprensión do alumnado e facendo asequible o tema a través de exemplos concretos ou situacións e vocabulario sencillo).**

É preferible profundizar nos bloques 3,4 ,5 e 6 por ser os menos traballados durante os cursos anteriores polo alumnado.

*Ademais, desde o ano pasado son a persoa de referencia da rede educativa de apoio lgtbi no centro , polo que desde a materia de Valores éticos traballaremos a prol da educación no respecto á diversidade sexo-xenérica : Lgtbi e Feminismo. Esta cuestión afecta á unidade 1 e 2

UNIDADE 1: DEREITOS E LEIS

B1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza	<ul style="list-style-type: none"> • Explica a evolución do concepto de dignidade humana e identifica nela e na súa natureza a orixe dos dereitos establecidos na DUDH. • Achega exemplos argumentados, reais ou ficticios, nos que non se respecta a dignidade humana, a nivel persoal, social, estatal e/ou universal.
B1.1.2. Identifica, na DUDH, os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.	<ul style="list-style-type: none"> • Sitúa cronoloxicamente o nacemento da DUDH e explica as causas que a motivaron, o seu desenvolvemento e a súa influencia en tratados, acordos e leis posteriores a nivel nacional e internacional. • Describe de forma argumentada as características dos dereitos humanos e a súa natureza.
B1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, utilizados na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza e comenta de forma razoada casos sobre a vulneración dos dereitos humanos en diferentes lugares e momentos da historia. • Expresa e mostra, por iniciativa propia, actitudes de respecto, solidariedade, honestidade, responsabilidade e autonomía.

<p>B2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa reflexións sobre a importancia do dereito e da xustiza na construción da convivencia e da cooperación entre os seres humanos.
<p>B3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa comparacións entre as formulacións de Rousseau e Hobbes sobre a natureza do individuo, e achega conclusións sobre a relación entre as leis e a liberdade. • Participa na organización e presentación dun debate sobre se os seres humanos son ou non egoístas por natureza. • Valora a importancia da reflexión sobre os valores éticos e expón os seus motivos.
<p>B3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica o <i>aikido</i> e as formulacións que proxecta relacionándoos co descubrimento das propias limitacións, o control da violencia e a polarización entre vítima e atacante.
<p>B3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre a actitude de aceptación e a capacidade de autocontrol das emocións, identificando limitacións e factores que escapan a ese control. Expresa relacións coa liberdade, a toma de decisións e a reacción ante unhas circunstancias determinadas. • Escribe textos en forma de diario onde se pon en relación e se analizan certas normas e costumes baseados nas causas da súa orixe e da súa perpetuación.
<p>B4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa reflexións sobre se a impunidade motiva ou xustifica un crime. • Expresa reflexións sobre as causas das persoas para o cumprimento das leis, e se este está motivado polo medo ou polos principios persoais. • Realiza inferencias e expón conclusións propias sobre o sentido das normas e as leis da comunidade.

<p>B4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa reflexións acerca da influencia da globalización sobre os dereitos das persoas.
<p>B4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vivencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón relacións entre as actitudes nos espazos comúns de convivencia, a responsabilidade cívica, e a valoración e o respecto cara ás normas socio culturais e a súa interiorización. • Explica o proxecto europeo de planificación urbana Shared Space e expón hipóteses sobre a posibilidade de implantación na súa localidade.
<p>B5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Participa na elaboración dunha presentación visual na que se simula unha experiencia ficticia sen leis e se fan hipóteses sobre as situacións de conflito consecuentes. • Expón reflexións sobre o valor das normas, o seu obxectivo e a súa función social.
<p>B5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos das persoas, e os da orde civil
<p>B5.2.1. Procura información en Internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Le e interpreta os principios dados no <i>dereito de xentes</i>. • Localiza, selecciona, organiza e expón información sobre John Rawls e a súa teoría acerca da xustiza e o dereito.
<p>B5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada acerca dela.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións e conclusións propias sobre a teoría de Rawls e <i>O dereito de xentes</i>. • Elabora un guion ficticio como candidato dun partido político.
<p>B5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais a alcanzar polas sociedades e os Estados e recoñece os retos que aínda teñen que superar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Describe o proceso de recoñecemento de dereitos como inacabado e en proceso, e explica o seu desenvolvemento histórico identificando as tres xeracións de dereitos.
<p>B5.3.2. Sinala algunha das deficiencias existentes no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Localiza, selecciona, organiza e expón información sobre o dereito á educación, a súa vulneración e a contribución de Malala na súa defensa.

emprego, á vivenda, etc.).	
B5.3.3. Emprénde a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Localiza, selecciona, organiza e expón información sobre os valores, os obxectivos e as accións de Amnistía Internacional e outras organizacións en defensa dos dereitos humanos. • Expresa valoracións sobre a importancia, o obxectivo, a función e a influencia das declaracións internacionais de dereitos e dos organismos que os defenden.

UNIDADE 2: NO ENTORNO PRIVADO

B1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano.	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre a importancia da identidade na construción da personalidade e fai hipóteses sobre a influencia dos roles de xénero no desenvolvemento persoal. • Expresa e mostra, por iniciativa propia, actitudes de respecto.
B1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza e comenta de forma razoada casos sobre a vulneración dos dereitos humanos das mulleres polo feito de ser mulleres.
B2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.	<ul style="list-style-type: none"> • Explica a diferenza entre o ámbito público e o privado achegando reflexións sobre as estruturas familiares e os roles dos seus integrantes. • Expón reflexións sobre algúns avances do século XX en materia de igualdade entre os homes e as mulleres.
B2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre a importancia e a necesidade da coeducación, da conciliación e da corresponsabilidade nas tarefas de coidados, e sobre as causas e as consecuencias da brecha entre os roles de homes e mulleres. • Expón ideas e hipóteses arredor dos factores influentes nunha relación de parella.
B2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.	<ul style="list-style-type: none"> • Expón opinións en torno ao tratamento que os medios de comunicación ofrecen sobre a violencia de xénero.
B3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os	<ul style="list-style-type: none"> • Utiliza e selecciona información acerca dos valores éticos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións que hai entre eles. • Valora a importancia da reflexión sobre os valores éticos e expón os seus

dereitos fundamentais da persoa.	motivos.
B3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Explica o concepto de intrahistoria recoñecendo e sinalando a importancia e o valor da revisión e visibilización dos procesos históricos e políticos, así como as causas e as consecuencias da súa invisibilización.
B3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.	<ul style="list-style-type: none"> • Expón iniciativas e propostas que contribúan á igualdade entre mulleres e homes no seu contexto próximo.
B4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións e ideas sobre a importancia dos deberes dos estados na implantación de leis e políticas públicas que contribúan á igualdade entre os homes e as mulleres no ámbito público e no privado.
B5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados e recoñece os retos que aínda teñen que superar.	<ul style="list-style-type: none"> • Identifica e expón de forma crítica situacións de desigualdade entre os homes e as mulleres, e sobre os factores sociais, políticos, culturais, ou relixiosos que contribuíron ou contribúen á perpetuación dos roles estereotipados.
B5.3.2. Sinala algunha das deficiencias existentes no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións e opinións acerca das causas e das consecuencias da violencia de xénero e propón medidas de prevención, sensibilización e apoio ás sobreviventes.
B5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Localiza, organiza, selecciona e expón información sobre organizacións de mulleres que traballan en prol dos dereitos humanos a nivel nacional ou internacional. • Valora as actitudes de iniciativa e emprendemento persoal, participación social activa e cooperación, que contribúen a construír a xustiza, a igualdade de oportunidades e a defensa e a garantía de dereitos.
B5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.	<ul style="list-style-type: none"> • Localiza, selecciona, organiza e expón información sobre mulleres que destacaron na historia de España pola súa contribución á defensa dos dereitos humanos.

UNIDADE 3: . ÉTICA E GLOBALIZACIÓN

<p>B1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adquire habilidades e estratexias de maneira progresiva que lle permiten tomar decisións adecuadas no seu desenvolvemento para ampliar a súa autonomía persoal. • Expón reflexións e cuestións sobre a universalización dos valores na diversidade cultural e sobre os modelos de hexemonía cultural.
<p>B1.1.2. Identifica, na DUDH, os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa e mostra, por iniciativa propia, actitudes de respecto, solidariedade, honestidade, responsabilidade e autonomía. • Mostra actitudes de interese e respecto cara ás relacións interculturais.
<p>B2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o cal se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica o concepto de socialización e socialización global. • Explica o concepto de globalización integrando e relacionando factores económicos, políticos e culturais.
<p>B2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos.
<p>B2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre a influencia dos medios de comunicación e as novas tecnoloxías no proceso da globalización e na exportación dun modelo hexemónico cultural imposto.
<p>B3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de gran alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Localiza, selecciona, organiza e expón información sobre as funcións e os obxectivos do grupo Bilderberg e do Foro Económico Mundial. • Utiliza e selecciona información acerca dos valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, diferenzas e relacións que hai entre eles. • Valora a importancia da reflexión sobre os valores éticos e expón os seus motivos.
<p>B3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica o impacto da globalización na contorna que lle rodea. • Investiga e expón información sobre os premios Nobel que contribuíron na súa vida diaria.
<p>B4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano, o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Identifica e relaciona riscos e consecuencias da globalización e explica medidas de protección. • Elabora unha análise crítica sobre as prácticas empresariais de diversas

etc.).	<p>marcas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Localiza, selecciona, organiza e expón información sobre o comercio xusto expresando reflexións e conclusións sobre os beneficiarios e prexudicados de non respectar as leis laborais e comerciais. • Asume hábitos de consumo crítico e responsable.
B4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Argumenta o deber ético e político dos estados ante os riscos da globalización, e a urxencia de establecer límites éticos e xurídicos que garantan a protección dos dereitos humanos.
B5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.	<ul style="list-style-type: none"> • Valora a DUDH como conxunto de ideais irrenunciabes, identificando problemas e deficiencias que existen na súa aplicación. • Expón reflexións críticas arredor das relacións entre o comercio e o sistema financeiro, e a concentración do poder, a transformación do territorio, os conflitos armados, a satisfacción de necesidades, a produción crecente de desigualdades no acceso aos recursos e os medios de produción, a exportación dunha hexemonía cultural occidental, e/ou a pegada e a débeda ecolóxica.
B5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Explica o desenvolvemento dos conceptos de primeiro, segundo, terceiro e cuarto mundo.
B5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Valora as actitudes de iniciativa e emprendemento persoal, participación social activa e cooperación, que contribúen a construír a xustiza, a igualdade de oportunidades e a garantía de dereitos. • Identifica e explica iniciativas de voluntariado e os ámbitos ás que van dirixidas.

UNIDADE 4. A COMUNICACIÓN

B1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.	<ul style="list-style-type: none"> • Adquire habilidades e estratexias de maneira progresiva que lle permiten tomar decisións adecuadas no seu desenvolvemento para ampliar a súa autonomía persoal.
--	---

<p>B1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa e mostra, por iniciativa propia, actitudes de respecto, solidariedade, honestidade, responsabilidade e autonomía.
<p>B1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre a importancia do acceso á comunicación. • Expón reflexións sobre os retos e os desafíos individuais e sociais aos que se enfrontan as persoas que padecen algunha dificultade, trastorno ou enfermidade relacionada coas capacidades de comunicación, tales como a xordeira, a cegueira etc. Valora as actitudes de empatía e integración que contribúen á garantía e á igualdade de dereitos.
<p>B2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mostra e asume ferramentas para o diálogo de maneira eficaz e progresiva. • Valora as actitudes de cooperación, integración e empatía e as ferramentas para o diálogo e o debate como mecanismos que contribúen ás relacións interpersoais e á construción da convivencia pacífica, xusta, libre e sustentable.
<p>B2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica o dereito das persoas á liberdade de pensamento e de expresión, e que esta comprende tamén a liberdade de buscar, recibir e difundir informacións e ideas de toda índole, oralmente ou por escrito, ou por calquera outro procedemento. • Fai alusións aos artigos dos documentos e aos acordos nacionais e/ou internacionais onde ven recollidos estes dereitos.
<p>B2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adquire e explica ferramentas que lle permiten de forma progresiva facer un uso e consumo responsable, seguro e crítico das novas tecnoloxías, e acceder aos servizos de intercambio de información dixital con criterios de seguridade e compromiso. • Expón reflexións sobre se a tecnoloxía supuxo (ou non) un achegamento entre as persoas. • Localiza, selecciona, organiza e expón información sobre a nomofobia e a tecnodependencia, identificando as súas causas e as súas consecuencias.
<p>B2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica a regulación do dereito á información segundo a Constitución Española. • Expón reflexións sobre o conflito entre a liberdade de expresión e o respecto a outras persoas. • Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información, á

	intimidade e á liberdade de expresión.
B3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de gran alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.	<ul style="list-style-type: none"> • Utiliza e selecciona información acerca dos valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, diferenzas e relacións que hai entre eles. • Valora a importancia da reflexión sobre os valores éticos e expón os seus motivos.
B3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre as maneiras nas que Internet pode condicionar as formas de aprender e transmitir información.
B3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.	<ul style="list-style-type: none"> • Explica a importancia da comunicación e a súa relación co poder político e económico na actualidade. • Elabora unha análise sobre o tratamento que diversas noticias ofrecen sobre un mesmo suceso e expón reflexións sobre os obxectivos e as formulacións aos que responden.
B4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre os criterios a ter en conta para que algo se converta en norma, revelando a aceptación da maioría como un criterio insuficiente.
B5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre a desigualdade no acceso á comunicación e os recursos tecnolóxicos, e sobre as súas causas e as súas consecuencias.
B6.1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.	<ul style="list-style-type: none"> • Explica aspectos positivos e negativos das novas tecnoloxías a nivel individual e colectivo. • Interpreta e xera contidos dixitais, e analiza a linguaxe audiovisual dos virais na rede, identificando características relacionadas coa súa estética, a súa edición e a súa intención.
B6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.	<ul style="list-style-type: none"> • Explica que é un código deontolóxico e redacta principios fundamentais na aplicación dos valores éticos, para exercer certos oficios no mundo laboral, financeiro e empresarial.

UNIDADE 5. MENORES SOLDADO

<p>B1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adquire habilidades e estratexias de maneira progresiva que lle permiten tomar decisións adecuadas no seu desenvolvemento para ampliar a súa autonomía persoal.
<p>B1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa e mostra, por iniciativa propia, actitudes de respecto, solidariedade, honestidade, responsabilidade e autonomía.
<p>B1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica a violación dos dereitos dos menores soldado de forma reflexiva e crítica, identificando as causas e as consecuencias da vulneración.
<p>B2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Identifica e expresa crenzas e costumes culturais que prexudican á infancia de forma directa ou indirecta.
<p>B3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de gran alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utiliza e selecciona información acerca dos valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, diferenzas e relacións que hai entre eles. • Valora a importancia da reflexión sobre os valores éticos e expón os seus motivos.
<p>B3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa comparacións entre a rutina diaria do seu contexto próximo e a rutina diaria dun neno soldado. • Expresa reflexións empáticas e conclusións pertinentes sobre as causas e as consecuencias de ambas as situacións, valorando as oportunidades e limitacións sociais e individuais de cada caso.
<p>B4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións e ideas sobre a importancia dos deberes dos Estados na implantación e no cumprimento das leis e das políticas que contribúan de forma eficaz á protección dos dereitos da infancia.
<p>B5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Localiza países onde se recrutan nenos soldados, ofrece información sobre o conflito armado ou a guerra en cada caso, e expón reflexións sobre os seus responsables.
<p>B5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elabora un gráfico sobre os factores que motivan o recrutamento infantil en conflitos armados. • Identifica as características e os factores dos conflitos armados, como a crise económica ou política, o control dos recursos naturais, a falta de democracia, o crecemento demográfico, a pobreza e as violacións dos dereitos

	humanos.
B5.3.3. Emrende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Participa na elaboración dun proxecto de sensibilización e compromiso solidario cara á situación dos nenos soldados. • Valora as actitudes de iniciativa e emprendemento persoal, participación social activa e cooperación, que contribúen a construír a xustiza, a igualdade de oportunidades e a garantía dos dereitos.
B5.4.3. Emrende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.)	<ul style="list-style-type: none"> • Participa na realización e dramatización dun curto que narra a situación dos nenos e das nenas da guerra. • Valora a importancia e a necesidade dunha educación para a paz.
B5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Identifica, explica, compara, sitúa cronoloxicamente e relaciona acordos internacionais que recoñecen a necesidade de protexer á infancia da guerra. • Expón reflexións sobre as implicacións dos compromisos expostos.
B5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais.	<ul style="list-style-type: none"> • Le, interpreta, compara e comenta noticias testemuñais sobre as forzas armadas. • Participa nun debate sobre a importancia e a necesidade das forzas armadas tendo en conta a perspectiva dos seus defensores e dos seus detractores.
B5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.	<ul style="list-style-type: none"> • Explica a definición de neno soldado segundo os principios de Cidade do Cabo. • Identifica e explica iniciativas que apoian e contribúen á reinserción dos menores soldados.

UNIDADE 6. PORFOLIO DE VALORES

B1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza	<ul style="list-style-type: none"> • Adquire habilidades e estratexias de maneira progresiva que lle permiten tomar decisións adecuadas no seu desenvolvemento para ampliar a súa autonomía persoal.
B1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa e mostra, por iniciativa propia, actitudes de respecto, solidariedade, honestidade, responsabilidade e autonomía.

<p>B1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expresa relacións entre a liberdade humana e os avances científicos. • Localiza, selecciona, organiza e expón información sobre a euxenesia expondo reflexións arredor da súa influencia sobre a dignidade humana, e sobre os beneficios e os riscos que supón o control xenético.
<p>B2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións críticas sobre as causas e as consecuencias das situacións discriminatorias ou de exclusión por motivos xenéticos, mostrando actitudes de respecto, empatía e integración cara a todas as persoas. • Expón reflexións sobre os retos e os desafíos individuais e sociais aos que se enfrontan as persoas que padecen algunha dificultade, trastorno ou enfermidade.
<p>B2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións arredor da influencia que exerce sobre o desenvolvemento moral das persoas, o tratamento que os medios de comunicación dan ás situacións dramáticas.
<p>B3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de gran alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utiliza e selecciona información acerca dos valores éticos e cívicos, identifica e aprecia as semellanzas, as diferenzas e as relacións que hai entre eles. • Valora a importancia da reflexión sobre os valores éticos e expón os seus motivos.
<p>B3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións arredor da situación dos dereitos dos animais mostrando actitudes de coidado e respecto cara á contorna natural. Argumenta ideas propias sobre situacións nas que se sacrifican animais de forma cruel e innecesaria. • Participa nun debate, e expón reflexións razoadas e críticas, sobre a experimentación científica con animais.
<p>B3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Redacta unha lista de propostas que contribúen a coidar e protexer o medio ambiente no seu contorno próximo a nivel individual e colectivo.
<p>B4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Identifica iniciativas e mecanismo de denuncia contra a vulneración de dereitos e ataques á dignidade das persoas, dos animais e do medio ambiente.
<p>B4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre os dereitos ambientais. • Fai hipóteses sobre as causas e as consecuencias das condicións de desigualdade no acceso aos recursos naturais entre persoas, pobos e países, e

tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).	sobre as influencias do desenvolvemento económico sobre o medio ambiente.
B5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre as situacións de desigualdade entre as persoas e os países no acceso aos recursos tecnolóxicos, médicos e científicos, e sobre as súas causas e as súas consecuencias.
B5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións críticas sobre as causas e as consecuencias do traballo e da escravitude infantil.
B5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgúns institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Identifica e describe as principais organizacións non gobernamentais e os organismos que traballan pola protección e pola defensa dos dereitos humanos e ambientais. Sinala a orixe, os obxectivos, a función, a misión, a visión e os valores destas entidades. • Valora as actitudes de iniciativa e emprendemento persoal, participación social activa e cooperación, que contribúen a construír xustiza, igualdade de oportunidades e garantía de dereitos.
B5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH).	<ul style="list-style-type: none"> • Participa na elaboración dun mural sobre as organizacións que, a nivel nacional e/ou internacional, loitan contra o traballo e a escravitude infantil.
B5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.	<ul style="list-style-type: none"> • Participa na organización e na elaboración dun proxecto para deseñar unha ONG.
B5.4.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos...	<ul style="list-style-type: none"> • Expón reflexións sobre o conflito ético ligado ao tráfico ilegal e o turismo de órganos, as súas causas e as súas consecuencias.

P.6.PROCEDIMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

Non podo especificar de antemán cales son en concreto os instrumentos de avaliación, dado que o proceso de ensino-aprendizaxe non é un todo pechado e ríxido, senón que esixe estar atento á natureza do grupo, e aos recursos didácticos que a profesora recabe (actualizando o banco de recursos) e opcións que vaian xurdindo. De tódolos xeitos, en cada unidade empregarei sempre anotacións referidas ás actitudes, evolución de cada alumno na participación e interés no desempeño e avaliación dos exercicios propostos.

Así, tamén, en cada avaliación, a profesora decidirá o peso que na cualificación final de cada trimestre ,terán os instrumentos de avaliación utilizados para o seguimento das aprendizaxes dos seus estudantes. Primando sempre o esforzo do alumnado e o progreso nas diferentes competencias.

As evidencias que podemos recoller na área poden obterse a partir de:

- Observación da profesora do trato do alumno aos compañeiros, así como do interés e forzas empregadas nas tarefas ou a atención ás explicacións.

- Caderno de clase, ou follas coas tarefas encomendadas, como... Mapas mentais ou conceptuais elaborados, así con esquemas polos alumnos e as alumnas. Problemas de aplicación de contidos nos que é necesario o desenvolvemento do razoamento lóxico. Ou produtos de aprendizaxe deseñados para poder aplicalos en tarefas realizadas nun contexto real; por exemplo: murais, traballos de aplicación das tarefas ,performances, pezas teatrais etc.
- Traballos individuais ou en grupo onde se valorará positivamente: adecuación pregunta-resposta , corrección ortográfica e formal ,capacidade de análise e explicación das ideas propias e alleas , capacidade de definir termos da materia con corrección ,capacidade de razoamento .
- Probas escritas que evidencien o traballo cos estándares de aprendizaxe (soamente si o ambiente e a disciplina na aula non é o axeitado). Poderán contar ata 60% da nota trimestral, e aplicarse a alumnado de xeito individual ou colectivo.
- Intervencións e opinión persoal no debate de aula, valorando os valores éticos e a corrección formal, así como a capacidade de razoar ou contrargumentar cos compañeir@s.
- Valoración cuantitativa do avance colectivo.

***P.7.METODOLOXÍA DIDÁCTICA**

- Hai que potenciar aquelas actividades orientadas a aprender a razoar e argumentar, de modo crítico e autónomo, tal e como ven recollido nos obxectivos da área. Os alumnos realizarán as actividades (individuais e de grupo) seleccionadas pola profesora (de entre as que se ofrecen tanto no libro de texto como na páxinas web , cortos, contos, crucigramas, puzzles, etc.).
- As actividades serán moi numerosas e de diferente natureza, algunhas delas requirirán o uso de internet e das novas tecnoloxías, polo que corresponde á docente decidir, en función do tempo e , sobre todo, do interese que suscite o tema en cuestión, si traballalas na aula de forma oral ou ben facelo por escrito. Deberá, ao mesmo tempo, considerar a conveniencia de que algunhas poidan ser realizadas en casa polo alumno, ou alumnos (si se trata dun traballo en grupo) para ser revisadas na próxima sesión.
- Na E.S.O., o alumnado debe desenvolver un pensamento e unha actitude críticos que se fundamenten en valores éticos. Por este motivo, é recomendable que a docente plantexe actividades, tarefas e proxectos cun trasfondo ético que o alumnado deba realizar, de forma individual ou en grupo. Deberíamos empregar métodos activos que favorezan a participación, a socialización, a creatividade, alternando o traballo individual co traballo en grupo (3 ou 4 alumnos). Esta forma de proceder permitirá ao alumnado coñecer e interiorizar os valores éticos de forma comprensiva e significativa. Esta líña metodolóxica sitúa ao estudante como protagonista directo do seu propio aprendizaxe.
- A metodoloxía combinará a explicación maxistral, con dinámicas activas que capten o interese do alumnado nos temas. E a lectura e comentario de textos na aula e sobre todo de noticias online co fin de que estén alerta dos acontecementos e da realidade social e global .
- Empregaremos o diálogo socrático, no que o alumnado vaia entrenando a súa capacidade de facerse preguntas e dialogar consigo mesmo e os demais compañeiros.
- Os métodos deberían ser participativos , alternando o traballo individual co traballo en grupo. Isto leva implícita a utilización de estilos de ensino socializadores, creativos e tamén cognitivos para conseguir que os seus xuízos e eleccións dirixan a súa conduta e as súas relacións sociais cara ao benestar común.
- Á súa vez, a transmisión do coñecemento das características que conforman a imaxe persoal farase a partir de aprendizaxes baseadas na experiencia, onde o alumnado percibe a información a través das súas propias experiencias e respectando sempre o desenvolvemento dos seus diversos estilos de aprendizaxe.

MODIFICACIÓNS QUE SE LEVARÁN A CABO NO CASO DE TER QUE ADAPTARSE A UN CONTEXTO DOCENTE NON PRESENCIAL POR MOR DO COVID

Metodoloxía de traballo que se seguirá no caso de ensino a distancia

Situación A: (Si se trata do grupo completo)

A profesora enviará as unidades didácticas elaboradas de tal forma que os contidos teóricos queden moi resumidos e simplificados á hora de fomentar a súa comprensión polo alumnado, e priorizar a dimensión práctica da asignatura en tanto a poñer en xogo as competencias de reflexión, pensamento crítico e búsqueda de información para traballar as cuestións de xeito máis constructivo e dinámico.

Así, proporcionaré e guiarei o traballo do alumnado a través dunha batería de exercicios variados en canto á obxectivo e estratexias (comprensión, disertación, establecer analogías, pensamento a través de imaxes ou consulta de noticias ...etc.)

O traballo será supervisado e se establecerá un contacto conmigo a través de correo electrónico, Aula Virtual e Classroom co fin de resolver as dúbidas relativas á elaboración das tarefas e á transmisión dos aspectos nos que poden ir mellorando ou corrixindo as actividades.

Serei clara ao establecer as datas para a entrega das tarefas e o alumnado terá que responsabilizarse de entregar en tempo os traballos , pois de non ser así restará nota dun punto ou máis alá de 5 días non se admitirán.

- As tarefas resoltas enviaranse ao profesorado vía telemática.
- corrección individualizada e posterior envío por correo electrónico, Aula virtual ou Classroom.
- correccións globais explicativas , ou selección do mellor traballo da clase(de xeito anónimo) subidas ao Classroom ou Aula Virtual.

Situación B (Solo unha parte do grupo online)

- Para o alumnado que acuda ás aulas, seguirase a metodoloxía habitual .
- Para o alumnado que non asista presencialmente; no referente ás tarefas; seguirase o procedemento descrito no apartado 1 (Grupo completo)

Situación C: Metodoloxía no caso do alumnado que non poida seguir ensinanza telemática porque non ten acceso a internet e non poda acudir presencialmente ás aulas:

Despois da comunicación da ausencia deixarei impresas as explicacións detalladas Para que realicen actividades durante a semana ou quincena na conserxería (para que o recolla alguén achegado que non se atope en corentena) .De non haber persoas que sirvan de enlace co/a alumno/a enviaranse por correo ordinario.

As dúbidas que teñan na realización das tarefas serán anotadas nun documento e enviadas á conserxería para resolvelas eu por escrito (no prazo de catro días como máximo) e serán recollidas de novo para renvialas ao alumn@ en cuestión.

***ACTIVIDADES**

Recurrerei a diversidade de actividades para evitar a monotonía. Algunhas de estas actividades poden ser:

- Actividades de repaso e recuperación para os alumnos/as que vaian máis atrasados.
- Actividades de ampliación e profundización para os máis aventaxados.
- Actividades nas que o alumno/a empregue diferentes estratexias (resolución de casos, debate, análise de datos, lectura e estudio de noticias e artigos de opinión...).
- Actividades de investigación que favorezan o traballo autónomo e permiten a cada alumno aplicar o ritmo e forma de traballo máis axeitados a súas características individuais.
- Actividades individuais e grupais.

No tocante á motivación hai que buscar materiais que atraian a atención máis que contidos , porque debemos descubririlles temas e problemas descoñecidos para o alumno, e non solo os que lle interesen a el previamente ou que xa coñece. É bo, neste sentido, ir cambiando de soportes ou materiais e de actividades. Así como non perder de vista a necesidade de establecer un trato respectuoso e cordial entre o profesor /alumnos, que incidirá na aprendizaxe.

Detectar os seus intereses e necesidades, e tratar de conectar con eles é importante na motivación cara o estudo e tamén o é favorecer a aplicación e a transferencia das aprendizaxes á súa vida real.

*** P.8 .MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAN EMPREGAR**

O libro que tomarei como referencia será "Valores Éticos" de 4.º ESO de Santillana, Serie Participa, escollido polo Departamento no ano que se introduciu esta materia no curriculum educativo. ISBN:978-84-680-2830-9.

Nenbargantes, non será de obrigado uso para o alumnado.

A profesora entregará fotocopias con exercicios ou explicación teórica , para as que o alumnado costeará unha parte.Tamén se pode usar o Classroom ou Aula Virtual para facer chegar este material ao alumnado ou publicar os mellores traballos do alumnado co resto da comunidade educativa.

- As webs que o profesorado vaia recomendando para traballar na aula ou bibliografía específica para cada tema .Así como curtametraxes ou fragmentos de documentais de interese educativo e sempre cun traballo de reflexión e análise(non meramente lúdico).

-Prensa escrita ou online .Este ano non poderemos empregar Xogos didácticos por mor do contaxio do Covid.

-Os materiais da Biblioteca do centro: libros, enciclopedias, revistas

***P.9.PROCEDIMIENTO DE AVALIACIÓN CONTINUA. CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO.**

Como xa comentei noutros apartados, a carga teórica e a explicación maxistral debe ser mínima xa que os obxectivos son centrarse nas actitudes e na mellora dos procedementos, polo que aquí ten moito sentido a avaliación continua. Si un alumno/a comeza o curso sen escoitar ou respectar aos compañeiros pero no terceiro trimestre ten interiorizado os hábitos de tolerancia e civismo, confirma que acadou o obxectivo de asumir os valores de tolerancia e educación (por exemplo). A avaliación recollerá con interese, os elementos os procedimentais como a participación, a motivación e a realización das tarefas encomendadas na clase por parte do alumnado.

-Excepcionalmente poderá haber unha proba teórica para aprobar o trimestre si a profesora o considera oportuno, de resultar o comportamento dalgún alumn@ disruptivo e entorpecedor da práctica docente ou que non entregue ata 4 traballos dos solicitados. As probas de avaliación de contidos serán anecdóticas, e soamente no caso de haber problemas de falta de disciplina ou de traballo nese grupo. A profesora poderá aplícalo a nivel de grupo ou individualmente. A norma habitual será realización de traballos na aula e o debate, e búsqueda de información, lectura comprensiva, exercicios de razoamento e opinión persoal...

Así que os procedementos de avaliación serán, sobre todo:

- A observación directa do traballo diario (interés, esforzo, actitude de respecto e compañerismo...) a través de anotacións e puntualizacións.
- Análise e valoración de tarefas (creatividade, idoneidad ecos requisitos que se esixen...) e do avance do alumno/a nas súas competencias.
- Valoración cualitativa do avance colectivo da clase.

Si o alumno/a é constante e se compromete co traballo encomendado, amosa interés e participa nos debates da aula, recibirá unha calificación positiva de modo cuantitativo. De non ser o caso suspenderá a materia.

Non habendo contidos teóricos examinados non haberá recuperacións trimestrais, pero a forma de superar ese suspenso sería rectificar na actitude (ben de non participar, non esforzarse ou non respectar a convivencia na aula). Estes tres elementos teñen que equilibrarse entre si para poder aprobar cada trimestre e a materia durante o curso.

A puntuación obtida en xuño comprenderá a media entre as calificacións trimestrais. Aprobar en xuño é factible si o alumno/a ten dous trimestres aprobados, e non abandonou o traballo na aula no terceiro. No caso de suspender o último trimestre, por abandonar a asignatura e negarse a entregar as tarefas encomendadas, facelas de xeito incompleto con desgana e ausencia de traballos, o alumno/a deberá entregar un traballo dentro dos contidos da materia (en xuño ou setembro) para superar a asignatura e que se lle faga a media cos outros dous trimestres.

-Esta é unha materia na que o peso da calificación revertirá na disposición do alumno/a de respectar e practicar os "valores" no seu comportamento na aula (saber convivir, respectar ós demais, formas cívicas de relación...) polo que a nota do boletín reflectirá en certa medida estes aspectos

O alumnado será avaliado no terceiro trimestre e a maiores na avaliación ordinaria, en xuño.

CRITERIOS DE CALIFICACIÓN

A materia está aberta a escoller criterios ou diversos para avaliar ao alumno e darlle unha nota de calificación obxectiva e axeitada. Optei por darlle moita importancia á participación na aula porque se van a tratar os temas fundamentais a través do diálogo e a intervención na clase. Unha vez que sepan cáles son as normas do diálogo deben levalo a cabo na aula e será avaliable.

A falta de respecto pola opinión dun compañeiro ou non respectar o turno de palabra consideraráse un exemplo de non aproveitamento da materia e non asimilación dos contidos.

Pero non só debemos avaliar os contidos procedimentais e actitudinais ou o interés pola materia na aula, senon tamén o traballo individual por escrito (exámes ou entrega de tarefas) e o esforzo requerido e realizado polo que a mellor maneira de avaliar aos alumnos en cada valuaición é a seguinte:

A) 70% da nota final de avaliación son as probas escritas: participación nas actividades de aula, o traballo persoal e en grupo do alumnado;

- definición de conceptos o desenvolvemento de contidos
- contidos e investigacións, exercicios e producións orixinais sobre o temario impartido
- texto para aplicar os contidos estudados
- cuestións de reflexión, para avaliar a capacidade crítica do alumnado, etc.

B) Un 30% asociado á oralidade e saber actuar na clase: a actitude e interés ante a materia, esforzo e o respecto ante as opinións e o traballo dos compañeiros/as, intervencións dialogadas. Condensa na práctica os Valores éticos, pónellos en xogo.

*A entrega de tarefas fora do prazo exige á profesora da obriga de correxila e puntuala, polo que se pretende que sexan responsables no seu traballo e organicen o seu tempo.

*De ser o caso, aquel alumnado que na hora asignada a Valores éticos, teña sesión cun profesional logopeda ou de Audición e Linguaxe, avaliareino a través de exercicios que teñan relación co temario, preferentemente do libro de texto pero poden ser materiais escollidos pola profesora alternativos.

***P.11.INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE.**

- Coidado do contorno ambiental e dos seres vivos
- Vida saudable e coidado do medioambiente
- A ciencia no día a día
- Manexo de elementos matemáticos
- Razoamento lóxico e resolución de problemas
- Actitudes favorables ao estudio e o traballo en grupo.
- Comprensión oral e escrita
- Expresión oral e escrita
- Normas básicas de comunicación
- Comunicación noutras linguas
- Uso das tecnoloxías da información e a comunicación.
- Comunicación audiovisual
- Utilización de ferramentas dixitais
- Respecto polas manifestacións culturais propias e alleas
- Expresión cultural e artística

- Educación cívica e constitucional
- Creatividade
- Emprendemento
- Perfil de aprendiz
- Ferramentas para estimular o pensamento
- Planificación e avaliación da aprendizaxe
- Coñecemento dos dereitos e deberes.
- Habilidades para a interacción social.
- Desarrollo de actitudes solidarias e tolerantes.
- Desarrollo da autonomía e iniciativa persoal.
- A importancia da toma de decisions.
- Respeto polas creaciones culturais.
- Expresión cultural e artística.
- A importancia da estética en nuestra sociedad.

***P.12.ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.**

Non se da o caso, pero si ingresase algun alumn@ nov@ nesta circunstancia e tendo en conta a dificultade que supón superar o curso de 2º de Bacharelato proporía a elaboración de traballos de investigación comparación e reflexión sobre os autores que iremos vendo durante o curso (en Historia da Filosofía) pero desde a perspectiva de 1º de Bacharelato (centrandose nos problemas: Ética, Coñecemento, visión política e antropolóxica...etc.)

A intención é sacar o máximo proveito ao estudo e ao traballo que debe realizar para superar a pendente, e que lle sirva reforzando o temario de 2º de Bach.

No caso de que os traballos non obteñan unha valoración positiva o alumno se examinará das mesmas cuestións nun exame nas datas fixadas polo centro e tomando como base os materiais que lle propoña a profesora.

*P.14. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUCIA DOS SEUS RESULTADOS. No IES de Allariz, temos a sesión de avaliación inicial a principios de outubro, nos cursos da ESO. A información previa é valiosa para planificar o traballo, para axustar o pronóstico de avance e sobre todo para ser realistas, pero non se pode sabendo que dentro do traballo educativo o estímulo e a confianza nas posibilidades de avance son valiosas ferramentas de traballo

Técnicas a empregar:

- Probas escritas ou orais, revisión e análise dos traballos realizados, cuestionarios... As preguntas deben ser claras, concisas e axeitadas ás persoas que teñen que contestar
- Entrevistas con eles.
- Observación da profesora na aula: Si se realiza en situacións diversas se poderá comprobar o desenvolvemento do alumno/a en distintos contextos: na posta en práctica de procedementos; nas relacións cos seus compañeiros; ao enfrontarse a unha tarefa nova, en ambientes menos estruturados como excursións ou recreos...

As probas e datos recabados serven para recoller información relevante a través dunha serie de preguntas dirixidas a os alumnos/as sobre determinados aspectos; por exemplo, os seus coñecementos, actitudes, destrezas, intereses (motivación) e tamén dificultades ou flaquezas. As respostas recollidas dan conta dos aprendizaxes realizados e da súa funcionalidade.

Establecer o nivel de competencia curricular implica determinar o que é capaz de facer o alumnado en relación aos obxetivos e contidos das diferentes áreas ou bloques formativos. Esta competencia curricular non se refire únicamente a aspectos conceptuais, os cales tamén teñen cabida nas aulas de aprendizaxe de tarefas, dentro do traballo das habilidades de desenvolvemento cognitivo nos seus contidos máis instrumentais, senon tamén ao desenvolvemento de capacidades afectivas, sociais e de equilibrio persoal.

Esta avaliación inicial permite:

- 1-con necesidades educativas especiais, altas capacidades...).
- 2-Decidir qué medidas organizativas adoptar: tipo de agrupamentos, ubicación de espacios, xestión do tempo, etc.
- 3-Decidir o modo e os tempos nos que levar a cabo a avaliación do proceso de ensinanza-aprendizaxe.
- 4- Precisar o que é capaz de facer en relación cos aprendizaxes que se lle propoñen.
- 5.- Situar ao alumno ou alumna en relación á proposta curricular do centro.
- 6.- Tomar decisións sobre posibles adaptacións curriculares para a aula ordinaria, así como os procedementos que poidamos utilizar para avaliar o nivel de competencia curricular e determinar así o tipo de axuda que precisa.
- 7-Pode ter consecuencias no relativo a impulsar a socialización co resto dos compañeiros, ou evitar distraccións si ten problemas de concentración, ou cambiar a disposición física na aula por problemas de visión...

***P.15.MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE E INCLUSIÓN**

Descrición do grupo despois da avaliación inicial

Á hora de formular as medidas de atención á diversidade e inclusión debemos recabar en primeiro lugar, información sobre o grupo de alumnos relativa a:

- O número de alumnos (non é o mesmo si é numeroso que si é reducido á hora de axudar ou empregar estratexias de apoio).
- O funcionamento do grupo (clima da aula, liderazgos, nivel de disciplina, atención...).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto ao desenvolvemento de contidos curriculares.
- As necesidades que se puidesen identificar; convén pensar nesta fase en como se poden abordar (*planificación de estratexias metodolóxicas, xestión da aula, estratexias de seguimento da eficacia de medidas, etc.*).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto aos aspectos competenciais.
- Os desempeños competenciais prioritarios que hai que practicar no grupo nesta materia.
- Os aspectos que se deben ter en conta ao agrupar os alumnos e as alumnas para os traballos cooperativos.
- Os tipos de recursos que se necesitan adaptar nivel xeral para obter un logro óptimo do grupo.

Necesidades individuais

A avaliación inicial facilítanos non só coñecemento acerca do grupo como conxunto, senón que tamén nos proporciona información acerca de aspectos individuais interesantes, no caso de ser novo alumno na materia (xa que coñezo á maioría do alumnado ao que lle impartín en 1º ESO) e a partir dela poderemos:

- Identificar ao alumnado que precise un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. (Ter mais coidado co alumnado con necesidades educativas ,ou con altas capacidades , ou con necesidades non diagnosticadas, pero que requiran atención específica pola súa historia familiar, ou non ser ben aceptado no grupo...etc.).
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar (situación de espazos, xestión de tempos grupais para favorecer a intervención individual).
- Establecer as medidas curriculares que se van adoptar, e os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.

***P.16.CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO**

Os elementos transversais, como a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional, traballaranse desde todas as áreas, posibilitando e fomentando que o proceso de ensinanza-aprendizaxe dos alumnos e das alumnas sexa o máis completo posible.

A materia en sí, fai dos chamados “elementos transversais” que deixen de selo e se presenten como contidos centrais a destacar. A educación moral e cívica é un ámbito de reflexión sobre os principios xerais de valor, que permiten enfrontarse críticamente a realidades sociais como a violencia, a tortura, etc. Analizar críticamente a realidade cotidiana e as normas sociais e morais vixentes, axudar a impulsar formas máis xustas e axeitadas de convivencia.

Aproximar ao alumnado cara conductas e hábitos máis coherentes cos principios e hábitos de convivencia, e que reforcen valores como a xustiza, a solidariedade, a cooperación ou o respecto pola natureza. O mundo cambiante e global no que vivimos, no que cada vez máis as Sociedades son máis abertas e plurais, fai urxente ocuparse da Educación Moral. A materia vai encamiñada a exixir a cada suxeito un esforzo de construción de criterios morales propios, razoados, e solidarios. Hai humanos que precisan dunha reorientación ética. E por iso, trataremos durante o curso de revisar a visión sobre ...

- as relacións do ser humano(alumno/a) consigo mesmo e cos demais.
- a reflexión sobre a propia identidade de xénero e de orientación sexual, así como o respecto a todas as identidades sexoxenéricas.
- ...co traballo e as formas económicas creadas
- ... co seu entorno natural e urbano.
- ... co seu propio corporalidade, estética, vida saudable

A Educación Moral axudará á construción racional e autónoma dos principios, valores e normas.

A materia de Valores éticos tamén debe dar a oportunidade de reflexionar sobre...

- a necesidade de apreciar, manter e profundizar a DEMOCRACIA, así como incorporala aos propios hábitos persoais de interrelación.
- recurrir á tolerancia e o diálogo para resolver os conflitos xenerados na vida colectiva, deixando de lado as concepcións absolutas dos valores pero tamén o relativismo.

*Experiencias que producen importantes consecuencias formativas ou LOGROS que debemos acadar ó final de curso...

- desenvolvemento do xuízo moral.
- consolidación deo respecto mutuo.
- a comprensión recíproca.
- a solidariedade.
- a cooperación e integración colectiva.
- saber discutir e defender os propios principios e así adquirir aptitudes para o diálogo.
- coherencia entre xuízo e acción, conducta moral.

*Para conquistar estes obxectivos, a programación irá orientada a abordar estes temas e a aplicar actividades pensadas especificamente para favorecer a formación do xuízo e o comportamento moral. Tamén se incentivará ós alumnos/as, sobre todo coa excusa das actividades complementarias, o seu compromiso e participación naquelas actividades cívicas non necesariamente escolares (Exemplo: mercadillos solidarios, contribución con alguna ONG ou asociación, ...)

Por outra banda, a propia práctica docente, na que a participación de alumnos/as e profesores/as democráticamente sexa habitual, natural, xa é unha vía de transmisión dos valores transversais.

TRATAMENTO DAS TIC

O alumnado, na medida do posible asistirá a sesión na sala de ordenadores, onde a profesora lles requerirá o traballo de investigación e búsqueda na rede de información relevante acerca dalgún tema-contido, fomentando a competencia de “aprender a aprender”, ademais do uso das ferramentas TIC.

Tamén empregaremos a aula virtual do centro ou o Classroom para entrega de exercicios e a súa corrección.

Ademais, poden plantearse tarefas como a creación de curtametraxes ou fotografías relativas ao temario, ou presentación powerpoint.

O recurso a contidos dixitais como a prensa online, blogs de interese ou infografías por parte da profesora fará máis atractivas as explicacións e permitirá que eles o consulten na casa, practicando as TIC.

CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR

A profesora participará no proxecto lector de centro e incentivará a lectura de textos na materia. Ademais, poden plantexarse actividades de lectura ou produción, escenificación de pezas teatrais.

CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE CONVIVENCIA

Está claro que a propia asignatura vai encamiñada, non solo a favorecer o clima na aula(aprendendo a resolver conflitos de maneira intelixente e dialogada), senón a fomentar hábitos de pensamento que partan da tolerancia e o respecto ao que é diferente. Así como adoptar medidas que permitan a conciliación de intereses e a empatía con quen ten problemas ou precise de axuda. Dado que o carácter formativo, non é soamente nos datos e cifras, contidos memorísticos, senón en formar persoas libres(que escollen os seus valores dentro dos principios democráticos) e que respectan a liberdade dos demais.

17.ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POR CADA DEPARTAMENTO DIDÁCTICO.

Empregar as datas conmemorativas para decorar pasillos ou pequenas “produccións imaxinativas” do alumnado sobre esa problemática ou loita moral, co fin de traballalo nas aulas e poner en coñecemento da comunidade educativa as investigación ou reflexións do alumnado.

-Por mor do Covid a situación non favorece a saída do centro e da contorna, pero si mellorase , poderíamos acudir e visitar algunha organización ou museo no que relacionar de xeito práctico as cuestións que entroncan coa materia.

18.MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

É necesario promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programacións didácticas. Ao finalizar cada trimestre debería plantearme a mín e preguntar a valoración do alumnado respecto estes elementos didácticos para mellorar no seguinte...

- Temporalización das unidades didácticas
- Desenvolvemento dos obxectivos didácticos
- Manexo dos contidos da unidade
- Descritores e desempeños competenciais
- Realización de tarefas
- Estratexias metodolóxicas seleccionadas
- Recursos
- Claridade nos criterios de avaliación
- Uso de diversas ferramentas de avaliación
- Atención á diversidade
- Interdisciplinariade

Sempre debo ter aberta ao diálogo fluído co alumnado en base ás dificultades que podan ir atopando no proceso de ensino-aprendizaxe ,adaptando as clases e o nivel de esixencia , así como o ritmo expositivo en función das posibilidades reais de aproveitamento.

Será necesario adaptar sempre a praxe didáctica a quen vai dirixida nun proceso de retroalimentación entre a programación, o traballo na aula e os resultados que se vaian conseguindo. Isto obrigará a desestimar contidos ou cuestións teóricas abstractas ou dun nivel de dificultade superior ao que o alumnado poda incorporar e aproveitar.

*A presente programación poderá ser obxecto dalgunha variación en beneficio do proceso educativo, sobre todo no referente á temporalización ou á aminorar o ritmo expositivo si as clases pasan a modo virtual debido á situación da COVID.

FILOSOFÍA E CIDADANÍA CURSO: 1º BACHARELATO

1-INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

A través da UNESCO, a ONU alenta os seus estados membros a traballar na promoción, no fortalecemento e na extensión da filosofía en todos os niveis do ensino, porque a sociedade democrática, formada por unha pluralidade diversa de persoas e comunidades, proxectos e intereses, demanda un pensamento racional que axude a comprender o mundo complexo que nos rodea e proporcione instrumentos para edificar unha sociedade libre, igual e xusta. A filosofía forma unha cidadanía reflexiva, lúcida, participativa, amante das institucións democráticas e con habilidades prácticas na resolución dos problemas específicos das so-ciedades democráticas avanzadas.

A materia de Filosofía capacita o alumnado para o exercicio do pensamento crítico e independente, co que alcanzar unha mellor comprensión do mundo globalizado e de si mesmo/a. O pensamento filosófico achega os coñecementos teóricos e as destrezas prácticas para entender, analizar e propor solucións aos desafíos intelectuais e morais do século XXI. Asemade, a materia de Filosofía ofrece os fundamentos conceptuais dos principios e dos valores da paz e da seguridade mundiais: democracia, imperio da lei, dereitos humanos, tolerancia, xustiza, igualdade e liberdade Os métodos filosóficos achegan enfoques plurais e contrastados que permiten albiscar saídas aos

problemas que afectan a convivencia humana. A aprendizaxe do tratamento racional e dialogado destes asuntos disipa o recurso á violencia e á guerra, e fomenta a paz e a seguridade global e local.

En segundo lugar, a materia de Filosofía impulsa no alumnado o valor da indagación e a reflexión argumentada para descubrir prexuízos, xerar claridade respecto aos obxectivos e ao sentido da vida, valorar a calidade dos argumentos, detectar sofismas e falacias, resistir a presión arbitraria dos/das superiores e dos/das pares, atopar puntos de encontro entre posicións diferentes, humanizar as persoas con quen estamos obrigados/as a convivir.

A meditación filosófica esperta no alumnado o interese polas demais persoas, estimula a empatía para imaxinar os problemas que lles afectan e crea a capacidade para se emocionar moralmente. A materia de Filosofía potencia o desenvolvemento das competencias sociais e cívicas

Mercé ao autocoñecemento que promove a filosofía, o alumnado pode chegar a recoñecer que a fragilidade, a debilidade e a mortalidade non son aspectos negativos e odiosos da existencia humana, senón ocasións para a reflexión sobre o que somos.

En cuarto lugar, nunha sociedade democrática avanzada, o alumnado debe formarse para aplicar o pensamento crítico á análise de principios económicos e políticos, sopesar teorías sobre a liberdade e a xustiza social, recoñecer a interacción dos fenómenos naturais e sociais, avaliar o impacto ético e social da tecnociencia e gozar con autonomía dos produtos artísticos. O alumnado educado filosoficamente é, daquela, activo, curioso, argumentativo, creativo, comprometido e innovador.

-A Materia será impartida en galego, e de acordo á lexislación vixente ó respecto dos cambios educativos promovidos pola LOMCE, polo que se verá incrementada nunha hora lectiva. Isto permitirá un maior detemento nos textos e na análise dos contidos que nos pasados anos, nos que daba a impresión, ás veces, de apuntar os contidos e cuestións en troques de abordalos

B) CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE. CONCRECIÓN QUE RECOLLA A RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS. (*Mirar mais información sobre este punto no apartado d)

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor: Para exercer dun modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e emprender accións que beneficien a sociedade, resulta necesario que os alumnos e as alumnas desenvolvan aspectos como a autonomía, o liderado, a creatividade ou a iniciativa persoal. Desde esta área considéranse tarefas e situacións reais e hipotéticas que permiten o adestramento das devanditas habilidades. Isto vai posibilitar que o alumnado expoña as súas ideas, inicie accións novas, asuma responsabilidades ou xestione os recursos materiais e persoais que ten ao seu alcance. Neste caso, os descritores que cumpriría adestrar serían:

- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.
- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos.
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Atopar posibilidades no contorno que outros non aprecian.
- Xerar novas e diverxentes posibilidades desde coñecementos previos dun tema.

Aprender a aprender: A competencia de aprender a aprender implica ser consciente das necesidades e dos procesos de aprendizaxe, a habilidade de superar dificultades para poder aprender con éxito. Esta promóvese na área de Valores Éticos mediante o exercicio de procesos cognitivos como analizar, sintetizar, relacionar, comparar ou argumentar, así como favorecendo o interese por descubrir a verdade e os valores que impregnan as experiencias da súa vida cotiá.

Os descritores que poderíamos utilizar para adestrar esta competencia serían:

- Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe.
- Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se deben realizar no proceso de aprendizaxe.
- Avaliar a consecución dos obxectivos de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

Comunicación lingüística: Para o bo desenvolvemento desta competencia, será decisivo o fomento da lectura, a análise e a reflexión sobre libros e textos relacionados cos contidos curriculares. Deste xeito, desenvolveranse a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, á vez que se adquiren coñecementos sobre os valores éticos e os dereitos humanos.

Por outro lado, contribuírase conxuntamente á comunicación lingüística e á transmisión de valores a través da exposición e da resolución de dilemas morais, pois estes esixen poñer en práctica habilidades como a escoita activa, a empatía e a expresión de ideas e de sentimentos, utilizando a linguaxe verbal e a non verbal.

Os mecanismos que podemos utilizar serán:

- Comprender o sentido dos textos escritos e orais.
- Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia.
- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais correctas para elaborar textos escritos e orais.
- Manexar elementos de comunicación non verbal en diferentes rexistros e nas diversas situacións comunicativas.
- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Compoñer distintos tipos de textos de forma creativa con sentido literario.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

C) CONCRECIÓN, DE SER O CASO, DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO.

OBXECTIVOS XERAIS DA MATERIA DE FILOSOFÍA:

-A materia de Filosofía ten como meta que o alumnado sexa capaz de pensar e comprender, abstraéndose racionalmente do campo concreto estudado en cada unha das outras materias, para centrarse naquilo que caracteriza especificamente a filosofía, isto é, reflexionar, razoar, criticar e argumentar, utilizando o modo de preguntar radical e último que lle é propio, sobre os problemas referidos á totalidade da vivencia humana, e iso sen deixar de lado a súa capacidade de transformación e cambio tanto no individuo como na sociedade.

-A filosofía é un modo especial de preguntar e de saber, un xeito de entender e de enfrontarse á realidade que nos rodea, ás circunstancias nas que vivimos e que, en boa medida, nos fan ser e comprender como somos. Por iso a materia de Filosofía persegue como obxectivo principal a comprensión por parte do alumnado de sí mesmo e do seu mundo, dotando para iso de ferramentas cognitivas tanto teóricas como prácticas.

-No plano teórico, o alumnado coñecerá os grandes interrogantes, os conceptos especializados e as teorías que intentan dar resposta ás grandes cuestións. Na súa dimensión práctica, a materia dota de ferramentas como a actitude crítica e reflexiva que lles ensina aos alumnos/as a non admitir ideas que non foron rigurosamente analizadas e evidenciadas, o saber pensar, razoar e argumentar con fundamento, coherencia e de forma autónoma, a habilidade discursiva para dialogar e convencer evitando o pensamento único e dogmático, a capacidade para discernir entre o evidente e o arbitrario, o substancial e o accidental, a xestión creativa das súas capacidades estéticas ou o razoamento moral e político autónomo, coherente e cimentado e, en definitiva, a valorar a capacidade da filosofía como instrumento de innovación e transformación desde a antigüidade. Resumindo, na vocación orixinaria da filosofía como amor ó saber, e iso é o importante á hora de transmitirle ó alumnado por riba de todo: a curiosidade como trazo ineludible do ser humano e da vida en liberdade.

-No ámbito práctico, o estudo da ética e da filosofía política desenvolve a comprensión da realidade individual, cultural e social da man da capacidade normativa e transformadora da filosofía, permitindo realizar razoamentos críticos e dialogando mentres se respectan os valores universais e participa na vida democrática. Desde o estudo da estética alcánzanse competencias culturais, como o respecto á liberdade de expresión e á diversidade cultural.

-Finalmente, a materia debe motivar ó alumnado para aprender a aprender, competencia que está na base do amor ao saber, actitude que impulsará iniciativas persoais, enfrontándose á vida e crecendo como persoas.

OBXECTIVOS XERAIS DO BACHARELATO

No marco da Lomce, o Bacharelato ten como finalidade proporcionarlle ó alumnado formación, madureza intelectual e humana, coñecementos e habilidades que lle permitan desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia. Así mesmo, capacitará ó alumnado para acceder á educación superior.

O bacharelato contribuirá a desenvolver no alumnado as capacidades que lle permitan:

a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

- b) Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- L) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- o) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

D) CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE DE:

1º. TEMPORALIZACIÓN.

2º. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

3º. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

(* mirar mais datos no punto G da presente programación)

Na materia de Filosofía, os contidos temporalízanse en varios bloques temáticos: a especificidade do Saber filosófico, a pregunta pola Realidade o Coñecemento humano, a Condición humana e a Racionalidade práctica.

A través destes bloques o alumnado coñecerá os interrogantes, os conceptos, as formulacións e as respostas da filosofía aos grandes problemas do saber, o coñecemento, a ciencia, a realidade, a natureza, o ser humano, a acción, a arte, o discurso e a innovación. Os contidos relacionados coa epistemoloxía, a filosofía da ciencia e da natureza, e a metafísica permiten afondar no coñecemento que o alumnado ten do seu contorno e da súa relación con el. .

***TEMPORALIZACIÓN:**

TEMA 1-O saber filosófico (Unidade 1 do libro + As preguntas da Filosofía, Unidade 2 do libro)

TEMA 2- A metafísica (Unidade 3 do libro + Visións sobre a realidade , Unidade 4 do libro)

TEMA 3- A lóxica (Unidade 9 do libro)

TEMA 4- Linguaxe , retórica e argumentación(Unidade 10 do libro)

TEMA 5- Ética (Unidade 12 e 13 do libro).Dado que o alumnado que cursa este ano Filosofía por primeira vez non tuvo a ocasión de cursar Ética en 4º da Eso pola súa eliminación na LOMCE, parece imprescindible dar una base mínima de estos contidos .Non solo é ineludible polos contidos senon polas ferramentas de razoamento e diálogo que esta materia brindaba ao alumnado)

TEMA 6-O ser humano entre a natureza e a cultura(Unidade 7 do libro)

TEMA 7-O ser humano á luz da filosofía(Unidade 8 do libro)

TEMA 8-A política (Unidade 14 do libro)

TEMA 9- Arte e estética (Unidade 11 do libro)

TEMA 10-O coñecemento (Unidade 5 do libro)

TEMA 11- A Ciencia (Unidade 6 do libro)

TEMA 12- Filosofía e Economía : Filosofía aplicada ó desenvolvemento de proxectos (Unidade 15 do libro)

Este orden expositivo pode variar, en función de buscar a motivación do alumnado, adaptarse ao seu nivel comprensivo e intereses, así como non iniciar o curso repetindo temas impartidos o curso anterior polo alumnado que escolleu a optativa de Filosofía en 4º da ESO. Que por exemplo xa traballou algúns contidos do tema 1 e 2. A maiores , debo ter en conta que parte do alumnado escollerá en segundo de bacharelato as optativas que oferta o Departamento , que son Psicoloxía (contidos de Coñecemento do tema 10) e Filosofía da ciencia e a técnica (Contidos de Ciencia do tema 11) , polo que é preferible non profundizar demasiado nestas unidades a fin de non duplicar as explicacións e contidos. De ter que seleccionar e priorizar por mor do tempo (que este curso será menor polas necesidades de desinfección en cada sesión) será mellor centrarse nos temas propios e exclusivos da materia de primeiro de Bacharelato: **Lóxica -retórica e argumentación, a Ética , a Antropoloxía filosófica , a Filosofía política e a Estética.**

Ademais de non temas abordado previamente na asignatura de 4º ESO son de gran atractivo e préstanse ao debate e á investigación polo alumnado.

De todas formas trataremos de xeito transversal os temas 10 e 11 durante todo o curso.

***GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA, NO SENTIDO TEÓRICO**

Introdución á filosofía practicando ao pensar a actualidade do Covid.

Como afecta aos distintos ámbitos.

Respostas da filosofía antiga ante os problemas: Estoicismo e Epicureísmo.

UNIDADE 1- ¿QUÉ É FILOSOFÍA?

-Orixes (paso do mito ó *logos*) e trazos do saber filosófico

-Ramas filosóficas e historia dos problemas.

-Grados do saber: opinión , crenza, saber.

-Escepticismo e Dogmatismo.

-Importancia das ideoloxías.

-Filosofía, Ciencia ,Arte e Relixión.

-A filosofía e a súa historia

-Androcentrismo filosófico. Posturas feministas.

UNIDADE 2-PREGUNTAS E PROBLEMAS DA FILOSOFÍA

-A pregunta filosófica sobre a Realidade (Ontoloxía e Metafísica) :

O problema do ser. Realidade e aparencia. Espiritualismo e materialismo. Monismo e dualismo ontolóxicos.

Sistemas metafísicos representativos.

Realismo e Idealismo filosófico.

A metafísica nos seus temas: o eu, o mundo e Deus.

Conceptos básicos: aparencia, realidade (continxente, necesaria, sensible, psíquica, virtual)

- O problema da transcendencia: O Absoluto. A posibilidade de acceder ao Absoluto. A Morte.
- Reflexión sobre a finitude e o sentido da vida.
- O problema do ben e do mal. A natureza do ben e do mal.
- Outros problemas: Mundo virtual, Conciencia e identidade psicolóxica, Dereitos dos animais...

UNIDADE 3- LÓXICA,

- Comprender e empregar con propiedade termos lóxicos, como razoamento, deducción, inducción, tautoloxía, regra de inferencia..
- Contido e forma dos argumentos. Verdade das proposicións e validez dos argumentos.
- Lóxica proposicional: símbolos, regras de formación e regras de transformación.
- Paradoxos.
- Funcións de verdade das conectivas e confección e análise de táboas de verdade .
- A lóxica informal: regras do diálogo argumentativo, e algunhas das falacias máis comúns.
- Comprobación da validez dos razoamentos.

UNIDADE 4 - ARGUMENTOS E FALACIAS- VERDADE E LINGUAXE

- Os límites do coñecemento: Posturas e representantes ante a posibilidade do coñecemento (o escepticismo, o dogmatismo, o relativismo)
- Factores que condicionan o coñecemento (Linguaxe- pensamento-realidade)
- Diferencias entre a linguaxe humana e animal.
- Teorías e criterios para recoñecer a verdade: Coherencia, correspondencia, consenso, perspectivismo.
- A verdade hoxe: os medios de comunicación e os intereses na información.

UNIDADE 5-ÉTICA

- Liberdade ou determinismos
- A pregunta pola felicidade
- Éticas deontolóxicas e consecuencialistas
- O criterio ético, cal é?
- Dilemas morais
- Ética cívica. Ética de mínimos e éticas de máximos.
- Relación da ética coa Economía e o medio ambiente.

UNIDADE 6 -O SER HUMANO NO DEBATE ¿NATUREZA OU CULTURA?

NATUREZA:

- Repaso ás explicacións preevolucionistas: as teorías mitolóxicas-relixiosas (xudeu-cristiá e grega).
- Repaso ás explicacións evolucionistas (Lamarck, Darwin e a *Teoría sintética da evolución*).Repercusións filosóficas.
- Aplicación do evolucionismo á sociedade e valoración ética: Darwinismo social e Sociobioloxía.
- O proceso de hominización e humanización.
- Evolución futura do ser humano: eugenesia, transhumanismo e ciborgs.

CULTURA:

- Análise das culturas: perspectiva emic/etic.
- Actitudes ante a diversidade cultural: Relativismo e Etnocentrismo cultural, Interculturalismo.
- Correntes na Antropoloxía cultural.:Evolucionismo , Difusionismo, Materialismo, Estructuralismo.
- Conceptos de multiculturalismo, aculturación, Universais culturais.
- Concepción esencialista e histórica da identidade cultural.**

UNIDADE 7- ANTROPOLOXÍA FILOSÓFICA. DEFINICIÓNS DO HUMANO.

- Definicións e reflexións sobre o humano na historia da filosofía .

- Diferencia cos animais.(Exemplo do Proxecto Nim)
- A vida psíquica e natureza da mente. Distinción entre consciente e inconsciente (Teoría psicoanálise).
- Concepcións sobre a dualidade humana (mente/corpo) e valoración da conxunción das dúas dimensións na persoa (Monismo e Dualismo).
- Explicacións científicas: a substitución do dualismo alma e corpo polo dualismo mente e cerebro
- Conceptos básicos: mente, corpo, cerebro, materia, fisicalismo, emerxentismo, dualismo, alma, Paixón.
- A conduta humana. Conduta herdada e aprendida.
  - O ser humano e a liberdade

UNIDADE 8-DEMOCRACIA E CIDADANÍA.ORIXE E LEXITIMIDADE DO PODER POLÍTICO

- A reflexión filosófica sobre a sociabilidade: Fundamentos biolóxicos da sociabilidade. Os nenos salvaxes.
- O proceso de socialización. Mecanismos e axentes da socialización.
- Relacións individuo-sociedade. Tensións na relación individuo-sociedade (Freud, Rosseau...etc)
- A orde social e os grupos sociais. As normas sociais. Cambio social.
- Relacións conflitivas no seo da sociedade e análise de como estas poden xerar violencia, exclusión e marxinação.
- Sociedades abertas e sociedades pechadas
  - Interese por problemas filosóficos como a relación mente-corpo.
  - Recoñecemento da importancia da dimensión afectiva e emocional no desenvolvemento íntegro da persoa.
    - Análise do carácter de insatisfacción que acompaña a existencia humana, co obxectivo de integralo de xeito equilibrado na nosa vida.
  - Valorar a capacidade normativa e transformadora da razón para construír unha sociedade máis xusta, na que exista unha verdadeira igualdade de oportunidades.
- Teorías sobre a orixe do Estado: Iusnaturalismo vs Teorías do Contrato social.
- Formas de lexitimación do poder estatal (Max Weber)
- Orixe e evolución do status de cidadán :Antigüidade e Modernidade
- Aportacións do feminismo ó concepto de cidadanía .
- Diferentes formas de poder. Democracia e o Estado social de dereito
- ¿Primacía do individuo ou da comunidade?: Liberalismo socialismo, socialdemocracia
- Democracia representativa ou participativa
- Logros e riscos-defectos da Democracia.
- Características ,lexitimacións , evolución histórica e ampliación em xeracións dos dereitos humanos (tipos de dereitos: civís, políticos, sociais). Os dereitos da muller e do neno. Atentados contra os dereitos humanos.

UNIDADE 9:ESTÉTICA

- Pensar desde a Arte.
- Subxectivismo e Obxectivismo estético
- O Sublime.
- Arte como xogo, armonía, arte conceptual.
- Funcións da Arte. Arte e ideoloxía. Arte e Política .Arte e denuncia social.

UNIDADE 10-O COÑECEMENTO E PERCEPCIÓN

- Orixe do coñecemento: Empirismo e Racionalismo filosófico.
- Construcción subxectiva do coñecemento: Sensacións, percepcións, conceptos.

UNIDADE 11 - O COÑECEMENTO CIENTÍFICO E AS COSMOVISIÓNS CIENTÍFICAS

- As cosmovisións científicas antiga, moderna e actual . Implicacións filosóficas no debate en torno ó Determinismo e Indeterminismo.
- Trazos da ciencia.
- Clasificación das ciencias e os seus métodos. A especificidade das ciencias humanas
- Visións sobre a ciencia desde a Filosofía da ciencia
- Progreso e límites do coñecemento científico:Carnap, Popper, Kuhn, Feyerabend.
- A dimensión social da ciencia. Repercusións da tecnociencia na sociedade actual e no traballo:

Dilemas morais entorno à tecnica. Adoptar unha actitude crítica ante determinados usos da tecnoloxía. Concienciarse da necesidade dunha actitude ética na planificación e o manexo tecnolóxicos.

- Recoñecemento da argumentación como a forma máis eficaz, coherente e tolerante de defender a nosa opinión e avaliar a dos demais.
- Adopción dunha actitude crítica ante as mensaxes que se valen de falacias para defender determinados intereses.

UNIDADE 12- FILOSOFÍA E ECONOMÍA - DEMOCRACIA MEDIÁTICA E SOCIEDADE GLOBAL

-En qué mundo vivimos?. Trazos da globalización.

-Problemas morais no eido económico(desigualdades), social(consumismo, Ecoloxía e novas tecnoloxías da información) e político(ausencia de ideoloxías e poder dos mercados)

-Capitalismo global: crise económica e recorte do Estado de benestar.

-Vocabulario: Capitalismo, Estado de Benestar, Desregulación económica, Modernidade líquida

-Os retos da cidadanía. Pacifismo. Ecoloxismo. Igualdade de oportunidades. Consumo responsable. Exceso de información.

-Democracia mediática: o papel dos medios de comunicación na formación de opinión.

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 1. Leer comprensivamente y analizar, de forma crítica, textos significativos y breves, pertenecientes a pensadores destacados.</p> <p>Est. Apr. 1.1. Analiza, de forma crítica, textos pertenecientes a pensadores destacados, identifica las problemáticas y las soluciones expuestas, distinguiendo las tesis principales, el orden de la argumentación y relaciona los problemas planteados en los textos con lo estudiado en la unidad, y/o con lo aportado por otros filósofos o corrientes y/o con saberes distintos de la filosofía.</p>	<p>1.1.1 Lee de forma comprensiva textos breves de carácter filosófico y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.</p>	<p>Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender su contenido.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando el texto.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.</p>	<p>T. 01</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 1. Leer comprensivamente y analizar, de forma crítica, textos significativos y breves, pertenecientes a pensadores destacados.</p> <p>Est. Apr. 1.1. Analiza, de forma crítica, textos pertenecientes a pensadores destacados, identifica las problemáticas y las soluciones expuestas, distinguiendo las tesis principales, el orden de la argumentación y relaciona los problemas planteados en los textos con lo estudiado en la unidad, y/o con lo aportado por otros filósofos o corrientes y/o con saberes distintos de la filosofía.</p>	<p>1.1.1 Lee de forma comprensiva textos breves de carácter filosófico y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.</p>	<p>Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender su contenido.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando el texto.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.</p>	<p>T. 02</p>
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 1. Leer comprensivamente y analizar, de forma crítica, textos significativos y breves, pertenecientes a pensadores destacados.</p> <p>Est. Apr. 1.1. Analiza, de forma crítica, textos pertenecientes a pensadores destacados, identifica las problemáticas y las soluciones expuestas, distinguiendo las tesis principales, el orden de la argumentación y relaciona los problemas planteados en los textos con lo estudiado en la unidad, y/o con lo aportado por otros filósofos o corrientes y/o con saberes distintos de la filosofía.</p>	<p>1.1.2 Analiza y describe un texto a partir de la aplicación de la práctica del comentario de texto.</p>	<p>Realiza una lectura de los textos filosóficos con un bajo nivel de comprensión lectora y tiene dificultades para describir y comentar el texto propuesto.</p>	<p>Se aproxima al texto siguiendo las pautas propuestas en el apartado Herramientas para filosofar del libro, tiene dificultades de comprensión en algunos puntos del texto y esboza una explicación del mismo incompleta o con errores.</p>	<p>Sigue pautas propuestas en el apartado Herramientas para filosofar para leer, analizar y comentar un texto filosófico y elabora un comentario de texto sencillo, adecuado y mostrando una comprensión media del texto a comentar.</p>	<p>Sigue las pautas propuestas en el apartado Herramientas para filosofar para leer, analizar y comentar un texto filosófico y elabora un comentario de texto elaborado, correcto y mostrando una comprensión elevada del texto a comentar.</p>	<p>T. 06</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 1. Leer comprensivamente y analizar, de forma crítica, textos significativos y breves, pertenecientes a pensadores destacados</p> <p>Est. Apr. 1.1. Analiza, de forma crítica, textos pertenecientes a pensadores destacados, identifica las problemáticas y las soluciones expuestas, distinguiendo las tesis principales, el orden de la argumentación y relaciona los problemas planteados en los textos con lo estudiado en la unidad, y/o con lo aportado por otros filósofos o corrientes y/o con saberes distintos de la filosofía.</p>	<p>1.1.2 Analiza y describe un texto a partir de la aplicación de la práctica del comentario de texto.</p>	<p>Realiza una lectura de los textos filosóficos con un bajo nivel de comprensión lectora y tiene dificultades para describir y comentar el texto propuesto.</p>	<p>Se aproxima al texto siguiendo las pautas propuestas en el apartado Herramientas para filosofar del libro, tiene dificultades de comprensión en algunos puntos del texto y esboza una explicación del mismo incompleta o con errores.</p>	<p>Sigue pautas propuestas en el apartado Herramientas para filosofar para leer, analizar y comentar un texto filosófico y elabora un comentario de texto sencillo, adecuado y mostrando una comprensión media del texto a comentar.</p>	<p>Sigue pautas propuestas en el apartado Herramientas para filosofar para leer, analizar y comentar un texto filosófico y elabora un comentario de texto sencillo, adecuado y mostrando una comprensión media del texto a comentar.</p>	<p>T. 09</p>
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 1. Leer comprensivamente y analizar, de forma crítica, textos significativos y breves, pertenecientes a pensadores destacados</p> <p>Est. Apr. 1.1. Analiza, de forma crítica, textos pertenecientes a pensadores destacados, identifica las problemáticas y las soluciones expuestas, distinguiendo las tesis principales, el orden de la argumentación y relaciona los problemas planteados en los textos con lo estudiado en la unidad, y/o con lo aportado por otros filósofos o corrientes y/o con saberes distintos de la filosofía.</p>	<p>1.1.3 Se ayuda de un fragmento de un texto filosófico para analizar con mayor detalle determinados conceptos filosóficos trabajados en el tema.</p>	<p>Realiza una lectura superficial y poco comprensiva del texto propuesto y tiene dificultades para relacionarlo con los contenidos del tema estudiado.</p>	<p>Realiza una lectura comprensiva del texto propuesto, identifica los conceptos del fragmento y los comprende de forma aproximada relacionándolos con los contenidos del tema estudiado.</p>	<p>Realiza una lectura comprensiva del texto propuesto, identifica y comprende los conceptos del fragmento y ocasionalmente es capaz de emplear el fragmento para reforzar o ampliar conocimientos adquiridos en el tema.</p>	<p>Realiza una lectura comprensiva del texto propuesto, identifica y comprende los conceptos del fragmento y refuerza y amplía conocimientos adquiridos en el tema a través de dicho fragmento.</p>	<p>T. 12</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 2. Argumentar y razonar los propios puntos de vista sobre las temáticas estudiadas en la unidad, de forma oral y escrita, con claridad y coherencia.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Argumenta y razona sus opiniones, de forma oral y escrita, con claridad, coherencia y demostrando un esfuerzo creativo y académico en la valoración personal de los problemas filosóficos analizados.</p>	2.1.1 Redacta una explicación breve argumentando si un texto es de carácter mítico o racional a partir de los contenidos trabajados en el tema.	Redacta un texto poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.	Redacta un texto poco estructurado empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.	Redacta un texto estructurado empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.	Redacta un texto muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.	T. 01
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 2. Argumentar y razonar los propios puntos de vista sobre las temáticas estudiadas en la unidad, de forma oral y escrita, con claridad y coherencia.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Argumenta y razona sus opiniones, de forma oral y escrita, con claridad, coherencia y demostrando un esfuerzo creativo y académico en la valoración personal de los problemas filosóficos analizados.</p>	2.1.2 Practica la técnica de la disertación y la aplica sobre diferentes cuestiones relacionadas con la ciencia, la técnica y los posibles riesgos o amenazas del desarrollo sin control de ambas.	Se interesa poco en el tema propuesto e indica de forma poco argumentada algún posible riesgo del desarrollo sin control de la ciencia y la técnica.	Medita sobre las posibles repercusiones del desarrollo de la ciencia y la técnica sin control y elabora una disertación sobre el tema poco estructurada y argumentada.	Medita sobre las posibles repercusiones del desarrollo de la ciencia y la técnica sin control y elabora una disertación adecuadamente estructurada y argumentada.	Medita sobre las posibles repercusiones del desarrollo de la ciencia y la técnica sin control y elabora una disertación bien estructurada, argumentada y expresando opiniones personales con el apoyo de ejemplos.	T. 06

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 2. Argumentar y razonar los propios puntos de vista sobre las temáticas estudiadas en la unidad, de forma oral y escrita, con claridad y coherencia.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Argumenta y razona sus opiniones, de forma oral y escrita, con claridad, coherencia y demostrando un esfuerzo creativo y académico en la valoración personal de los problemas filosóficos analizados.</p>	<p>2.1.3 Practica la técnica de la disertación y la aplica sobre diferentes cuestiones relacionadas el papel de las empresas en la sociedad actual.</p>	<p>Se interesa poco en el tema propuesto y señala de forma poco argumentada alguna característica o alguna opinión sobre el papel de las empresas en la sociedad actual.</p>	<p>Medita sobre el papel de las empresas en la sociedad actual y elabora una disertación sobre el tema poco estructurada y argumentada.</p>	<p>Medita sobre las posibles el papel de las empresas en la sociedad actual y elabora una disertación adecuadamente estructurada y argumentada.</p>	<p>Medita sobre el papel de las empresas en la sociedad actual y elabora una disertación bien estructurada, argumentada y expresando opiniones personales con el apoyo de ejemplos.</p>	<p>T. 15</p>
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 3. Seleccionar y sistematizar información obtenida de diversas fuentes.</p> <p>Est. Apr. 3.1. Selecciona y sistematiza información obtenida tanto en libros específicos como internet, utilizando las posibilidades de las nuevas tecnologías para consolidar y ampliar la información.</p>	<p>3.1.1 Obtiene, interpreta y emplea adecuadamente la información obtenida en diversas páginas web propuestas para describir con detalle el juicio y la muerte de Sócrates a partir de un cuestionario.</p>	<p>Lee de forma mecánica las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs cometiendo errores y mostrando un bajo grado de conocimiento y comprensión del tema tratado.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs de forma adecuada y mostrando cierto conocimiento y comprensión del tema tratado.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras de forma breve y mostrando un conocimiento y comprensión adecuados del tema tratado.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras elaborando respuestas detalladas y extensas y mostrando un conocimiento y comprensión elevados del tema tratado.</p>	<p>T. 01</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 3. Seleccionar y sistematizar información obtenida de diversas fuentes.</p> <p>Est. Apr. 3.1. Selecciona y sistematiza información obtenida tanto en libros específicos como internet, utilizando las posibilidades de las nuevas tecnologías para consolidar y ampliar la información.</p>	3.1.2 Obtiene, interpreta y emplea adecuadamente la información obtenida en diversas páginas web propuestas para analizar con detalle el término <i>arjé</i> y su significado.	Lee de forma mecánica las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs cometiendo errores y mostrando un bajo grado de conocimiento y comprensión del tema tratado.	Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs de forma adecuada y mostrando cierto conocimiento y comprensión del tema tratado.	Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras de forma breve y mostrando un conocimiento y comprensión adecuados del tema tratado.	Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras elaborando respuestas detalladas y extensas y mostrando un conocimiento y comprensión elevados del tema tratado.	T. 03
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 3. Seleccionar y sistematizar información obtenida de diversas fuentes.</p> <p>Est. Apr. 3.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos, comprendiendo su significado y aplicándolos con rigor, organizándolos en esquemas o mapas conceptuales, tablas cronológicas y otros procedimientos útiles para la comprensión de la filosofía.</p>	3.2.1 Busca el significado de diferentes términos filosóficos en el diccionario adecuado e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado de diferentes términos filosóficos en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado de diferentes términos filosóficos en varios diccionarios, escoge una acepción correcta de cada término y emplea en sus producciones las nuevas palabras que ha adquirido con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado de términos filosóficos en diccionarios, escoge una acepción correcta de cada término y emplea en sus producciones las nuevas palabras que ha adquirido adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado de términos filosóficos en diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones las nuevas palabras que ha adquirido correctamente y mostrando alta comprensión del nuevo léxico.	T. 01

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 3. Seleccionar y sistematizar información obtenida de diversas fuentes.</p> <p>Est. Apr. 3.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos, comprendiendo su significado y aplicándolos con rigor, organizándolos en esquemas o mapas conceptuales, tablas cronológicas y otros procedimientos útiles para la comprensión de la filosofía.</p>	<p>3.2.2 Se ayuda de una tabla para señalar correctamente los principales aspectos de la cosmovisión mecanicista y de la teoría de la relatividad.</p>	<p>Reconoce si el espacio y el tiempo son absolutos o no en las cosmovisiones mecanicista y en la teoría de la relatividad y tiene dificultades para señalar el resto de las características propuestas en la tabla para ambas cosmovisiones.</p>	<p>Rellena de manera parcial la tabla indicando si el espacio y el tiempo son absolutos o no en las cosmovisiones mecanicista y en la teoría de la relatividad y señalando el papel del observador en las mediciones espaciales en ambas cosmovisiones.</p>	<p>Rellena parcialmente la tabla indicando si el espacio y el tiempo son absolutos o no en las cosmovisiones mecanicista y en la teoría de la relatividad, señalando el papel del observador en las mediciones espaciales, y reconociendo si la masa y la energía son iguales en ambas cosmovisiones.</p>	<p>Rellena la tabla indicando si el espacio y el tiempo son absolutos o no en las cosmovisiones mecanicista y en la teoría de la relatividad, señalando el papel del observador en las mediciones espaciales, reconociendo si la masa y la energía son iguales y su relación en ambas cosmovisiones.</p>	<p>T. 04</p>
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 4. Analizar y argumentar sobre planteamientos filosóficos, elaborando de forma colaborativa esquemas, mapas conceptuales, tablas cronológicas y otros procedimientos útiles, mediante el uso de medios y plataformas digitales.</p> <p>Est. Apr. 4.1. Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuales y tablas cronológicas, etc. demostrando la comprensión de los ejes conceptuales estudiados.</p>	<p>4.1.1 Elabora un esquema para organizar y sintetizar información que previamente ha buscado sobre la forma en que un filósofo interpreta la realidad.</p>	<p>Busca información sobre el autor propuesto, tiene dificultades para interpretar, organizar y jerarquizar la información obtenida y para sintetizarla en un esquema.</p>	<p>Busca información sobre el autor propuesto, tiene dificultades para interpretar, organizar y jerarquizar la información obtenida y para sintetizarla en un esquema.</p>	<p>Lee de forma comprensiva, reconoce los contenidos básicos de un texto y realiza un esquema con los contenidos básicos del texto cometiendo algún error en la organización de la información u omitiendo algún dato relevante.</p>	<p>Lee de forma comprensiva, reconoce los contenidos básicos de un texto y realiza un esquema de forma correcta e incluyendo los datos básicos expuestos en el texto.</p>	<p>T. 03</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 1 Crit. Eval. 4. Analizar y argumentar sobre planteamientos filosóficos, elaborando de forma colaborativa esquemas, mapas conceptuales, tablas cronológicas y otros procedimientos útiles, mediante el uso de medios y plataformas digitales.</p> <p>Est. Apr. 4.1. Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuales y tablas cronológicas, etc. demostrando la comprensión de los ejes conceptuales estudiados.</p>	<p>4.1.2 Emplea un esquema para sintetizar y organizar las ideas principales de un texto filosófico.</p>	<p>Reconoce con dificultades las ideas del texto y las organiza de forma poco adecuada en el esquema.</p>	<p>Reconoce la mayoría de las ideas clave del texto y las organiza con algunas incorrecciones en un esquema.</p>	<p>Reconoce las ideas del texto y las organiza adecuadamente en un esquema.</p>	<p>Reconoce las ideas del texto y las organiza adecuadamente en un esquema estableciendo una jerarquía de los contenidos por orden de importancia.</p>	<p>Técnicas de trabajo...</p>
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 1. Conocer y comprender la especificidad e importancia del saber racional, en general, y filosófico en particular, en tanto que saber de comprensión e interpretación de la realidad, valorando que la filosofía es, a la vez, un saber y una actitud que estimula la crítica, la autonomía, la creatividad y la innovación.</p> <p>Est. Apr. 1.1. Reconoce las preguntas y problemas que han caracterizado a la filosofía desde su origen, comparando con el planteamiento de otros saberes, como el científico o el teológico.</p>	<p>1.1.1 Lee una serie de preguntas propias de la tradición filosófica y reflexiona sobre su significado para escoger una y tratar de dar una respuesta al problema que plantea.</p>	<p>Lee de forma mecánica las preguntas planteadas, escoge una al azar y responde de forma irreflexiva.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las preguntas planteadas, reflexiona sobre su significado y tiene dificultades para reflexionar o argumentar una respuesta al problema que plantea.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las preguntas planteadas, reflexiona sobre su significado y esboza alguna explicación o respuesta al problema planteado.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las preguntas planteadas, reflexiona sobre su significado y es capaz de elaborar alguna respuesta argumentada y con cierto grado de detalle al problema planteado.</p>	<p>T. 01</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 1. Conocer y comprender la especificidad e importancia del saber racional, en general, y filosófico en particular, en tanto que saber de comprensión e interpretación de la realidad, valorando que la filosofía es, a la vez, un saber y una actitud que estimula la crítica, la autonomía, la creatividad y la innovación.</p> <p>Est. Apr. 1.1. Reconoce las preguntas y problemas que han caracterizado a la filosofía desde su origen, comparando con el planteamiento de otros saberes, como el científico o el teológico.</p>	<p>1.1.2 Reflexiona y explica a partir de la lectura de un texto de Wittgenstein sobre el papel de la filosofía y su relación con la ciencia.</p>	<p>Parafrasea fragmentos de texto que ha leído o de la explicación del libro de texto sin comprender ni reflexionar sobre el papel de la filosofía o su relación con la ciencia y con algunos errores de interpretación.</p>	<p>Explica de manera incompleta y con algunas incorrecciones el papel de la filosofía y su relación con la ciencia empleando sus propias palabras.</p>	<p>Explica de manera adecuada a partir del texto de Wittgenstein el papel de la filosofía y su relación con la ciencia empleando sus propias palabras.</p>	<p>Explica de manera detallada a partir del texto de Wittgenstein el papel de la filosofía y su relación con la ciencia empleando sus propias palabras y relata alguna opinión personal argumentada sobre la cuestión.</p>	<p>T. 01</p>
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 1. Conocer y comprender la especificidad e importancia del saber racional, en general, y filosófico en particular, en tanto que saber de comprensión e interpretación de la realidad, valorando que la filosofía es, a la vez, un saber y una actitud que estimula la crítica, la autonomía, la creatividad y la innovación.</p> <p>Est. Apr. 1.2. Explica el origen del saber filosófico, diferenciándolo de los saberes pre-rationales como el mito y la magia.</p>	<p>1.2.1 Identifica, diferencia y clasifica correctamente características del pensamiento mítico y del pensamiento racional.</p>	<p>Señala si los enunciados corresponden al pensamiento mítico o racional únicamente a partir de la consulta directa del libro de texto y sin comprender ambos tipos de pensamiento y sus diferencias.</p>	<p>Señala si los enunciados corresponden al pensamiento mítico o racional ayudándose del libro de texto de manera ocasional y comprendiendo de manera incompleta ambos tipos de pensamiento y sus diferencias.</p>	<p>Señala si los enunciados corresponden al pensamiento mítico o racional de manera autónoma y comprende de manera aproximada ambos tipos de pensamiento y sus diferencias.</p>	<p>Señala si los enunciados corresponden al pensamiento mítico o racional de manera autónoma, comprende de manera adecuada ambos tipos de pensamiento y sus diferencias y señala algunas diferencias más a parte de las propuestas en la actividad.</p>	<p>T. 01</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 2. Identificar la dimensión teórica y práctica de la filosofía, sus objetivos, características, disciplinas, métodos y funciones, relacionando, paralelamente, con otros saberes de comprensión de la realidad.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Identifica, relaciona y distingue la vertiente práctica y teórica del quehacer filosófico, identificando las diferentes disciplinas que conforman la filosofía.</p>	<p>2.1.1 Identifica, diferencia y describe los usos prácticos y teóricos de la razón o de la filosofía como disciplina a partir de la lectura de un texto.</p>	<p>Explica con algunos errores o de forma incompleta y parafraseando el texto que ha leído las características de los usos prácticos y teóricos de la razón.</p>	<p>Explica de forma poco estructurada o incompleta y empleando sus propias palabras las características de los usos prácticos y teóricos de la razón.</p>	<p>Explica de forma breve, adecuada y empleando sus propias palabras las características de los usos prácticos y teóricos de la razón.</p>	<p>Explica de forma detallada, con corrección y empleando sus propias palabras las características de los usos prácticos y teóricos de la razón.</p>	<p>T. 02</p>
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 2. Identificar la dimensión teórica y práctica de la filosofía, sus objetivos, características, disciplinas, métodos y funciones, relacionando, paralelamente, con otros saberes de comprensión de la realidad.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Identifica, relaciona y distingue la vertiente práctica y teórica del quehacer filosófico, identificando las diferentes disciplinas que conforman la filosofía.</p>	<p>2.1.2 Conoce las ramas de la filosofía y relaciona una serie de preguntas filosóficas con la rama de la filosofía que le corresponde.</p>	<p>Conoce sólo algunas de las ramas de la filosofía y no es capaz de relacionar una serie de interrogantes filosóficos con la rama de la filosofía que le corresponde.</p>	<p>Conoce las ramas de la filosofía y tiene dificultades para comprender y relacionar una serie de interrogantes filosóficos con la rama del saber que le corresponde.</p>	<p>Conoce las ramas de la filosofía, comprende de forma aproximada una serie de interrogantes filosóficos y los relaciona con la rama del saber que le corresponde cometiendo algún error ocasional.</p>	<p>Conoce las ramas de la filosofía, comprende una serie de interrogantes filosóficos y los relaciona correctamente con la rama del saber que le corresponde.</p>	<p>T. 02</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 3. Contextualizar histórica y culturalmente las problemáticas analizadas y expresar por escrito las aportaciones más importantes del pensamiento filosófico desde su origen, identificando los principales problemas planteados y las soluciones aportadas, y argumentando las propias opiniones al respecto.</p> <p>Est. Apr. 3.1. Reconoce las principales problemáticas filosóficas características de cada etapa cultural europea.</p>	<p>3.1.1 Reflexiona sobre el problema del ser, lo comprende y lo identifica como un tema central de la filosofía aristotélica y de la filosofía en la Grecia Antigua.</p>	<p>Identifica el interrogante sobre el problema y la pregunta por el ser de forma confusa y no comprende la necesidad de plantearse esta pregunta ni las respuestas dadas a ella.</p>	<p>Identifica y comprende de manera incompleta el planteamiento de la pregunta por el ser y reconoce de forma imprecisa esta pregunta como eje central de la filosofía aristotélica y de la Grecia Antigua.</p>	<p>Identifica y comprende de manera adecuada el planteamiento de la pregunta por el ser y explica por qué esta pregunta es el eje central de la filosofía aristotélica y de la Grecia Antigua.</p>	<p>Identifica y comprende el planteamiento de la pregunta por el ser, explica por qué esta pregunta es el eje central de la filosofía aristotélica y de la Grecia Antigua y detalla cómo se desarrolla la filosofía aristotélica a partir de la preocupación por el ser.</p>	<p>T. 04</p>
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 3. Contextualizar histórica y culturalmente las problemáticas analizadas y expresar por escrito las aportaciones más importantes del pensamiento filosófico desde su origen, identificando los principales problemas planteados y las soluciones aportadas, y argumentando las propias opiniones al respecto.</p> <p>Est. Apr. 3.1. Reconoce las principales problemáticas filosóficas características de cada etapa cultural europea.</p>	<p>3.1.1 Valora el contrato social como núcleo del pensamiento político de la Edad Moderna y su interpretación en diferentes autores de este periodo.</p>	<p>Identifica el contrato social como núcleo del pensamiento político de la Edad Moderna de forma confusa y tiene dificultades para reconocer las diferencias y semejanzas entre las interpretaciones de los autores de la Edad Moderna sobre esta cuestión.</p>	<p>Identifica el contrato social como núcleo del pensamiento político de la Edad Moderna de forma aproximada y es capaz de señalar alguna semejanza y diferencia entre la interpretación del contrato social en Hobbes, Locke y Rousseau..</p>	<p>Identifica el contrato social como núcleo del pensamiento político de la Edad Moderna y compara de forma adecuada las interpretaciones del contrato social en Hobbes, Locke y Rousseau.</p>	<p>Identifica y explica con detalle en qué consiste el contrato social como núcleo del pensamiento político de la Edad Moderna y compara de forma detallada las interpretaciones del contrato social en Hobbes, Locke y Rousseau.</p>	<p>T. 14</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 3. Contextualizar histórica y culturalmente las problemáticas analizadas y expresar por escrito las aportaciones más importantes del pensamiento filosófico desde su origen, identificando los principales problemas planteados y las soluciones aportadas, y argumentando las propias opiniones al respecto.</p> <p>Est. Apr. 3.2. Expresa por escrito las tesis fundamentales de algunas de las corrientes filosóficas más importantes del pensamiento occidental.</p>	<p>3.2.1 Identifica y describe el criterio de correspondencia como criterio de verdad en el aristotelismo y las corrientes filosóficas afines y valora la crítica cartesiana a este principio.</p>	<p>Parafrasea fragmentos de la explicación del libro sobre el criterio de verdad como correspondencia mostrando falta de comprensión de la cuestión.</p>	<p>Combina paráfrasis de la explicación del libro sobre el criterio de verdad como correspondencia y la crítica cartesiana a este principio con explicaciones propias mostrando una comprensión aproximada e incompleta sobre estas cuestiones.</p>	<p>Redacta un texto breve explicando de manera aproximada y adecuada el criterio de verdad como correspondencia y la crítica cartesiana a este principio.</p>	<p>Redacta un texto explicando de manera detallada, adecuada y argumentada el criterio de verdad como correspondencia y la crítica cartesiana a este principio.</p>	<p>T. 05</p>
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 3. Contextualizar histórica y culturalmente las problemáticas analizadas y expresar por escrito las aportaciones más importantes del pensamiento filosófico desde su origen, identificando los principales problemas planteados y las soluciones aportadas, y argumentando las propias opiniones al respecto.</p> <p>Est. Apr. 3.2. Expresa por escrito las tesis fundamentales de algunas de las corrientes filosóficas más importantes del pensamiento occidental.</p>	<p>3.2.2 Caracteriza la concepción aristotélica de la metafísica y la distinción que realiza Aristóteles de la metafísica con respecto a otras ciencias a partir de la lectura de un fragmento del autor.</p>	<p>Lee con dificultades el texto propuesto y realiza una explicación sobre la concepción aristotélica de la metafísica incompleta o incorrecta a partir de la paráfrasis de fragmentos del texto.</p>	<p>Lee de forma comprensiva el texto propuesto y esboza una explicación sobre la concepción aristotélica de la metafísica ayudándose de paráfrasis de fragmentos del texto.</p>	<p>Lee de forma comprensiva el texto propuesto y esboza una explicación sobre la concepción aristotélica de la metafísica y sus diferencias con respecto a otras ciencias empleando sus propias palabras.</p>	<p>Lee de forma comprensiva el texto propuesto y realiza una explicación detallada sobre la concepción aristotélica de la metafísica y sus diferencias con respecto a otras ciencias empleando sus propias palabras.</p>	<p>T. 02</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 3. Contextualizar histórica y culturalmente las problemáticas analizadas y expresar por escrito las aportaciones más importantes del pensamiento filosófico desde su origen, identificando los principales problemas planteados y las soluciones aportadas, y argumentando las propias opiniones al respecto.</p> <p>Est. Apr. 3.2. Expresa por escrito las tesis fundamentales de algunas de las corrientes filosóficas más importantes del pensamiento occidental.</p>	<p>3.2.3 Comprende la concepción de la ciencia actual a partir de la lectura de un texto de Karl Popper sobre el falsacionismo y las predicciones en ciencia.</p>	<p>Lee de forma poco reflexiva el texto propuesto y explica de manera incorrecta o confusa las predicciones científicas y el falsacionismo.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera aproximada y parafraseando fragmentos del texto propuesto las características del falsacionismo y las predicciones científicas.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada y empleando sus propias palabras las características del falsacionismo y las predicciones científicas.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada, argumentada, detallada y empleando sus propias palabras las características del falsacionismo y las predicciones científicas..</p>	<p>T. 06</p>
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 4. Comprender y utilizar con precisión el vocabulario técnico filosófico fundamental, realizando un glosario de términos de forma colaborativa mediante las posibilidades que ofrecen las nuevas tecnologías.</p> <p>Est. Apr. 4.1.</p> <p>Comprende y utiliza con rigor conceptos filosóficos como razón, sentidos, mito, logos, arché, necesidad, contingencia, esencia, substancia, causa, existencia, crítica, metafísica, lógica, gnoseología, objetividad, dogmatismo, criticismo, entre otros.</p>	<p>4.1.1 Busca el significado del término logos en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado del término logos en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado del término logos en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>logos</i> con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado del término logos en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>logos</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado del término logos en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>logos</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.</p>	<p>T. 01</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 5. Analizar de forma crítica, fragmentos de textos significativos y breves sobre el origen, caracterización y vigencia de la filosofía, identificando las problemáticas y soluciones expuestas, distinguiendo las tesis principales, el orden de la argumentación, relacionando los problemas planteados en los textos con lo estudiado en la unidad y con el planteamiento de otros intentos de comprensión de la realidad como el científico y el teológico u otros tipos de filosofía, como la oriental.</p> <p>Est. Apr. 5.1. Lee y analiza, de forma crítica, fragmentos de textos breves y significativos sobre el origen de la explicación racional y acerca de las funciones y características del pensamiento filosófico, pertenecientes a pensadores, identificando las problemáticas filosóficas planteadas.</p>	<p>5.1.1 Interpreta un texto sobre el origen de la filosofía en Occidente y en Oriente y compara de forma reflexiva ambas formas de pensamiento filosófico.</p>	<p>Lee de forma poco reflexiva el texto propuesto y parafrasea de manera incompleta o con errores frases del fragmento para describir el origen del pensamiento filosófico y las diferencias entre el pensamiento filosófico oriental y el occidental.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y parafrasea correctamente frases del fragmento para describir el origen del pensamiento filosófico y las diferencias entre el pensamiento filosófico oriental y el occidental.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica con sus propias palabras y de forma incompleta el origen del pensamiento filosófico y las diferencias entre el pensamiento filosófico oriental y el occidental.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica con sus propias palabras y de forma detallada y argumentada el origen del pensamiento filosófico y las diferencias entre el pensamiento filosófico oriental y el occidental.</p>	<p>T. 01</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 2 Crit. Eval. 5. Analizar de forma crítica, fragmentos de textos significativos y breves sobre el origen, caracterización y vigencia de la filosofía, identificando las problemáticas y soluciones expuestas, distinguiendo las tesis principales, el orden de la argumentación, relacionando los problemas planteados en los textos con lo estudiado en la unidad y con el planteamiento de otros intentos de comprensión de la realidad como el científico y el teológico u otros tipos de filosofía, como la oriental.</p> <p>Est. Apr. 5.1. Lee y analiza, de forma crítica, fragmentos de textos breves y significativos sobre el origen de la explicación racional y acerca de las funciones y características del pensamiento filosófico, pertenecientes a pensadores, identificando las problemáticas filosóficas planteadas.</p>	<p>5.1.2 Interpreta un texto de Kant sobre el la filosofía como disciplina y como actividad comparando de forma reflexiva ambos aspectos o características de la filosofía.</p>	<p>Lee de forma poco reflexiva el texto propuesto y explica de manera incorrecta o confusa las diferencias entre la filosofía como disciplina y como actividad.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera aproximada y parafraseando fragmentos del texto propuesto las diferencias entre la filosofía como disciplina y como actividad..</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada y empleando sus propias palabras las diferencias entre la filosofía como disciplina y como actividad..</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada, argumentada, detallada y empleando sus propias palabras las diferencias entre la filosofía como disciplina y como actividad..</p>	<p>T. 01</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 1. Conocer de modo claro y ordenado, las problemáticas implicadas en el proceso de conocimiento humano analizadas desde el campo filosófico, sus grados, herramientas y fuentes, explicando por escrito los modelos explicativos del conocimiento más significativos.</p> <p>Est. Apr. 1.1. Identifica y expresa, de forma clara y razonada, los elementos y las problemáticas que conlleva el proceso del conocimiento de la realidad, como es el de sus grados, sus posibilidades y sus límites.</p>	<p>1.1.1 Identifica y señala los principales rasgos de los diferentes criterios de verdad y conocimiento válido reconocidos a lo largo de la historia de la filosofía.</p>	<p>Señala el nombre de alguno o algunos de los criterios de verdad y tiene dificultades para señalar alguna característica de dichos criterios.</p>	<p>Conoce el nombre de los criterios de verdad estudiados e indica brevemente en qué consiste o cuál es la principal característica de la mayoría de dichos criterios.</p>	<p>Señala el nombre de los criterios de verdad estudiados e indica brevemente en qué consiste o cuál es la principal característica de dichos criterios y algún ejemplo o autor relevante relacionada con algunos de los criterios..</p>	<p>Señala el nombre de los criterios de verdad estudiados, describe en qué consiste o cuál es la principal característica de dichos criterios exponiendo ejemplos de dichos criterios y el nombre de autores relevantes que los postulen.</p>	<p>T. 05</p>
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 2. Explicar y reflexionar sobre el problema de acceso a la verdad, identificando las problemáticas y las posturas filosóficas que han surgido en torno a su estudio.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Conoce y explica diferentes teorías acerca del conocimiento y la verdad como son el idealismo, el realismo, el racionalismo, el empirismo, el perspectivismo, el consenso o el escepticismo, contrastando semejanzas y diferencias entre los conceptos clave que manejan.</p>	<p>2.1.1 Caracteriza el Racionalismo y el Empirismo como teorías acerca del conocimiento a partir de un cuestionario sobre sus principales aspectos.</p>	<p>Sitúa en el tiempo y el espacio el origen de estas corrientes filosóficas sin llegar a identificar sus aspectos filosóficos y tóricos.</p>	<p>Sitúa en el tiempo y el espacio el origen de estas corrientes filosóficas y señala cuál es en cada corriente filosófica el origen válido del conocimiento.</p>	<p>Sitúa en el tiempo y el espacio el origen de estas corrientes filosóficas, señala cuál es en cada corriente filosófica el origen válido del conocimiento y la interpretación del método deductivo en cada una de ellas.</p>	<p>Sitúa en el tiempo y el espacio el origen de estas corrientes filosóficas, señala cuál es en cada corriente el origen válido del conocimiento, la interpretación del método deductivo en cada una y el modelo de ciencia que adopta como válido.</p>	<p>T. 05</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 2. Explicar y reflexionar sobre el problema de acceso a la verdad, identificando las problemáticas y las posturas filosóficas que han surgido en torno a su estudio.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Conoce y explica diferentes teorías acerca del conocimiento y la verdad como son el idealismo, el realismo, el racionalismo, el empirismo, el perspectivismo, el consenso o el escepticismo, contrastando semejanzas y diferencias entre los conceptos clave que manejan.</p>	2.1.2 Redacta una explicación breve sobre la verdad en la teoría del consenso a partir de los contenidos trabajados en el tema y de la lectura de un texto filosófico breve.	Redacta un texto poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.	Redacta un texto poco estructurado empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.	Redacta un texto estructurado empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.	Redacta un texto muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.	T. 05
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 2. Explicar y reflexionar sobre el problema de acceso a la verdad, identificando las problemáticas y las posturas filosóficas que han surgido en torno a su estudio.</p> <p>Est. Apr. 2.2. Explica y contrasta diferentes criterios y teorías sobre la verdad tanto en el plano metafísico como en el gnoseológico, utilizando con rigor términos como gnoseología, razón, sentidos, abstracción, objetividad, certeza, duda, evidencia, escepticismo, autoridad, probabilidad, prejuicio, coherencia o adecuación, consenso, incertidumbre, interés e irracional entre otros, construyendo un glosario de conceptos de forma colaborativa, usando internet.</p>	2.2.1 Busca el significado del término escepticismo en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado del término escepticismo en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado del término escepticismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>escepticismo</i> con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado del término escepticismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>escepticismo</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado del término escepticismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>escepticismo</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 05 Digital

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 3. Analizar de forma crítica, fragmentos de textos significativos sobre el análisis filosófico del conocimiento humano, sus elementos, posibilidades y sus límites, valorando los esfuerzos de la filosofía por lograr una aproximación a la verdad alejándose del dogmatismo, la arbitrariedad y los prejuicios.</p> <p>Est. Apr. 3.1. Analiza fragmentos de textos breves de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn o Michel Serres, entre otros.</p>	<p>3.1.1 Interpreta un texto de Kant sobre el la filosofía como disciplina y como actividad comparando de forma reflexiva ambos aspectos o características de la filosofía.</p>	<p>Lee de forma poco reflexiva el texto propuesto y explica de manera incorrecta o confusa las diferencias entre la filosofía como disciplina y como actividad.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera aproximada y parafraseando fragmentos del texto propuesto las diferencias entre la filosofía como disciplina y como actividad.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada y empleando sus propias palabras las diferencias entre la filosofía como disciplina y como actividad..</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada, argumentada, detallada y empleando sus propias palabras las diferencias entre la filosofía como disciplina y como actividad.</p>	<p>0 1</p>	<p>Aprender a aprender</p>
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 3. Analizar de forma crítica, fragmentos de textos significativos sobre el análisis filosófico del conocimiento humano, sus elementos, posibilidades y sus límites, valorando los esfuerzos de la filosofía por lograr una aproximación a la verdad alejándose del dogmatismo, la arbitrariedad y los prejuicios.</p> <p>Est. Apr. 3.1. Analiza fragmentos de textos breves de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn o Michel Serres, entre otros.</p>	<p>3.1.2 Lee de forma comprensiva un texto de John Locke sobre el conocimiento y el origen de las ideas y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.</p>	<p>Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender su contenido.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando el texto.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.</p>	<p>0 5</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 3. Analizar de forma crítica, fragmentos de textos significativos sobre el análisis filosófico del conocimiento humano, sus elementos, posibilidades y sus límites, valorando los esfuerzos de la filosofía por lograr una aproximación a la verdad alejándose del dogmatismo, la arbitrariedad y los prejuicios.</p> <p>Est. Apr. 3.1. Analiza fragmentos de textos breves de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn o Michel Serres, entre otros.</p>	<p>3.1.3 Interpreta un texto de Karl Popper sobre el falsacionismo y las predicciones en ciencia.</p>	<p>Lee de forma poco reflexiva el texto propuesto y explica de manera incorrecta o confusa las predicciones científicas y el falsacionismo.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera aproximada y parafraseando fragmentos del texto propuesto las características del falsacionismo y las predicciones científicas.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada y empleando sus propias palabras las características del falsacionismo y las predicciones científicas.</p>	<p>Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada, argumentada, detallada y empleando sus propias palabras las características del falsacionismo y las predicciones científicas..</p>	<p>6</p>	<p>Comunicación lingüística</p>
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 4. Conocer y explicar la función de la ciencia, modelos de explicación, sus características, métodos y tipología del saber científico, exponiendo las diferencias y las coincidencias del ideal y de la investigación científica, con el saber filosófico, como pueda ser la problemática de la objetividad o la adecuación teoría-realidad, argumentando las propias opiniones de forma razonada y coherente.</p> <p>Est. Apr. 4.1. Explica los objetivos, funciones y principales elementos de la ciencia manejando términos como hecho, hipótesis, ley, teoría y modelo.</p>	<p>4.1.1 Describe en qué consiste el método científico señalando los pasos que sigue y hasta que punto es posible aplicar este procedimiento en todas las ciencias.</p>	<p>Elabora una explicación muy incompleta sobre el método científico y comete errores al enumerar los pasos que sigue el método científico.</p>	<p>Elabora una explicación breve y sencilla sobre el método científico y enumera correctamente los pasos que sigue el método científico.</p>	<p>Describe con detalle y de forma acertada en qué consiste el método científico, esboza correctamente una explicación sobre los pasos que sigue y tiene dificultades para explicar hasta que punto es posible aplicar este procedimiento en todas las ciencias.</p>	<p>Describe con detalle y de forma acertada en qué consiste el método científico explicando correctamente los pasos que sigue y hasta que punto es posible aplicar este procedimiento en todas las ciencias.</p>	<p>6</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 4. Conocer y explicar la función de la ciencia, modelos de explicación, sus características, métodos y tipología del saber científico, exponiendo las diferencias y las coincidencias del ideal y de la investigación científica, con el saber filosófico, como pueda ser la problemática de la objetividad o la adecuación teoría-realidad, argumentando las propias opiniones de forma razonada y coherente.</p> <p>Est. Apr. 4.2. Construye una hipótesis científica, identifica sus elementos y razona el orden lógico del proceso de conocimiento.</p>	<p>4.2.1 Diferencia afirmaciones que son falsables de las que no lo son y señala las observaciones o experimentos para falsar las afirmaciones susceptibles de ser falsadas.</p>	<p>Identifica erróneamente afirmaciones falsables o no falsables mostrando una comprensión inadecuada o confusa del concepto de falsabilidad.</p>	<p>Identifica afirmaciones falsables de las no falsables cometiendo algún error puntual u ocasional y señala alguna observación o experimento para falsar alguna de las afirmaciones.</p>	<p>Identifica correctamente afirmaciones falsables y no falsables y señala una observación o experimento para falsar la mayoría de las afirmaciones falsables.</p>	<p>Identifica correctamente afirmaciones falsables y no falsables y señala una o varias observaciones o experimentos aplicables a las afirmaciones falsables.</p>	<p>0 6</p>	<p>Competencia matemática y competencias básicas en ciencia y tecnología</p>
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 4. Conocer y explicar la función de la ciencia, modelos de explicación, sus características, métodos y tipología del saber científico, exponiendo las diferencias y las coincidencias del ideal y de la investigación científica, con el saber filosófico, como pueda ser la problemática de la objetividad o la adecuación teoría-realidad, argumentando las propias opiniones de forma razonada y coherente.</p> <p>Est. Apr. 4.3. Utiliza con rigor, términos epistemológicos como inducción, hipotético-deductivo, método, verificación, predicción, realismo, causalidad, objetividad, relatividad, caos e indeterminismo, entre otros.</p>	<p>4.3.1 Define correcta y detalladamente el concepto de ciencia empírica e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado de la expresión ciencia empírica en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplear el término en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado de la expresión ciencia empírica en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones el término ciencia empírica con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado de la expresión ciencia empírica en diccionarios, escoge una acepción correcta del término y lo emplea en sus producciones adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado de la expresión ciencia empírica en diccionarios, escoge una acepción correcta del término y lo usa en sus producciones correctamente y con alta comprensión de la terminología.</p>	<p>0 1</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 5. Relacionar e identificar las implicaciones de la tecnología, en tanto que saber práctico transformador de la naturaleza y de la realidad humana, reflexionando, desde la filosofía de la tecnología, sobre sus relaciones con la ciencia y con los seres humanos.</p> <p>Est. Apr. 5.1. Extrae conclusiones razonadas sobre la inquietud humana por transformar y dominar la naturaleza poniéndola al servicio del ser humano así, como, de las consecuencias de esta actuación y participa en debates acerca de las implicaciones de la tecnología en la realidad social.</p>	4.3.2 Reflexiona y realiza disertaciones sobre diferentes cuestiones relacionadas con la ciencia, la técnica y los posibles riesgos o amenazas del desarrollo sin control de ambas.	Muestra escaso interés en el tema propuesto y señala de forma poco argumentada algún posible riesgo del desarrollo sin control de la ciencia y la técnica.	Reflexiona sobre las posibles repercusiones del desarrollo de la ciencia y la técnica sin control y elabora una disertación sobre el tema poco estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre las posibles repercusiones del desarrollo de la ciencia y la técnica sin control y elabora una disertación adecuadamente estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre las posibles repercusiones del desarrollo de la ciencia y la técnica sin control y elabora una disertación bien estructurada, argumentada y expresando opiniones personales con el apoyo de ejemplos.	T. 06 Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 6. Analizar de forma crítica, fragmentos de textos filosóficos sobre la reflexión filosófica acerca de la ciencia, la técnica y la filosofía, identificando las problemáticas y soluciones propuestas, distinguiendo las tesis principales, el orden de la argumentación, relacionando los problemas planteados en los textos con lo estudiado en la unidad y razonando la propia postura.</p> <p>Est. Apr. 6.1. Analiza fragmentos de textos breves y significativos de pensadores como Aristóteles, Popper, Kuhn, B. Russell, A. F. Chalmers o J. C. García Borrón, entre otros.</p>	6.1.1 Analiza con detalle un texto de Karl Popper sobre el falsacionismo y las predicciones en ciencia.	Lee de forma poco reflexiva el texto propuesto y explica de manera incorrecta o confusa las predicciones científicas y el falsacionismo.	Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera aproximada y parafraseando fragmentos del texto propuesto las características del falsacionismo y las predicciones científicas.	Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada y empleando sus propias palabras las características del falsacionismo y las predicciones científicas.	Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada, argumentada, detallada y empleando sus propias palabras las características del falsacionismo y las predicciones científicas..	T. 06 Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 7. Entender y valorar la interrelación entre la filosofía y la ciencia.</p> <p>Est. Apr. 7.1. Identifica y reflexiona de forma argumentada acerca de problemas comunes al campo filosófico y científico como son el problema de los límites y posibilidades del conocimiento, la cuestión de la objetividad y la verdad, la racionalidad tecnológica, etc.</p>	7.1.1 Reflexiona y explica a partir de la lectura de un texto de Wittgenstein sobre el papel de la filosofía y su relación con la ciencia.	Parafrasea fragmentos de texto que ha leído de la explicación del libro de texto sin comprender ni reflexionar sobre el papel de la filosofía o su relación con la ciencia y con algunos errores de interpretación.	Explica de manera incompleta y con algunas incorrecciones el papel de la filosofía y su relación con la ciencia empleando sus propias palabras.	Explica de manera adecuada a partir del texto de Wittgenstein el papel de la filosofía y su relación con la ciencia empleando sus propias palabras.	Explica de manera detallada a partir del texto de Wittgenstein el papel de la filosofía y su relación con la ciencia empleando sus propias palabras y relata alguna opinión personal argumentada sobre la cuestión.	T. 0 1 Competencia matemática y competencias básicas en ciencia y tecnología
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 7. Entender y valorar la interrelación entre la filosofía y la ciencia..</p> <p>Est. Apr. 7.2. Investiga y selecciona información en internet, procedente de fuentes solventes, sobre las problemáticas citadas y realiza un proyecto de grupo sobre alguna temática que profundice en la interrelación entre la filosofía y la ciencia.</p>	7.2.1 Elabora un esquema para organizar y sintetizar información que previamente ha buscado sobre la forma en que un filósofo interpreta la realidad.	Busca información sobre el autor propuesto, tiene dificultades para interpretar, organizar y jerarquizar la información obtenida y para sintetizarla en un esquema.	Busca información sobre el autor propuesto, tiene dificultades para interpretar, organizar y jerarquizar la información obtenida y para sintetizarla en un esquema.	Lee de forma comprensiva, reconoce los contenidos básicos de un texto y realiza un esquema con los contenidos básicos del texto cometiendo algún error en la organización de la información u omitiendo algún dato relevante.	Lee de forma comprensiva, reconoce los contenidos básicos de un texto y realiza un esquema de forma correcta e incluyendo los datos básicos expuestos en el texto.	T. 0 3 Aprender a aprender

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 3 Crit. Eval. 7. Entender y valorar la interrelación entre la filosofía y la ciencia..</p> <p>Est. Apr. 7.2. Investiga y selecciona información en internet, procedente de fuentes solventes, sobre las problemáticas citadas y realiza un proyecto de grupo sobre alguna temática que profundice en la interrelación entre la filosofía y la ciencia.</p>	7.2.2 Obtiene, interpreta y emplea adecuadamente la información obtenida en diversas páginas web propuestas para describir con detalle el diferentes formas de concebir la ciencia.	Lee de forma mecánica las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs cometiendo errores y mostrando un bajo grado de conocimiento y comprensión del tema tratado.	Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs de forma adecuada y mostrando cierto conocimiento y comprensión del tema tratado.	Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras de forma breve y mostrando un conocimiento y comprensión adecuados del tema tratado.	Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras elaborando respuestas detalladas y extensas y mostrando un conocimiento y comprensión elevados del tema tratado.	T. 06 Digital
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 1. Reconocer y valorar la metafísica, disciplina filosófica que estudia la realidad en tanto que totalidad, distinguiéndola de las ciencias que versan sobre aspectos particulares de la misma</p> <p>Est. Apr. 1.1. Conoce qué es la metafísica y utiliza la abstracción para comprender sus contenidos y actividad, razonando sobre los mismos.</p>	1.1.1 Identifica y comprende las preguntas y planteamientos que caracterizan la metafísica diferenciándola de otras ramas de la filosofía.	Identifica y comprende las preguntas y planteamientos que caracterizan la metafísica y no comprende las características o rasgos generales de la metafísica como rama de la filosofía.	Identifica y comprende de manera incompleta las preguntas y planteamientos que caracterizan la metafísica y señala de forma imprecisa algunas de las características que definen y diferencian la metafísica de otras ramas de la filosofía.	Identifica y comprende de manera adecuada las preguntas y planteamientos que caracterizan la metafísica y describe brevemente las características más destacadas que definen y diferencian la metafísica de otras ramas de la filosofía.	Identifica y comprende de manera precisa las preguntas y planteamientos que caracterizan la metafísica y describe con detalle las características más destacadas que definen y diferencian la metafísica de otras ramas de la filosofía.	T. 03 Aprender a aprender
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar, desde un enfoque metafísico, los principales problemas que plantea la realidad.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Describe las principales interpretaciones metafísicas y los problemas que suscita el conocimiento metafísico de la realidad.</p>	2.1.1 Caracteriza la concepción metafísica aristotélica del concepto de cambio señalando algún ejemplo.	Comprende de forma imprecisa o inadecuada la concepción aristotélica del cambio y tiene dificultades para elaborar un texto explicativo de la cuestión.	Comprende de forma aproximada la concepción aristotélica del cambio y esboza una explicación sobre la cuestión ayudándose de paráfrasis de fragmentos del libro de texto en los que se habla sobre esta cuestión.	Comprende de forma aproximada la concepción aristotélica del cambio y esboza una explicación sobre la cuestión con sus propias palabras y aportando un ejemplo.	Comprende de forma precisa la concepción aristotélica del cambio y realiza una explicación detallada sobre la cuestión con sus propias palabras y aportando varios ejemplos.	T. 03 Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4		TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar, desde un enfoque metafísico, los principales problemas que plantea la realidad.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Describe las principales interpretaciones metafísicas y los problemas que suscita el conocimiento metafísico de la realidad.</p>	2.1.2 Comprende la definición de metafísica expuesta en un texto de Heidegger.	Comprende de forma imprecisa o inadecuada la definición de metafísica de Heidegger y tiene dificultades para elaborar un texto explicativo de la cuestión.	Comprende de forma aproximada la definición de metafísica de Heidegger y esboza una explicación sobre la cuestión ayudándose de paráfrasis de fragmentos del libro de texto en los que se habla sobre esta cuestión.	Comprende de forma aproximada la definición de metafísica de Heidegger y esboza una explicación sobre la cuestión con sus propias palabras.	Comprende de forma precisa la definición de metafísica de Heidegger y realiza una explicación detallada sobre la cuestión con sus propias palabras.	T. 0 3	Comunicación lingüística
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar, desde un enfoque metafísico, los principales problemas que plantea la realidad.</p> <p>Est. Apr. 2.2. Comprende y utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidad, apariencia, materia y espíritu, unidad, dualidad, multiplicidad, devenir, necesidad, contingencia, trascendencia, categoría y abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo o esencialismo, entre otros.</p>	2.2.1 Busca el significado de los términos ser en acto y ser en potencia en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado de los términos ser en acto y ser en potencia y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado de los términos ser en acto y ser en potencia en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones ambos términos con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado de los términos ser en acto y ser en potencia en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones ambos términos adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado de los términos ser en acto y ser en potencia en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones ambos términos correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 0 1	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO	
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar, desde un enfoque metafísico, los principales problemas que plantea la realidad</p> <p>Est. Apr. 2.2. Comprende y utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidad, apariencia, materia y espíritu, unidad, dualidad, multiplicidad, devenir, necesidad, contingencia, trascendencia, categoría y abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo o esencialismo, entre otros.</p>	2.2.2 Busca el significado del término dualismo en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado del término dualismo en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado del término dualismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>dualismo</i> con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado del término dualismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>dualismo</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado del término dualismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>dualismo</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 0 1	Comunicación lingüística
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar, desde un enfoque metafísico, los principales problemas que plantea la realidad</p> <p>Est. Apr. 2.2. Comprende y utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidad, apariencia, materia y espíritu, unidad, dualidad, multiplicidad, devenir, necesidad, contingencia, trascendencia, categoría y abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo o esencialismo, entre otros.</p>	2.2.3 Busca el significado del término esencia en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado del término esencia en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado del término esencia en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>esencia</i> con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado del término esencia en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>esencia</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado del término esencia en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>esencia</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 0 4	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar, desde un enfoque metafísico, los principales problemas que plantea la realidad.</p> <p>Est. Apr. 2.3. Realiza un análisis crítico ante teorías metafísicas divergentes de interpretación de la realidad.</p>	<p>2.3.1 Reflexiona sobre si su posición o sus convicciones filosóficas enlazan con el materialismo o el idealismo razonando y argumentando su elección.</p>	<p>Muestra escaso conocimiento del materialismo y del idealismo y tiene dificultades para posicionarse en una u otra corriente filosófica.</p>	<p>Muestra un conocimiento aproximado del materialismo y del idealismo y escoge una de ambas corrientes esbozando una explicación poco detallada y poco argumentada de su elección.</p>	<p>Muestra un conocimiento adecuado del materialismo y del idealismo y escoge una de ambas corrientes realizando una explicación breve y correctamente argumentada de su elección.</p>	<p>Muestra un conocimiento preciso del materialismo y del idealismo y escoge una de ambas corrientes realizando una explicación detallada y correctamente argumentada de su elección.</p>	<p>0 3</p>	<p>Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor</p>
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar, desde un enfoque metafísico, los principales problemas que plantea la realidad.</p> <p>Est. Apr. 2.4. Analiza y comprende fragmentos de textos breves y significativos sobre las problemáticas metafísicas que plantea la realidad, de pensadores como Platón, Aristóteles, Tomás de Aquino, Descartes, Marx, Nietzsche, entre otros, comparando y estableciendo semejanzas y diferencias entre los distintos enfoques y disertando de forma coherente sobre las distintas posturas históricas.</p>	<p>2.4.1 Caracteriza la concepción aristotélica de la metafísica y la distinción que realiza Aristóteles de la metafísica con respecto a otras ciencias a partir de la lectura de un fragmento del autor.</p>	<p>Lee con dificultades el texto propuesto y realiza una explicación sobre la concepción aristotélica de la metafísica incompleta o incorrecta a partir de la paráfrasis de fragmentos del texto.</p>	<p>Lee de forma comprensiva el texto propuesto y esboza una explicación sobre la concepción aristotélica de la metafísica ayudándose de paráfrasis de fragmentos del texto.</p>	<p>Lee de forma comprensiva el texto propuesto y esboza una explicación sobre la concepción aristotélica de la metafísica y sus diferencias con respecto a otras ciencias empleando sus propias palabras.</p>	<p>Lee de forma comprensiva el texto propuesto y realiza una explicación detallada sobre la concepción aristotélica de la metafísica y sus diferencias con respecto a otras ciencias empleando sus propias palabras.</p>	<p>0 2</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 3. Conocer y comparar las explicaciones dadas desde las grandes cosmovisiones sobre el universo.</p> <p>Est. Apr. 3.1. Explica y compara dos de las grandes cosmovisiones del Universo: el paradigma organicista aristotélico y el modelo mecanicista newtoniano.</p>	3.1.1 Señala correctamente los principales aspectos de la cosmovisión aristotélica y de la cosmovisión mecanicista.	Identifica si el cosmos es eterno o no en las cosmovisiones aristotélica y mecanicista y tiene dificultades para señalar el concepto de causa y los elementos con los que se compara el universo en ambas cosmovisiones.	Identifica si el cosmos es eterno o no en las cosmovisiones aristotélica y mecanicista, si el cosmos es homogéneo o no, y no es capaz de de caracterizar el concepto de causa ni de señalar los elementos con los que se compara el universo en ambas cosmovisiones.	Identifica si el cosmos es eterno o no en las cosmovisiones aristotélica y mecanicista, si el cosmos es homogéneo o no, reconoce el concepto de causa y no es capaz de señalar los elementos con los que se compara el universo en ambas cosmovisiones.	Identifica y comprende las cuestiones importantes en torno a la concepción del cosmos en las cosmovisiones aristotélica y mecanicista, reconoce el concepto de causa y señala los elementos con los que se compara el universo en ambas cosmovisiones.	T. 04 Aprender a aprender
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 3. Conocer y comparar las explicaciones dadas desde las grandes cosmovisiones sobre el universo.</p> <p>Est. Apr. 3.2. Describe los caracteres esenciales de la interpretación de la realidad relativista, y cuántica contemporánea, explicando las implicaciones filosóficas asociadas a ellos.</p>	3.2.1 Interpreta de forma adecuada un texto de Albert Einstein sobre la relatividad y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.	Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.	T. 04 Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T. 0 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 3. Conocer y comparar las explicaciones dadas desde las grandes cosmovisiones sobre el universo.</p> <p>Est. Apr. 3.3. Utiliza con rigor términos epistemológicos y científicos como: cosmovisión, paradigma, Universo, naturaleza, finalismo, organicismo, determinismo, orden, causalidad, conservación, principio, mecanicismo, materia, relatividad, cuántica, espacio, tiempo, azar, determinismo, indeterminismo, probabilidad, gaia, caos, entre otros.</p>	<p>3.3.1 Describe las características generales de lo que es una cosmovisión científica señalando algún ejemplo que lo ilustre.</p>	<p>Comprende de forma imprecisa o inadecuada la concepción aristotélica del cambio y tiene dificultades para elaborar un texto explicativo de la cuestión.</p>	<p>Comprende de forma aproximada la concepción aristotélica del cambio y esboza una explicación sobre la cuestión ayudándose de paráfrasis de fragmentos del libro de texto en los que se habla sobre esta cuestión.</p>	<p>Comprende de forma aproximada la concepción aristotélica del cambio y esboza una explicación sobre la cuestión con sus propias palabras y aportando un ejemplo.</p>	<p>Comprende de forma precisa la concepción aristotélica del cambio y realiza una explicación detallada sobre la cuestión con sus propias palabras y aportando varios ejemplos.</p>		<p>Comunicación lingüística</p>
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 4. Elaborar tablas y/o mapas conceptuales comparando los diferentes caracteres adjudicados históricamente al Universo, entendido como totalidad de lo real, contextualizando histórica y culturalmente cada cosmovisión y ampliando información mediante internet y/o fuentes bibliográficas</p> <p>Est. Apr. 4.1. Elabora esquemas, tablas y/o mapas conceptuales comparando los diferentes caracteres adjudicados históricamente al Universo, entendido como totalidad de lo real, contextualizando histórica y culturalmente cada cosmovisión y ampliando información mediante internet y/o fuentes bibliográficas.</p>	<p>4.1.1 Completa una tabla señalando correctamente los principales aspectos de la cosmovisión mecanicista y de la teoría de la relatividad.</p>	<p>Identifica si el espacio y el tiempo son absolutos o no en las cosmovisiones mecanicista y en la teoría de la relatividad y tiene dificultades para señalar el resto de las características propuestas en la tabla para ambas cosmovisiones.</p>	<p>Completa de manera parcial la tabla indicando si el espacio y el tiempo son absolutos o no en las cosmovisiones mecanicista y en la teoría de la relatividad y señalando el papel del observador en las mediciones espaciales en ambas cosmovisiones.</p>	<p>Completa de manera parcial la tabla indicando si el espacio y el tiempo son absolutos o no en las cosmovisiones mecanicista y en la teoría de la relatividad, señalando el papel del observador en las mediciones espaciales, y reconociendo si la masa y la energía son iguales en ambas cosmovisiones.</p>	<p>Completa la tabla indicando si el espacio y el tiempo son absolutos o no en las cosmovisiones mecanicista y en la teoría de la relatividad, señalando el papel del observador en las mediciones espaciales, reconociendo si la masa y la energía son iguales y su relación en ambas cosmovisiones.</p>		<p>Aprender a aprender</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4		TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 5. Leer y analizar de forma crítica, textos filosóficos, epistemológicos y científicos sobre la comprensión e interpretación de la realidad, tanto desde el plano metafísico como físico, utilizando con precisión los términos técnicos estudiados, relacionando los problemas planteados en los textos con lo estudiado en las unidades y razonando la propia postura.</p> <p>Est. Apr. 5.1. Analiza textos filosóficos y científicos, clásicos y contemporáneos, que aborden las mismas problemáticas, investigando la vigencia de las ideas expuestas.</p>	5.1.1 Obtiene, interpreta y emplea adecuadamente la información obtenida en una presentación para ampliar información y comparar diferentes cosmovisiones a lo largo de la historia.	Lee de forma mecánica la web propuesta y tienen dificultades para comprender e interpretar la información que ofrece sobre distintas cosmovisiones.	Lee de forma comprensiva la web propuesta y es capaz de identificar y señalar alguna característica de varias de las cosmovisiones que aparecen en la web.	Lee de forma comprensiva la web propuesta y es capaz de identificar y señalar las características básicas de la mayoría de las cosmovisiones que aparecen en la web.	Lee de forma comprensiva la web propuesta y es capaz de identificar y señalar las características básicas de las cosmovisiones que aparecen en la web y de compararlas entre sí.	T. 0 4	Digital
<p>Bloque 4 Crit. Eval. 5. Leer y analizar de forma crítica, textos filosóficos, epistemológicos y científicos sobre la comprensión e interpretación de la realidad, tanto desde el plano metafísico como físico, utilizando con precisión los términos técnicos estudiados, relacionando los problemas planteados en los textos con lo estudiado en las unidades y razonando la propia postura.</p> <p>Est. Apr. 5.2. Reflexiona, argumentando de forma razonada y creativa sus propias ideas, sobre las implicaciones filosóficas que afectan a la visión del ser humano, en cada una de las cosmovisiones filosófico-científicas estudiadas.</p>	5.2.1 Reflexiona y realiza disertaciones sobre diferentes cuestiones relacionadas con el papel del sujeto en diferentes cosmovisiones y teorías filosóficas.	Muestra escaso interés en el tema propuesto y señala de forma poco argumentada alguna característica aislada de la interpretación del sujeto en alguna de las corrientes o teorías filosóficas señaladas.	Reflexiona sobre diferentes cuestiones relacionadas con el papel del sujeto en diferentes cosmovisiones y teorías filosóficas y elabora una disertación sobre el tema poco estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre diferentes cuestiones relacionadas con el papel del sujeto en diferentes cosmovisiones y teorías filosóficas y elabora una disertación adecuadamente estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre diferentes cuestiones relacionadas con el papel del sujeto en diferentes cosmovisiones y teorías filosóficas y elabora una disertación bien estructurada, argumentada y expresando opiniones personales con el apoyo de ejemplos.	T. 0 4	Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
Bloque 5 Crit. Eval. 1. Reconocer en qué consiste la antropología filosófica. Est. Apr. 1.1. Utiliza con rigor vocabulario específico de la temática como evolución, dialéctica, proceso, progreso, emergencia, azar, selección natural, apto reduccionismo, creacionismo, evolución cultural, vitalismo, determinismo genético, naturaleza, cultura.	1.1.1 Busca el significado del término fijismo en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado del término fijismo en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado del término fijismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>fijismo</i> con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado del término fijismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>fijismo</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado del término fijismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>fijismo</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 0 7 Comunicación lingüística
Bloque 5 Crit. Eval. 1. Reconocer en qué consiste la antropología filosófica. Est. Apr. 1.1. Utiliza con rigor vocabulario específico de la temática como evolución, dialéctica, proceso, progreso, emergencia, azar, selección natural, apto reduccionismo, creacionismo, evolución cultural, vitalismo, determinismo genético, naturaleza, cultura.	1.1.2 Busca el significado del término vitalismo en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado del término vitalismo en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado del término vitalismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>vitalismo</i> con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado del término vitalismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>vitalismo</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado del término vitalismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>vitalismo</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 0 8 Comunicación lingüística
Bloque 5 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar las implicaciones filosóficas de la evolución, relacionando con contenidos metafísicos y pensadores ya estudiados. Est. Apr. 2.1. Conoce y explica las consideraciones filosóficas implicadas en la teoría de la evolución como la consideración dinámica y dialéctica de la vida o el indeterminismo, entre otras.	2.1.1 Redacta una explicación breve sobre el fijismo y el evolucionismo reflexionando sobre cuál de estas teorías se corresponde mejor con la realidad.	Redacta un texto poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.	Redacta un texto poco estructurado empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.	Redacta un texto estructurado empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.	Redacta un texto muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.	T. 0 7 Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4		TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar las implicaciones filosóficas de la evolución, relacionando con contenidos metafísicos y pensadores ya estudiados.</p> <p>Est. Apr. 2.2. Analiza fragmentos breves y significativos de E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterin, A. Gehlen, M. Harris, M. Ponty entre otros.</p>	2.2.1 Lee de forma comprensiva un texto de Edgar Morin sobre la genética y la naturaleza humana y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.	Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.	T. 0 7	Comunicación lingüística
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 2. Conocer y explicar las implicaciones filosóficas de la evolución, relacionando con contenidos metafísicos y pensadores ya estudiados.</p> <p>Est. Apr. 2.2. Analiza fragmentos breves y significativos de E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterin, A. Gehlen, M. Harris, M. Ponty entre otros.</p>	2.2.2 Lee de forma comprensiva un texto de Jesús Mosterin sobre la naturaleza humana y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.	Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.	T. 0 8	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 3. Reconocer y reflexionar de forma argumentada, sobre la interacción dialéctica entre el componente natural y el cultural que caracterizan al ser humano en cuanto tal, siendo lo culturalmente adquirido, condición para la innovación y creatividad que caracterizan a la especie humana.</p> <p>Est. Apr. 3.1. Identifica y expone en qué consiste el componente natural innato del ser humano y su relación con los elementos culturales que surgen en los procesos de antropogénesis y humanización, dando lugar a la identidad propia del ser humano.</p>	3.1.1 Redacta una explicación breve sobre el los procesos de hominización y humanización señalando los rasgos más destacados de ambos procesos.	Redacta un texto poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.	Redacta un texto poco estructurado empleando sus propias palabras y señala varios rasgos destacados de cada uno de los procesos de hominización y humanización.	Redacta un texto estructurado empleando con corrección sus propias palabras y explica brevemente los principales rasgos de cada uno de los procesos de hominización y humanización.	Redacta un texto muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras y explica con detalle los principales rasgos de cada uno de los procesos de hominización y humanización.	T. 07 Comunicación lingüística
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 3. Reconocer y reflexionar de forma argumentada, sobre la interacción dialéctica entre el componente natural y el cultural que caracterizan al ser humano en cuanto tal, siendo lo culturalmente adquirido, condición para la innovación y creatividad que caracterizan a la especie humana.</p> <p>Est. Apr. 3.2. Diserta sobre el ser humano en tanto que resultado de la dialéctica evolutiva entre lo genéticamente innato y lo culturalmente adquirido, condición para la innovación y la capacidad creativa que caracterizan a nuestra especie.</p>	3.2.1 Reflexiona y realiza disertaciones sobre diferentes cuestiones relacionadas con las dimensiones naturales y culturales de los seres humanos.	Muestra escaso interés en el tema propuesto y señala de forma poco argumentada alguna característica cultural o natural del ser humano.	Reflexiona sobre las dimensiones naturales y culturales de los seres humanos y la relación entre ambas dimensiones y elabora una disertación sobre el tema poco estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre las dimensiones naturales y culturales de los seres humanos y la relación entre ambas dimensiones y elabora una disertación adecuadamente estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre las dimensiones naturales y culturales de los seres humanos y la relación entre ambas dimensiones y elabora una disertación bien estructurada, argumentada y expresando opiniones personales con el apoyo de ejemplos.	T. 07 Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 3. Reconocer y reflexionar de forma argumentada, sobre la interacción dialéctica entre el componente natural y el cultural que caracterizan al ser humano en cuanto tal, siendo lo culturalmente adquirido, condición para la innovación y creatividad que caracterizan a la especie humana.</p> <p>Est. Apr. 3.3. Localiza información en internet acerca de las investigaciones actuales sobre la evolución humana, y refleja la información seleccionada y sistematizada de forma colaborativa.</p>	<p>3.3.1 Obtiene, interpreta y emplea adecuadamente la información obtenida en diversas páginas web propuestas para describir diferentes pruebas que confirman la evolución.</p>	<p>Lee de forma mecánica las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs cometiendo errores y mostrando un bajo grado de conocimiento y comprensión del tema tratado.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs de forma adecuada y mostrando cierto conocimiento y comprensión del tema tratado.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras de forma breve y mostrando un conocimiento y comprensión adecuados del tema tratado.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras elaborando respuestas detalladas y extensas y mostrando un conocimiento y comprensión elevados del tema tratado.</p>	<p>07</p>	<p>Digital</p>
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 4. Valorar los conocimientos adquiridos en esta unidad frente al rechazo de los prejuicios antropocéntricos y por motivos físicos rechazando actitudes de intolerancia, injusticia y exclusión.</p> <p>Est. Apr. 4.1. Argumenta coherentemente, fundamentándose en los datos objetivos aprendidos, sobre las implicaciones de adoptar prejuicios antropocentristas para enjuiciar a los seres humanos y las culturas.</p>	<p>4.1.1 Reflexiona y explica a partir de la lectura de un texto en qué consiste el etnocentrismo. y sobre si la actitud de un personaje de un relato es o no etnocéntrica.</p>	<p>Parafrasea fragmentos de la explicación del libro de texto sobre el etnocentrismo sin comprender ni reflexionar sobre qué es el etnocentrismo.</p>	<p>Explica de manera incompleta y con algunas incorrecciones en qué consiste el etnocentrismo y si la actitud de un personaje de un relato es o no etnocéntrica con sus propias palabras.</p>	<p>Explica de manera adecuada a partir del texto propuesto en qué consiste el etnocentrismo y si la actitud de un personaje de un relato es o no etnocéntrica con sus propias palabras.</p>	<p>Explica de manera detallada a partir del texto propuesto en qué consiste el etnocentrismo y si la actitud de un personaje de un relato es o no etnocéntrica con sus propias palabras y relata alguna opinión personal argumentada sobre la cuestión.</p>	<p>07</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO	
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 5. Conocer y reflexionar sobre las concepciones filosóficas que, sobre el ser humano en cuanto tal, se han dado a lo largo de la filosofía occidental, comparando semejanzas y diferencias entre los sucesivos planteamientos, analizando críticamente la influencia del contexto sociocultural en la concepción filosófica y, valorando, algunos planteamientos divergentes que han abierto camino hacia la consideración actual de la persona.</p> <p>Est. Apr. 5.1. Contrasta y relaciona las principales concepciones filosóficas que, sobre el ser humano, que se han dado históricamente.</p>	5.1.1 Reflexiona y explica a partir de la lectura de un texto de José Antonio Marina la evolución de la importancia social del sujeto y de su dignidad como medio para lograr la felicidad y la justicia.	Parafrasea fragmentos de texto que ha leído o de la explicación del libro de texto sin comprender ni reflexionar sobre la evolución de la importancia social del sujeto y de su dignidad como medio para lograr la felicidad y la justicia.	Explica de manera incompleta y con algunas incorrecciones la evolución de la importancia social del sujeto y de su dignidad como medio para lograr la felicidad y la justicia.	Explica de manera adecuada a partir del texto de José Antonio Marina la evolución de la importancia social del sujeto y de su dignidad como medio para lograr la felicidad y la justicia.	Explica de manera detallada a partir del texto de José Antonio Marina la evolución de la importancia social del sujeto y de su dignidad como medio para lograr la felicidad y la justicia y relata alguna opinión personal argumentada sobre la cuestión.	T. 0 7	Comunicación lingüística
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 5. Conocer y reflexionar sobre las concepciones filosóficas que, sobre el ser humano en cuanto tal, se han dado a lo largo de la filosofía occidental, comparando semejanzas y diferencias entre los sucesivos planteamientos, analizando críticamente la influencia del contexto sociocultural en la concepción filosófica y, valorando, algunos planteamientos divergentes que han abierto camino hacia la consideración actual de la persona.</p> <p>Est. Apr. 5.2. Analiza de forma crítica, textos significativos y breves, de los grandes pensadores.</p>	5.2.1 Lee de forma comprensiva un texto de Spinoza sobre la libertad del ser humano y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.	Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.	T. 0 8	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4		TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 5. Conocer y reflexionar sobre las concepciones filosóficas que, sobre el ser humano en cuanto tal, se han dado a lo largo de la filosofía occidental, comparando semejanzas y diferencias entre los sucesivos planteamientos, analizando críticamente la influencia del contexto sociocultural en la concepción filosófica y, valorando, algunos planteamientos divergentes que han abierto camino hacia la consideración actual de la persona.</p> <p>Est. Apr. 5.2. Analiza de forma crítica, textos significativos y breves, de los grandes pensadores.</p>	<p>5.2.2 Lee de forma comprensiva y realiza un comentario de texto de Hanna Arendt sobre la condición humana.</p>	<p>Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y realiza un comentario de texto forma incorrecta, poco estructurada y parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y realiza un comentario de texto poco estructurado y con algunas incorrecciones en el análisis del texto propuesto.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y realiza un comentario de texto correctamente estructurado e incompleto en relación a algún aspecto tratado en el texto propuesto.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y realiza un comentario de texto correctamente estructurado y mostrando una elevada comprensión y conocimiento del texto propuesto.</p>	<p>T. 0 8</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T. 0 8	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 5. Conocer y reflexionar sobre las concepciones filosóficas que, sobre el ser humano en cuanto tal, se han dado a lo largo de la filosofía occidental, comparando semejanzas y diferencias entre los sucesivos planteamientos, analizando críticamente la influencia del contexto sociocultural en la concepción filosófica y, valorando, algunos planteamientos divergentes que han abierto camino hacia la consideración actual de la persona.</p> <p>Est. Apr. 5.3. Utiliza con rigor términos como dualismo y monismo antropológico, areté, mente, cuerpo, espíritu, creacionismo, antropocentrismo, teocentrismo, alma, humanismo, persona, dignidad, sentido, estado de naturaleza, estado de civilización, existencia, libertad, emoción, pasión, determinismo, alienación, nihilismo, existencia, inconsciente, muerte, historia o trascendencia, entre otros.</p>	<p>5.3.1 Busca el significado del término inconsciente en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado del término inconsciente en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado del término inconsciente en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>inconsciente</i> con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado del término inconsciente en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>inconsciente</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado del término inconsciente en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>inconsciente</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.</p>		<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 5. Conocer y reflexionar sobre las concepciones filosóficas que, sobre el ser humano en cuanto tal, se han dado a lo largo de la filosofía occidental, comparando semejanzas y diferencias entre los sucesivos planteamientos, analizando críticamente la influencia del contexto sociocultural en la concepción filosófica y, valorando, algunos planteamientos divergentes que han abierto camino hacia la consideración actual de la persona.</p> <p>Est. Apr. 5.3. Utiliza con rigor términos como dualismo y monismo antropológico, areté, mente, cuerpo, espíritu, creacionismo, antropocentrismo, teocentrismo, alma, humanismo, persona, dignidad, sentido, estado de naturaleza, estado de civilización, existencia, libertad, emoción, pasión, determinismo, alienación, nihilismo, existencia, inconsciente, muerte, historia o trascendencia, entre otros.</p>	<p>5.3.2 Busca el significado del término areté en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado del término areté en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado del término areté en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>areté</i> con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado del término areté en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>areté</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado del término areté en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>areté</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.</p>	<p>1 3</p>	<p>Comunicación lingüística</p>
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 6. Comparar la visión filosófica occidental del ser humano con la visión filosófica oriental, budismo, taoísmo e hinduismo, argumentando las propias opiniones sobre las semejanzas y diferencias.</p> <p>Est. Apr. 6.1. Conoce y explica las principales concepciones filosóficas que, sobre el ser humano, se han dado históricamente, en el contexto de la filosofía occidental.</p>	<p>6.1.1 Interpreta y describe a partir de la lectura de un texto de Michel Foucault la evolución del concepto de ser humano a lo largo de la historia.</p>	<p>Parafrasea fragmentos del texto que ha leído o de la explicación del libro de texto sin comprender ni reflexionar sobre la evolución del concepto de ser humano a lo largo de la historia que propone Foucault.</p>	<p>Explica de manera incompleta y con algunas incorrecciones la evolución del concepto de ser humano a lo largo de la historia que propone Foucault..</p>	<p>Explica de manera adecuada a partir del texto la evolución del concepto de ser humano a lo largo de la historia que propone Foucault.</p>	<p>Explica de manera detallada a partir del texto la evolución del concepto de ser humano a lo largo de la historia que propone Foucault y relata alguna opinión personal argumentada sobre la cuestión.</p>	<p>0 8</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 7. Disertar, de forma oral y escrita, sobre las temáticas intrínsecamente filosóficas en el ámbito del sentido de la existencia como puedan ser la cuestión del sentido, la esencia y la existencia, el yo, la libertad, la muerte, el destino, el azar, la Historia o la necesidad de trascendencia, entre otras.</p> <p>Est. Apr. 7.1. Diserta, de forma oral y escrita, sobre las grandes cuestiones metafísicas que dan sentido a la existencia humana.</p>	7.1.1 Reflexiona y realiza disertaciones sobre diferentes cuestiones relacionadas con los aspectos o características que nos conforman como seres humanos.	Muestra escaso interés en el tema propuesto y señala de forma poco argumentada algún rasgo o característica que nos conforma como seres humanos.	Reflexiona sobre diferentes cuestiones relacionadas con los aspectos o características que nos conforman como seres humanos y elabora una disertación sobre el tema poco estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre diferentes cuestiones relacionadas con los aspectos o características que nos conforman como seres humanos y elabora una disertación adecuadamente estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre diferentes cuestiones relacionadas con los aspectos o características que nos conforman como seres humanos y elabora una disertación bien estructurada, argumentada y expresando opiniones personales con el apoyo de ejemplos.	T. 0 8 Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 8. Conocer algunas teorías filosóficas, occidentales sobre el cuerpo humano, reflexionando de forma colaborativa y argumentando los propios puntos de vista.</p> <p>Est. Apr. 8.1. Argumenta y razona, de forma oral y escrita, sus propios puntos de vista sobre el ser humano, desde la filosofía y sobre diferentes temáticas filosóficas relacionadas con el sentido de la existencia humana.</p>	8.1.1 Elabora un trabajo en grupo a partir de una investigación y reflexión en equipo sobre si el ser humano es o no libre.	Elabora un trabajo poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.	Elabora un trabajo poco estructurado empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.	Elabora un trabajo estructurado empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.	Elabora un trabajo muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.	T. 0 8 Sociales y cívicas

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO	
<p>Bloque 5 Crit. Eval. 8. Conocer algunas teorías filosóficas, occidentales sobre el cuerpo humano, reflexionando de forma colaborativa y argumentando los propios puntos de vista.</p> <p>Est. Apr. 8.2. Conoce las teorías filosóficas acerca de la relación mente-cuerpo: monismo, dualismo, emergentismo y argumenta sobre dichas teorías comparando semejanzas y diferencias de forma colaborativa.</p>	8.2.1 Completa una tabla señalando correctamente los principales aspectos de las visiones antropológicas del monismo, el dualismo y el emergentismo.	Identifica cuántas realidades distintas constituyen al ser humano y tiene dificultades para señalar el resto de las características propuestas en la tabla para las visiones antropológicas propuestas.	Completa de manera parcial la tabla indicando cuántas realidades distintas constituyen al ser humano en las tres visiones antropológicas y señalando cómo explican los pensamientos y la conciencia humana en alguna de las visiones.	Completa de manera parcial la tabla indicando cuántas realidades distintas constituyen al ser humano y señalando cómo explican los pensamientos y la conciencia humana en el monismo, el dualismo y el emergentismo.	Completa la tabla indicando cuántas realidades distintas constituyen al ser humano, señalando cómo explican los pensamientos y la conciencia humana en el monismo, el dualismo y el emergentismo e identificando autores destacados de cada una de las visiones antropológicas	T. 0 8	Aprender a aprender
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 1. Identificar la especificidad de la razón en su dimensión práctica, en tanto que orientadora de la acción humana.</p> <p>Est. Apr. 1.1. Reconoce la función de la racionalidad práctica para dirigir la acción humana, si bien, reconociendo sus vínculos ineludibles con la razón teórica y la inteligencia emocional.</p>	1.1.1 Reconoce y describe los usos prácticos y teóricos de la razón o de la filosofía como disciplina a partir de la lectura de un texto.	Describe con algunos errores o de forma incompleta y parafraseando el texto que ha leído las características de los usos prácticos y teóricos de la razón.	Describe de forma poco estructurada o incompleta y empleando sus propias palabras las características de los usos prácticos y teóricos de la razón.	Describe de forma breve, adecuada y empleando sus propias palabras las características de los usos prácticos y teóricos de la razón.	Describe de forma detallada, con corrección y empleando sus propias palabras las características de los usos prácticos y teóricos de la razón.	T. 0 2	Aprender a aprender

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 1. Identificar la especificidad de la razón en su dimensión práctica, en tanto que orientadora de la acción humana.</p> <p>Est. Apr. 1.1. Reconoce la función de la racionalidad práctica para dirigir la acción humana, si bien, reconociendo sus vínculos ineludibles con la razón teórica y la inteligencia emocional.</p>	<p>1.1.2 Analiza la relación entre la personalidad, la conducta y la razón practica en Aristóteles a través de la lectura de un texto del autor y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre el texto propuesto.</p>	<p>Lee mostrando poco interés por la reflexión aristotélica sobre la personalidad y la conducta, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.</p>	<p>Lee mostrando interés por la reflexión aristotélica sobre la personalidad y la conducta, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.</p>	<p>Lee mostrando interés por la reflexión aristotélica sobre la personalidad y la conducta, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.</p>	<p>Lee por la reflexión aristotélica sobre la personalidad y la conducta, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.</p>	<p>1 2</p>	<p>Aprender a aprender</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 1. Identificar la especificidad de la razón en su dimensión práctica, en tanto que orientadora de la acción humana.</p> <p>Est. Apr. 1.2. Explica el origen de la Ética occidental en el pensamiento griego, contrastando, de forma razonada, la concepción socrática con la de los sofistas.</p>	<p>1.2.1 Reflexiona y explica a partir de la lectura de un texto de Platón sobre el concepto de vida con examen y la virtud en el pensamiento socrático.</p>	<p>Parafrasea fragmentos de texto que ha leído o de la explicación del libro de texto sin comprender ni reflexionar sobre el concepto de vida con examen y la virtud en el pensamiento socrático.</p>	<p>Explica de manera incompleta y con algunas incorrecciones el concepto de vida con examen y la virtud en el pensamiento socrático..</p>	<p>Explica de manera adecuada a partir del texto de Platón el papel del concepto de vida con examen y la virtud en el pensamiento socrático..</p>	<p>Explica de manera detallada a partir del texto de Platón el papel del concepto de vida con examen y la virtud en el pensamiento socrático..</p>	<p>0 1</p>	<p>Comunicación lingüística</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 2. Reconocer el objeto y función de la Ética.</p> <p>Est. Apr. 2.1. Explica y razona el objeto y la función de la Ética.</p>	<p>2.1.1 Delimita la función y las características de la ética y sus diferencias con respecto a la moral a partir de un cuestionario.</p>	<p>Identifica de forma muy imprecisa la importancia o la función de la ética, señala alguna característica de la ética y la confunde con la moral.</p>	<p>Identifica adecuadamente la importancia y la función de la ética, señala algunas de sus características más relevantes y tiene dificultad para diferenciarla de la moral.</p>	<p>Explica correctamente la importancia y la función de la ética, describe brevemente sus características más relevantes y esboza una explicación incompleta sobre sus diferencias con respecto a la moral.</p>	<p>Caracteriza correctamente la importancia y la función de la ética, describe con cierto grado de detalle sus características y realiza una explicación detallada sobre las diferencias y los puntos comunes de la ética con respecto de la moral.</p>	<p>1 2</p>	<p>Sociales y cívicas</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 3. Conocer y explicar las principales teorías éticas sobre la justicia y la felicidad y sobre el desarrollo moral</p> <p>Est. Apr. 3.1. Expresa de forma crítica las argumentaciones de las principales teorías éticas sobre la felicidad y la virtud, razonando sus propias ideas y aportando ejemplos de su cumplimiento o no.</p>	<p>4.1.1 Caracteriza correctamente los principales aspectos de las éticas, aristotélica, epicúrea y utilitarista..</p>	<p>Identifica el bien supremo en las tres teorías éticas propuestas y tiene dificultades para señalar el resto de las características propuestas en el ejercicio para cada una de las tres teorías.</p>	<p>Identifica el bien supremo en las tres teorías éticas propuestas y señala cuál es el bien supremo al que debemos aspirar en cada una de ellas.</p>	<p>Identifica el bien supremo en las tres teorías éticas propuestas, señala cuál es el bien supremo al que debemos aspirar en cada una de ellas y cómo debemos actuar para alcanzar el bien que deseamos obtener.</p>	<p>Identifica el bien supremo en las tres teorías éticas propuestas, señala cuál es el bien supremo al que debemos aspirar en cada una de ellas , reconoce cómo debemos actuar para alcanzar el bien que deseamos obtener y señala ejemplos de reglas para cara teoría ética.</p>	<p>T. 1 3</p> <p>Comunicación lingüística</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 3. Conocer y explicar las principales teorías éticas sobre la justicia y la felicidad y sobre el desarrollo moral.</p> <p>Est. Apr. 3.2. Expresa de forma crítica las argumentaciones de las principales teorías éticas sobre la Justicia, razonando sus propias ideas y aportando ejemplos de su cumplimiento o no.</p>	<p>2.1.1 Redacta una explicación breve y argumentada sobre las características principales de la teoría de la justicia de John Rawls partir de los contenidos trabajados en el tema.</p>	<p>Redacta un texto poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.</p>	<p>Redacta un texto poco estructurado empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.</p>	<p>Redacta un texto estructurado empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.</p>	<p>Redacta un texto muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.</p>	<p>T. 1 3</p> <p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 3. Conocer y explicar las principales teorías éticas sobre la justicia y la felicidad y sobre el desarrollo moral</p> <p>Est. Apr. 3.3. Analiza textos breves de algunos de los filósofos representantes de las principales teorizaciones éticas y sobre el desarrollo psicológico moral del individuo.</p>	3.3.1 Analiza un texto breves de J. L López Aranguren sobre el carácter como <i>ethos</i> y <i>pathos</i> y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.	Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.	T. 1 2 Comunicación lingüística
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 3. Conocer y explicar las principales teorías éticas sobre la justicia y la felicidad y sobre el desarrollo moral.</p> <p>Est. Apr. 3.4. Utiliza con rigor términos como ética, moral, acción moral, autonomía, responsabilidad, convención moral, madurez moral, virtud moral, subjetivismo, relativismo y universalismo moral, utilitarismo, deber moral, ética de máximos, ética de mínimos, consenso, justicia, eudemonismo, hedonismo, emotivismo y utilitarismo.</p>	3.4.1 Busca el significado de los términos universalismo y relativismo moral en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado de los términos universalismo y relativismo moral en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado de los términos universalismo y relativismo moral en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones dichos términos con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado de los términos universalismo y relativismo moral en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea dichos términos en sus producciones adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado de universalismo y relativismo moral en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones dichos términos correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 1 2 Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4		TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 3. Conocer y explicar las principales teorías éticas sobre la justicia y la felicidad y sobre el desarrollo moral.</p> <p>Est. Apr. 3.4. Utiliza con rigor términos como ética, moral, acción moral, autonomía, responsabilidad, convención moral, madurez moral, virtud moral, subjetivismo, relativismo y universalismo moral, utilitarismo, deber moral, ética de máximos, ética de mínimos, consenso, justicia, eudemonismo, hedonismo, emotivismo y utilitarismo.</p>	<p>3.4.2 Busca el significado del término emotivismo moral en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado del término emotivismo moral en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado del término emotivismo moral en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>emotivismo moral</i> con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado del término emotivismo moral en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>emotivismo moral</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado de emotivismo moral en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>emotivismo moral</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.</p>	<p>T. 1 2</p>	<p>Comunicación lingüística</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 3. Conocer y explicar las principales teorías éticas sobre la justicia y la felicidad y sobre el desarrollo moral.</p> <p>Est. Apr. 3.4. Utiliza con rigor términos como ética, moral, acción moral, autonomía, responsabilidad, convención moral, madurez moral, virtud moral, subjetivismo, relativismo y universalismo moral, utilitarismo, deber moral, ética de máximos, ética de mínimos, consenso, justicia, eudemonismo, hedonismo, emotivismo y utilitarismo.</p>	<p>3.4.3 Busca el significado del término eudemonismo en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado del término eudemonismo en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado del término eudemonismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>eudemonismo</i> con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado del término eudemonismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>eudemonismo</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado de eudemonismo en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>eudemonismo</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.</p>	<p>T. 1 3</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 4. Explicar la función, características y principales interrogantes de la Filosofía política, como el origen y legitimidad del Estado, las relaciones individuo-Estado o la naturaleza de las leyes</p> <p>Est. Apr. 4.1. Identifica la función, características y principales interrogantes de la Filosofía política.</p>	<p>4.1.1 Delimita la función y las características de la filosofía política familiarizándose y tratando de dar respuesta a preguntas sobre la organización de la sociedad, del poder político y otras cuestiones propias de esta disciplina.</p>	<p>Responde de forma muy imprecisa las preguntas planteadas y muestra escaso interés o comprensión sobre la finalidad de las cuestiones planteadas.</p>	<p>Responde de forma incompleta o poco estructurada algunas de las preguntas planteadas y tiene una comprensión aproximada sobre la finalidad de las cuestiones planteadas.</p>	<p>Responde correctamente la mayoría de las preguntas planteadas y tiene una comprensión adecuada sobre la finalidad de las cuestiones planteadas.</p>	<p>Responde correctamente las preguntas planteadas y tiene una buena comprensión sobre la finalidad de las cuestiones planteadas.</p>	<p>T. 1 4</p> <p>Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 4. Explicar la función, características y principales interrogantes de la Filosofía política, como el origen y legitimidad del Estado, las relaciones individuo-Estado o la naturaleza de las leyes</p> <p>Est. Apr. 4.2. Utiliza con rigor conceptos como democracia, Estado, justicia, Derecho, derechos naturales, Estado democrático y de derecho, legalidad, legitimidad, convención, contractualismo, alienación, ideología, utopía, entre otros conceptos clave de la filosofía política.</p>	<p>4.2.1 Busca el significado del término legitimidad en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado del término legitimidad en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado del término legitimidad en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>legitimidad</i> con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado del término legitimidad en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>legitimidad</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado del término legitimidad en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>legitimidad</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.</p>	<p>T. 1 3</p> <p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4		TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 5. Conocer las principales teorías y conceptos filosóficos que han estado a la base de la construcción de la idea de Estado y de sus funciones, apreciando el papel de la filosofía como reflexión crítica.</p> <p>Est. Apr. 5.1. Explica de forma coherente los planteamientos filosófico-políticos de Platón, los sofistas, Maquiavelo, Locke, Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Kant, John Stuart Mill, Popper o Habermas, entre otros.</p>	5.1.1 Lee de forma comprensiva un texto de Maquiavelo sobre cómo de comportarse un gobernante y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.	Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.	T. 1 4	Comunicación lingüística
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 5. Conocer las principales teorías y conceptos filosóficos que han estado a la base de la construcción de la idea de Estado y de sus funciones, apreciando el papel de la filosofía como reflexión crítica</p> <p>Est. Apr. 5.1. Explica de forma coherente los planteamientos filosófico-políticos de Platón, los sofistas, Maquiavelo, Locke, Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Kant, John Stuart Mill, Popper o Habermas, entre otros.</p>	5.1.1 Redacta una explicación breve describiendo la división de poderes de Montesquieu a partir de la lectura de un fragmento del autor y de un cuestionario.	Redacta un texto poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.	Redacta un texto poco estructurado empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.	Redacta un texto estructurado empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.	Redacta un texto muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.	T. 1 4	CL

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 5. Conocer las principales teorías y conceptos filosóficos que han estado a la base de la construcción de la idea de Estado y de sus funciones, apreciando el papel de la filosofía como reflexión crítica.</p> <p>Est. Apr. 5.2. Analiza y reflexiona sobre la relación individuo-Estado, sobre la base del pensamiento de los sofistas, Marx y la Escuela de Frankfurt.</p>	5.2.1 Reflexiona y realiza disertaciones sobre diferentes cuestiones relacionadas con la necesidad del Estado para asegurar la convivencia y la convivencia de los ciudadanos entre sí y con el Estado.	Muestra escaso interés en el tema propuesto y señala de forma poco argumentada alguna opinión o comentario inconexo sobre la necesidad del Estado para asegurar la convivencia.	Reflexiona sobre la necesidad del Estado para asegurar la convivencia y la convivencia de los ciudadanos entre sí y con el Estado y elabora una disertación sobre el tema poco estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre la necesidad del Estado para asegurar la convivencia y la convivencia de los ciudadanos entre sí y con el Estado y elabora una disertación adecuadamente estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre la necesidad del Estado para asegurar la convivencia y la convivencia de los ciudadanos entre sí y con el Estado y elabora una disertación bien estructurada, argumentada y expresando opiniones personales con el apoyo de ejemplos.	T. 1 4 Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 5. Conocer las principales teorías y conceptos filosóficos que han estado a la base de la construcción de la idea de Estado y de sus funciones, apreciando el papel de la filosofía como reflexión crítica.</p> <p>Est. Apr. 5.3. Analiza de forma crítica, textos significativos y breves, de algunos de los autores estudiados, en los que se argumenta sobre el concepto de Estado, elementos y características.</p>	5.3.1 Reflexiona y explica a partir de la lectura de un texto de Max Weber sobre la definición del Estado del autor y sobre si esta definición se corresponde con nuestra concepción del Estado.	Parafrasea fragmentos de texto que ha leído o de la explicación del libro de texto sin comprender ni reflexionar sobre la definición del Estado del autor y sobre si esta definición se corresponde con nuestra concepción del Estado.	Explica de manera incompleta y con algunas incorrecciones la definición del Estado del autor y esboza una opinión sobre si esta definición se corresponde con nuestra concepción del Estado.	Explica de manera adecuada a partir del texto de propuesto la definición del Estado del autor y relata una opinión sobre si esta definición se corresponde con nuestra concepción del Estado.	Explica de manera detallada a partir del texto de propuesto la definición del Estado del autor y expone con detalle y de forma argumentada una opinión sobre si esta definición se corresponde con nuestra concepción del Estado.	T. 1 4 Sociales y cívicas

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 5. Conocer las principales teorías y conceptos filosóficos que han estado a la base de la construcción de la idea de Estado y de sus funciones, apreciando el papel de la filosofía como reflexión crítica.</p> <p>Est. Apr. 5.4. Valora y utiliza la capacidad argumentativa, de forma oral y escrita, como herramienta contra la arbitrariedad, el autoritarismo y la violencia.</p>	5.4.1 Analiza los conceptos de diálogo y comunidad ideal de diálogo como referentes éticos y políticos de convivencia a partir de la lectura de un texto de Habermas y contesta de forma adecuada a preguntas concretas sobre el contenido del texto propuesto	Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.	Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.	T. 1 3 Aprender a aprender
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 6. Disertar de forma oral y escrita sobre la utilidad del pensamiento utópico, analizando y valorando su función para proponer posibilidades alternativas, proyectar ideas innovadoras y evaluar lo ya experimentado.</p> <p>Est. Apr. 6.1. Reflexiona por escrito, argumentando sus propias ideas, sobre las posibilidades del pensamiento utópico.</p>	6.1.1 Obtiene, interpreta y emplea adecuadamente la información obtenida en diversas páginas web propuestas para describir y comparar por escrito con detalle las utopías de Moro, Campanella y Bacon.	Lee de forma mecánica las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs cometiendo errores y mostrando un bajo grado de conocimiento y comprensión del tema tratado.	Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario parafraseando fragmentos de las webs de forma adecuada y mostrando cierto conocimiento y comprensión del tema tratado.	Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras de forma breve y mostrando un conocimiento y comprensión adecuados del tema tratado.	Lee de forma comprensiva las webs propuestas y responde el cuestionario con sus propias palabras elaborando respuestas detalladas y extensas y mostrando un conocimiento y comprensión elevados del tema tratado.	T. 1 4 Digital

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4		TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 7. Distinguir los conceptos legalidad y legitimidad</p> <p>Est. Apr. 7.1. Describe y compara los conceptos de legalidad y legitimidad.</p>	<p>7.1.1 Busca el significado de los términos legalidad y legitimidad en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado de los términos legalidad y legitimidad en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado de los términos legalidad y legitimidad en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones dichos términos con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado de los términos legalidad y legitimidad en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea dichos términos en sus producciones adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado de los términos legalidad y legitimidad en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones dichos términos correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.</p>	<p>T. 1 4</p>	<p>Comunicación lingüística</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 8. Reconocer la capacidad simbólica como elemento distintivo de la especie humana.</p> <p>Est. Apr. 8.1. Explica las tesis fundamentales de E. Cassirer sobre la capacidad simbólica humana y las de H. Pointcaré sobre el proceso creativo.</p>	<p>8.1.1 Lee de forma comprensiva un texto de Cassirer sobre el universo simbólico y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.</p>	<p>Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.</p>	<p>T. 1 0</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 9. Conocer el campo de la Estética, reflexionando sobre las aportaciones filosóficas realizadas por tres de las construcciones simbólicas culturales fundamentales.</p> <p>Est. Apr. 9.1. Comprende y utiliza conceptos como Estética, creatividad, creación, símbolo, signo, arte, experiencia estética, mímesis belleza, gusto, subjetividad, juicio estético, vanguardia.</p>	9.1.1 Busca el significado del término mímesis en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado del término mímesis en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado del término mímesis en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>mímesis</i> con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado del término mímesis en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>mímesis</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado del término mímesis en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>mímesis</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 1 1 Comunicación lingüística
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 9. Conocer el campo de la Estética, reflexionando sobre las aportaciones filosóficas realizadas por tres de las construcciones simbólicas culturales fundamentales.</p> <p>Est. Apr. 9.1. Comprende y utiliza conceptos como Estética, creatividad, creación, símbolo, signo, arte, experiencia estética, mímesis belleza, gusto, subjetividad, juicio estético, vanguardia.</p>	9.1.1 Busca el significado del término sublime en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado del término sublime en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado del término sublime en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>sublime</i> con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado del término sublime en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>sublime</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado del término sublime en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>sublime</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 1 1 Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 9. Conocer el campo de la Estética, reflexionando sobre las aportaciones filosóficas realizadas por tres de las construcciones simbólicas culturales fundamentales.</p> <p>Est. Apr. 9.2. Contrasta y relaciona algunas construcciones simbólicas fundamentales en el contexto de la cultura occidental, y analiza, de forma colaborativa, textos literarios, audiciones musicales y visualizaciones de obras de arte para explicar los contenidos de la unidad.</p>	<p>9.2.1 Observa una imagen del Guernica de Picasso y responde a una pregunta sobre si es una obra bella y digna de admiración.</p>	<p>Muestra escaso interés en la obra y responde de forma monosilábica sobre las preguntas planteadas y sin razonar o argumentar sus contestaciones.</p>	<p>Muestra interés en la obra y realiza una explicación poco estructurada e incompleta sobre las cuestiones planteadas.</p>	<p>Muestra interés en la obra y realiza una explicación breve, poco detallada y correctamente argumentada sobre las cuestiones planteadas.</p>	<p>Muestra gran interés en la obra y realiza una explicación detallada y argumentada sobre las cuestiones planteadas enriqueciéndola con opiniones y valoraciones propias.</p>	<p>1 1</p>	<p>Conciencia y expresiones culturales</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 9. Conocer el campo de la Estética, reflexionando sobre las aportaciones filosóficas realizadas por tres de las construcciones simbólicas culturales fundamentales.</p> <p>Est. Apr. 9.2. Contrasta y relaciona algunas construcciones simbólicas fundamentales en el contexto de la cultura occidental, y analiza, de forma colaborativa, textos literarios, audiciones musicales y visualizaciones de obras de arte para explicar los contenidos de la unidad.</p>	<p>9.2.2 Obtiene, lee e interpreta adecuadamente textos literarios en una página web.</p>	<p>Lee de forma mecánica los textos literarios de la web propuesta y tiene dificultades para comprender o valorar la dimensión literaria de los textos propuestos.</p>	<p>Lee de forma comprensiva los textos literarios de la web propuesta y es capaz de reconocerlos como textos literarios y de interpretar de manera aproximada su mensaje y contenido.</p>	<p>Lee de forma comprensiva los textos literarios de la web propuesta y es capaz de valorar su dimensión literaria y de explicar con cierto grado de detalle su mensaje y contenido.</p>	<p>Lee de forma comprensiva los textos literarios de la web propuesta, valora su dimensión literaria, explica con detalle su mensaje y contenido y valora su contenido y las emociones o ideas que ha suscitado su lectura.</p>	<p>1 1</p>	<p>Conciencia y expresiones culturales</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 10. Relacionar la creación artística con otros campos como el de la Ética, el conocimiento y la técnica.</p> <p>Est. Apr. 10.1. Diserta sobre la relación y la posibilidad transformadora de la realidad humana, de la creación artística, la ciencia y la ética.</p>	4.3.2 Reflexiona y realiza disertaciones sobre diferentes cuestiones relacionadas con la concepción del arte como algo transgresor y transformador de la realidad social.	Muestra escaso interés en el tema propuesto y señala de forma poco argumentada alguna opinión o idea inconexa sobre la concepción del arte como algo transgresor y transformador de la realidad social.	Reflexiona sobre la concepción del arte como algo transgresor y transformador de la realidad social y elabora una disertación sobre el tema poco estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre la concepción del arte como algo transgresor y transformador de la realidad social y elabora una disertación adecuadamente estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre la concepción del arte como algo transgresor y transformador de la realidad social y elabora una disertación bien estructurada, argumentada y expresando opiniones personales con el apoyo de ejemplos.	T. 1 1 Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 11. Analizar textos en los que se comprenda el valor del arte, la literatura y la música como vehículos de transmisión del pensamiento filosófico, utilizando con precisión el vocabulario específico propio de la Estética filosófica.</p> <p>Est. Apr. 11.1. Conoce y describe algunos de los elementos fundamentales de la reflexión estética sobre el arte, analizando textos significativos de filósofos como Platón, Schelling, Hume, Kant, Nietzsche, Walter Benjamin, Gadamer, Marcuse o Adorno entre otros y aplica dichas ideas al estudio de diversas obras de arte.</p>	11.1.1 Interpreta un texto de Kant sobre lo bello y lo agradable comparando de forma reflexiva ambos aspectos o características del pensamiento estético kantiano.	Lee de forma poco reflexiva el texto propuesto y explica de manera incorrecta o confusa las diferencias entre lo bello y lo agradable en pensamiento estético kantiano.	Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera aproximada y parafraseando fragmentos del texto propuesto las diferencias entre lo bello y lo agradable en pensamiento estético kantiano.	Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada y empleando sus propias palabras las diferencias entre lo bello y lo agradable en pensamiento estético kantiano.	Lee de forma reflexiva el texto propuesto y explica de manera adecuada, argumentada, detallada y empleando sus propias palabras las diferencias entre lo bello y lo agradable en pensamiento estético kantiano.	T. 1 1 Conciencia y expresiones culturales

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 11. Analizar textos en los que se comprenda el valor del arte, la literatura y la música como vehículos de transmisión del pensamiento filosófico, utilizando con precisión el vocabulario específico propio de la Estética filosófica.</p> <p>Est. Apr. 11.2. Entiende el valor filosófico de la Literatura analizando textos breves de pensadores y literatos como, Platón, San Agustín, Calderón de la Barca, Pío Baroja, A. Machado, Voltaire, Goethe, Sartre, Unamuno, Borges o Camus entre otros.</p>	<p>11.2.1 Lee de forma comprensiva un texto de Unamuno de carácter literario y responde de forma adecuada a preguntas concretas sobre su contenido.</p>	<p>Lee mostrando poco interés por los temas tratados en el texto, muestra una baja comprensión de la lectura y responde de forma incorrecta o parafraseando fragmentos del texto sin comprender adecuadamente su contenido.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, ocasionalmente presenta algún problema de comprensión lectora y responde las preguntas planteadas con dificultad y parafraseando fragmentos del texto.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general del texto y responde a las preguntas planteadas con sus propias palabras pudiendo cometer errores ocasionales.</p>	<p>Lee mostrando interés por los temas tratados en el texto, comprende de forma adecuada el contenido general y los detalles del texto y responde a las preguntas planteadas empleando sus propias palabras y sin cometer errores en las respuestas.</p>	<p>1 1</p>	<p>Conciencia y expresiones culturales</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 11. Analizar textos en los que se comprenda el valor del arte, la literatura y la música como vehículos de transmisión del pensamiento filosófico, utilizando con precisión el vocabulario específico propio de la Estética filosófica.</p> <p>Est. Apr. 11.3. Conoce la visión filosófica de la Música a través del análisis de textos filosóficos breves sobre la visión pitagórica, de Platón, Schopenhauer, Nietzsche o Adorno entre otros así, como, mediante audiciones significativas.</p>	<p>11.3.1 Redacta una explicación breve sobre la concepción de la música de Schopenhauer y las diferencias que encuentra el filósofo entre la música y otras artes a partir del análisis de un fragmento del autor.</p>	<p>Redacta un texto poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.</p>	<p>Redacta un texto poco estructurado empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.</p>	<p>Redacta un texto estructurado empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.</p>	<p>Redacta un texto muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.</p>	<p>1 1</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 12. Reflexionar por escrito sobre algunas de las temáticas significativas estudiadas, argumentando las propias posiciones, ampliando en internet la información aprendida.</p> <p>Est. Apr. 12.1. Diserta de forma clara y coherente sobre el valor de las artes para transmitir ideas filosóficas.</p>	<p>12.1.1 Reflexiona y redacta textos argumentados breves sobre distintos aspectos de la relación entre la filosofía y la poesía y la utilidad de ésta como transmisora de ideas filosóficas.</p>	<p>Se muestra poco interesado en el tema propuesto y señala de forma poco estructurada alguna idea u opinión inconexa sobre la relación entre la filosofía y la poesía y la utilidad de ésta como transmisora de ideas filosóficas</p>	<p>Medita sobre distintos aspectos de la relación entre la filosofía y la poesía y la utilidad de ésta como transmisora de ideas filosóficas y elabora textos escritos poco estructurados y argumentados sobre las cuestiones planteadas.</p>	<p>Medita sobre distintos aspectos de la relación entre la filosofía y la poesía y la utilidad de ésta como transmisora de ideas filosóficas y elabora textos escritos adecuadamente estructurados y argumentados.</p>	<p>Medita sobre distintos aspectos de la relación entre la filosofía y la poesía y la utilidad de ésta como transmisora de ideas filosóficas, elabora textos escritos bien estructurados y argumentados y expresa opiniones personales con el apoyo de ejemplos.</p>	<p>T. 1 1</p> <p>Conciencia y expresiones culturales</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 13. Entender la importancia de la comunicación para el desarrollo del ser humano y las sociedades.</p> <p>Est. Apr. 13.1. Conoce y maneja con rigor conceptos como símbolo, comunicación, lenguaje formal, lógica, juicio lógico, razonamiento, demostración, discurso, elocuencia, orador, retórica, exordio, inventio, dispositivo, argumentación, elocutio, compositio, actio, falacia, debate, negociación, persuasión y concepto universal, entre otros.</p>	<p>13.1.1 Busca el significado del término lógica proposicional en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado del término lógica proposicional en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado del término lógica proposicional en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>lógica proposicional</i> con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado del término lógica proposicional en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>lógica proposicional</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado del término lógica proposicional en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>lógica proposicional</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.</p>	<p>T. 0 9</p> <p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO	
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 13. Entender la importancia de la comunicación para el desarrollo del ser humano y las sociedades.</p> <p>Est. Apr. 13.1. Conoce y maneja con rigor conceptos como símbolo, comunicación, lenguaje formal, lógica, juicio lógico, razonamiento, demostración, discurso, elocuencia, orador, retórica, exordio, inventio, dispositivo, argumentación, elocutio, compositio, actio, falacia, debate, negociación, persuasión y concepto universal, entre otros.</p>	13.1.2 Busca el significado del término conector en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado del término conector en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado del término conector en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>conector</i> con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado del término conector en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>conector</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado del término conector en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>conector</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 0 9	Comunicación lingüística
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 13. Entender la importancia de la comunicación para el desarrollo del ser humano y las sociedades.</p> <p>Est. Apr. 13.1. Conoce y maneja con rigor conceptos como símbolo, comunicación, lenguaje formal, lógica, juicio lógico, razonamiento, demostración, discurso, elocuencia, orador, retórica, exordio, inventio, dispositivo, argumentación, elocutio, compositio, actio, falacia, debate, negociación, persuasión y concepto universal, entre otros.</p>	13.1.2 Busca el significado del término exordio en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.	Busca el significado del término exordio en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.	Busca el significado del término exordio en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>exordio</i> con dificultades o cometiendo errores.	Busca el significado del término exordio en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>exordio</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.	Busca el significado del término exordio en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>exordio</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.	T. 1 0	Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 14. Conocer en qué consiste la lógica proposicional, apreciando su valor para mostrar el razonamiento correcto y la expresión del pensamiento como condición fundamental para las relaciones humanas.</p> <p>Est. Apr. 14.1. Utiliza los elementos y reglas del razonamiento de la lógica de enunciados.</p>	14.1.1 Identifica relaciones formales de la lógica formal en enunciados y proposiciones del lenguaje natural.	Muestra dificultades para comprender los esquemas lógicos propuestos y se limita a seguir las explicaciones del docente o los ejemplos propuestos por otros compañeros.	Identifica con dificultades algunas relaciones lógicas propuestas, ejemplifica alguna de las relaciones lógicas propuestas y comete errores en la búsqueda de ejemplificaciones de las relaciones lógicas.	Identifica de forma adecuada las relaciones lógicas, las ejemplifica adecuadamente y ocasionalmente comete algún error puntual en la búsqueda de ejemplificaciones de las relaciones lógicas.	Identifica correctamente las relaciones lógicas, las ejemplifica y ocasionalmente propone variaciones sobre las estructuras lógicas o los ejemplos propuestos.	T. 0 9 Aprender a aprender
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 14. Conocer en qué consiste la lógica proposicional, apreciando su valor para mostrar el razonamiento correcto y la expresión del pensamiento como condición fundamental para las relaciones humanas.</p> <p>Est. Apr. 14.1. Utiliza los elementos y reglas del razonamiento de la lógica de enunciados.</p>	14.1.2 Completa una tabla de verdad para una fórmula dada e interpreta los resultados obtenidos.	Tiene dificultades para reconocer los símbolos lógicos y para completar la tabla de verdad.	Reconoce los símbolos lógicos, completa la tabla con alguna incorrección y esboza una explicación sobre el resultado obtenido.	Reconoce los símbolos lógicos, completa la tabla correctamente y esboza una explicación sobre el resultado obtenido.	Reconoce los símbolos lógicos, completa la tabla correctamente y realiza una explicación detallada y argumentada sobre el resultado obtenido.	T. 0 9 Aprender a aprender
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 15. Conocer las dimensiones que forman parte de la composición del discurso retórico, aplicándolas en la composición de discursos.</p> <p>Est. Apr. 15.1. Comprende y explica la estructura y el estilo de la retórica y de la argumentación.</p>	15.1.1 Redacta una explicación breve describiendo en que consiste la retórica y diferenciándola de la oratoria y la gramática a partir de los contenidos trabajados en el tema.	Redacta un texto poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.	Redacta un texto poco estructurado empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.	Redacta un texto estructurado empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.	Redacta un texto muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.	T. 1 0 Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 15. Conocer las dimensiones que forman parte de la composición del discurso retórico, aplicándolas en la composición de discursos.</p> <p>Est. Apr. 15.2. Conoce la estructura y orden del discurso y escribe breves discursos retóricos estableciendo coherentemente la exposición y la argumentación.</p>	15.2.1 Elabora discursos retóricos breves correctamente estructurados, con un léxico adecuado y empleando la estructura y el léxico propios de esta tipología textual.	Elabora un discurso retórico conciso incluyendo en su exposición argumentos poco estructurados y empleando frases cortas con una coherencia y un orden textuales adecuados.	Elabora un discurso retórico de una extensión y complejidad media incluyendo argumentos poco elaborados y empleando frases cortas con una coherencia y un orden textuales adecuados.	Elabora un discurso retórico de una extensión y complejidad media incluyendo argumentos elaborados y mostrando un conocimiento y aplicación del discurso retórico adecuado.	Elabora un discurso retórico de una cierta extensión y complejidad incluyendo argumentos elaborados y mostrando un conocimiento y aplicación del discurso retórico elevado.	T. 10 Comunicación lingüística
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 16. Conocer y utilizar las reglas y herramientas básicas del discurso basado en la argumentación demostrativa.</p> <p>Est. Apr. 16.1. Construye un diálogo argumentativo en el que demuestra sus propias tesis, mediante las reglas y herramientas de la argumentación.</p>	16.1.1 Expresa una opinión durante un diálogo o un debate en un texto oral estructurado y empleando razonamientos y léxico adecuados.	Expresa una opinión con frases cortas y un léxico limitado y ocasionalmente necesita alguna indicación o pauta para estructurar sus explicaciones de manera clara y ordenada.	Expresa una opinión con frases cortas o de manera esquemática empleando los conectores y estructurando sus textos orales de manera correcta y con un léxico y una entonación adecuadas.	Expresa una opinión con un lenguaje elaborado, un léxico rico para su edad, un uso hábil de los razonamientos y los conectores y con una dicción expresiva.	Expresa una opinión con un lenguaje elaborado, un léxico rico para su edad, un uso hábil de los razonamientos y los conectores, una dicción expresiva y un elevado conocimiento de las normas de la lógica o la retórica.	T. 09 Sociales y cívicas
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 16. Conocer y utilizar las reglas y herramientas básicas del discurso basado en la argumentación demostrativa.</p> <p>Est. Apr. 16.1. Construye un diálogo argumentativo en el que demuestra sus propias tesis, mediante las reglas y herramientas de la argumentación.</p>	16.1.1 Expresa una opinión durante un diálogo o un debate en un texto oral estructurado y empleando razonamientos y léxico adecuados.	Expresa una opinión con frases cortas y un léxico limitado y ocasionalmente necesita alguna indicación o pauta para estructurar sus explicaciones de manera clara y ordenada.	Expresa una opinión con frases cortas o de manera esquemática empleando los conectores y estructurando sus textos orales de manera correcta y con un léxico y una entonación adecuadas.	Expresa una opinión con un lenguaje elaborado, un léxico rico para su edad, un uso hábil de los razonamientos y los conectores y con una dicción expresiva.	Expresa una opinión con un lenguaje elaborado, un léxico rico para su edad, un uso hábil de los razonamientos y los conectores, una dicción expresiva y un elevado conocimiento de las normas de la lógica o la retórica.	T. 10 Sociales y cívicas

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 16. Conocer y utilizar las reglas y herramientas básicas del discurso basado en la argumentación demostrativa.</p> <p>Est. Apr. 16.2. Distingue un argumento veraz de una falacia.</p>	16.2.1 Diferencia razonamientos correctos e incorrectos explicando los motivos de su elección y diferenciando falacias formales e informales.	Diferencia con dificultades los razonamientos correctos e incorrectos y comete numerosos errores en la realización de la actividad.	Diferencia los razonamientos correctos e incorrectos cometiendo errores ocasionales y tiene dificultades para explicitar los motivos de sus elecciones.	Diferencia los razonamientos correctos e incorrectos, explica correctamente los motivos de sus elecciones y tiene dificultades para identificar falacias formales e informales.	Diferencia los razonamientos correctos e incorrectos, explica correctamente los motivos de sus elecciones y distingue adecuadamente las falacias formales de las informales.	T. 1 0 Aprender a aprender
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 16. Conocer y utilizar las reglas y herramientas básicas del discurso basado en la argumentación demostrativa.</p> <p>Est. Apr. 16.3. Analiza y comenta textos breves y significativos sobre el arte de la y retórica y la argumentación de Platón, Aristóteles, Cicerón, Quintiliano, Tácito así, como, de autores contemporáneos.</p>	16.3.1 Reflexiona y explica a partir de la lectura de un texto de Aristóteles sobre la concepción aristotélica de la retórica.	Parafrasea fragmentos de texto que ha leído o de la explicación del libro de texto sin comprender ni reflexionar sobre la concepción aristotélica de la retórica.	Explica de manera incompleta y con algunas incorrecciones la concepción aristotélica de la retórica.	Explica de manera adecuada a partir del texto de propuesto la concepción aristotélica de la retórica.	Explica de manera detallada a partir del texto de propuesto la concepción aristotélica de la retórica.	T. 1 0 Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	T.	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 17. Conocer las posibilidades de la filosofía en la creación de un proyecto, en general y, en el ámbito empresarial, en particular, valorando su papel potenciador del análisis, la reflexión y el diálogo.</p> <p>Est. Apr. 17.1. Utiliza conceptos con sentido filosófico aplicándolos en el contexto empresarial: principios, saber, orden lógico, finalidad, demostración, razonamiento, inducción, deducción, argumentación, sentido, significado, creatividad, diálogo, objetivo/subjetivo, emociones, globalidad, valor, entre otros.</p>	<p>17.1.1 Busca el significado del término argumentación en el diccionario e interpreta su significado para plasmarlo en un texto breve propio.</p>	<p>Busca el significado del término argumentación en un diccionario y copia su definición de forma mecánica sin entender su significado ni saber emplearlo en producciones propias.</p>	<p>Busca el significado del término argumentación en varios diccionarios, escoge una acepción correcta y emplea en sus producciones la palabra <i>argumentación</i> con dificultades o cometiendo errores.</p>	<p>Busca el significado del término argumentación en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>argumentación</i> adecuadamente o con pocos errores ocasionales.</p>	<p>Busca el significado del término argumentación en varios diccionarios, escoge una acepción correcta del término y emplea en sus producciones la palabra <i>argumentación</i> correctamente y mostrando alta comprensión de este vocablo.</p>	<p>1 0</p>	<p>Comunicación lingüística</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 18. Comprender la importancia del modo de preguntar radical de la metafísica para proyectar una idea o proyecto, vital o empresarial, facilitando los procesos de cuestionamiento y definición de las preguntas radicales y las respuestas a las mismas.</p> <p>Est. Apr. 18.1. Plantea correctamente los interrogantes filosóficos radicales que deben estar a la base de la creación de un proyecto, tanto vital como laboral, como ¿qué soy?, ¿qué hago?, ¿por qué?, ¿para qué?, ¿cuál es mi objetivo?, ¿cuál es su sentido, su razón de ser? y sabe argumentar la defensa de las respuestas.</p>	<p>18.1.1 Lee una serie de preguntas propias de la tradición filosófica y reflexiona sobre su significado para escoger una y tratar de dar una respuesta al problema que plantea.</p>	<p>Lee de forma mecánica las preguntas planteadas, escoge una al azar y responde de forma irreflexiva.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las preguntas planteadas, reflexiona sobre su significado y tiene dificultades para reflexionar o argumentar una respuesta al problema que plantea.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las preguntas planteadas, reflexiona sobre su significado y esboza alguna explicación o respuesta al problema planteado.</p>	<p>Lee de forma comprensiva las preguntas planteadas, reflexiona sobre su significado y es capaz de elaborar alguna respuesta argumentada y con cierto grado de detalle al problema planteado.</p>	<p>1 0</p>	<p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 19. Comprender el valor de la teoría del conocimiento, la razón crítica y la lógica para introducir racionalidad en el origen y desarrollo de un proyecto.</p> <p>Est. Apr. 19.1. Diseña un proyecto, vital o empresarial, sobre la base de la filosofía, valorando la íntima relación entre los pensamientos y las acciones, entre la razón y las emociones, a través del diálogo, la argumentación y el lenguaje filosófico.</p>	19.1.1 Se plantea un proyecto planteándose cuál sería el proyecto, cómo ponerlo en marcha y qué recursos emplear en su puesta en funcionamiento.	Piensa en un proyecto de forma poco estructurada y poco reflexiva, sin seguir unas pautas y sin atender a las necesidades y finalidades del proyecto.	Piensa en un proyecto esbozando de forma desordenada y poco precisa unas pautas a seguir y comprendiendo la importancia de atender a las necesidades y finalidades del proyecto.	Piensa con detenimiento en un proyecto elaborando un plan bastante detallado que tiene en cuenta la finalidades o necesidades del proyecto y tiene dificultades a la hora de concretar los recursos materiales o las actividades concretas a realizar para hacer efectivo el plan o el proyecto.	Piensa con detenimiento en un proyecto elaborando un plan muy detallado que tiene en cuenta la finalidades o necesidades del proyecto y es capaz de concretar los recursos materiales o las actividades concretas a realizar para hacer efectivo el plan o el proyecto.	T. 1 5 Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 20. Valorar las técnicas del diálogo filosófico, la argumentación y la retórica para organizar la comunicación entre las partes, la resolución de negociaciones y de conflictos, generar diálogo basado en la capacidad de argumentar correctamente, definir y comunicar correctamente el objetivo de un proyecto.</p> <p>Est. Apr. 20.1. Conoce y utiliza las herramientas de la argumentación y el diálogo en la resolución de dilemas y conflictos dentro de un grupo humano.</p>	20.1.1 Redacta una explicación breve argumentando una opinión personal sobre la utilidad de la filosofía para ayudar a orientar nuestros proyectos personales, vitales o laborales.	Redacta un texto poco estructurado y poco argumentado parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.	Redacta un texto poco estructurado empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.	Redacta un texto estructurado empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.	Redacta un texto muy bien estructurado empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.	T. 1 5 Comunicación lingüística

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 21. Valorar la capacidad de la Estética filosófica para favorecer el pensamiento creativo e innovador que permite adaptarse y anticiparse a los cambios, generando innovación y evitando el estancamiento.</p> <p>Est. Apr. 21.1. Valora la necesidad de posibilitar tareas innovadoras, valorando la función e importancia de las personas emprendedoras e innovadoras para la construcción y avance de una cultura y la transformación de la realidad.</p>	<p>21.1.1 Reflexiona y explica a partir de la lectura de un texto de Peter Ducker sobre el concepto de innovación y su relación con el desarrollo empresarial.</p>	<p>Parafrasea fragmentos de texto que ha leído o de la explicación del libro de texto sin comprender ni reflexionar sobre el papel de la filosofía o su relación con la ciencia y con algunos errores de interpretación.</p>	<p>Explica de manera incompleta y con algunas incorrecciones el papel de la filosofía y su relación con la ciencia empleando sus propias palabras.</p>	<p>Explica de manera adecuada a partir del texto de Wittgenstein el papel de la filosofía y su relación con la ciencia empleando sus propias palabras.</p>	<p>Explica de manera detallada a partir del texto de Wittgenstein el papel de la filosofía y su relación con la ciencia empleando sus propias palabras y relata alguna opinión personal argumentada sobre la cuestión.</p>	<p>T. 1 5</p> <p>Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor</p>
<p>Bloque 6 Crit. Eval. 22. Comprender y apreciar la función axiológica de la Ética para establecer un sistema de valores que permita mejorar el clima laboral, comprendiendo que los valores éticos son clave para lograr el equilibrio entre innovación, sostenibilidad y competitividad.</p> <p>Est. Apr. 22.1. Realiza un decálogo de valores éticos que deben regir en el mundo laboral, y de cara a la sociedad y a la naturaleza.</p>	<p>22.1.1 Redacta un código deontológico elaborando una lista de diez normas de conducta obligatoria.</p>	<p>Redacta un código deontológico poco razonada, estableciendo normas arbitrarias o poco justificadas.</p>	<p>Redacta un código deontológico razonado y establece algunas normas sin tener en cuenta el ámbito de actuación de la empresa o las consecuencias de las normas para las personas que las siguen.</p>	<p>Redacta un código deontológico razonado y tiene cuenta el ámbito de actuación de la empresa y las consecuencias de las normas para las personas que las siguen.</p>	<p>Redacta un código deontológico razonado, tiene cuenta el ámbito de actuación de la empresa y las consecuencias de las normas para las personas que las siguen siendo capaz de explicar con detalle la necesidad de cada una de la normas.</p>	<p>T. 1 5</p> <p>Comunicación lingüística</p>

CRITERIOS DE EVALUACIÓN ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	DESCRIPTORES	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 1	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 2	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 3	INDICADOR DE LOGRO – NIVEL 4	TEMAS DO LIBRO
Bloque 6 Crit. Eval. 23. Conocer y valorar la importancia de la razón crítica para el avance de un proyecto personal y colectivo. Est. Apr. 23.1. Comprende y valora la importancia de la razón crítica para el avance de un proyecto personal y colectivo.	23.1.1 Analiza la utilidad e importancia de la filosofía y del pensamiento crítico para ayudar a orientar nuestros proyectos personales, vitales o laborales.	Expone una opinión de forma poco estructurada y poco argumentada parafraseando fragmentos del libro de texto o de otras fuentes sobre la cuestión planteada y mostrando un bajo grado de comprensión de la misma.	Expone una opinión de forma poco estructurada empleando sus propias palabras, trata de elaborar y comunicar una opinión sobre la cuestión planteada y comete errores en la argumentación de sus opiniones o en la comprensión de la cuestión tratada.	Expone una opinión de forma estructurada empleando con corrección sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una comprensión general de la cuestión tratada.	Expone una opinión de forma muy estructurada empleando con habilidad sus propias palabras, elabora y comunica una opinión personal sobre la cuestión planteada empleando argumentos y mostrando una elevada comprensión de la cuestión tratada.	T. 1 5 Aprender a aprender
Bloque 6 Crit. Eval. 24. Valorar la función e importancia de las personas emprendedoras e innovadoras para la construcción y avance de una cultura y la transformación de la realidad. Est. Apr. 24.1. Valora y diserta sobre la importancia del trabajo para desarrollarnos como seres humanos, para el avance de una cultura y para transformar la realidad.	24.1.1 Reflexiona y realiza disertaciones sobre diferentes cuestiones relacionadas el papel de las empresas en la sociedad actual.	Muestra escaso interés en el tema propuesto y señala de forma poco argumentada alguna característica o alguna opinión sobre el papel de las empresas en la sociedad actual.	Reflexiona sobre el papel de las empresas en la sociedad actual y elabora una disertación sobre el tema poco estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre las posibles el papel de las empresas en la sociedad actual y elabora una disertación adecuadamente estructurada y argumentada.	Reflexiona sobre el papel de las empresas en la sociedad actual y elabora una disertación bien estructurada, argumentada y expresando opiniones personales con el apoyo de ejemplos.	T. 1 5 Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor

(Os temas indicados fan alusión os do libro)

E) CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA.

A inclusión das competencias básicas ea educación escolar plantea ao profesorado requisitos especiais. As novas funcións e tarefas do profesorado que o desenvolvemento das competencias básicas implica: ensinar a aprender, ensinar a autoxestionar o coñecemento, educar en valores e principios éticos dunha sociedade democrática, coidar o estado emocional do alumnado, traballar en equipo, establecer relacións de colaboración coas familias e interactuar con resto dos compoñentes da comunidade educativa.

A metodoloxía combinará a explicación maxistral, coa lectura e comentario de textos na aula, o diálogo socrático no que o alumnado vaia entrenando a súa capacidade de facerse preguntas e dialogar consigo mesmo e os demais compañeiros, a definición de términos filosóficos co fin de ampliar o seu vocabulario, a elaboración de mapas conceptuais e reflexións persoais sobre os temas propostos á análise...

A exposición teórica, polo tanto, irá acompañada dunha batería de exercicios e tarefas de distinta tipoloxía, co ánimo de servir de repaso e como modo de concretar o pensamento filosófico co día a día e as actitudes persoais e sociais que as encarnan.

A metodoloxía debe permitir un papel activo do alumno/a, e non unha simple memorización de datos. Por iso terán protagonismo as tarefas encomendadas, a lectura e comentario – debate de textos...

Xunto á explicación de contidos pola profesora a participación activado alumnado na aula (intervencións e exposición do propio pensamento) ou pasiva (atención e presentación de dúbidas) debe ser o método fundamental na materia.

*Algunhas estratexias didácticas concretas a aplicar son :

a) Dar relevancia ó intre da introdución xeral das unidades , xa que influe no interese que pode nacer no alumnado sobre o tema. Algúns recursos útiles son o emprego de aforismos ou a análise dunha ilustración que permitan introducirse no universo teórico da unidade, enfrontarse a un texto ou unha situación problemática, con elementos próximos á experiencia do alumnado...Támén funciona a realización a actividades de preconceitos , para saber cal é o punto de partida e dende qué base parten os alumnos para asentar os novos conceptos ou teorías.

b) Na práctica docente ,poñer exemplos para aclarar as ideas que queremos transmitir, e relacionar a unidade con outras áreas de coñecemento como a Historia da Arte, a Economía, a Política, a Lingüística, a Relixión...

c) Co plantexamento dun conflito, algunha idea preconcebida que teñan que modificar, tamén facilitará a aprendizaxe, porque tras o conflito prodúcese unha integración do novo contido.Esto serve para promover a adquisición de valores de reflexión, honestidade e compromiso coas propias ideas..

d) *Diversidade de actividades para evitar a monotonía:* É necesario adecuar as actividades según a finalidade requirida: motivar, identificar preconceitos, desenvolvemento do propio punto de vista, investigación, impulsar o pensamento creativo, repasar contidos...

Polo que é necesario promover diversidade de actividades: Brain storming , debates, investigacións sinxelas, procura e selección de información na rede e exposicións de traballos na aula, a elaboración de breves ensaios filosóficos sobre un tema, análises comparativas de distintas solucións ó mesmo problema filosófico , así como análise das repercusións prácticas de cada ideoloxía, elaboración de esquemas e mapas conceptuais...etc.

Hai que presentar actividades de ensinanza-aprendizaxe coherentes coa intenciónalidade educativa, buscando a eficacia no traballo, pero tamén atendendo á diversidade do alumnado(conforme á Teoría das Intelixencias múltiples).

E quero salientar, que o feito de contar cunha hora semanal a maiores , permitirá fortalecer a competencia lectora e empregar as sesións da materia para traballar con textos.Algo esencial no mundo no que vivimos, na sociedade da información. Así, débemos combinar as explicacións teóricas coa lectura de textos, e a práctica do comentario sobre os fragmentos. A análise textual permite a consecución de dous obxectivos : que o alumnado advirta a evolución das respostas ós problemas filosóficos estudados na unidade , coñecendo os autores clásicos, pero tamén para adquireir as ferramentas interpretativas en xeral.

e) Un modo efectivo de comprensión dos temas son os mapas conceptuais (tendo que esforzarse o alumno para dar coherencia interna e conectar os conceptos entre si.)

f) No tocante á **motivación** hai que buscar materiais que atraian a atención máis que contidos , porque debemos descubrirlles temas e problemas descoñecidos para o alumno, e non solo os que lle interesen a el previamente ou que xa coñece. É bo, neste sentido, ir cambiando de soportes ou materiais e de actividades. Así como non perder de vista a necesidade de establecer un trato respectuoso e cordial entre o profesor /alumnos, que incidirá na aprendizaxe.

Detectar os seus intereses e necesidades, e tratar de conectar con eles é importante na motivación cara o estudo e tamén o é favorecer a aplicación e a transferencia das aprendizaxes á súa vida real.

MODIFICACIÓNS QUE SE LEVARÁN A CABO NO CASO DE TER QUE ADAPTARSE A UN CONTEXTO DOCENTE NON PRESENCIAL POR MOR DO COVID

Metodoloxía de traballo que se seguirá no caso de ensino a distancia

Situación A: (Si se trata do grupo completo)

A profesora enviará as unidades didácticas elaboradas de tal forma que os contidos teóricos queden moi resumidos e simplificados á hora de fomentar a súa comprensión polo alumnado, e priorizar a dimensión práctica da asignatura en tanto a poñer en xogo as competencias de reflexión, pensamento crítico e búsqueda de información para traballar as cuestións de xeito máis constructivo e dinámico.

Así, proporcionaré e guiarei o traballo do alumnado a través dunha batería de exercicios variados en canto áo obxectivo e estratexias (repaso e comprensión, disertación, establecer analoxías, pensamento a través de imaxes ou consulta de noticias etc.)

O traballo será supervisado e se establecerá un contacto connigo a través de correo electrónico, Aula Virtual e Classroom co fin de resolver as dúbidas relativas á elaboración das tarefas e á transmisión dos aspectos nos que poden ir mellorando ou corrixindo as actividades.

Serei clara ao establecer as datas para a entrega das tarefas e o alumnado terá que responsabilizarse de entregar en tempo os traballos , pois de non ser así restará nota dun punto ou máis alá de 5 días non se admitirán.

◦ As tarefas resoltas enviaranse ao profesorado vía telemática.

▪ corrección individualizada e posterior envío por correo electrónico, Aula virtual ou Classroom.

- correccións globais explicativas , ou selección do mellor traballo da clase(de xeito anónimo) subidas ao Classroom ou Aula Virtual.
- A profesora determinará en cada caso , dependendo da importancia do tema, si é preciso realizar unha proba memorística de xeito online.De ser o caso, estableceráse nunha hora de clase para os grupos e cunha duración de unha hora.

Situación B (Solo unha parte do grupo online)

- Para o alumnado que acuda ás aulas, seguirase a metodoloxía habitual .
  - Para o alumnado que non asista presencialmente; no referente ás tarefas; seguirase o procedemento descrito no apartado 1 (Grupo completo).
- Cando se reincorpore terá que examinarse da proba escrita como o resto de compañeir@s, de xeito presencial. De ser posible a volta á aula a profesora determinará si é necesario a realización online dun exame.

Situación C: Metodoloxía no caso do alumnado que non poida seguir ensinanza telemática porque non ten acceso a internet e non poda acudir presencialmente ás aulas:

Despois da comunicación da ausencia deixarei impresas as explicacións detalladas, actividades propostas para a semana ou quincena na conserxería (para que o recolla alguén achegado que non se atope en corentena) .De non haber persoas que sirvan de enlace co/a alumno/a enviaranse por correo ordinario.

As dúbidas que teñan na realización das tarefas serán anotadas nun documento e enviadas á conserxería para resolvelas eu por escrito (no prazo de 5 días máximo) e serán recollidas de novo para reenvialas ao alumn@ en cuestión.

F) MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

LIBRO DE TEXTO: "FLG FILOSOFIA" GALICIA. C.PRESTEL ALFONSO.ED.VICENS VIVES .2015. ISBN: 9788468231259.

* Ademais do libro de texto, empregaremos :

- Referencias á páxinas web e selección de textos escollidos pola profesora, así como mapas conceptuais, taboas de exercicios e apuntes complementarios do libro de texto. (Este material , en parte o repartirá a profesora , e en parte terán que adquirilo no centro os alumnos/as). Libros de lectura recomendadas para facer recensións.

-Letras de cancións, relatos, artigos periodísticos...etc. Xogos didácticos.

-Fragmentos significativos de documentais ou animacións de internet.

- Recursos bibliográficos da biblioteca do centro e outros que poña a a profesora a disposición do alumnado

-A profesora elaborará temas por fotocopias con exercicios e explicacións teóricas , que o alumnado costeará. Tamén se pode usar o Classroom ou Aula Virtual para facer chegar este material ao alumnado..

G) CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO.

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN :

1)**Probos escritos** nas que se valorará a adecuación pregunta/resposta, corrección formal e ortográfica, capacidade de síntese, orixinalidade e exposición do propio punto de vista ,capacidade de definición e de argumentación , interrelación das cuestións e razoamento así como saber memorístico das cuestións tratadas.

2) **Atenderei especialmente ó nivel de participación na aula**, nos exercicios propostos pero sobre todo nas intervencións orais, así como nas actitudes de atención e interese polas cuestións abordadas na materia .Tamén será valorada a capacidade de debater e expoñer asertivamente o propio punto de vista, respectando as opinións dos compañeiros/as. A actitude pasota, distraída ou o traballo doutras materias na clase será penalizada na nota trimestral por implicar desinterese e falta de compromiso na materia.

3) **Traballos de reflexión , investigación ,de búsqueda de información na rede , traballos ou probas de lectura comprensiva , análise filosófica dalgún aspecto da actualidade a partir da prensa, fotografía filosófica ou curtas....**

4) **Exposicións orais ante a clase e presentación de calquera produción creativa filosófica.**

5) **Posta en común dos comentarios e interpretación de textos, recompilación de apuntes** e ideas despois de visionar documentais ou curtametraxes, postcards...etc.

CRITERIOS DE CORRECCIÓN

*AVALIACIÓN ORDINARIA:

As notas trimestrais elaboraranse tendo en conta as notas do/s exame/s , xunto ós traballos e a actitude positiva ante a materia.

-A tardanza e informalidade na presentación das tarefas implicará a non corrección das mesmas pola profesora, contando como non presentado.

Aquel alumnado que non teñan superado algunha avaliación terán a oportunidade de recuperar , examinándose cun exercicio que deixe constancia de ter superados os contidos dos que se carecían **dentro da seguinte avaliación**. A data respectará os intereses do alumnado co fin de mellorar os resultados académicos.

O Departamento se exime da obriga de realizar a recuperación da última avaliación, debido a que coincide cun calendario de exames moi apretado para o alumnado e nunha materia con escaso marxe para a impartición teórica. Entendendo que non é pedagóxico nin útil poñer unha recuperación de avaliación catro-cinco días mais tarde do exame trimestral , farase o esforzo de colocar os exames do último trimestre nas datas mais próximas ó final de curso.

Para a cualificación dos alumnos , na **avaliación ordinaria** ,teranse en conta os seguintes aspectos:

1)**Probos escritas** que analicen o grao de asimilación e memorización dos contidos teóricos fundamentalmente, pero tamén a capacidade de reflexión e interpretación persoal dos problemas filosóficos.

Contarán entre un **70 e un 60% da nota trimestral** (a determinar en cada trimestre pola profesora en función do tipo de contidos e a cantidade de traballos encomendados, así como o compromiso do alumnado coa materia e a participación na clase).

2) Ademais das probas anteriormente sinaladas, o **30 - 40%** porcentaxe restante atenderá ó resto de procedementos de avaliación (anteriormente citados) :

-Tarefas encomendadas no que se valorará a realización en tempo e forma das actividades, poñendo especial atención ó esforzo e a creatividade do alumnado. *A tardanza e informalidade na presentación das tarefas implicará a non corrección das mesmas pola profesora, contando como non presentado.*

-Este ano haberá unha obra de lectura obrigatoria e deberán demostrar que a leron, comprenderon e traballaron sobre as cuestións filosóficas que plantea esta lectura. Expoñer unha recensión na aula e presentar un escrito orixinal coa valoración crítica persoal. De resultar plagiado o traballo restará 1 punto da nota trimestral.Opcionalmente poderá haber unha proba escrita da lectura, que non será a mesma para todes.

-Interese e esforzo na materia, patente na participación activa (intervencións) e en menor medida pasiva (atención e presentación de dúbidas). E se traducirán tamén en pautas que implanten un certo orden: como a entrada puntual á aula, responsabilizarse en traer o material e non estar traballando outras asignaturas na aula, ou actitude respectuosa cara a profesora e os compañeiros.

- As reflexións filosóficas sobre os recursos propostos pola profesora (audios, curtas, cancións..) e traballos de crítica persoal en cada trimestre son obrigatorios si se quere aprobar.

Outros aspectos a ter en conta na Avaliación Ordinaria:

-As ausencias dos alumnos/as ós exames, tanto trimestrais como de recuperación, consideraranse xustificadas presentando xustificante e informe médico si é o caso ,e no resto de circunstancias esixírase a explicación dos pais ,valorando a profesora si o considera un motivo suficiente para repetir o exame.

-Ter o mobil encendido e a disposición nos exames (entre as pernas, no pupitre...), se considerará unha proba de ter copiado no exame, así como dispositivos de audio. Polo que contará como un cero.

Así mesmo, a irresponsabilidade no uso de móbiles para copiar ou grabar na aula, así como non traer reiterativamente o material e a falta de participación na aula poderá restar a nota do alumno/a nun punto, e de ser nun exame , suspéndelo por presunta copia..

-Considerarase desinterés de alumno ante a asignatura" e pérdida do dereito á avaliación continua os seguintes casos ou comportamentos:

-Non presentarse a varios exames ou a unha recuperación, así como limitarse a cubrir o nome e firmar nas probas teóricas.

-Non presentar dous traballos encomendados durante a mesma avaliación.

-Manter unha actitude de rexeitamento cara a materia de xeito reiterado, obstaculizando a labor docente e o traballo do resto de compañeiros, así como acumular 6 faltas de asistencia nun trimestre sen xustificar.

*A NOTA FINAL DE XUÑO será a media das notas trimestrais, sen perxuízo de facer constar o progreso do alumno/a si así é o caso.

O Departamento se exige da obriga de realizar a recuperación dos contidos impartidos no terceiro trimestre, debido á cantidade mínima de contidos impartidos e a falta de tempo entre a data do exame trimestral e a hipotética recuperación. O Departamento considera innecesario e contraproducente fixar unha recuperación con catro ou cinco días de diferenza, cando o exame trimestral xa se fixa na última semana de curso. Colapsa mais o calendario de exames sen reportar mais posibilidades reais para o alumnado.

*Para a cualificación dos alumnos , na **AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA, na convocatoria de setembro**, examínanse de todos os contidos impartidos, na elaboración dunha proba teórica que repita o tipo/modelo de exame presentado durante o curso.

Cando a causa é falta de esforzo ou a omisión na entrega dos traballos non a comprensión ou competencia na materia , poderanse establecer traballos complementarios que permitan ó alumnado superar a materia (a valorar cada caso pola profesora, en especial si obtén en xuño nota de catro).

H) INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE. **(mais información sobre este punto no apartado D)**

A avaliación afecta non só aos procesos de aprendizaxe do alumnado senón tamén ao resto de elementos implicados no proceso de ensinanza, á profesora e ao propio deseño curricular, e se avalían os obxectivos, contidos, competencias clave, metodoloxía, recursos organizativos e materiais, así como o propio sistema de avaliación. Neste senso, ademais dos datos aportados pola avaliación continua dos alumnos, parece convinte incorporar información sobre a idoneidade dos distintos componentes da programación.

Así, poderíamos comprobar que a planificación se fixo correctamente ,

concretándose as unidades didácticas con todos os elementos curriculares prescriptivos incluídos e que encaixan coa temporalización.

Tamén deberemos valorar si fixemos durante o curso as correccións ou adaptacións necesarias según o contexto de cada grupo-clase , según tipo de alumnado (capacidade, motivación...)

A partir destes aspectos na análise do proxecto aprendizaxe , se establecerán as medidas de mellora que se consideren oportunas para o vindeiro curso.

As opinións do alumnado a través de test trimestrais anónimos (nos que recollerei aspectos relativos ós puntos que enumero a continuación) , xunto ás súas autoevaluacións respecto ó progreso educativo durante o curso, son imprescindibles na Avaliación.

Para ser imparciais e xustos, debemos dar pé a unha valoración máis participativa e compartida do proceso de ensinanza e aprendizaxe.

***ASPECTOS SUSCEPTIBLES DE ANÁLISE COMO PARTE DA REVISIÓN, EVALUACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA**

-A programación inclúe o deseño da avaliación inicial e se definen posibles consecuencias dos resultados?

-Inclúense na planificación da práctica obxectivos, competencias, contidos, actividades, metodoloxía (entre eles, os medios) e sistema de avaliación?.

-Hai coherencia interna entre os diversos elementos da planificación da práctica en relación cos obxectivos?.

-No deseño e planificación da práctica tuven en conta a análise dos resultados da avaliación do centro (en probas de diagnose) ou da propia autoavaliación , dos cursos anteriores?.

-Realízouse unha análise dos recursos didácticos, incluídos os materiais curriculares e libros de texto para o alumnado?

- A práctica respondeu ás demandas dos interesados (profesorado, alumnado, familias)?.
- Podemos considerar que os obxectivos son coherentes co contexto e o tipo de alumnado?.
- Ante as posibles medidas de atención á diversidade relacionadas co grupo específico de alumnos:
Aplicáronse no grupo específico de alumnos medidas xerais de intervención educativa .Ou se realizaron adaptacións curriculares significativas de áreas ou materias aos alumnos que tivesen autorizada esa medida específica extraordinaria?.
- Presentei estratexias eficaces para a animación á lectura e ó desenvolvemento da comprensión e expresión oral e escrita?
- Houbo coordinación entre o equipo didáctico? . E coordinación do profesorado a nivel vertical: outros cursos e etapas(ESO, Primaria)?
- A práctica docente foi encamiñada a conquistar as competencias?
- Os contidos, materiais e explicacións estiveron actualizados?
- Explicitáronse estratexias didácticas concretas e adecuadas para atender á diversidade do alumnado?
- Están establecidos criterios, estratexias e instrumentos para a avaliación da práctica docente?
- Resulta adecuada a metodoloxía empregada para a consecución das competencias e obxetivos programados?
- .O alumnado amosa interés e motivación cara as actividades propostas?.
- Non se detectan desfases significativos na temporalización prevista?.
- Se da un clima de confianza por parte do alumnado e do profesorado?
- As probas realizadas ao alumnado e demais instrumentos elaborados para a recollida de datos son coherentes cos obxectivos?
- Recurrimos a técnicas variadas de recollida de datos, acordos coa diversidade de obxectivos?.

I) ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

O alumnado de 2º de Bacharelato que conte coa materia de primeiro pendente terá que presentarse a unha proba escrita na que faga constar a aprendizaxe dos contidos e ter acadadas as competencias básicas que promove a materia .Para a preparación do exame os alumnos poderán contar coa axuda da profesora na resolución de dúbidas ,durante todo o ano no departamento de Filosofía si no horario constan horas libres ou recreos, gardas ...

En casos excepcionais, si o profesorado o considera oportuno o exame teórico pode ser substituído por traballos trimestrais: Estos consistirán na lectura comprensiva dalgunha obra filosófica, en comentarios de texto (que lle permitan ó mesmo tempo profundizar nesta practica necesaria en selectivo), traballos de investigación sobre algún problema ou bloque da materia de Filosofía de 1º de Bacharelato, así como exercicios de repaso ou de reflexión persoal acerca dos contidos impartidos no curso anterior.

J- PROCEDEMENTOS QUE PERMITEN Ó ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS

As probas teóricas trimestrais, nas que se valorará fundamentalmente a memorización e comprensión das cuestión explicadas na clase. Contará como máximo 70% da nota.

A participación nos debates e intervención na aula expoñendo o propio punto de vista, dialogando cos compañeiros/as e respectando outros puntos de vista.

A entrega de traballos encomendados de lectura e exposicións orais , de búsqueda de información, exposicións orais , reflexión, de lectura e participación no proxecto de centro lgtbi e feminismo...etc

Nas sesións lectivas combinaremos a exposición didáctica a través da lección maxistral, a visualización dalgún corto ou animación didáctica, e o traballo individual ou en gran grupo sobre comentarios de texto ou reflexións

K) DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUCENCIA DOS SEUS RESULTADOS.

A información previa é valiosa para planificar o traballo, para axustar o pronóstico de avance e sobre todo para ser realistas, pero non se pode sabendo que dentro do traballo educativo o estímulo e a confianza nas posibilidades de avance son valiosas ferramentas de traballo.

Técnicas a empregar:

-Probas escritas ou orais, revisión e análise dos traballos realizados, cuestionarios... As preguntas deben ser claras, concisas e axeitadas ás persoas que teñen que contestar

-Entrevistas con eles.

-Observación da profesora na aula: Si se realiza en situacións diversas se poderá comprobar o desenvolvemento do alumno/a en distintos contextos: na posta en práctica de procedementos; nas relacións cos seus compañeiros; ao enfrentarse a unha tarefa nova, en ambientes menos estruturados como excursións ou recreos...

As probas e datos recabados serven para recoller información relevante a través dunha serie de preguntas dirixidas a os alumnos/as sobre determinados aspectos; por exemplo, os seus coñecementos, actitudes, destrezas, intereses(motivación) e tamén dificultades ou flaquezas.

As respostas recollidas dan conta dos aprendizaxes realizados e da súa funcionalidade.

Establecer o nivel de competencia curricular implica determinar o que é capaz de facer o alumnado en relación aos obxetivos e contidos das diferentes áreas ou bloques formativos. Esta competencia curricular non se refire únicamente a aspectos conceptuais, os cales tamén teñen cabida nas aulas de aprendizaxe de tarefas, dentro do traballo das habilidades de desenvolvemento cognitivo nos seus contidos máis instrumentais, senon tamén ao desenvolvemento de capacidades afectivas, sociais e de equilibrio persoal.

A finalidade da avaliación inicial é:

1.- Precisar o que é capaz de facer en relación cos aprendizaxes que se lle propoñen.

2.- Situar ao alumno ou alumna en relación á proposta curricular do centro.

3.- Seleccionar os contidos e obxectivos a traballar.

4.- Tomar decisións sobre posibles adaptacións curriculares para a aula ordinaria, así como os procedementos que poidamos utilizar para avaliar o nivel de competencia curricular e determinar así o tipo de axuda que precisa.

5-Pode ter consecuencias no relativo a impulsar a socialización co resto dos compañeiros, ou evitar distraccións si o neno ten problemas de concentración, ou cambiar a disposición física na aula por problemas de visión...

L) MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

A atención á diversidade de estilos e ritmos de aprendizaxe, así como de intereses e capacidades presente nas aulas reflíctese sobre todo nos **materiais** e tarefas encomendadas en cada unidade didáctica , pero tamén doutras maneiras:

-Diversificación de procedementos de avaliación

— As secuencias de aprendizaxe formulan o achegamento ós novos contidos (conceptos, dos procedementos e dos valores) a través de textos expositivos pero tamén de material gráfico, favorecendo a comprensión por medio de debuxos, imaxes, esquemas, cartografía...

— Os textos son suficientemente variados para que todos o alumnado identifique as ideas esenciais e poidan elaborar esquemas para organizar a información.

— As actividades están secuenciadas por niveis de dificultade, de maneira que lles facilitan a comprensión dos contidos a todos os alumnos. Algunhas actividades permitirán o reforzamento. A ampliación ou uso das tecnoloxías da información e da comunicación.

Como profesora estarei atenta ás dificultades que presenten os alumnos/as para seleccionar aquelas tarefas máis axeitadas co fin de que acaden os contidos mínimos esixidos.

Pero ademais é imprescindible fomentar o interese e motivar a través dos procedementos e problemáticas próximas ó seu entorno e idade.

M) CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO

A MATERIA DE FILOSOFÍA ESTÁ ÍNTIMAMENTE UNIDA Á EDUCACIÓN EN VALORES, POLO QUE EN CADA UN DOS TEMAS QUE ABRANGUE A PROGRAMACIÓN SE IRÁN ENFATIZANDO ALGÚNS DE ESTOS PUNTOS

*Educación para a convivencia. Pretende educar no pluralismo, en dúas direccións:

- Favorecer o diálogo como forma de solucionar as discrepancias entre individuos e grupos.
- Respetar a autonomía, as formas de pensar e os comportamentos doutros.

*Educación para o entendemento e cooperación entre as culturas. Pretende:

- Espertar o interese por coñecer outras culturas diferentes.
- Desenvolver actitudes de respecto e colaboración con outras culturas

*Educación para a paz.. Persegue:

- Preferir a solución dialogada ou consensuada antes có conflito.
- Xerar posicións de defensa da paz mediante o coñecemento de persoas e institucións significativas

*Educación para a conservación do medio ambiente Pretende concienciar acerca da deterioración do medio ambiente e das causas que o producen

*Educación moral e cívica: Busca desenvolver un código e escala de valores propio dentro do marco de convivencia e crear cidadáns participativos e hábitos de civismo.

*Educación para a igualdade entre os sexos. Ten como obxectivos:

- Consolidar hábitos non discriminatorios
- Analizar criticamente a realidade e corrixir xuízos sexistas.

*Educación do consumidor: Debe posibilitar crear unha conciencia crítica ante o consumo

Os temas transversais contribuen á educación en valores morais e cívicos: unha educación ao servizo da formación de persoas capaces de construír racional e autónomamente o seu propio sistema de valores e a partir deles, ser capaces de enxuizar criticamente a realidade que lles tocou vivir e intervir para transformala e melloralala.

A evolución da sociedade obriga a estar permanentemente atentos aos problemas sociais que poidan exixir, fomentando o interese e compromiso do alumnado coa comunidade e o mundo no que viven. Isto relaciónsase co tema do curso sobre a Globalización.

Debemos apostar por unha educación en valores, actuar conforme a formas e actitudes democráticas, responsables e tolerantes que favorezan a participación activa e solidaria na sociedade con niveis altos de liberdade, igualdade e xusticia, que se respiren tamén dentro da aula. Educar dando exemplo.

Educar ós alumnos/as nas capacidades para desenvolverse como cidadáns con plenos dereitos e deberes na sociedade, e axudalos a que constrúan e asuman os seus propios valores morais, sempre no marco do respecto dos dereitos e liberdades dos demais e da tolerancia na convivencia.

Desde a Filosofía, é esencial analizar os grandes conflitos e problemas do noso mundo como a violencia, a autenticidade, o modelo económico e as súas discriminacións e desigualdades, o consumismo e o despilfarro fronte á fame, e a degradación do medio ambiente. Estas cuestións abórdanse dentro da materia e danlle utilidade e sentido á mesma.

* Establecer un modelo de persoas desde unha concepción profundamente humanista. Por exemplo no bloque adicado ó Ser humano, Antropoloxía, e tamén Metafísica (pregunta polo sentido da vida).

O interese por interpretar a educación desde a súa función ético-moral, e conquistar así unha sociedade verdadeiramente democrática e pluralista, que complemente a visión utilitarista e científica da mesma, fai da misión da materia de Filosofía abanderar a ensinanza dos valores transversais. Tamén implicados nestas cuestións as áreas adicadas á Verdade, pero tamén dentro do temática de Ética, Cidadanía e Sociedade.

Queda dito, polo tanto, que relacionar e conectar os coñecementos coa vida cotidiana é traballar nos Valores persoais e pola Educación cívica e Constitucional.

A competencia e contido transversal da comunicación audiovisual será traballada na análise dos medios de comunicación e a publicidade, ou no tema de Estética ou filosofía da arte no primeiro trimestre, podendo elaborar os alumnos/as as súas propias producións.

Para traballar a comprensión lectora farémolo a través dos textos, e traballaremos a partir do seu comentario e de reflexións persoais a expresión oral e escrita.

E ó respecto do sentido de iniciativa e espírito emprendedor :Para exercer dun modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e emprender accións que beneficien a sociedade, resulta necesario que os alumnos e as alumnas desenvolvan aspectos como a autonomía, o liderado, a creatividade ou a iniciativa persoal. Desde esta área considéranse tarefas e situacións reais e hipotéticas que permiten o adestramento das devanditas habilidades. Isto vai posibilitar que o alumnado expoña as súas ideas, inicie accións novas, asuma responsabilidades ou xestione os recursos materiais e persoais que ten ao seu alcance. Neste caso, os descritores que cumpriría adestrar serían:

- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.
- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos.
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Atopar posibilidades no contorno que outros non aprecian.
- Xerar novas e diverxentes posibilidades desde coñecementos previos dun tema.

N) ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POR CADA DEPARTAMENTO DIDÁCTICO.

No caso de que a situación da pandemia mellores o Departamento deixa a porta aberta para...

1-A realización de actividades consensuadas e planificadas cos alumnos a propósito das diferentes conmemoracións que se producen ao longo do curso : Constitución, Día Mundial da Paz, Día da Muller Traballadora ou da Violencia de xénero,...

2- Actividades que permitan ver desde outra perspectiva os temas tratados na aula, a través da visita a algún museo ou representación teatral, asociación en relación con algún tema traballado durante o curso.

3-Charlas en clase ou conferencias.

Ademais, abro a posibilidade á realización dalgún destes proxectos:

4-E posible a participación no Classroom LGTBI/ feminismo.

Ñ) MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

Ao finalizar cada trimestre deberíamos preguntar ao alumnado para avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para as unidades didácticas.

É necesario promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programacións didácticas. Ao finalizar cada trimestre debería plantearme a mín e preguntar a valoración do alumnado respecto estes elementos didácticos para mellorar no seguinte...

- Temporalización das unidades didácticas
- Desenvolvemento dos obxectivos didácticos
- Manexo dos contidos da unidade
- Descritores e desempeños competenciais
- Realización de tarefas
- Estratexias metodolóxicas seleccionadas
- Recursos
- Claridade nos criterios de avaliación

- Uso de diversas ferramentas de avaliación
- Atención á diversidade
- Interdisciplinariade

Sempre debo ter aberta ao diálogo fluído co alumnado en base ás dificultades que podan ir atopando no proceso de ensino-aprendizaxe ,adaptando as clases e o nivel de esixencia , así como o ritmo expositivo en función das posibilidades reais de aproveitamento.

Será necesario adaptar sempre a praxe didáctica a quen vai dirixida nun proceso de retroalimentación entre a programación, o traballo na aula e os resultados que se vaian conseguindo. Isto obrigará a desestimar contidos ou cuestións teóricas abstractas ou dun nivel de dificultade superior ao que o alumnado poda incorporar e aproveitar.

*A presente programación poderá ser obxecto dalgunha variación en beneficio do proceso educativo, sobre todo no referente á temporalización ou á aminorar o ritmo expositivo si as clases pasan a modo virtual debido á situación da COVID.

ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN Ó PLAN TIC

As reflexións filosóficas e recensións sobre os libros de lectura serán publicadas, na medida do posible, na páxina web do instituto . Co cal, esta actividade entra dentro do plan TIC, sendo acorde á consecución das competencias básicas. Tamén o é a realización de exercicios que traballaremos os procedementos de búsqueda de información , nos que se inste ó alumnado a adentrarse na rede de Internet para investigar sobre os temas relevantes na asignatura.

Así, colaboramos na formación dos alumnos como usuarios das novas tecnoloxías . Estas actividades desenvolveranse na aula de informática ou na biblioteca nos tempos de recreo .

Tamén será útil encomendarlle presentación de powerpoint sobre algún tema no que investiguen ou elaboración dun vídeo didáctico.

Por outra banda, na aula, apoiaremos a exposición didáctica con presentacións powerpoint ou análise de contidos na rede.

ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR

En colaboración coa biblioteca, desde o **departamento de Filosofía asumo o compromiso de traballar no obxectivo do fomento da lectura**, como un hábito que axuda a consolidar unha visión propia do mundo e da vida, na formación da personalidade dentro dun marco de liberdade e respecto polo diferente.

Nada mellor que a lectura para “aprender a aprender”, desenvolvendo a autonomía e a responsabilidade ante o estudo .

Por iso recurriremos á práctica de lectura e interpretación, comntario de textos en alto e individualmente .

E ao longo do curso plantexarei traballos de lectura de Capítulos de obras filosóficas para profundizar nos temas a tratar.

HISTORIA DA FILOSOFÍA

2) INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.

Historia da Filosofía

Introdución

Historia da Filosofía, ademais de ser unha materia que dá sentido e continuidade desde unha perspectiva histórica ás ideas que se presentaron nas materias de Filosofía de cuarto de ESO e Filosofía de primeiro de bacharelato, contribúe ao desenvolvemento integral dos alumnos e das alumnas de bacharelato, xa que permite tomar conciencia do seu ser como ser pensante e autónomo, e reflexionar sobre as súas propias crenzas, ideas e conviccións e as do mundo que hai arredor, de xeito crítico e razoado, e rexeitalas e/ou modificalas, ou asumilas como parte de si.

Historia da Filosofía non se presenta como un percorrido cronolóxico polas ideas do pensamento occidental sen máis; tampouco debería ser un simple compendio de autores e autoras, senón un intento de achegamento ao esforzo do ser humano por comprender a realidade e o propio ser humano en todas as súas dimensións. Trátase dunha investigación que nos fará máis libres, permitíranos comprender o pasado e o presente, e proxectar solucións sobre os problemas que se nos formulan no futuro. É no pensar de "outros/as" (e con "outros/as") como se foi configurando ao longo da historia das ideas, como lograremos estimular o noso propio pensamento, ese "sapere aude" kantiano, que nos leve a xerar as nosas propias ideas tendo en conta de onde proceden e respectando as persoas que non pensan coma nós. Ese pensar a través do diálogo de distintos/as autores/as e épocas que foron creando aproximacións ou tendencias cara á verdade respecto aos problemas e ás grandes preguntas que se

formulou o ser humano ao longo da súa existencia constitúe a Historia da Filosofía. E nese percorrido, o alumnado deberá reflexionar sobre as razóns da presenza maioritariamente masculina na produción filosófica desde as súas orixes, ao tempo que debe coñecer o pensamento filosófico na muller.

Esta materia contribúe ao desenvolvemento das competencias clave do bacharelato pola súa propia natureza e polo xeito que está articulada, e permite o desenvolvemento persoal e social como cidadán ou cidadá, así como o desenvolvemento profesional no futuro, xa que, como materia terminal do bacharelato, adquire tamén a dimensión de propedéutica para un amplo abano de estudos e profesións posteriores. Historia da Filosofía permítelles aos alumnos e ás alumnas de bacharelato contribuír á consecución das seguintes competencias:

a) A competencia en comunicación lingüística, a través de disertacións, argumentacións, análises de textos relevantes, definicións de termos, diálogos, exposicións orais e escritas, ensaios filosóficos, etc.

b) As competencias sociais e cívicas preséntanse asociadas a numerosos estándares de aprendizaxe da materia que poñen o alumnado en relación co proceso de formación e transformación da sociedade humana desde as súas orixes, e permiten coñecer os seus problemas e as respostas que se deron ao longo da historia.

c) A competencia de aprender a aprender contribúe a que o alumnado sexa quen de aprender por si mesmo, ao consolidar esta faceta noutros ámbitos, así como de cara ao futuro. Xa que logo, pídese reflexionar, aprender en equipo, comprender e explicar, etc.

d) A competencia dixital desenvólvese realizando traballos colectivos a través da TIC, utilizando ferramentas informáticas para realizar presentacións, procuras en internet, etc.

e) Foméntase tamén a consecución, entre outras, da competencia de conciencia e expresións culturais, xa que se recorre constantemente ao diálogo entre épocas e autores/as anteriores, facendo unha revisión das súas achegas ao ámbito das expresións culturais a nivel histórico. A consecución destas competencias clave por parte do alumnado non se levará a cabo sen un cambio a nivel metodolóxico no proceso de ensino e aprendizaxe que vai supor un reto para os/as profesionais da educación nesta etapa. Este cambio hase concretar na práctica de traballo na aula e na metodoloxía, que lle ha permitir o desempeño ao alumnado dun alto grao de dominio das competencias, apoiándose na aprendizaxe cooperativa e a resolución conxunta de casos ou problemas, que permitan xeneralizar estratexias e aplicalas en situacións similares e reais, aprendendo dos demais. Pódense utilizar procedementos de avaliación variados, como por exemplo rúbricas, escalas, probas orais e escritas, portafolios e traballos de clase, posibilitando a participación do alumnado no seu proceso de avaliación.

Outro aspecto salientable da materia de Historia da Filosofía é o tratamento dos elementos transversais que corresponden ao bacharelato, destacando nomeadamente a comprensión e a expresión orais e escritas en todos os bloques da materia, ou o uso das tecnoloxías da información e da comunicación como elemento transversal no propio currículo da materia, entre outros.

A materia está organizada en cinco bloques: o primeiro é transversal e, por tanto, reaparecerá ao longo de todo o currículo, trátase da análise de textos, a argumentación, as ferramentas de investigación propias da filosofía e as aplicacións das tecnoloxías da información e da comunicación na materia; os outros catro bloques corresponden coas catro épocas máis relevantes da historia no relativo ao pensamento: Grecia Antiga, a Idade Media, a Modernidade e a Ilustración e a filosofía da Idade Contemporánea, que chega a ocuparse de autores/as e problemas actuais. Estes catro bloques están estruturados a través de autores/as salientables, dos/das que se sinala a súa terminoloxía, os textos máis representativos e as súas teorías características, e se contextualizan con outros/as autores/as ou épocas, resaltando á súa vez as súas contribucións á sociedade e á súa época

Contexto_ Para situarnos na realidade do alumnado atenderemos tanto á vertiente psicolóxica como ó seu contexto social. Nesta etapa educativa os alumnos/as están ao final da adolescencia, polo que é una etapa na que xa teñen configurado o centro da súa personalidade e una madurez superior ao curso anterior. Hai un compromiso maior cara o estudo, sobre todo porque escolleron a materia (optatividade da LOMCE). Por outra parte, o nivel de formalización adquirido na linguaxe permite un tipo de discurso que facilita a redacción escrita e interconexión de ideas, necesarios en Filosofía.

O que se refire ao contexto socioeconómico do alumnado, cabe reseñar que en xeral, é medio-baixo. E este factor ás veces incide nunha baixa implicación das familias no rendemento e cooperación co instituto (a nivel de disciplina e de estudio). Aínda que isto non é tan patente en Bacharelato como na ESO.

3) CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE. CONCRECIÓN QUE RECOLLE A RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA (QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS).

No proxecto de Historia da Filosofía para 2.º de Bacharelato potenciouse o desenvolvemento das competencias de comunicación lingüística, conciencia e expresións culturais e as competencias sociais e cívicas. Evidentemente, o resto das competencias tamén foron consideradas nestes materiais, particularmente o fomento da aprendizaxe autónoma (aprender a aprender).

Para alcanzar unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, incluíronse actividades de aprendizaxe que lle permitirán ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.

Ademais, cabe lembrar que serán os estándares de aprendizaxe avaliáveis, como elementos de maior concreción, observables e medibles, os que, ao seren postos en relación coas competencias clave, permitan graduar o rendemento ou o desempeño alcanzado en cada unha delas.

Comunicación lingüística

Na medida ne que a Historia da Filosofía é unha disciplina fundamentalmente racional, discursiva e conceptual, os estudantes deberán practicar a comprensión textual, a definición de termos específicos da materia, a expresión escrita, a adecuación a certos contextos de comunicación e a comunicación oral en debates e argumentacións en clase.

*A relación cos estándares de aprendizaxe...

- Comprender o sentido dos textos escritos e orais.
- Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia.
- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos e orais.
- Compoñer distintos tipos de textos creativamente con sentido literario.
- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros, nas diversas situacións comunicativas.
- Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia para un mellor uso desta.
- Manter conversacións noutras linguas sobre temas cotiáns en distintos contextos.
- Utilizar os coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos en calquera situación.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiáns ou de materias diversas.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

Na medida en que a filosofía foi historicamente a nai de diferentes disciplinas científicas, e que tamén abordou cuestións como a estrutura do coñecemento científico e as consecuencias da tecnoloxía para a vida humana, esta competencia é crucial neste proxecto. Diversos autores da historia da filosofía tamén tiveron un papel relevante no desenvolvemento da ciencia moderna, como o caso de Descartes, por exemplo.

*Os estándares de aprendizaxe avaliáveis , que forman parte dos perfís competenciais neste sentido son...

- Interactuar co ámbito natural de xeito respectuoso.
- Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.
- Respetar e preservar a vida dos seres vivos do seu ámbito.
- Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no ámbito natural e as repercusións para a vida futura.
- Desenvolver e promover hábitos de vida saudable en canto á alimentación e ao exercicio físico.
- Xerar criterios persoais sobre a visión social da estética do corpo humano fronte ao coidado saudable deste.
- Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá.
- Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante en distintos ámbitos (biolóxico, xeolóxico, físico, químico, tecnolóxico, xeográfico...).
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece ao noso redor e responder a preguntas.

Competencia dixital

A competencia dixital trabállase fundamentalmente mediante tarefas de busca en Internet e a preparación de traballos de exposición en clase. Por outra parte, tamén se intentou fomentar o uso de novas tecnoloxías na exposición didáctica por parte do profesorado mediante o libro dixital.

*Os estándares de aprendizaxe avaliáveis , que forman parte dos perfís competenciais aquí son...

- Empregar distintas fontes para a busca de información.
- Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade.
- Elaborar e facer publicidade de información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Utilizar as distintas canles de comunicación audiovisual para transmitir informacións diversas.
- Comprender as mensaxes que veñen dos medios de comunicación.
- Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.
- Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.
- Mostrar respecto cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica...), e cara ás persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento.
- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Apreciar os valores culturais do patrimonio natural e da evolución do pensamento científico.

- Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos.
- Apreciar a beleza das expresións artísticas e das manifestacións de creatividade e gusto pola estética no ámbito cotián.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético

Aprender a aprender

Foméntase a autonomía dos estudantes e o seu desenvolvemento como aprendices capaces de xerar novo coñecemento a partir dos contidos impartidos en clase. Así mesmo, na clase pódense traballar actividades orientadas a crear hábitos de esquematización, resumo e definición, que son básicos para posibilitar a autonomía no estudo.

- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos

Competencias sociais e cívicas

A función social da filosofía e a súa vinculación coa teoría da sociedade implican que a reflexión sobre os valores sociais e morais, os hábitos, etc., sexa parte ineludible do labor filosófico. Por unha parte, a reflexión sobre a sociedade e a política é consubstancial á historia da filosofía. Por outra, ademais, pretendeuse cultivar a capacidade de diálogo e de entendemento a través de actividades participativas, como o debate.

*Os estándares de aprendizaxe avaliábeles , que forman parte dos perfís competenciais aquí son... -

- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes, e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.
- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Desenvolver capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo e para a resolución de conflitos.
- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.
- Recoñecer riqueza na diversidade de opinións e ideas.
- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades.
- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

Valores como o liderado, a creatividade, a iniciativa persoal ou a autonomía non son alleos á educación filosófica. Capacidades como a argumentación, o razoamento ou a exposición pública están ligadas ao fomento da iniciativa individual. O diálogo coa historia da filosofía permite desenvolver o pensamento propio e crítico ao enfrontarse a diversas opcións teóricas.

*Os estándares de aprendizaxe avaliábeles , que forman parte dos perfís competenciais aquí son... -

- Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas propias.
- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.

Conciencia e expresións culturais

A importancia da cultura, a arte, a historia, etc., e a necesaria conciencia do seu valor, tamén desempeñan un rol crucial neste proxecto de Historia da Filosofía de 2.º de Bacharelato. Polo demais, a conexión entre a filosofía e o ámbito da cultura en xeral é evidente, e, polo tanto, cómpre fomentar unha actitude de respecto, de tolerancia e de coñecemento do amplo patrimonio cultural que constitúe a nosa forma de vida.

*Os estándares de aprendizaxe avaliábeles , que forman parte dos perfís competenciais neste sentido son...

- Mostrar respecto cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica...), e cara ás persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento.
- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Apreciar os valores culturais do patrimonio natural e da evolución do pensamento científico.

4) CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO.

A Historia da Filosofía é unha materia que pon o alumnado en contacto coa historia das ideas do pensamento occidental, á vez que facilita os recursos necesarios para a comprensión do seu desenvolvemento e as relacións que se dan entre elas. O coñecemento da Historia da Filosofía contribúe á educación de persoas autónomas, con capacidade de pensamento crítico e propio, dado que, como nos ensinou Kant, a filosofía se fundamenta na autonomía da propia razón e no xuízo crítico das ideas, tanto alleas coma propias.

- A Historia da Filosofía contribúe ao desenvolvemento persoal e á formación da propia identidade, ao formularlle ao alumnado cuestións de significado profundo sobre a súa propia existencia e o marco social no que se desenvolve, permitíndolle unha maior capacidade de participación nos procesos sociais, culturais e económicos nos que está inmerso e nos cambios da sociedade actual; pero, ademais, contribúe activamente ao desenvolvemento da capacidade de aprendizaxe, que permitirá ao alumnado adquirir as competencias e as habilidades necesarias para o desenvolvemento de actividades complexas e da capacidade de aprender ao longo de toda a vida.

- Por todo iso, a Historia da Filosofía preséntase como unha materia que persegue conseguir o logro da maior parte dos obxectivos e as competencias do Bacharelato: tanto os relacionados co desenvolvemento persoal e social (autonomía, capacidade crítica e de diálogo), o exercicio da cidadanía democrática e o desenvolvemento dunha conciencia cívica ou o fomento da igualdade de dereitos entre homes e mulleres, como os que permiten alcanzar os coñecementos, as capacidades do pensamento abstracto e as habilidades da investigación e o traballo intelectual, ademais dos referidos aos hábitos de estudo, aos recursos orais e de uso das tecnoloxías da información e a comunicación e ao afianzamento de actitudes de asertividade, iniciativa e traballo en equipo.

- Coa materia de Historia da Filosofía alcánzanse unha gran diversidade de habilidades cognitivas (a través do desenvolvemento do pensamento abstracto), permítese o logro das competencias transversais (como o pensamento crítico, a xestión da diversidade, a creatividade ou a capacidade de comunicar) e transmítese actitudes (como a confianza, o entusiasmo ou a constancia), ao valorar o esforzo da filosofía por resolver os grandes problemas do ser humano e a súa sociedade en todas as épocas.

-A materia preséntase en continuidade coa Filosofía de 1.º de Bacharelato, desenvolvendo desde a perspectiva histórica as problemáticas que se viron en cursos anteriores, e presentando no pensamento de cada filósofo e filósofa estudado as súas achegas con respecto aos núcleos temáticos que se trataron nestas materias.

5) CONCRECIÓN DOS CONTIDOS / 6) TEMPORALIZACIÓN

Bloque 1. Filosofía antiga

Unidade 1: As orixes do pensamento. O paso do mito ao logos. (1er Trimestre)

Unidade 2: Sócrates e Platón. (1er Trimestre)

Unidade 3: Aristóteles (1er Trimestre)

Unidade 4: O pensamento helenístico (1er Trimestre)

Bloque 2. Filosofía medieval e renacentista.

Unidade 5: A patrística e a filosofía árabe. (1er Trimestre)

Unidade 6: A filosofía escolástica. Tomé de Aquino (2º Trimestre)

Unidade 7: O Renacemento e a revolución científica (2º Trimestre)

Bloque 3: Filosofía moderna.

Unidade 8: O racionalismo continental (2º Trimestre)

Unidade 9: O empirismo británico (2º Trimestre)

Unidade 10: A Ilustración (2º Trimestre)

Unidade 11: O idealismo alemán (3er Trimestre)

Bloque 4: Filosofía contemporánea.

Unidade 12: Utilitarismo, marxismo e vitalismo. (3er Trimestre)

Unidade 13: Filosofía continental da primeira metade do século xx. (3er Trimestre)

Unidade 14: Correntes filosóficas contemporáneas. (3er Trimestre)

*De tódolos xeitos, aínda que o currículo sexa máis amplo que os contidos dos que o alumnado se examinará na proba de ABAU, non perderei de vista a prioridade na exposición das unidades de maior interese neste sentido. De ser o caso, prescindiría de impartir a unidade 14. Polo que deixo aquí constancia dos estándares de aprendizaxe nos que se concretarán, tal como aparecen redactados nos documentos da CIUGA:

A DISTRIBUCIÓN HISTÓRICA DOS ESTÁNDARES É A SEGUINTE:

a) Filosofía antigo-medieval

*A orixe do cosmos na corrente presocrática.
Dialéctica socrática e relativismo dos sofistas.
Realidade e coñecemento en Platón.
Platón: antropoloxía e política.
Física e metafísica en Aristóteles.
Ética e política en Aristóteles.
O problema razón/fe na filosofía medieval.*

b) Filosofía moderna

*Descartes: o problema do método e a evidencia do cogito.
O liberalismo político de Locke.
Hume: crítica das ideas de sustancia e causalidade.
Razón e progreso na Ilustración.
Os límites do coñecemento en Kant.
A lei moral en Kant.*

c) Filosofía contemporánea

*Alienación e ideoloxía en Marx.
Nietzsche: crítica da cultura occidental.
Ortega y Gasset: a razón vital.*

6) CONCRECIÓN QUE RECOLLE A RELACIÓN DE ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES . CONCRETANDO PARA CADA ESTÁNDAR:

1º. TEMPORALIZACIÓN.

2º. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

3º. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN. (XA O CONTESTO NO PUNTO 9)

UNIDADE 1: AS ORIXES DO PENSAMENTO. O PASO DO MITO AO LOGOS

Contidos (grao mínimo de consecución)	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
<p>Inicio en Mesopotamia e en Oriente. A condición humana. Intento de ordenación social. Grandes relixións.</p> <p>Os mitos gregos. Mitos minoicos. Mitos micénicos. Antigos mitos gregos.</p> <p>A explicación racional da natureza. Escola de Mileto. Os pitagóricos. Heráclito fronte a Parménides. Os pluralistas.</p> <p>Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados coa orixe do pensamento.</p>	<p>Coñecer e explicar os albores do pensamento en Mesopotamia e Oriente así como o nacemento das súas grandes relixións.</p> <p>Explicar e comprender a orixe dos mitos gregos que preceden ás respostas filosóficas.</p> <p>Coñecer e entender a orixe da filosofía en Grecia a partir das primeiras escolas, o pensamento de Heráclito e Parménides e os posteriores intentos de conciliación.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización dos traballos de investigación sobre os mitos e a explicación racional.</p> <p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes das orixes da filosofía, especialmente dos</p>	<p>Comprende a importancia do intento de organización social e identifica as principais relixións orientais e mesopotámicas. (CCL, CSC, CCEC)</p> <p>Identifica, relaciona e distingue os diferentes mitos gregos e explica a orixe do saber filosófico, diferenciándoo de saberes pre-rationais como o mito. (CCL, CAA, CCEC)</p> <p>Recoñece as preguntas e os problemas que caracterizaron a filosofía desde a súa orixe e as primeiras solucións achegadas, distingue as respostas das correntes presocráticas en relación coa orixe do cosmos. (CCL, CAA, CCEC)</p> <p>Elabora listas de vocabulario de conceptos como <i>razón, sentidos, mito, logos, arché, necesidade, continxencia...</i> entre outros, comprendendo o seu significado e aplicándoos con rigor filosófico. (CCL, CAA, CCEC)</p>

	autores tratados, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.	Comprende o sentido global dos textos máis relevantes dos autores estudados, recoñecendo as formulacións que se defenden. (CCL, CAA) Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre o sentido e a orixe da filosofía, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)
--	---	---

UNIDADE 2: SÓCRATES E PLATÓN

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
<p>Da <i>physis</i> as polis. A democracia ateniense. Sócrates e os sofistas. O método e a ética socrática.</p> <p>Platón. Contexto vital. A Academia. A teoría das ideas. O acceso ás ideas: o coñecemento.</p> <p>Antropoloxía platónica. Alma tripartita e as virtudes éticas. O dualismo alma-corpo. A verdade: a evidencia e a intersubxectividade.</p> <p>O Estado platónico. A sociedade estruturada. A educación. A xerarquía dos réximes políticos.</p> <p>Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados co pensamento platónico.</p>	<p>Coñecer a orixe da filosofía en Grecia e a viraxe antropolóxica de Sócrates e dos sofistas, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios sociais da Grecia antiga e apreciando criticamente o seu discurso.</p> <p>Relacionar o pensamento platónico coa filosofía presocrática e a viraxe antropolóxica de Sócrates e dos sofistas.</p> <p>Comprender o primeiro gran sistema filosófico, o idealismo de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude.</p> <p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes de Platón, identificando os problemas que neles se exponen, as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización dos traballos de investigación sobre o pensamento platónico e a viraxe antropolóxica de Sócrates e dos sofistas.</p>	<p>Distingue os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates, o seu intelectualismo moral e o convencionalismo democrático dos sofistas, o seu relativismo oral, identificando os problemas da filosofía antiga e relacionándoos coas solucións achegadas por Platón. (CCL, CAA, CSC, CCEC)</p> <p>Distingue as respostas da corrente presocrática en relación coa orixe do Cosmos, relacionándoas coas solucións achegadas por Platón. (CCL, CAA, CMCT)</p> <p>Utiliza os conceptos de Platón, como <i>Idea, mundo sensible, mundo Intelixible, ben, razón, doxa, episteme, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, mimese, methexis, virtude e xustiza</i>, entre outros, aplicándoos con rigor. (CCL, CCEC)</p> <p>Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e da estrutura social, así como, a dimensión antropolóxica e política da virtude. (CCL, CAA, CSC, CCEC)</p> <p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes de Platón, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA)</p> <p>Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre as disputas de Sócrates e dos sofistas e o pensamento de Platón, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>

UNIDADE 3: ARISTÓTELES

Contidos (grao mínimo de consecución)	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
<p>Aristóteles e o seu mundo. Contexto político. Aristóteles e Platón. O Liceo.</p> <p>A metafísica. O problema do cambio e as catro causas. A substancia, potencia e acto. Da cosmoxía á teoloxía.</p> <p>Coñecemento e lóxica. Teoría do coñecemento. A argumentación dedutiva.</p>	<p>Valorar a influencia de Aristóteles no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga e apreciando criticamente o seu discurso.</p> <p>Entender o sistema teleolóxico de Aristóteles examinando a súa concepción da metafísica, a física, a teoría do coñecemento, a ética eudemonista e a política, relacionándoos co pensamento de Platón.</p> <p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes de Aristóteles, identificando os problemas que neles se expoñen, e as ideas que se defenden, e</p>	<p>Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles, como <i>substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude</i> entre outros. (CCL, CCEC)</p> <p>Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e a física, o coñecemento, a ética eudemonista e a política, comparándoas coas teorías de Platón. (CCL, CAA, CSC, CCEC)</p>

<p>Antropoloxía e ética. O ser humano. A procura da felicidade. As virtudes e o termo medio.</p> <p>A organización política. O animal político. Os réximes políticos.</p> <p>Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados co pensamento de Aristóteles.</p>	<p>recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización dos traballos de investigación sobre o mundo e o pensamento de Aristóteles.</p>	<p>Identifica os problemas da filosofía antiga relacionándoos coas solucións achegadas por Aristóteles. (CCL, CAA, CSIEE)</p> <p>Valora o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando positivamente a formulación científica das cuestións. (CCL, CMCT, CAA, CSIEE)</p> <p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes de Aristóteles, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA)</p> <p>Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre o mundo e o pensamento aristotélico, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>
---	--	---

UNIDADE 4: O PENSAMENTO HELENÍSTICO

Contidos (grao mínimo de consecución)	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
<p>Das polis aos reinos helenísticos. As raíces da filosofía helenística.</p> <p>O helenismo filosófico. Epicureísmo. Estoicismo. Escepticismo.</p> <p>O helenismo científico. Euclides. Arquímedes. Aristarco. Eratóstenes. Ptolomeo.</p> <p>As relixións orientais en Roma. As relixións monoteístas. O neoplatonismo como intento de conciliación entre filosofía e relixión.</p> <p>Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados co pensamento helenístico.</p>	<p>Cofecer as distintas escolas éticas xurdidas no helenismo como o epicureísmo, o estoicismo e o escepticismo.</p> <p>Examinar as concepcións morais e o ideal do sabio, metafísico e físico, valorando o seu papel no contexto socio-histórico e cultural da época.</p> <p>Recoñecer a repercusión dos grandes científicos helenísticos como Arquímedes, Euclides, Eratóstenes, ou Ptolomeo, entre outros apreciando a grande importancia para occidente da Biblioteca de Alexandría.</p> <p>Comprender a importancia das relixións monoteístas e entender a conciliación que supuxo o neoplatonismo.</p> <p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes do pensamento helenístico, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización dos traballos de investigación sobre a época, a filosofía, a relixión e a ciencia helenística.</p>	<p>Describe as respostas das doutrinas éticas helenísticas. (CCL, CCEC)</p> <p>Identifica algúns dos grandes logros da ciencia helenística. (CCL, CMCT)</p> <p>Relaciona a importancia das relixións monoteístas co intento de conciliación entre filosofía e relixión que supuxo o neoplatonismo. (CCL, CAA, CSIEE)</p> <p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes do pensamento helenístico, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA)</p> <p>Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre a época, a filosofía, a relixión e a ciencia helenística decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>

BLOQUE 2. FILOSOFÍA MEDIEVAL E RENACENTISTA.

Unidade 5: A patrística e a filosofía árabe

Contidos (grao mínimo de consecución)	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
<p>O pensamento cristián. Xurdimento do cristianismo. A patrística.</p> <p>Santo Agostiño. Demarcación entre neoplatonismo e cristianismo. Razón e fe. O ser humano.</p> <p>Concepción da historia.</p> <p>Occidente fronte a Oriente. O pensamento árabe.</p>	<p>Explica a orixe do pensamento cristián e o seu encontro coa filosofía, a través das ideas fundamentais de Agostiño de Hipona, apreciando a súa defensa da liberdade, a verdade e o coñecemento interior ou a historia.</p>	<p>Explica o encontro da filosofía e a relixión cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona. (CCL, CAA, CSC)</p> <p>Discrimina as respostas do agostiñismo e a filosofía árabe identificando os problemas da filosofía medieval. (CCL, CAA, CSIEE)</p>

<p>Avicena. Averroes. Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados coa patrística e a filosofía árabe.</p>	<p>Relaciona o agostiñismo coa filosofía árabe valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais na Idade Media e xulgando criticamente o seu discurso. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes de santo Agostiño e o pensamento árabe, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre a patrística, santo Agostiño e a filosofía árabe de Avicena e Averroes.</p>	<p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes de santo Agostiño e o pensamento árabe, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA) Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre a patrística, santo Agostiño e a filosofía árabe, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>
--	---	---

UNIDADE 6: A FILOSOFÍA ESCOLÁSTICA. TOMÉ DE AQUINO

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
<p>A escolástica. A cuestión dos universais. O argumento ontolóxico. San Tomé. A cristianización de Aristóteles. Razón e fe. Ética. Os franciscanos do século xiii. Ramón Llull. A decadencia da escolástica. Guillerme de Ockam. O impulso da ciencia. Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados co pensamento de Tomé de Aquino e Guillerme de Ockam.</p>	<p>Valorar a influencia da escolástica no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Media. Coñecer a síntese de Tomé de Aquino, considerando as relacións entre fe e razón, a demostración da existencia de Deus e a súa concepción da moralidade no ser humano. Relacionar o pensamento de Tomé de Aquino co agostiñismo, a filosofía árabe e xudía e o nominalismo. Analizar a escolástica franciscana representada en Ramón Llull relacionándoa coa escolástica dominica de Tomé de Aquino. Coñecer algunha das teorías centrais do pensamento de Guillerme de Ockam, cuxa reflexión crítica supuxo a separación razón-fe, a independencia da filosofía e o novo impulso para a ciencia. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes da escolástica e o nominalismo, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre a escolástica e o nominalismo.</p>	<p>Identifica os problemas da filosofía medieval e relaciónaa coas solucións achegadas por Tomé de Aquino. (CCL, CAA, CCEC) Defíne conceptos de Tomé de Aquino, como razón, fe, verdade, Deus, creación, esencia, existencia, inmortalidade, Lei Natural, Lei positiva e precepto, entre outros, aplicándoos con rigor. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomé de Aquino, distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus e a Lei Moral, comparándoas coas teorías da filosofía antiga. (CCL, CAA, CCEC) Valora o esforzo da filosofía de Tomé de Aquino por contribuír ao desenvolvemento das ideas, xulgando positivamente a universalidade da lei moral. (CCL, CAA, CSIEE) Utiliza conceptos da escolástica como universais, razón, fe, existencia, esencia, ou Deus, entre outros, que lle permiten relacionar a escolástica franciscana e a dominica. (CCL, CCEC) Coñece as teses centrais do nominalismo de Guillerme de Ockam e a súa importancia para a entrada na modernidade. (CCL, CAA, CCL, CMCT) Comprende o sentido global dos textos máis relevantes de Tomé de Aquino e Guillerme de Ockam, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA) Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre a escolástica e o nominalismo, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>

UNIDADE 7: O RENACEMENTO E A REVOLUCIÓN CIENTÍFICA

Contidos (grao mínimo de consecución)	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
<p>O humanismo renacentista. Características do novo pensamento.</p> <p>Retorno a distintas orixes. Renacemento filosófico: Montaigne e Maquiavelo. As utopías renacentistas. As reformas relixiosas.</p> <p>A revolución científica. F. Bacon. Copérnico. Bruno. Kepler. Galileo.</p> <p>Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados co Renacemento e a revolución científica.</p>	<p>Comprender a importancia da viraxe do pensamento occidental que anticipa a modernidade, dada no Renacemento.</p> <p>Valorar o novo humanismo, o antropocentrismo que enzalza a <i>dignitas hominis</i> e a súa influencia nas reformas relixiosas.</p> <p>Coñecer as teses fundamentais do realismo político de N. Maquiavelo e as utopías renacentistas.</p> <p>Entender a investigación dos prexuízos do coñecemento por F. Bacon e explicar as implicacións da revolución científica.</p> <p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes do pensamento renacentista e a revolución científica, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre o Renacemento e a revolución científica</p>	<p>Comprende a importancia intelectual da viraxe de pensamento dada no Renacemento. (CCL, CSC, CCEC)</p> <p>Valora o novo humanismo encarnado na figura de Erasmo de Rotterdam e a influencia que tivo nas reformas relixiosas, tanto a protestante como a contrarreforma da Igrexa de Roma. (CCL, CAA, CSIEE)</p> <p>Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compáraas cos sistemas ético-políticos anteriores. (CCL, CAA, CSIEE, CCEC)</p> <p>Describe as respostas dos principais pensadores da revolución científica e explica a importancia que tiveron para a formación dunha nova ciencia. (CCL, CMCT, CAA)</p> <p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes do Renacemento e a revolución científica, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA)</p> <p>Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre o Renacemento e a revolución científica, decidindo s conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>

BLOQUE 3: FILOSOFÍA MODERNA.

UNIDADE 8: O RACIONALISMO CONTINENTAL

Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeles
<p>A filosofía moderna. Racionalismo e empirismo.</p> <p>Descartes. O método. A dúbida metódica. As tres substancias. Liberdade e mecanicismo.</p> <p>Outros pensadores racionalistas. Pascal. Spinoza. Leibniz.</p> <p>Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados co racionalismo continental.</p>	<p>Entender as características da corrente racionalista afofando no pensamento de Descartes.</p> <p>Distinguir o coñecemento metódico e a súa relación coa realidade, o cogito e o dualismo no ser humano, relacionándoo co espírito de finura de Pascal, o monismo de Spinoza e as mónadas de Leibniz.</p> <p>Valorar a influencia do pensamento cartesiano no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna e apreciando criticamente o seu discurso.</p> <p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes do pensamento racionalista, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre o racionalismo.</p>	<p>Identifica conceptos do racionalismo cartesiano como, razón, certeza, método, dúbida, hipótese, cogito, idea, substancia e subxectivismo, entre outros, aplicándoos con rigor. (CCL, CCEC)</p> <p>Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade a partir do cogito e o dualismo no ser humano, comparándoas coas teorías da filosofía antiga e medieval. (CCL, CAA, CSC, CCEC)</p> <p>Describe as respostas da filosofía de Pascal, Spinoza e Leibniz, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoos coas solucións achegadas por Descartes. (CCL, CAA, CSIEE, CCEC)</p> <p>Estima o esforzo da filosofía de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, valorando positivamente a universalidade da razón cartesiana. (CCL, CAA, CSC, CSIEE)</p> <p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes de Descartes e os pensadores racionalistas, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA)</p> <p>Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas</p>

		en Internet sobre o racionalismo, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)
--	--	--

UNIDADE 9: O EMPIRISMO BRITÁNICO

Contidos (grao mínimo de consecución)	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábles
<p>A filosofía moderna inglesa. A epistemoloxía empirista. Locke e Berkeley.</p> <p>A moderna teoría política. O contractualismo social: Hobbes e Locke.</p> <p>Hume. O coñecemento e a causalidade.</p> <p>Crítica á metafísica. O emotivismo moral.</p> <p>Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados co empirismo británico.</p>	<p>Coñecer as características da corrente empirista e a epistemoloxía de Locke e Berkeley aprofundando no pensamento de Hume.</p> <p>Relacionar o liberalismo político de Locke e Hobbes identificando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna e valorando criticamente o seu discurso.</p> <p>Analizar os principios e elementos do coñecemento, respecto da verdade, as críticas á causalidade e a substancia e a defensa do emotivismo moral.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre o empirismo británico.</p> <p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes do empirismo británico, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p>	<p>Identifica os problemas do empirismo inglés e relaciónaos coa epistemoloxía de Locke e Berkeley. (CCL, CAA)</p> <p>Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke e Hobbes, identificando os problemas da filosofía política moderna. (CCL, CAA, CSC)</p> <p>Utiliza conceptos de Hume, como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresións, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, usándoos con rigor. (CCL, CCEC)</p> <p>Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Hume, distinguindo os principios e elementos do coñecemento, respecto da verdade, a crítica á causalidade e á substancia e o emotivismo moral, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e co racionalismo moderno. (CCL, CAA, CSC, CCEC)</p> <p>Valora o esforzo da filosofía de Hume por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, xulgando positivamente a procura da felicidade colectiva. (CCL, CAA, CSC, CSIEE)</p> <p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes do empirismo británico, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relaciónándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA)</p> <p>Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre o empirismo británico, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>

UNIDADE 10: A ILUSTRACIÓN

Contidos (grao mínimo de consecución)	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábles
<p>Visión xeral da Ilustración. O Século das Luces. A Ilustración francesa. Os pensadores ilustrados.</p> <p>Newton e a ciencia do século xvii. Newton, A ciencia do século xviii.</p> <p>Rousseau. A desconfianza na razón. O contrato social. A teoría da educación.</p> <p>Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados coa Ilustración.</p>	<p>Coñecer os principais ideais dos ilustrados franceses.</p> <p>Recoñecer as teorías centrais do pensamento de Newton cuxa ciencia supuxo o final da ciencia aristotélica e o inicio dunha nova ciencia no século xviii.</p> <p>Afondar no pensamento de J. J. Rousseau, valorando a importancia do seu pensamento para o xurdimento da democracia mediante unha orde social acorde coa natureza humana.</p> <p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes da Ilustración, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz</p>	<p>Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses. (CCL, CAA, CSC, CCEC)</p> <p>Recoñece as teses centrais da ciencia de Newton e a súa importancia para a ciencia do século xviii. (CCL, CMCT, CAA)</p> <p>Explica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, desde a súa crítica social ata a defensa do contrato social e a vontade xeral. (CCL, CAA, CSC, CCEC)</p> <p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes da Ilustración, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do</p>

	de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre a Ilustración.	texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA) Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre a Ilustración, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)
--	--	--

UNIDADE 11: O IDEALISMO ALEMÁN

Contidos (grao mínimo de consecución)	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe available
Kant e a súa época. Kant e a Ilustración. A epistemoloxía kantiana. A viraxe copernicana. A posibilidade da ciencia. Crítica ás facultades do coñecemento. A ética kantiana. O valor da humanidade. A ética tradicional. Postulados da razón. A maioría de idade do ser humano. Hegel e o idealismo absoluto. De Kant ao romanticismo. O sistema hegeliano. Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados co idealismo alemán.	Comprender o idealismo crítico de Kant e o coñecemento transcendental. Analizar a ética kantiana, a lei moral e a paz perpetua. Relacionar o pensamento de Kant co racionalismo de Descartes, o empirismo de Hume e a filosofía ilustrada de Rousseau. Valorar a influencia kantiana no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna xulgando criticamente o seu discurso. Explicar e comprender o sistema hegeliano como o máximo expoñente do idealismo romántico alemán. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes do idealismo alemán, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas. Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre o idealismo alemán.	Aplica conceptos de Kant, como <i>sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, a priori, a posteriori, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, noúmeno, vontade, deber, imperativo categórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto</i> , entre outros, utilizándoos con rigor. (CCL, CAA, CCEC) Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizando as facultades e límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna. (CCL, CAA, CSC, CCEC) Relaciona a teoría política de Rousseau coas solucións achegadas por Kant. (CCL, CAA, CSC, CSIEE) Respecta o esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Moderna, valorando positivamente a dignidade e a procura da paz entre as nacións e criticando o androcenismo da razón. (CCL, CAA, CSC, CSIEE) Identifica os problemas da filosofía romántica relacionándoos coas solucións achegadas por Hegel. (CCL, CAA, CSIEE) Comprende o sentido global dos textos máis relevantes do idealismo alemán, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA) Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre o idealismo alemán, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)

BLOQUE 4: FILOSOFÍA CONTEMPORÁNEA. UNIDADE 12: UTILITARISMO, MARXISMO E VITALISMO

Contidos (grao mínimo de consecución)	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe availables
Contexto social e cultural. O positivismo. O utilitarismo de Bentham e Mill. O marxismo. As fontes do marxismo. O materialismo. A denuncia social e o comunismo. O vitalismo de Nietzsche. A influencia de Schopenhauer. Apolo e Dionisio. Os grandes temas. A	Coñecer a confianza ilustrada no progreso do positivismo de Comte e o liberalismo utilitarista de Bentham e Mill. Relacionar o marxismo co idealismo de Hegel e con Feuerbach, e identificando a influencia de Marx no desenvolvemento das ideas e os cambios	Recoñece as preguntas e os problemas da filosofía do século XIX e as solucións achegadas polo positivismo e o utilitarismo. (CCL, CAA) Identifica conceptos de Marx, como <i>dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalía e humanismo</i> , entre outros, utilizándoos con rigor. (CCL, CAA, CSC, CCEC)

<p>transmutación dos valores. Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados co pensamento utilitarista, marxista e vitalista.</p>	<p>sociais da Idade Contemporánea e valorando criticamente o seu discurso. Entender o materialismo histórico de Marx, analizando a teoría do cambio social, a alienación e a crítica ás ideoloxías. Comprender o vitalismo de Nietzsche, analizando a crítica á metafísica, á moral, á ciencia e á linguaxe e entendendo a afirmación do superhome como resultado do investimento de valores e a vontade de poder. Relacionar o vitalismo de Nietzsche con Schopenhauer, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios sociais contemporáneos e xulgando criticamente o seu discurso. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes do utilitarismo, o marxismo e o vitalismo, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre o utilitarismo, o marxismo e o vitalismo.</p>	<p>Cofece e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico a crítica ao idealismo, á alienación á ideoloxía e a súa visión humanista do individuo. (CCL, CAA) Identifica os problemas da filosofía contemporánea relacionándoos coas solucións achegadas por Marx. (CCL, CAA, CSIEE) Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social. (CCL, CAA, CSC, CSIEE, CCEC) Define conceptos de Nietzsche, como <i>crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder e eterno retorno</i>, entre outros, aplicándoos con rigor. (CCL, CAA) Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica á metafísica, a moral, a ciencia, a verdade como metáfora e a afirmación do superhome como resultado do investimento de valores e a vontade de poder, comparándoos coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea. (CCL, CAA, CCEC) Distingue as respostas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade, identificando os problemas da filosofía contemporánea e relacionándoos coas solucións achegadas por Nietzsche. (CCL, CAA) Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, valorando positivamente a defensa da verdade e a liberdade. (CCL, CAA, CSIEE, CSC) Comprende o sentido global dos textos máis relevantes do utilitarismo, do marxismo e do vitalismo, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA) Selección información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre o utilitarismo, o marxismo e o vitalismo, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>
--	--	---

UNIDADE 13: FILOSOFÍA CONTINENTAL DA PRIMEIRA METADE DO SÉCULO XX

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
<p>Marco histórico. A Gran Guerra. A Segunda Guerra Mundial. A psicanálise. Descubrimento do inconsciente. Teoría psicanalítica. A orixe da cultura. A fenomenoloxía. Crítica ao positivismo e ao psicoloxismo. Actitude fenomenolóxica. A intuición eidética e a fenomenoloxía transcendental. O existencialismo. Os precedentes. Heidegger. Sartre. Simone de Beauvoir. O raciovitalismo. Ortega y Gasset. O perspectivismo. O eu e a circunstancia. A vida auténtica e o home masa. Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados coa filosofía</p>	<p>Analizar a teoría da psicanálise para descubrir a importancia do inconsciente na estrutura da mente e a súa repercusión filosófica na interpretación sociocultural.</p> <p>Entender a filosofía fenomenolóxica como superación da actitude natural mediante a actitude fenomenolóxica que nos leva a captar a esencia fundamental do que se amosa. Cofecer algunhas das teorías centrais do existencialismo, os seus antecedentes en Kierkegaard e Unamuno e a prioridade da existencia sobre a esencia nun mundo entre guerras.</p>	<p>Explica de forma coherente as formulacións filosóficas que subxacen á teoría da psicanálise, principalmente no campo sociocultural. (CCL, CAA, CCEC)</p> <p>Define conceptos da filosofía fenomenolóxica como <i>intencionalidade, conciencia, redución eidética, fenomenoloxía transcendental, redución fenomenolóxica</i> ou <i>epokhé</i>, entre outros, aplicándoos con rigor. (CCL, CAA) Discrimina as respostas dos pensadores existencialistas dos seus antecedentes Kierkegaard e Unamuno identificando os problemas da filosofía existencialista. (CCL, CAA, CSIEE) Utiliza conceptos aplicándoos con rigor como <i>obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto</i>, entre outros. (CCL, CMCT,</p>

<p>continental da primeira metade do século xx.</p>	<p>Entender o raciovitalismo de Ortega y Gasset, analizando a evolución do seu pensamento a través do obxetivismo, o perspectivismo e o raciovitalismo.</p> <p>Comprender o sentido orteguiano de conceptos como, <i>filosofía, vida, verdade, mundo, razón vital</i> ou <i>a razón histórica</i>, relacionándoos con figuras tanto da filosofía española, véxase Unamuno, como do pensamento europeo.</p> <p>Valorar as influencias que recibe o pensamento orteguiano e a repercusión do seu pensamento no desenvolvemento das ideas e a rexeneración social, cultural e política de España.</p> <p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes da filosofía continental da primeira metade do século xx, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre a filosofía continental da primeira metade do século xx.</p>	<p>CAA, CCEC)</p> <p>Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, relacionándoas con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, entre outras. (CCL, CAA, CSIEE)</p> <p>Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, valorando positivamente o seu compromiso coa defensa da cultura e a democracia. (CCL, CAA, CSIEE, CSC, CCEC)</p> <p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes a filosofía continental da primeira metade do século xx, recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA)</p> <p>Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre a filosofía continental da primeira metade do século xx, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>
---	---	--

Unidade 14: Correntes filosóficas contemporáneas

Contidos (grao mínimo de consecución)	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
<p>Contexto social e cultural. Globalización, multiculturalidade e tecnoloxía.</p> <p>A Escola de Frankfurt. Raíces marxistas. Teorías básicas.</p> <p>O personalismo cristián. Fronte ao nihilismo. A revolución personalista.</p> <p>O estruturalismo. Levi-Strauss-Michel Foucault.</p> <p>A posmodernidade. Jean Baudrillard e a hiperrealidade.</p> <p>Os neofrancfortianos. Jürgen Habermas. Karl-Otto Apel.</p> <p>Hermenéutica e deconstrucionismo. Hans-Georg Gadamer. Jacques Derrida.</p> <p>Análise e comentario de fragmentos de textos filosóficos relevantes relacionados coas correntes filosóficas contemporáneas.</p>	<p>Coñecer as teses fundamentais da crítica da Escola de Frankfurt, analizando a racionalidade dialóxica de Habermas, analizando os intereses do coñecemento e a acción comunicativa e as teorías fundamentais da posmodernidade, analizando a deconstrución da modernidade, desde a multiplicidade da sociedade da comunicación.</p> <p>Entender a filosofía crítica da Escola de Frankfurt, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea e xulgando criticamente o seu discurso.</p> <p>Coñecer as teses máis definitorias do pensamento estruturalista, posmoderno e personalista, a crítica á razón ilustrada, á idea de progreso, o pensamento totalizador, a trivialización da existencia, o crepúsculo do deber ou a perda do suxeito fronte á cultura de masas, entre outras, identificando as teses fundamentais de Levi-Strauss, Mounier e Baudrillard, e valorando criticamente a súa repercusión no pensamento filosófico a partir de finais do século xx.</p>	<p>Identifica conceptos de Habermas, como coñecemento, interese, consenso, verdade, enunciado, comunicación, desigualdade ou mundo da vida e conceptos da filosofía posmoderna, como deconstrución, diferenza, cultura, texto, arte e comunicación, entre outros, aplicándoos con rigor. (CCL, CAA, CCEC)</p> <p>Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a teoría da acción comunicativa e as teorías fundamentais da posmodernidade, considerando a deconstrución da modernidade, desde a multiplicidade da sociedade da comunicación. (CCL, CAA, CCEC)</p> <p>Identifica e reflexiona sobre as respostas da filosofía crítica da Escola de Frankfurt, identificando os problemas da filosofía contemporánea. (CCL, CAA, CSIEE, CCEC)</p> <p>Estima o esforzo da filosofía de Habermas e do pensamento estruturalista, personalista e posmoderno por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, valorando positivamente o seu esforzo na defensa do diálogo racional e o respecto á diferenza. (CCL, CAA, CSC, CSIEE, CCEC)</p> <p>Coñece, explica e argumenta sobre as principais teses de filósofos estruturalistas, posmodernos e personalistas como Levi-Strauss, Mounier e Baudrillard reflexionando sobre a súa vixencia actual. (CCL, CAA, CSIEE)</p> <p>Comprende o sentido global dos textos máis relevantes das correntes</p>

	<p>Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes das correntes filosóficas contemporáneas, identificando os problemas que neles se expoñen e as ideas que se defenden e recoñecendo a orde lóxica da argumentación, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.</p> <p>Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación na realización dos traballos de investigación sobre as correntes filosóficas contemporáneas.</p>	<p>filosóficas contemporáneas recoñecendo as formulacións que se defenden e analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e ideas relevantes, recoñecendo a estrutura do texto e a orde lóxica das súas ideas relacionándoas coa filosofía do autor e os contidos estudados. (CCL, CAA)</p> <p>Selecciona información de diversas fontes e realiza procuras avanzadas en Internet sobre as correntes filosóficas contemporáneas, decidindo os conceptos adecuados. (CCL, CAA, CD)</p>
--	--	--

7) CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

A metodoloxía deberá orientarse a:

-Espertar a curiosidade e interese do alumnado polos problemas suscitados noutras etapas históricas mediante a planificación de contextos e estratexias de aprendizaxe que o acheguen ós problemas actuais e vivencias.

-Propiciar a autonomía na busca e procesamento da información pertinente para os temas tratados.

-Promover a lectura e análise de textos filosóficos e a elaboración de comentarios sobre eles que inclúan reflexións críticas argumentadas.

-Propoñer a planificación e elaboración, por parte das alumnas e dos alumnos, de composicións escritas e de exposicións orais en relación cos temas tratados onde integren información procedente de distintas fontes.

-Formular as diversas actividades con diferente grao de complexidade en función dos recursos cognitivos necesarios para realizalas, coa finalidade de atender á diversidade dentro da aula .

*O enfoque metodolóxico na aula estará gobernado polos principios do constructivismo e da aprendizaxe significativa:

-*Principio de actividade*, entendéndoa como implicación directa no proceso e reflexión filosófica aportando ideas e incorporando progresivamente os coñecementos adquiridos nas diversas disciplinas do currículo.

-*Principio de construción das aprendizaxes*, en canto que a reflexión tense que cimentar sobre a experiencia e os coñecementos previos que permitan a incorporación das novas adquisicións na propia estrutura cognitiva e o establecemento do meirande número posible de relacións entre os plantexamentos persoais e as novas aprendizaxes. A metodoloxía didáctica no Bacharelato debe favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e para aplicar os métodos apropiados de comentario e de análise de texto, definición conceptual e, ademais, tamén debe subliñar a relación dos aspectos teóricos das materias tanto coa vida cotiá coma con outras materia.

-*Principio de motivación*, segundo o cal os problemas filosóficos que se tratan tense que por en relación co contexto histórico actual para facilitar o establecemento dun claro paralelismo con conflitos que espertan o interese nos mozos e permiten abordar o seu estudio a partir da propia experiencia.

-*Principio de flexibilidade*, referido ó plantexamento das cuestións obxecto de estudio, á secuenciación dos contidos e á articulación e incorporacións das aportacións de diferentes membros da comunidade escolar ó proxecto colectivo para acadar que éste se adapte ós grupos de alumnos-as ó que se dirixe.

Máis concretamente, estes criterios deben ter en conta os criterios de avaliación transversais a todo o temario de Historia da Filosofía de 2.º de Bacharelato, que son os seguintes:

1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes da Historia da Filosofía e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.
2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filosofía, dialogando de xeito razoado con outras posicións diferentes.
3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos.
4. Utilizar as Tecnoloxías da Información e a Comunicación na realización e exposición dos traballos de investigación filosófica.

MODIFICACIÓNS QUE SE LEVARÁN A CABO NO CASO DE TER QUE ADAPTARSE A UN CONTEXTO DOCENTE NON PRESENCIAL POR MOR DO COVID

Metodoloxía de traballo que se seguirá no caso de ensino a distancia

Situación A: (Si se trata do grupo completo)

A profesora enviará as unidades didácticas elaboradas para o uso de clase en arquivos pdf, para que teñan acceso a eles si non dispoñen do tema en fotocopias. Como a materia ten un carácter fortemente teórico, adxuntarei unha batería de recursos, presentacións powerpoint, blogs nos que veñan ben resumidos os temas e textos dos autores para ir traballando a lectura comprensiva.

Nas tarefas que lles solicite priorizarei as competencias que require o modelo de proba de Abau, polo que serán dirixidas a mellorar a comprensión lectora, a capacidade de análise, a síntese e interrelación das cuestións en distintas épocas e autores e elaboración de mapas conceptuais.

Así, proporcionaré e guiarei o traballo do alumnado a través de exercicios variados en canto ao obxectivo e estratexias (repasso e comprensión, disertación, redacción das teorías ou elaboración dos contextos históricos e filosóficos, actualización das teorías a súa implicación práctica... etc.)

O traballo será supervisado e se establecerá un contacto conmigo a través de correo electrónico, Aula Virtual ou Classroom co fin de resolver as dúbidas relativas á elaboración das tarefas e á transmisión dos aspectos nos que poden ir mellorando ou correxindo as actividades.

Serei clara ao establecer as datas para a entrega das tarefas e o alumnado terá que responsabilizarse de entregar en tempo os traballos, pois de non ser así restará nota dun punto ou máis alá de 5 días non se admitirán.

- As tarefas resoltas enviaranse ao profesorado vía telemática.
- corrección individualizada e posterior envío por correo electrónico, Aula virtual ou Classroom.
- correccións globais explicativas, ou selección do mellor traballo da clase para que sirva de modelo ou referencia (de xeito anónimo) subidas ao Classroom ou Aula Virtual.

-A profesora determinará si é preciso realizar unha proba memorística de xeito online nas condicións que estableza o departamento ou agardamos a poder efectualo presencialmente. De ser o caso, estableceráse nunha hora de clase para os grupos e cunha duración máxima dunha hora e 15.

Situación B (Solo unha parte do grupo online)

- Para o alumnado que acuda ás aulas, seguirase a metodoloxía habitual.
- Para o alumnado que non asista presencialmente; no referente ás tarefas; seguirase o procedemento descrito no apartado 1 (Grupo completo).

Cando se reincorpore terá que examinarse da proba escrita como o resto de compañeir@s, de xeito presencial.

De ser posible a volta á aula a profesora determinará si é necesario a realización online dun exame e establecerá as condicións en que se levará a cabo para controlar que é produto do alumn@ en cuestión e non plagio.

Situación C: Metodoloxía no caso do alumnado que non poida seguir ensinanza telemática porque non ten acceso a internet e non pode acudir presencialmente ás aulas:

Despois da comunicación da ausencia deixarei impreso o tema e fotocopias, e algúnhas actividades propostas para a semana ou quincena na conserxería (para que o recolla alguén achegado que non se atope en corentena). De non haber persoas que sirvan de enlace co/a alumno/a enviaranse por correo ordinario.

As dúbidas que teñan na realización das tarefas serán anotadas nun documento e enviadas á conserxería para resolvelas eu por escrito (no prazo de tres /catro días máximo) e serán recollidas de novo para renvialas ao alumnado en cuestión.

8) MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAIAN UTILIZAR.

Como material específico, seguirase o libro de texto de HISTORIA DA FILOSOFÍA para segundo de bacharelato da editorial EDEBÉ, actualizado á LOMCE. ISBN: 978-84-8349-503-2.

Ademais do libro de texto, empregaremos textos seleccionados pola profesora, de entre as obras dos autores de referencia e apuntes-resumo elaborados en fotocopias que comprará o alumnado na conserxería ou ao que accederá a través do Classroom ou Aula Virtual do centro.

Tamén empregarán mapas conceptuais e modelos de exercicios tipo test (a modo de exercicios de repaso) que repartirá a profesora ou terán que adquirir no centro os alumnos.

* Outros instrumentos que deberán estar presentes nas clases serán as actividades seguintes:

- **Actividades conceptuais.** Deben ser capaces de manexar un vocabulario específico e definir con precisión e con claridade os conceptos centrais de cada unidade.

- **Actividades de comentario de texto.** O alumnado debe ser capaz de analizar un texto, identificando o seu tema, a súa tese e as súas ideas secundarias. Para iso, debe poder expoñer os argumentos ou estruturas de razoamento do texto.

- **Actividades de síntese.** Este tipo de actividades está orientado á comprensión dos contidos temáticos das diferentes unidades e á reelaboración dos devanditos contidos. O alumnado debería poder entender e expoñer os principais puntos do tema e razoar a partir deles.

- **Actividades de razoamento e argumentación.** Supoñen unha maior autonomía por parte do alumnado, posto que debe elaborar unha idea fundamentada e apoiada nunha serie de argumentos. Esta actividade pode realizarse de forma escrita, como unha redacción, unha toma de postura ante unha tese, etc., ou oralmente, nunha exposición pública ou nun debate.

- **Actividades tipo test**, de repaso da unidade.

9) INSTRUMENTOS E AVALIACIÓN.

Básicamente o **tipo de proba / examen** á que someterei ao alumnado será a mesma que demanda o grupo de traballo de Filosofía da CIUGA, para entrenalos neste tipo de redacción e orientando os contidos ao tipo de preguntas que terán que afrontar nese proceso. Polo que irei alternando e combinando nos exames estes tipos de preguntas...

1. Comentario de texto, referindo as ideas ó tema-cuestión dentro da Filosofía do autor e referíndose tamén ao contexto histórico que o enmarca.

2. Estándar ou redacción dunha pregunta teórica, referida á teoría do autor.

3-Preguntas curtas sobre o autor (conceptos empregados polo filósofo ou títulos de dúas obras, ou comparación entre autores...).

* Ademais das probas teóricas en cada tema, valorarei outros factores nas avaliacións trimestrais como son...

-A actitude positiva ou negativa do alumno ante a materia, que queda patente na falta de participación na aula, e en non **realizar os exercicios e tarefas encomendadas**. O esforzo posto na realización de traballos, actividades e a participación e interese polas cuestións na aula. Pode subir ou baixar a nota do tema ata en 0,7 puntos.

- **A falta de responsabilidade ó traer o material á aula** (apuntes, libro) **e estar atentos**(non traballando noutras materias ou “distráidos”)

*Un comportamento inapropiado na realización das probas teóricas (enténdase copiar ou falar cos compañeiros) sancionarase coas seguintes medidas posibles, a valorar en cada caso, proporcionalmente á mala conducta :

- a) Un cero na nota do exame .
- b) Ter que repetilo na recuperación.

-Ter o mobil encendido e a disposición nos exames(entre as pernas, no pupitre...), se considerará unha proba de ter copiado no exame, así como dispositivos de audio. Polo que contará como un cero.

9) CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO.

O exercicio fundamental en tódalas unidades ,será como norma xeral, unha **proba con preguntas similares ó requerido nas probas de fin de Bacharelato, ABAU.**

Aínda así, deixo a porta aberta para introducir nalgún caso probas máis sintéticas de preguntas pechadas co fin de forzar a repasar para redondear a nota do exame ou si é preciso a metodoloxía online plantexar este tipo de tarefas.

Na exposición dos temas, os alumnos repasarán con exercicios tipo test,mapas conceptuais e preguntas de relación de ideas e autores. Terán así que apuntalar os coñecementos de cada bloque tratando a información con outras actividades de síntese e repaso (todos eles propostos pola profesora, en cada un dos casos).

Na avaliación ordinaria: Como o obxectivo é preparar ós alumnos para a proba reválida , terán que facer, **a lo menos en cada trimestre unha proba escrita na casa**, similar ó primeiro punto requerido nas probas de ABAU, coas características anteriormente sinaladas (**Tipo Composición escrita en relación a un texto**) .O prazo para entregalo será de 24 ou 48 horas, según o estableza a profesora.

Ademais, para presentarse a exame, **en cada unidade teñen que elaborar un Mapa conceptual** de cada tema-cuestión. A tardanza e informalidade na presentación das tarefas implicará a non corrección das mesmas pola profesora, contando como non presentado.

Estas tarefa, xunto á participación na clase redondearán a nota do autor ata 0,6 puntos arriba ou abaixo da nota do exame .E teñen carácter obrigatorio.

Así, a nota do trimestre será a media das notas-autor, modificada e corrixida pola actitude na aula , respecto e interese, participación, cumprimento das tarefas encomendadas (Mapa e comentario).

Na avaliación final da asignatura terase en conta a media elaborada con todas as notas por autor e o progreso na adquisición dos procedementos na escrita e no estudo teórico.

Como condición : Poño como condición **para aprobar a materia, ademais da media de cinco entre todas as fichas, non ter máis de dúas notas (fichas-autor) inferiores a catro.**

No caso de contar cunha media global de cinco, pero dous autores con nota inferior a catro, estas notas non poden baixar de 3,5 p.

RECUPERACIÓNS: Aqueles alumnos que non teñan superado algunha Ficha-autor terán a oportunidade de examinarse cun exercicio que deixe constancia de ter superados os contidos mínimos dos que se carecían . O momento de realizar as recuperacións será a partir do segundo trimestre, co fin de que os alumnos aproveiten para repasar e resolver dúbidas sobre os autores, quedando máis recente o estudo dos mesmos no caso de ir a selectividade.

-O Departamento exímese da obriga de realizar a recuperación dos últimos dous temas, debido ó calendario de exámes tan apretado nesas datas do curso, e considerando pouco coherente a realización dunha proba de recuperación dun exame realizado catro-cinco días antes.

Na avaliación extraordinaria: Os alumnos que teñen a materia pendente suspensa terán que realizar unha proba teórica , nas datas escollidas polo centro para tal efecto, *similar ás que se lle presentaron ó longo do curso escolar na materia sobre todos os temas impartidos no curso.*

11) INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.

- Comprender e saber esquematizar as diferentes correntes filosóficas.
- Responde con rigor mental a cuestionamientos filosóficos.
- Diferencia a filosofía das outras disciplinas que integran o coñecemento humano.
- Recoñece a influencia do pensamento cosmolóxico sobre a filosofía e a ciencia nunha época determinada.
- Diferencia os pensadores gregos, medievais, modernos e contemporáneos.
- Analiza os diferentes plantexamentos sobre o Ser no transcurrir histórico.
- Compara críticamente diversas corrientes do pensamento .
- Distingue os trazos fundamentais do pensamento filosófico sobre Deus e o Coñecemento, así como a sociedade e a Política.
- Caracteriza algunhas escolas gnoseolóxicas.
- Demuestra a aplicación actual da concepción filosófica de Sócrates, Platón e Aristóteles, Kant e Descartes.
- Identifica las diferentes concepciones de los filósofos presocráticos ,do pensamento postaristotélico., neoplatónico.
- Realiza pequenos escritos críticos fronte ás posturas dos pensadores gregos, medievais, modernos e posmodernos, situándose crítica e persoalmente ante eles.
- Identifica as principais características da filosofía renacentista, filosofía medieval comparando ambas.
- Recoñece as características do racionalismo, o empirismo, o idealismo e o pensamento ilustrado.
- Establece comparaciones y toma una posición crítica respecto a los diversos pensadores de la época.
- Identifica as principais correntes contemporáneas no referente á ética e antropoloxía, desde a óptica optimista da Modernidade e a pesimista da Posmodernidade.
- Examina y confronta conceptos, argumentos y textos filosóficos para analizarlos críticamente.
- Analiza a importancia do método filosófico na vida do ser humano a través do tempo.
- Diferencia entre os métodos filosóficos e os científicos.
- Reflexiona sobre a importancia de ter un método personal para adquirir e cuestionar o coñecemento.
- Recoñecer o consenso sobre os Dereitos humanos como un logro intelectual e filosófico.

12) ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

Non se da o caso.

14) DISEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS SEUS RESULTADOS.

Ao contar únicamente con sete alumn@s , aos que lles impartín xa clase o ano pasado, coñezo de antemán cales son as capacidades nas que sobresaen e qué dificultades presentan á hora de afrontar a materia.

15) MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

A profesora deberá ofrecer a cada alumno/a a axuda pedagóxica que necesite en función das súas motivacións, intereses e capacidades de aprendizaxe. Xorde diso a necesidade de atender esta diversidade.

É preciso, entón, ter en conta os estilos diferentes de aprendizaxe dos alumnos e as alumnas e adoptar as medidas oportunas para afrontar esta diversidade. Hai estudantes reflexivos (detéñense na análise dun problema) e estudantes impulsivos (responden moi rapidamente); estudantes analíticos (pasan lentamente das partes ao todo) e estudantes sintéticos (abordan o tema desde a globalidade); uns traballan durante períodos longos, mentres que outros necesitan descansos; algúns necesitan ser reforzados continuamente e outros non.

Na medida do posible tratarei de manexar distintos niveis de comprensión, argumentación e crítica para dar conta das diferencias existentes entre o alumnado de cada grupo. Será sobre todo no grao de esixencia nas actividades e nos traballos encomendados onde poidamos prestar máis atención á diversidade.

Como actividades de detección de coñecementos previos suxerimos: - Debate e actividade pregunta-resposta sobre o tema introducido polo profesorado, co fin de facilitar unha idea precisa sobre de onde se parte.

- Repaso das nocións xa vistas con anterioridade e consideradas necesarias para a comprensión da unidade, tomando nota das lagoas ou das dificultades detectadas.

- Introducción de cada aspecto teórico aténdose ao seu contexto e á súa importancia para temas actuais e cotiáns, sempre que iso sexa posible.

Como actividades de consolidación suxerimos:

- Realización de exercicios apropiados e todo o abundantes e variados que sexa preciso, co fin de afianzar os contidos teóricos, culturais e léxicos traballados na unidade.

- Traballo cos textos complementarios de cada unidade para asentar e consolidar os coñecementos adquiridos.

Esta variedade de exercicios cumpre, así mesmo, a finalidade que perseguimos. Coas actividades de recuperación-ampliación, atendemos non só os alumnos e as alumnas que presentan problemas no proceso de aprendizaxe, senón tamén aqueles que acadaron no tempo previsto os obxectivos propostos.

As distintas formas de agrupamento do alumnado e a súa distribución na aula inflúen, sen dúbida, en todo o proceso. Entendendo o proceso educativo como un desenvolvemento comunicativo, é de grande importancia ter en conta o traballo en grupo, recurso que se aplicará en función das actividades que se vaian realizar concretamente, por exemplo, nos procesos de análise e comentario de textos, pois consideramos que a posta en común de conceptos e ideas individuais xera unha dinámica creativa e de interese nos alumnos e as alumnas.

Concederase, non obstante, grande importancia noutras actividades ao traballo persoal e individual; en concreto, aplicarase nas actividades de síntese/resumo e nas de consolidación, así como nas de recuperación e ampliación.

Debemos acometer, polo tanto, o tratamento da diversidade no Bacharelato desde dúas vías:

1. A atención á diversidade na programación dos contidos, presentándoos en dúas fases: a información xeral e a información básica, que se tratará mediante esquemas, resumos, paradigmas, etc.

2. A atención á diversidade na programación das actividades. As actividades constitúen un excelente instrumento de atención ás diferenzas individuais dos alumnos e as alumnas. A variedade e a abundancia de actividades con distinto nivel de dificultade permiten a adaptación, como dixemos, ás diversas capacidades, intereses e motivacións.

-Ademais, si o alumnado presentara algunha enfermidade ou problema que poidamos solventar para que poida seguir con regularidade a súa aprendizaxe, prestarei a axuda e orientación que precise.

16) CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA: EDUCACIÓN EN VALORES, TRATAMENTO DAS TIC, PLAN LECTOR, PLAN DE CONVIVENCIA.

Educación en valores e plan de convivencia.

Dende a Historia da Filosofía pretendemos facer unha contribución significativa ao tratamento dos temas transversais suscitando en cada momento a reflexión crítica en torno ás teorías éticas e políticas formuladas e defendidas polos distintos pensadores ao longo dos séculos e los. Dende estas teorías xurdirá o debate sobre os distintos temas transversais: igualdade, liberdade, dignidade, dereitos humanos... irán xurdindo durante o curso como concepcións que nacen dun contexto epocal concreto e como prevalecen hoxe no legado cultural e filosófico occidental.

Algunhas disciplinas filosóficas, antropología, ética, filosofía política resultan especialmente adecuadas para a reflexión sobre estes valores. Pero es, ante todo, el desarrollo de la autonomía personal mediante la reflexión dialógica y el correspondiente desarrollo de una autoconciencia crítica, el rasgo que mejor puede fundamentar los

valores democráticos que sustentan una comunidad de ciudadanos iguales ante la ley. A todo ello debe colaborar de manera natural la enseñanza de la filosofía en la educación; singularmente este recorrido por las principales ideas que han configurado nuestra cultura y nuestra forma de ser que se lleva a cabo en esta asignatura

Tratamento das Tic

-A profesora animará ós alumnos/as a que realicen reflexións e traballos de crítica persoal sobre o tratamento que fai algún autor acerca dun tema, e a que o comparta coa comunidade educativa na páxina web do instituto, dentro do departamento de Filosofía.

-Empregaremos como recurso didáctico presentacións powerpoint e consultaremos na rede páxinas de interese para a materia, co fin de orientar ó alumnado que queira profundizar nos contidos con novos recursos e transmitir unha imaxe cercana e actual da materia, amosando blogs e foros de discusión filosófica.

-Tamén solicitaréi búsqueda de páxinas de interese para a profundización do pensamento de cada autor.

Deste xeito , xustificamos a importancia da materia e a relevancia das cuestións tratadas no pasado para o noso mundo, ó tempo que traballamos a competencia lingüística, tecnolóxica e a autonomía persoal, na configuración dun criterio propio ante os pensamentos alleos.

Plan lector

A materia de Historia da Filosofía , ó integrarse dentro dos saberes humanísticos, require, para a súa exposición e comprensión a lectura dos textos clásicos e fundamentais dos grandes pensadores na historia de Occidente, a lo menos, dos autores sinalados para o seu desenvolvemento na aula. Polo mesmo, a profesora recomendará a profundización no pensamento de cada autor a través da lectura dalgunha obra representativa, a poder ser dentro dos fondos da Biblioteca do instituto, co fin de que sexan accesibles ó alumnado.

17) ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POLO DEPARTAMENTO DIDÁCTICO.

En principio, dado o curso no que se encadra esta materia e a proximidade da proba ao final de curso, non está programada ningunha actividade por mor do tempo e da situación do Covid.

Pero sempre que sexa posible e oportuno, participaremos nas actividades que vaian xurdindo e nas que se organicen no noso centro nas datas conmemorativas , proxecto lgtbi e feminismo sempre ligando as actividades á Historia do pensamento.

18) MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

Contando cun número tan reducido de alumnado, a comunicación informal será a vía habitual para contrastar as dificultades e dúbidas que os alumnos teñan . Así como a petición de axuda ou a identificación por parte da profesora das necesidades de profundización ou de práctica de comentarios de texto ou composicións teóricas.

Ao finalizar cada trimestre deberíamos preguntar ao alumnado para avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para as unidades didácticas.

É necesario promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programacións didácticas. Ao finalizar cada trimestre debería plantearme a mín e preguntar a valoración do alumnado respecto estos elementos didácticos para mellorar no seguinte...

- Manexo dos contidos da unidade
- Realización de tarefas
- Estratexias metodolóxicas seleccionadas
- Recursos
- Claridade nos criterios de avaliación

Sempre debo ter aberta ao diálogo fluído co alumnado en base ás dificultades que podan ir atopando no proceso de ensino-aprendizaxe ,adaptando as clases e o nivel de esixencia , así como o ritmo expositivo en función das posibilidades reais de aproveitamento.

Será necesario adaptar sempre a praxe didáctica a quen vai dirixida nun proceso de retroalimentación entre a programación, o traballo na aula e os resultados que se vaian conseguindo. Isto obrigará a desestimar contidos que amplien as unidades teóricas ou determinará si avanzar a toda costa na exposición da totalidade dos temas ou si é preferible impartir menos pero mais asegurando mellor os coñecementos .Decidir si afondamos en cuestións mais abstractas ou é mais útil repasar e centrarnos nos puntos básicos de cada tema-autor.

Será necesario adaptar a exposición e o nivel de dificultade ás competencias do alumnado co fin de que poda incorporar e aproveitar as explicacións e recursos que lle ofrezco.

*A presente programación poderá ser obxecto dalgunha variación en beneficio do proceso educativo, sobre todo no referente á temporalización ou á aminorar o ritmo expositivo si as clases pasan a modo virtual debido á situación da COVID.

PSICOLOXÍA

2) INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.

A psicoloxía é unha rama do saber cuxa finalidade esencial é tanto a comprensión da propia individualidade como das condutas sociais e a súa interrelación. Desde, o desenvolvemento do saber filosófico, a psicoloxía evolucionou entre a súa filiación humanística e por outra parte, a súa búsqueda de regularidades e explicacións científicas. Polo seu obxecto de estudo e a súa metodoloxía, a psicoloxía pode considerarse unha disciplina moi interesante para o alumnado de segundo de bacharelato, cunha indubidable vertente práctica, na medida en que lle axudará a coñecerse mellor como individuo e a desenvolverse como persoa e, ao tempo, a afrontar os diversos problemas e retos que a convivencia suscita.

A propia complexidade faise visible na súa capacidade de relación con outros saberes, sinaladamente coa bioloxía, a socioloxía, a química e, desde logo, a filosofía. O significativo carácter dual da psicoloxía pode axudar a desenvolver e adquirir as seguintes competencias clave: comunicación lingüística; competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía; competencia dixital; aprender a aprender; competencias sociais e cívicas; eco conciencia e expresións culturais. Trátase, xa que logo, dunha materia que, dada a súa riqueza de contidos e amplitude de horizontes, pode converterse en paradigmática para a adquisición da maior parte das competencias clave.

Esta adquisición das competencias clave, coa súa vertente de logro dos obxectivos da etapa en que se sitúa, debe desenvolverse desde un punto de vista eminentemente disciplinar e transversal.

Esta metodoloxía pasa pola xeración de tarefas ou situacións-problema, suscitadas cun obxectivo concreto, que o alumnado debe resolver facendo un uso axeitado de distintos tipos de coñecementos, destrezas, actitudes e valores, sen deixar de pensar no respecto polos diversos ritmos e estilos de aprendizaxe, mediante prácticas de traballo individual e cooperativo.

Agora ben, esta metodoloxía require, pola parte docente, unha reflexión e unha revisión permanentes da súa tarefa e a procura de criterios comúns e consensuados que permitan, finalmente, abordar un tratamento integrado das competencias.

A materia organízase en seis bloques: "A psicoloxía como ciencia", "Fundamentos biolóxicos da conduta", "Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria", "Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento", "A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade" e "Psicoloxía social e das organizacións". Daquela, desde a consideración da disciplina como ciencia, analízanse os fundamentos biolóxicos da conduta, as capacidades cognitivas como a percepción, a memoria e a intelixencia, afondando na aprendizaxe e na construción da nosa personalidade individual e social.

En suma, a materia de Psicoloxía, desde a dobre vertente humanística e científica, pode colaborar dun xeito representativo e versátil a fomentar o espírito científico aplicado ao seu raio de acción, *pero* tamén nunha vertente práctica: como disciplina que pode cooperar na mellora das condicións de vida das persoas e, ao mesmo tempo facilitar , desde o autoconhecimento, o xenuíno desenvolvemento persoal

***P.3) COMO CONTRIBÚE A MATERIA Á CONSECUCIÓN DAS COMPETENCIAS CRAVE**

Tal e como se describe na LOMCE, todas as áreas ou materias do currículo deben participar no desenvolvemento das distintas competencias do alumnado. Estas, de acordo coas especificacións da lei, son:

- 1.º Comunicación lingüística.
- 2.º Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
- 3.º Competencia dixital.
- 4.º Aprender a aprender.
- 5.º Competencias sociais e cívicas.
- 6.º Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
- 7.º Conciencia e expresións culturais.

Para alcanzar unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, inclúíronse actividades de aprendizaxe integradas que permitirán ao alumnado avanzar en máis dunha competencia ao mesmo tempo.

Ademais, cabe lembrar que serán os estándares de aprendizaxe avaliábeis, como elementos de maior concreción, observables e medibles, os que, ao poñerse en relación coas competencias, permitan graduar o rendemento ou o desempeño alcanzado en cada unha delas.

Comunicación lingüística: A comprensión con rigor conceptual dos textos así como a expresión das ideas asimiladas e a procura de información noutras fontes, sexan libros ou artigos de revistas científicas ou a través das novas tecnoloxías, esixelle ao alumnado e capacítalle para o desenvolvemento da competencia lingüística e de comunicación. Ademais poñerán en xogo a expresión oral nos debates de clase, pola relevancia que teñen as actividades sen solución única, onde distintas opcións ou conclusións son aceptábeis e válidas.

Valorarase nas creacións escritas a incorporación e correcto uso do vocabulario psicolóxico, a claridade na exposición, a estruturación do discurso, a capacidade de síntese, o uso dunha linguaxe exenta de prexuízos. Trátase de facilitar a expresión oral e escrita, saber escoitar a outras persoas, e desenvolver a comprensión, o espírito crítico e as destrezas comunicativas.

A dinámica de relacións sociais que crea o traballo en grupo, proporcionará ao alumnado un medio idóneo, para que afaga asumir actitudes críticas, creativas, solidarias, e evitar dogmatismos e fanatismo. Nisto consiste adestrarse en regular a propia conduta, de acordo con principios persoais e á vez comunitarios.

Competencias sociais e cívicas: Nesta materia reflexionaremos sobre os factores que inflúen no comportamento humano. Fomentará actitudes de tolerancia e empatía, ao buscar regularidades e constantes que nos achegan e unen a todas as persoas. A Psicoloxía ilumina as reviravoltas que subxacen nas relacións sociais, polo que é útil á hora de ser máis comprensivo e respectuoso cos demais e en xeral, coa diversidade. Esta competencia ten relación coa educación para a vida saudable, ao contribuír positivamente que ao propio autoconceito, autoestima e ao proceso de realización persoal.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía: A competencia matemática e a competencia en ciencia e tecnoloxía tamén son próximas ao estudo da Psicoloxía. Aínda que non son utilizadas do mesmo xeito en todas as parcelas da materia, resultan imprescindibles para a comprensión dos estudos psicométricos nos ámbitos nos que se aplican: a intelixencia factorial, teorías da personalidade, teorías da aprendizaxe, etc.

Competencia dixital: A competencia dixital será requirida na procura de información (esencial para motivar ao alumnado e especialmente interesantes polo carácter innovador que levan as investigacións psicolóxicas actuais, coa consecuente abundancia de información e de recursos audiovisuais). Estes recursos poden complementar de modo substancial os textos e imaxes que ofrecen os libros de texto convencionais.

Aprender a aprender : A competencia de aprender a aprender é fundamental para que o alumnado adquira a capacidade de iniciar, organizar e persistir na aprendizaxe. Tamén inclúe coñecementos sobre os procesos mentais implicados na aprendizaxe (como se aprende). Traballaremos en equipo ou por parellas na realización e/ou exposición de traballos. Utilizar e avaliar distintos medios e procedementos de crítica social, responsabilizándose nunha asimilación autónoma pero guiada dos contidos.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor: A competencia de autonomía e iniciativa persoal está directamente relacionada cos obxectivos e os contidos da materia, xa que unha das súas metas consiste en desenvolver as capacidades cognitivas e sociais, estimular a súa creatividade, fomentar a súa autoestima e proporcionar un maior coñecemento persoal. Nesta materia aplicarán o aprendido a temas de interese persoal e de actualidade e dquirirán ferramentas para o posicionamento persoal ante a realidade. Necesitamos formar persoas autónomas, críticas e responsables, seguras emocionalmente, capaces de tomar as súas propias decisións, respectuosas coa natureza e coa liberdade dos outros, posuidoras de habilidades persoais e sociais. Adquirir conciencia da situación ,axudará a intervir ou resolver e saber elixir, planificar e xestionar os coñecementos, destrezas ou habilidades e actitudes necesarios con criterio propio, co fin de alcanzar o obxectivo previsto.

A creatividade , potenciárase desde o momento en que é tratada teoricamente, e posta en valor, polo que favorecerá a súa utilización por parte do alumnado sempre dando respostas positivas aos retos da contorna e fronte a exercicios propostos na aula. Por exemplo, a información sobre os factores que interveñen na percepción, permitiralle adoptar posturas críticas fronte á presión social dos medios de comunicación ou o resto de axentes de socialización.

Conciencia artística e expresións culturais : A materia de Psicoloxía permítenos relacionar as influencias e relacións entre as distintas dimensións do quefacer humano (arte, ciencia, tecnoloxía?). Ademais, descubrimos os condicionamentos sociais na configuración do psiquismo e identidade e o carácter das persoas, o cal é valorar a cultura na súa incidencia no individuo e a propia personalidade .

Aquí deixo a correlación entre as Competencias crave, os Indicadores e os descritores asociados, respectivamente.

COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA

Indicador: * Normas de comunicación:

- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor?
- Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros, nas diversas situacións comunicativas.

COMPETENCIA MATEMÁTICA E COMPETENCIAS BÁSICAS EN CIENCIA E TECNOLOXÍA

Indicador: * Coidado da contorna ambiental e dos seres vivos

- Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano na contorna natural e as repercusións para a vida futura.

Indicador: * Vida saudable

- Desenvolver e promover hábitos de vida saudable en canto á alimentación e ao exercicio físico.
- Xerar criterios persoais sobre a visión social da estética do corpo humano fronte ao seu coidado saudable

Indicador: *A ciencia no día a día.

- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que ocorre ao noso ao redor e responder preguntas.

Indicador: * Manexo de elementos matemáticos:

- Comprender e interpretar a información presentada en formato gráfico

Indicador: *Razoamento lóxico e resolución de problemas:

- Aplicar estratexias de resolución de problemas a situacións da vida cotiá.

COMPETENCIA DIXITAL

Indicador: * Tecnoloxías da información:

- Empregar distintas fontes para a procura de información.

- Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade.
- Elaborar e publicitar información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.

Indicador: * Comunicación audiovisual:

- Comprender as mensaxes que veñen dos medios de comunicación.

APRENDER A APRENDER

Indicador * Planificación e avaliación da aprendizaxe:

- Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe.
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se han de realizar no proceso de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

COMPETENCIAS SOCIAIS E CÍVICAS

Indicador* Educación cívica e constitucional:

- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.

Indicador *Relación cos demais:

- Desenvolver capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo e para a resolución de conflitos.
- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa

Indicador * Compromiso social:

- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades.

SENTIDO DE INICIATIVA E ESPÍRITO EMPRENDEDOR

Indicador Liderado

- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Contaxiar entusiasmo pola tarefa

Indicador Creatividade:

- Atopar posibilidades na contorna que outros non aprecian.

Indicador Emprendemento:

- Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para a consecución de obxectivos.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas

CONCIENCIA E EXPRESIÓNS CULTURAIAS

Indicador * Respecto polas manifestacións culturais propias e alleas:

- Mostrar respecto cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica?), e cara ás persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento.
- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.

Indicador * Expresión cultural e artística:

- Apreciar a beleza das expresións artísticas e as manifestacións de creatividade e gusto pola estética no ámbito cotián.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

*P.4) CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO.

OBXECTIVOS XERAIS DO BACHARELATO: No marco da LOMCE, o Bacharelato ten como finalidade proporcionar ao alumnado formación, madurez intelectual e humana, coñecementos e habilidades que lle permitan desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia. Así mesmo, capacitará ao alumnado para acceder á educación superior.

O Bacharelato contribuirá a desenvolver nos alumnos e as alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española así como polos dereitos humanos, que fomenta a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa.
- b) Consolidar unha madurez persoal e social que lles permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades existentes e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe, e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como escrita, a lingua castelá e, no seu caso, a lingua cooficial da súa comunidade autónoma.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e a comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de forma solidaria no desenvolvemento e a mellora da súa contorna social.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- j) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e a tecnoloxía no cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente.
- k) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- l) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- m) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social.
- n) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.

OBXECTIVOS XERAIS PARA A MATERIA DE PSICOLOXÍA

1. Reflexionar sobre vos principais problemas psicolóxicos e comprender vos supostos filosóficos da psicoloxía (racionalismo, empirismo e constructivismo) que aparecen nas diversas teorías sobre a natureza e ou coñecemento humano.
2. Desenvolver unha actitude interdisciplinar e establecer conexións con outras disciplinas (Filosofía, Bioloxía, Neurociencias, Socioloxía), diferenciar a psicoloxía doutras pseudoexplicacións douros problemas humanos (adiviños, parapsicólogos) e detectar falsas crenzas e prexuízos.

3. Comprender vos diferentes modelos teóricos, precisar ou seu estatuto epistemolóxico e resaltar a provisionalidade do coñecemento psicolóxico. Coñecer as aplicacións da psicoloxía en diferentes ámbitos sociais (educación, clínica, deporte, xustiza e non traballo e as organizacións). E relacionar os contidos da materia con expresións artísticas e culturais coñecidas.
4. Coñecer as diferentes áreas de aplicación da ciencia psicolóxica, así como os métodos e técnicas máis utilizados. Describir as estratexias de investigación: entrevistas, cuestionarios, análises de casos, estudos de campo, investigación de laboratorio, simulación por computador.
5. Adoptar unha actitude aberta respecto ao traballo científico: cuestionar ou obviar, adquirir hábitos de traballo científico, necesidade de comprobar vos resultados e estar abertos a novas ideas.
6. Aplicar as estratexias de aprendizaxe, dirixidas máis a reconstruír reflexivamente ou coñecemento que a reproducilo. Coñecer as diferentes estratexias de pensamento: razoamento, pensamento creativo, toma de decisións e resolución de problemas.
7. Desenvolver a intelixencia emocional: coñecer as capacidades e limitacións persoais, comprender as propias emocións e identificar as emocións dás demais.
8. Adquirir habilidades sociais (comunicación asertiva, desenvolvemento de relacións interpersoais, control emocional), para que vos alumnos e alumnas adquiran maior control das súas vidas. Aprender a rexeitar ideas irracionais (terapia racional-emotiva de Ellis), técnicas para afrontar a tensión (relaxación progresiva de Jacobson), etc.
9. Desenvolver a intelixencia emocional ensaiando actitudes máis comprensivas e tolerantes con respecto á conduta e as ideas dos demais, especialmente daqueles que, por razóns sociais ou culturais, diferéncianse máis do propio alumno.
10. Valorar a construción dunha sociedade multicultural, baseada non respecto aos dereitos humanos, que favoreza a convivencia democrática e desenvolver valores como a liberdade ou a solidariedade.
11. Comprender mellor o seu propio funcionamento psicolóxico e o dos demais, fomentando o metaconocimiento e evitando o etnocentrismo.
12. Adquirir estratexias máis efectivas para a análise dos seus propios problemas de aprendizaxe, relación social e control emocional, que lles proporcionen un maior control sobre a súa conduta e as súas consecuencias nos demais.
13. Aplicar algúns dos coñecementos e técnicas adquiridos para conseguir un óptimo aproveitamento e rendibilidade do seu proceso de aprendizaxe.
14. Comprender como os principios e métodos da psicoloxía, poden utilizarse para describir, explicar, predicir e cambiar hábitos.
15. Promover e valorar unha mellor calidade de vida, evitando factores de risco para un modo de vida saudable.
16. Coñecer as bases psicobiolóxicas da conduta e o pensamento, así como as leis que rexen os procesos psicolóxicos básicos (percepción, memoria, aprendizaxe, etc.).

5) CONCRECIÓN DOS CONTIDOS.

BLOQUE 1: A psicoloxía como ciencia

→**OBXECTIVOS:** b, e, h, l

Contidos:

- B1.1. A psicoloxía desde as súas orixes en Grecia ata o século XIX.
- B1.2. Constitución da psicoloxía como saber autónomo: Wundt, Watson, James e Freud.
- B1.3. Diversidade de acepcións do termo psicoloxía ao longo da súa evolución.
- B1.4. Obxecto propio da psicoloxía. A psicoloxía e outros saberes.

Cráterios de avaliación:

- B1.1. Entender e apreciar a especificidade e a importancia do coñecemento psicolóxico, como ciencia que trata da conduta e os procesos mentais do individuo, valorando que se trata dun saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a investigación e a innovación.

Estándares de aprendizaxe:

PSB1.1.1. Explica e constrúe un marco de referencia global da psicoloxía, desde as súas orixes en Grecia (nas filosofías de Platón e Aristóteles), ata o seu recoñecemento como saber independente da man de Wundt, Watson, James e Freud, definindo as acepcións do termo psicoloxía ao longo da súa evolución, desde o etimolóxico, como "ciencia da alma", aos achegados polas correntes actuais: condutismo, cognitivismo, psicanálise, humanismo ou Gestalt.

PSB1.1.2. Recoñece e valora as cuestións e os problemas que investiga a psicoloxía desde os seus inicios, distinguindo a súa perspectiva das proporcionadas por outros saberes.

Competencias: CAA, CMCCT

→**OBXECTIVOS:** d ,e ,l

Contidos:

B1.5. Obxectivos que caracterizan a psicoloxía.

B1.6. Facetas teórica e práctica da psicoloxía, e ámbitos de aplicación.

B1.7. Metodoloxías da investigación psicolóxica: métodos e obxectivos.

Cráterios de avaliación

B1.2. Identificar a dimensión teórica e práctica da psicoloxía, os seus obxectivos, as súas características e as súas ramas e técnicas de investigación, relacionándoas, como ciencia multidisciplinar, con outras ciencias cuxo fin é a comprensión dos fenómenos humanos, como a Filosofía, a Bioloxía, a Antropoloxía, a Economía, etc.

Estándares de aprendizaxe:

PSB1.2.1. Explica e estima a importancia dos obxectivos que caracterizan a psicoloxía: describir, explicar, predicir e modificar.

PSB1.2.2. Distingue e relaciona as facetas teórica e práctica da psicoloxía, e identifica as ramas en que se desenvolven (clínica e da saúde, da arte, das actividades físico-deportivas, da educación, forense, da intervención social, ambiental, etc.), investigando e valorando a súa aplicación nos ámbitos de atención na comunidade, como na familia e na infancia, na terceira idade, en minusvalías, muller, xuventude, minorías sociais e inmigrantes, cooperación para o desenvolvemento, etc.

PSB1.2.3. Describe e aprecia a utilidade das técnicas e das metodoloxías de investigación psicolóxica, explicando as características de cada unha, como son os métodos comprensivos (introspección, fenomenoloxía, hermenéutica, test, entrevista persoal, dinámica de grupos, etc.) e os seus obxectivos (observación, descrición, experimentación, explicación, estudos de casos, etc.).

Competencias: CMCCT, CSC, CAA

→**OBXECTIVOS:** a, d, e, g, h.

Contidos:

B1.8. Achegas máis importantes da psicoloxía na comprensión dos fenómenos humanos. Problemas tratados e conclusións ofrecidas.

B1.9. Teorías psicolóxicas: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía.

B1.10. Textos de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.

Cráterios de avaliación:

B1.3. Recoñecer e expresar as achegas máis importantes da psicoloxía, desde os seus inicios ata a actualidade, identificando os principais problemas formulados e as solucións achegadas polas correntes psicolóxicas contemporáneas, e realizando unha análise crítica de textos significativos e breves de contido psicolóxico, identificando as problemáticas formuladas e relacionándoas co estudado na unidade.

Estándares de aprendizaxe:

PSB1.3.1. Explica e recoñece a importancia das achegas que a psicolóxica realizou na comprensión dos fenómenos humanos, identificando os problemas específicos dos que se ocupa e as conclusións achegadas.

PSB1.3.2. Utiliza a súa capacidade de aprender a aprender, realizando os seus propios mapas conceptuais, utilizando medios informáticos, acerca das seguintes teorías: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía.

PSB1.3.3. Analiza e valora criticamente textos sobre os problemas, as funcións e as aplicacións da Psicología de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.

PSB1.3.4. Utiliza a súa iniciativa para expor as súas conclusións argumentadamente, mediante presentacións gráficas, en medios audiovisuais.

Competencias: CCEC, CAA, CCL, CD ,CSIEE

BLOQUE: Bloque 2. Fundamentos biolóxicos da conduta

→**OBXECTIVOS:** e, g, h, i

Contidos:

B2.1. Anatomía do encéfalo humano. Comparativa co doutros animais.

B2.2. Filoxénese da evolución do cerebro humano e relación coa conduta.

Cráterios de avaliación:

B2.1. Explicar a evolución do cerebro humano desde un enfoque antropolóxico, distinguindo as súas características específicas das doutros animais, co fin de apreciar a importancia do desenvolvemento neurolóxico e as consecuencias que delas se derivan.

Estándares de aprendizaxe:

PSB2.1.1. Identifica, contrasta e valora a nivel anatómico diferentes tipos de encéfalos animais en comparación co humano, valéndose de medios documentais.

PSB2.1.2. Investiga a través de internet a filoxénese humana e a evolución do cerebro, explicando e apreciando a relación directa que mantén co desenvolvemento da conduta humana.

Competencias: CMCCT, CD

→**OBXECTIVOS:** d, e, g, i

Contidos:

B2.3. Morfoloxía da neurona. Sinapse, impulso nervioso e neurotransmisores.

B2.4. Áreas do cerebro e as funcións que executan.

Cráterios de avaliación:

B2.2. Analizar e apreciar a importancia da organización do sistema nervioso central, fundamentalmente do encéfalo humano, distinguindo as localizacións e as funcións que determinan a conduta dos individuos

Estándares de aprendizaxe:

PSB2.2.1. Realiza unha presentación, con medios informáticos, en colaboración grupal, sobre a morfoloxía neuronal e a sinapse, describindo o proceso de transmisión sináptica e os factores que a determinan, o impulso nervioso e os neurotransmisores.

PSB2.2.2. Investiga e explica a organización das áreas cerebrais e as súas funcións, e localiza nun debuxo as devanditas áreas.

Competencias: CD, CMCCT

→**OBXECTIVOS:** e, h, i, l

Contidos:

B2.5. Técnicas de investigación da actividade cerebral: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos.

B2.6. Impulso que deron as técnicas de investigación do cerebro para o estudo do comportamento e a solución dalgunhas patoloxías.

Cráterios de avaliación

B2.3. Entender e valorar as técnicas actuais de investigación do cerebro e o seu impacto no avance científico acerca da explicación da conduta e na superación dalgúns trastornos e dalgunhas doenzas mentais.

Estándares de aprendizaxe

PSB2.3.1. Describe e compara as técnicas científicas de investigación do cerebro: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos.

PSB2 3.2. Analiza e aprecia o impulso que estas técnicas de investigación cerebral lle deron ao coñecemento do comportamento humano e á solución dalgunhas patoloxías.

Competencias: CMCCT, CSC

→**OBXECTIVOS:** a,c,e,g, i

Contidos:

B2.7. Bases xenéticas da diferenza entre a conduta feminina e a masculina.

B2.8. Doenzas causadas por alteracións xenéticas. Anomalía na conduta. Síndromes.

Cráterios de avaliación B2.4. Comprender e recoñecer algunhas das bases xenéticas que determinan a conduta humana, apreciando a relación de causa e efecto que pode existir entre ambas as dúas e destacando a orixe dalgunhas doenzas producidas por alteracións xenéticas.

Estándares de aprendizaxe.

PSB2.4.1. Explica a influencia dos compoñentes xenéticos que interveñen na conduta, e investiga e valora se estes teñen efectos distintivos entre a conduta feminina e a masculina.

PSB2.4.2. Relaciona e aprecia a importancia das alteracións xenéticas coas doenzas que producen modificacións e anomalías na conduta, utilizando o vocabulario técnico preciso: mutación, trisomía, monosomía, delección, etc.

PSB2.4.3. Localiza e selecciona información en internet acerca de distintos tipos de doenzas causadas por alteracións xenéticas, tales como a síndrome de Down, a síndrome de Turner, a síndrome do miaño de gato ou a síndrome de Klinefelter, entre outras.

Competencias: CMCCT , CCL , CD

→**OBXECTIVOS:** b, c, d, h

Contidos:

B2.9. Sistema endócrino. Glándulas e hormonas, e influencia na conduta. Influencia na diferenza entre a conduta feminina e a masculina.

Cráterios de avaliación :

B2.5. Investigar e resumir a influencia do sistema endócrino sobre o cerebro e os comportamentos derivados diso, co fin de valorar a importancia da relación entre ambos.

Estándares de aprendizaxe:

PSB2. 5.1. Realiza, en colaboración grupal, un mapa conceptual do sistema endócrino, apreciando a súa influencia na conduta humana e os seus trastornos, por exemplo: hipófise e depresión, tiroide e ansiedade, paratiroide e astenia, suprarrenais e delirios, páncreas e depresión, sexuais e climaterio, etc.

PSB2.5.2. Investiga as diferenzas endocrinolóxicas entre homes e mulleres, e os seus efectos na conduta, valorando o coñecemento destas diferenzas como un instrumento que permite un entendemento e unha comprensión mellores entre as persoas de diferente sexo.

Competencias: CMCCT, CSIEE, CSC

BLOQUE 3: Bloque 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria

→**OBJETIVOS:** b, d, e, g, h, l, m

Contenidos:

B3.1. Percepción: elementos e fases do proceso.

B3.2. Teorías sobre a percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía.

B3.3. Leis da percepción da Gestalt.

B3.4. Ilusións ópticas e trastornos perceptivos.

B3.5. Algúns fenómenos perceptivos: constancia perceptiva, percepción subliminar e extrasensorial, membro fantasma e percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobelle), etc

Criterios de avaliación:

B3.1. Comprender a percepción humana como un proceso construtivo eminentemente subxectivo e limitado, no cal ten a súa orixe o coñecemento sobre a realidade, valorando o ser humano como un procesador de información.

Estándares de aprendizaxe:

PSB3.1.1. Distingue e relaciona os elementos que interveñen no fenómeno da percepción (estímulo, sentido, sensación e limiares de percepción), recoñecéndoo dentro das fases do proceso perceptivo (excitación, transdución, transmisión e recepción).

PSB3.1.2. Compara e valora as achegas das principais teorías acerca da percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía.

PSB3.1.3. Elabora unha presentación con medios audiovisuais e en colaboración grupal, desenvolvendo a súa iniciativa persoal e as leis gestálticas da percepción, valorando a súa achega conceptual e identificando exemplos concretos de como actúan (por exemplo, a través de obras pictóricas ou fotografías).

PSB3.1.4. Procura e selecciona información, utilizando páxinas web, acerca dalgúns tipos de ilusións ópticas, diferenciándoas dos trastornos perceptivos como as alucinacións e a agnosia.

PSB3.1.4. Procura e selecciona información, utilizando páxinas web, acerca dalgúns tipos de ilusións ópticas, diferenciándoas dos trastornos perceptivos como as alucinacións e a agnosia.

PSB3.1.5. Comenta e aprecia algúns fenómenos perceptivos, como a constancia perceptiva, a percepción subliminar e extrasensorial, o membro fantasma e a percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobelle) entre outros, e expón as súas conclusións a través de soportes de presentación informáticos.

Competencias: CMCCT, CAA, CCEC, CSIEE, CD

→**OBJETIVOS :** b, d, e, h

Contenidos:

B3.6. Factores individuais e sociais que inflúen na percepción.

Criterios de avaliación:

B3.2. Explicar e apreciar a relevancia das influencias individuais e sociais no fenómeno da percepción, valorando criticamente tanto os seus aspectos positivos como os negativos

Estándares de aprendizaxe:

PSB3.2.1. Discirne e elabora conclusións, en colaboración grupal, sobre a influencia dos factores individuais (motivación, actitudes e intereses) e sociais (cultura e hábitat) no fenómeno da percepción, utilizando, por exemplo, os experimentos sobre prexuízos realizados por Allport e Kramer.

Competencias: CSC

→**OBJETIVOS** b, d, e, g, m

Contenidos:

B3.7. A memoria. Atención e concentración.

B3.8. Tipos de atención. B3.9. Alteracións da atención.

B3.10. Tipos de memoria. Relación entre eles e utilidade que teñen na aprendizaxe humana.

B3.11. Esquecemento: causas.

B3.12. A memoria e os efectos producidos nela por desuso, interferencia, falta de motivación, etc.

B3.13. Distorsións e alteracións da memoria.

Criterios de avaliación:

B3.3. Coñecer e analizar a estrutura, os tipos e o funcionamento da memoria humana, investigando as achegas dalgunhas teorías actuais, co fin de entender a orixe e os factores que inflúen no desenvolvemento desta capacidade no ser humano, e utilizar as súas achegas na súa propia aprendizaxe.

Estándares de aprendizaxe:

PSB3.3.1. Relaciona os conceptos de atención e concentración como puntos de partida da memoria, distinguindo os tipos de atención e os tipos de alteración que poden sufrir.

PSB3.3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para deseñar e elaborar, con medios informáticos, un cadro comparativo sobre diferentes tipos de memoria (sensorial, MCP e MLP), analizando a correspondencia entre elas e valorando a utilidade que teñen na aprendizaxe humana.

PSB3.3.3. Procura e selecciona información en páxinas web e libros especializados, acerca das principais causas do esquecemento, tales como as fisiolóxicas, as producidas por lesións, por represión, por falta de procesamento, por contexto inadecuado, etc., e elabora conclusións.

PSB3.3.4. Analiza e valora a importancia dalgúns dos efectos producidos na memoria por desuso, interferencia, falta de motivación, etc., e expón as súas consecuencias de xeito argumentado.

PSB3.3.4. Analiza e valora a importancia dalgúns dos efectos producidos na memoria por desuso, interferencia, falta de motivación, etc., e expón as súas consecuencias de xeito argumentado.

PSB3.3.5. Exemplifica, a través de medios audiovisuais, algunhas distorsións ou alteracións da memoria, como a amnesia, a hipermnesia, a paramnesia e os falsos recordos, desenvolvendo a súa capacidade emprendedora.

Competencias: CSIEE, CAA, CD, CCL

Bloque 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento

→**OBJETIVOS:** b,d, e, g, h, m

Contenidos:

B4.1. Teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico; aprendizaxe por ensaio-erro; condicionamento instrumental; teoría cognitiva; aprendizaxe social.

B4.2. Técnicas de condicionamento na publicidade.

B4.3. Factores que inflúen na aprendizaxe: coñecementos previos adquiridos, capacidades, personalidade, estilos cognitivos, motivación, actitudes e valores.

Criterios de avaliación:

B4.1. Explicar as principais teorías sobre a aprendizaxe, identificando os factores que cada unha delas considera determinantes neste proceso, co obxecto de iniciarse na comprensión deste fenómeno e das súas aplicacións no campo social, e utilizar os seus coñecementos para mellorar a súa propia aprendizaxe

Estándares de aprendizaxe:

PSB4.1.1. Utiliza a súa iniciativa persoal para confeccionar, utilizando medios informáticos, un cadro comparativo das teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico (Pavlov e Watson); aprendizaxe por ensaio-erro (Thorndike); condicionamento instrumental (Skinner); teoría cognitiva (Piaget); Gestalt (Khöler); aprendizaxe social ou vicaria (Bandura), etc.

PSB4.1.2. Analiza e aprecia os resultados da aplicación das técnicas de condicionamento na publicidade, mediante a localización destas últimas en exemplos de casos concretos, utilizados nos medios de comunicación audiovisual.

PSB4.1.3. Describe e valora a importancia dos factores que inflúen na aprendizaxe, como por exemplo os coñecementos previos adquiridos, as capacidades, a personalidade, os estilos cognitivos, a motivación, as actitudes e os valores.

Competencias: CSIEE, CCEC, CD, CCL

→**OBJETIVOS** b, d, e, g, m

Contenidos:

B4.4. Teorías actuais sobre a intelixencia: teoría factorial de Spearman, multifactorial de Thurstone, e teorías de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.

B4.5. Fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget.

B4.6. O CI e os problemas da medición da intelixencia.

B4.7. Procesos cognitivos superiores: pensamento, razoamento e creatividade.

Criterios de avaliación:

B4.2. Comprender os procesos cognitivos superiores do ser humano, como a intelixencia e o pensamento, mediante o coñecemento dalgunhas teorías explicativas da súa natureza e o seu desenvolvemento, distinguindo os factores que inflúen nel e investigando a eficacia das técnicas de medición utilizadas e o concepto de CI, co fin de entender esta capacidade humana.

Estándares de aprendizaxe:

PSB4.2.1. Elabora mapas conceptuais dalgunhas das actuais teorías sobre a intelixencia, valorando as achegas que no seu estudo tivo cada unha delas, como por exemplo a teoría factorial de Spearman, a multifactorial de Thurstone e as de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.

PSB4.2.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar un esquema explicativo sobre as fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget, valorando a importancia das influencias xenéticas e do medio neste proceso.

PSB4.2.3. Investiga, en páxinas de internet, o que é o CI e a escala de Stanford-Binet, que clasifica estes valores desde a deficiencia profunda ata a superdotación, apreciando a obxectividade real dos seus resultados e examinando criticamente algunhas técnicas de medición da intelixencia.

PSB4.2.4. Analiza o que é o pensamento, apreciando a validez tanto do razoamento como da creatividade na resolución de problemas e na toma de decisións.

Competencias: CAA, CSIEE, CD

→**OBJETIVOS** : b, h

Contenidos:

B4.8. A intelixencia emocional e as súas competencias.

Criterios de avaliación:

B4.3. Recoñecer e valorar a importancia da intelixencia emocional no desenvolvemento psíquico da persoa.

Estándares de aprendizaxe:

- PSB4 3.1. Valora a importancia das teorías de Gardner e Goleman, realizando un esquema das competencias da intelixencia emocional e a súa importancia no éxito persoal e profesional. ▪

Competencias: CAA

→**OBJETIVOS** : a,b, h, m

Contenidos:

B4.9. Posibilidades, alcance, límites e perigos da intelixencia artificial.

Criterios de avaliación:

B4.4. Reflexionar sobre as posibilidades da intelixencia artificial e xulgar criticamente os seus alcances e os seus límites, co fin de evitar a equivocada humanización das máquinas pensantes e a deshumanización das persoas.

Estándares de aprendizaxe:

PSB4.4.1. Avalía, en traballo grupal, as vertentes positivas e negativas das aplicacións da intelixencia artificial, así como os perigos que pode representar pola súa capacidade para o control do ser humano, invadindo a súa intimidade e a súa liberdade.

Competencias: CMCCT , CSIEE

Bloque 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade.

→**OBJETIVOS**: b ,d,e,g,m

Contenidos:

B5.1. Teorías sobre a motivación: momeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas.

B5.2. Causas da frustración. Clasificación dos conflitos de Lewin.

B5.3. Alternativas á frustración: agresión, logro indirecto, evasión, depresión ou aceptación.

B5.4. Motivación e consecución de logros no ámbito laboral e no educativo.

Criterios de avaliación:

B5.1. Explicar e valorar a importancia da motivación, a súa clasificación e a súa relación con outros procesos cognitivos, desenvolvendo os supostos teóricos que a explican e analizando as deficiencias e os conflitos que no seu desenvolvemento conducen á frustración.

Estándares de aprendizaxe:

PSB5.1.1. Utiliza e selecciona información acerca das teorías da motivación (homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas), utilizando mapas conceptuais, e elabora conclusións.

PSB5.1.2. Recorre á súa iniciativa para realizar unha presentación, con medios informáticos, acerca das causas da frustración, partindo da clasificación dos conflitos de Lewin e valorando as respostas alternativas a esta, como a agresión, o logro indirecto, a evasión, a depresión ou a súa aceptación (tolerancia á frustración).

PSB5.1.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre a importancia da motivación no ámbito laboral e educativo, analizando a relación entre motivación e consecución de logros.

Competencias: CSIEE, CAA

→**OBJETIVOS:** b, d, e, g, h, m

Contenidos:

B5.5. Teorías da personalidade

B5.6. Fases do desenvolvemento da personalidade

B5.7. Métodos de avaliación da personalidade e as súas limitacións.

B5.8. Relación entre a conciencia e os procesos inconscientes.

B5.9. Drogas; alteracións de conciencia e de personalidade.

B5.10. Identidade e autoestima

Criterios de avaliación:

B5.2. Comprender o que é a personalidade, analizando as influencias xenéticas, ambientais e culturais sobre as que se edifica, as teorías que a estudan e os factores motivacionais, afectivos e cognitivos necesarios para a súa axeitada evolución, en cada fase do seu desenvolvemento

Estándares de aprendizaxe:

PSB5.2.1. Describe, establecendo semellanzas e diferenzas, as teorías da personalidade, como as provenientes da psicanálise, o humanismo, as tipoloxías, o cognitivismo e o condutismo, valorando as achegas que cada unha delas realizou no coñecemento da natureza humana.

PSB5.2.2. Recorre á súa iniciativa persoal para realizar unha presentación, a través de medios audiovisuais, sobre as fases do desenvolvemento da personalidade, por exemplo segundo a teoría psicanalista, e elaborar conclusións sobre os cambios que se producen en cada unha delas.

PSB5.2.3. Analiza, valorando criticamente, as limitacións dalgúns métodos e estratexias para a avaliación da personalidade, como son as probas proxectivas (test de Rorschach, TAT, test da frustración de Rosenzweig, etc.), as probas non proxectivas (16 FP, NEO-PI-R e MMPI) e as técnicas fisiolóxicas (tomografías, etc.).

PSB5.2.4. Diserta sobre a complexa relación entre a función da conciencia e os procesos inconscientes, analizando algúns fenómenos inconscientes, como os soños ou a hipnose.

PSB5.2.5. Investiga, en traballo grupal, sobre os estados alterados de conciencia provocados polas drogas, valorando criticamente a súa influencia nas alteracións da personalidade, e presenta as súas conclusións de maneira argumentada.

PSB5. 2.6. Indaga sobre a relación entre identidade e autoestima, valorando criticamente a importancia do concepto de si mesmo/a e as repercusións que iso ten no desenvolvemento persoal e vital.

Competencias: CAA, CSIEE, CMCCT, CCL, CSC

→**OBJETIVOS :** b,c, e, g, h, m

Contenidos:

B5.11. Perspectivas, modelos de estudo e métodos usados para tratar as psicopatoloxías.

B5.12. Trastornos en relación ás necesidades biolóxicas e ás adicións.

B5.13. Trastornos en relación ás emocións.

B5.14. Trastornos en relación a elementos corporais.

B5.15. Trastornos en relación á personalidade.

B5.16. Trastornos en relación ao desenvolvemento evolutivo.

Criterios de avaliación:

B5.3. Entender e reflexionar sobre a complexidade que implica definir o que é un trastorno mental, describindo algúns dos factores xenéticos, ambientais e evolutivos implicados, co fin de comprender as perspectivas psicopatolóxicas e os seus métodos de estudo.

Estándares de aprendizaxe:

▪ PSB5.3.1. Describe perspectivas e modelos de estudo da psicopatoloxía, e reflexiona sobre os métodos utilizados por cada unha delas.

PSB5.3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para realizar un cadro esquemático, en colaboración grupal e utilizando medios informáticos, acerca das características relativas a algúns tipos de trastornos, por exemplo os asociados ás necesidades biolóxicas e ás adicións (sexuais, alimentarias, drogodependencias, etc.), ás emocións (ansiedade e depresión), a elementos corporais (psicosomáticos, somatomorfos e disociativos), á personalidade (esquizoide, paranoide, limítrofe, dependente, narcisista, antisocial, etc.), ao desenvolvemento evolutivo (autismo, atraso mental, déficit de atención e hiperactividade, da aprendizaxe, asociados á velez), etc

Competencias: CMCCT ,CAA

→**OBJETIVOS:** b, d, e, g, h

Contenidos:

B5.17. Compoñentes hereditarios e aprendidos dos afectos.

B5.18. Relación entre emoción e cognición.

B5.19. Emocións primarias, secundarias e autoconscientes.

B5.20. Teorías sobre a emoción, como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico. A psicoafectividade e o equilibrio da persoa.

B5.21. Trastornos e problemas emocionais.

Criterios de avaliación:

B5.4. Recoñecer e valorar os tipos de afectos, así como a orixe dalgúns trastornos emocionais, co obxecto de espertar o seu interese polo desenvolvemento persoal desta capacidade.

B6.4. Roles sociais de xénero e as súas consecuencias no pensamento e na conduta do home e da muller

Estándares de aprendizaxe:

PSB5.4.1. Explica os tipos de afectos (sentimento, emoción e paixón), especificando os seus determinantes hereditarios e aprendidos, e analizando a relación entre emoción e cognición.

PSB5.4.2. Describe as emocións primarias (medo, noxo, alegría, tristura, ira, sorpresa, etc.) e secundarias (ansiedade, hostilidade, humor, felicidade, amor, etc.), distinguíndoas das emocións autoconscientes (culpa, vergoña, orgullo, etc.).

PSB5.4.3. Realiza un cadro comparativo sobre as teorías sobre a emoción, por exemplo como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico, valorando a importancia da psicoafectividade no equilibrio da persoa.

PSB5.4.4. Investiga, a través de internet, algúns trastornos emocionais (indiferenza emocional, dependencia afectiva, trastorno maníaco-depresivo, descontrol emotivo, etc.) e problemas emocionais (medo, fobias, ansiedade, estrés, depresión, etc.), exemplificando a través dalgún soporte audiovisual, e elabora as súas conclusións.

Competencias: CCL, CSC,CD

→**OBJETIVOS:** b, e, m

Contenidos:

B5.22. Importancia da afectividade e da sexualidade na maduración da persoa. Psicología da sexualidade.

B5.23. Comunicación emocional: linguaxe verbal e non verbal.

Criterios de avaliación:

B5.5. Coñecer a importancia que na maduración da persoa teñen as relacións afectivas e sexuais, analizando criticamente os seus aspectos fundamentais.

Estándares de aprendizaxe:

PSB5.5.1. Identifica e aprecia a importancia que, no desenvolvemento e na maduración da persoa, teñen a afectividade e a sexualidade, como dimensións esenciais do ser humano, e describe os aspectos fundamentais da psicoloxía da sexualidade: fisioloxía da resposta sexual, conduta sexual, etc.

PSB5.5.2. Diserta sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal como medios de comunicación emocional na nosa vida cotiá, e expón de xeito claro e argumentado as súas conclusións.

Competencias: CSC, CCL

Bloque 6. Psicoloxía social e das organizacións

→**OBJETIVOS:** a, b, c, g

Contenidos:

B6.1. Impacto das diferenzas culturais no comportamento individual: a súa influencia nos esquemas cognitivos, na personalidade e na vida afectiva.

B6.2. Proceso de socialización. Influencia no desenvolvemento persoal dos grupos, os papeis e os status sociais.

B6.3. Orixe social das actitudes persoais. Influencia en condutas violentas en distintos ámbitos.

B6.4. Roles sociais de xénero e as súas consecuencias no pensamento e na conduta do home e da muller

Criterios de avaliación:

B6.1. Comprender e apreciar a dimensión social do ser humano, e entender o proceso de socialización como a interiorización das normas e valores sociais, apreciando a súa influencia na personalidade e na conduta das persoas.

Estándares de aprendizaxe:

- PSB6.1.1. Analiza e valora as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento das persoas ao exercer a súa influencia nos esquemas cognitivos, a personalidade e a vida afectiva do ser humano.
- PSB6.1.2. Realiza unha presentación, colaborando en grupo e utilizando medios informáticos, sobre o proceso de socialización humana e a influencia dos grupos, os papeis e os status sociais no desenvolvemento da persoa.
- PSB6.1.3. Investiga acerca da orixe social das actitudes persoais, valorando a súa utilidade para a predición da conduta humana e a súa influencia en condutas de violencia escolar, laboral, doméstica e de xénero, entre outras.

Competencias: CSC ,CD

→**OBJETIVOS :** a, b ,c , d, e, g ,h ,m

Contenidos:

B6.5. Procesos psicolóxicos de masas: impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubidade e falta de capacidade crítica.

B6.6. Estudo psicolóxico das masas de Gustav Le Bon. Contaxio de sentimentos e emocións, e perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa.

B6.7. Psicoloxía de Erikson e a súa explicación das condutas radicais e irracionais nalgúns grupos.

B6.8. Medidas para prever a conversión das persoas en masa.

Criterios de avaliación:

B6. 2. Coñecer e valorar os procesos psicolóxicos das masas, a súa natureza, as características e as pautas de comportamento, co fin de evitar as situacións de vulnerabilidade en que da persoa poida perder o control sobre os seus propios actos.

Estándares de aprendizaxe:

PSB6.2.1. Procura e selecciona información en internet acerca das características da conduta do individuo inmerso na masa, tales como impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubidade e falta de capacidade crítica, entre outras.

PSB6.2.2. Utiliza e selecciona información acerca do estudo psicolóxico das masas, realizado por Gustav Le Bon, e elabora conclusións acerca do poder da persuasión, o contaxio de sentimentos e emocións que se produce nas masas e os seus efectos na perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa.

PSB6.2.3. Indaga na psicoloxía de Erikson e destaca algunhas das causas psicolóxicas explicativas que sinala acerca dos actos terroristas ou do pensamento radical e irracional que se pon de manifesto en seguidores/as de equipos deportivos, artistas, grupos políticos, relixiosos, etc.

PSB6.2.4. Elabora conclusións, en colaboración grupal, e formula pautas de conduta preventivas co fin de evitar que as persoas se convertan en parte da masa, perdendo o control da súa conduta, dos seus pensamentos e dos seus sentimentos.

Competencias: CD , CSC

→**OBJETIVOS:** b, e, h, m

Contenidos:

B6.9. Aplicación da Psicoloxía no mundo laboral. Recursos humanos: selección de persoal, integración na empresa, e evolución persoal e profesional.

B6.10. Aplicación da psicoloxía no mundo laboral. Factores psicolóxicos e desenvolvemento laboral: adaptación, innovación, traballo colaborador, xestión de coñecementos, creatividade, autoestima, proposición de retos, motivación, fomento da participación, autonomía e xeración de ambientes creativos.

B6.11. Aplicación da psicoloxía no mundo laboral. Riscos da saúde psicolóxica laboral.

Criterios de avaliación:

B6.3. Entender e describir a importancia da psicoloxía no campo laboral e o desenvolvemento das organizacións, reflexionando sobre a importancia do liderado como condición necesaria para a xestión das empresas, reflexionando sobre os erros psicolóxicos que se producen na súa xestión e procurando os recursos axeitados para afrontar os problemas.

Estándares de aprendizaxe: PSB6.3.1. Comenta e aprecia a importancia da aplicación da psicoloxía no mundo laboral, en temas tales como os aspectos psicolóxicos que inflúen na produtividade e no desenvolvemento empresarial, a importancia dos métodos e das técnicas psicolóxicas para a selección de persoal segundo os perfís laborais e a resolución de conflitos, etc.

PSB6.3.2. Procura e selecciona información sobre recursos humanos: selección de persoal e desenvolvemento de programas profesionais favorecedores da integración do persoal traballador na empresa, e a súa evolución persoal e profesional.

PSB6.3.3. Describe a importancia dos factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral, como a adaptación, a innovación, o traballo colaborador, a xestión de coñecementos, a creatividade e a autoestima, identificando factores fundamentais, como a proposición de retos, a motivación, o fomento da participación, a autonomía e a xeración de ambientes creativos, mediante exemplos de casos concretos reflexionando criticamente sobre a súa aplicación en diversos ámbitos de traballo.

PSB6.3.4. Investiga, en páxinas de internet, acerca dos principais riscos da saúde laboral, como son o estrés, a ansiedade, o mobbing e a síndrome de Burnout.

Competencias: CSIEE, CCL, CD

6) CONCRECIÓN QUE RECOLLE A RELACIÓN DE ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES . CONCRETANDO PARA CADA ESTÁNDAR(una parte aparece desenvolvida no punto anterior)

1º. Temporalización.

2º. Grao mínimo de consecución para superar a materia.

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

1º. TEMPORALIZACIÓN.

A materia organizar en seis bloques , que son abordados nas 15 unidades didácticas do llibro de texto. A orden expositiva ten que adaptarse este ano debido a que contaremos con menos tempo (debido á desinfección diaria nas clases) o cal imposibilita a impartición de todo o temario.

Por outra banda , o alumnado que cursa Psicoloxía este ano xa accedeu a parte dos contidos do bloque 3 (aqueles asociados á Percepción) e do Bloque 4 (os relativos á Linguaxe e tipos de intelixencia) .Por iso, ademais de tomar como base as inquiredanzas do alumnado respecto ás unidades didácticas mais atractivas, e sen esquecer a coherencia necesaria para ordenar os temas permitindo a comprensión e interrelación dos mesmos, a orden se irá debuxando conforme avancemos no curso.

-En principio trataranse dous bloques cada trimestre, e articulando de xeito transversal (durante todo o curso) os temas conectados coa identidade de xénero e diversidade sexual (presentes nos temas 2 e 4-Bloque 2, e nos temas 10,11 e 12 dentro do bloque 5).

O que semella ineludible é iniciar a exposición teórica polos dous temas iniciais do libro por ter un carácter introductorio. Así, bloque 1 e 2 traballaranse no primeiro trimestre. Tamén quero darlle mais relevancia aos temas de Psicoloxía social e Emocións, por afectar en maior medida ao impacto que deixou a situación da pandemia en nos(alumnado-profesorado).

Os Bloques son os seguintes...

Bloque 1. A psicoloxía como ciencia (Ud.1)

Bloque 2. Fundamentos biolóxicos da conduta (Ud. 2 , 4)

Bloque 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria (Ud.3,6)

Bloque 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento (Ud.5,7,8,9)

Bloque 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade .(Ud.10,11,12,13)

Bloque 6. Psicoloxía social e das organizacións (Ud.14,15).

2º. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

BLOQUE 1: A psicoloxía como ciencia

- Características e obxectivos da Psicoloxía.
- Escolas psicolóxicas contemporáneas (Psicanálises, Gestalt, Conductismo, Humanismo, Cognitivismo).
- Ramas da Psicoloxía e psicoloxía aplicada.
- Métodos básicos de investigación en Psicoloxía.

BLOQUE 2: Fundamentos biolóxicos da conduta

- Determinantes biolóxicos da conduta.
- Compoñentes, estrutura e funcións do Sistema Nervioso en relación aos procesos de cognición e emoción.
- Xenética e conduta. O innato e o adquirido.
- Técnicas de investigación do cerebro.
- Algunhas patoloxías cerebrais.
- O sistema endócrino.

BLOQUE 3: Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención. Estados de conciencia e a memoria.

- Estímulos e sensacións. A percepción, as fases do proceso perceptivo e os factores que inflúen na percepción.
- Clasificación dos órganos sensoriais.
- Como percibimos: a Gestalt e a teoría cognitiva.
- Ilusións ópticas e trastornos perceptivos.
- A atención.
- Características da conciencia. Estados de conciencia alternativos e alterados.
- Os sonhos. Características das drogas psicoactivas.
- A memoria. Fases do proceso de recuperación de información.
- Teoría multialmacén da memoria: memoria sensorial, MCP e MLP.
- Causas do esquecemento.
- Distorsións e alteracións da memoria: amnesias.

BLOQUE 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, pensamento, intelixencia e linguaxe

- A aprendizaxe e os patróns innatos de conduta
- Enfoque conductista
- O condicionamento clásico de Pavlov.
- O condicionamento operante de Skinner. Procedementos de condicionamento operante: os reforzos e o castigo.
- Programas de reforzamento.
- Aprendizaxe social e aprendizaxe cognitiva.
- Estratexias de aprendizaxe: os mapas conceptuais.
- Natureza do pensamento e as habilidades de pensamento.
- Desenvolvo o pensamento na adolescencia.
- O razoamento e as falacias.
- ?Solución de problemas e estratexias de resolución.
- Pensamento creativo e pensamento crítico.
- A intelixencia. Teorías clásicas.
- Medición da intelixencia. Os tests. O cociente Intelectual.
- Críticas aos tests de intelixencia.
- Teorías actuais da intelixencia: Sternberg, Gardner e a intelixencia emocional de Goleman
- O desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget.
- Problemas sobre a intelixencia: herdanza-ambiente, a intelixencia artificial, a intelixencia animal e intelixencia colectiva.
- Comunicación e Linguaxe.
- ?Elementos da comunicación. Tipos de comunicación: non verbal, a comunicación mediante a imaxe e a comunicación de masas.
- Linguaxe. Características, desenvolvemento evolutivo e funcións da linguaxe.
- Relacións entre pensamento e linguaxe
- Trastornos da linguaxe.

BLOQUE 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade.

- Motivación. Características e tipos de motivación.
- Teorías da motivación: homeostática, cognitiva e a teoría humanista de Maslow.
- Os conflitos, a frustración e os mecanismos de defensa do Eu.
- Emocións. Características e dimensións da emoción.
- Teorías da emoción: James-Lange, Cannon-Bard, Schachter e teoría do proceso opoñente.
- A tensión: causas e consecuencias a tensión e estratexias de afrontamiento da tensión.
- Personalidade, temperamento e carácter. Características da personalidade.
- Teorías da personalidade: psicanálise de Freud, teorías dos trazos, teoría humanista de Rogers, teoría conductista de Bandura.
- Avaliación da personalidade: a observación e a entrevista. Tests e cuestionarios de personalidade. Trastornos da personalidade.
- Sexualidade humana: dimensións da sexualidade.
- Fundamentos biolóxicos da sexualidade: anatomía e fisioloxía masculina e feminina.
- A resposta sexual humana e disfuncións sexuais.
- Formas de expresión sexual e variacións da conduta sexual.
- Sexualidade na adolescencia.
- Psicopatología: trastornos emocionais e da conduta.
- Modelos de categorización e criterios diagnósticos.
- Clasificación e diagnóstico: trastornos do estado de ánimo (depresión), a ansiedade e os trastornos esquizofrénicos. Trastornos da alimentación: anorexia e bulimia.
- Terapias psicolóxicas e metas terapéuticas. Diferentes terapias: psicanálise, terapia cognitivo-conductual e terapia familiar.

BLOQUE 6: Psicología social e das organizacións.

- Psicología Social: obxecto de estudo e métodos de investigación.
- Pensamento social: percepción social, atribución de causalidade e cognición social.

- As actitudes: características, funcións, formación e cambio de actitudes.
- As relacións sociais: a agresión e a conduta altruísta. / Racismo e xenofobia.
- Influencia social: conformidade (Asch) e obediencia á autoridade (S. Milgram)
- Os grupos: características dos grupos, pensamento grupal e conflitos no grupo. Liderado.
- Psicología do traballo e das organizacións.
- A era dixital: globalización económica, revolución dixital e sociedade do coñecemento.
- Traballo en equipo: características e vantaxes e inconvenientes dun equipo de traballo.
- Motivación no traballo. Teorías e técnicas de motivación.
- Dirección de la reflexión, empresa e liderado. Funcións da dirección e calidades do líder e estilos de liderado.
- Funcións do departamento de recursos humanos.
- Psicopatología laboral: tensión, burnout e mobbing.

3º. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

Os distintos instrumentos que se empregarán para avaliar a aprendizaxe dos alumnos serán:

- a) **Observación sistemática:** Atención, participación oral nos debates ou actividades encomendadas en clase, preguntas realizadas na aula, predisposición cara ao traballo, actitude positiva e de respecto cara aos demais. Todos estes elementos son un instrumento privilexiado para valorar actitudes.
- b) **Realización na aula de actividades nas que se poidan plasmar a asimilación dos contidos traballados** : Actividades do libro ou outras , análise de textos, comentario de fotografías, anuncios publicitarios, fragmentos de películas, cuestionarios, procura de información ou presentacións powerpoint, etc.
- c) **Aos alumnos poderáselles pedir a realización ao longo do curso, dun caderno-diario de clase que presentarán á profesora cando esta estime oportuno** para ser corrixido. Presentación en forma e tempo dos traballos e actividades
- d) **Aportación de ideas, iniciativas, recursos, recensións de libros e reflexións no proxecto Legtbi-Feminismo do centro a través do Classroom. Serán valoradas trimestralmente e terán que ter en conta as datas conmemorativas en torno a estos colectivos e demandas. A ponderación de esta labor na nota trimestral é dun punto, polo que si non aportan nada a nota máxima que pode obter @alumn@ en cuestión é de 9.**

Ata aquí os apartados a,b,c e d , representna ata un 40% da nota total trimestral.

O 60 % restante virá dado polas probas teóricas ou memorísticas, dependendo do número de traballos prácticos realizados nese trimestre. A condición para o aprobado é que **a nota teórica dos exames non baixe de 4,5 puntos,** para evitar que o alumnado omita o estudo memorístico. Con carácter excepcional, poderemos omitir a proba teórica de unha ou dúas unidades didácticas durante todo curso, en beneficio dun tratamento máis práctico dos contidos

d) **Probas escritas: ao final de cada unidade didáctica realizaranse probas obxectivas de información**, de resposta curta, de verdadeiro ou falso, test, memorización da teoría , valoración persoal...etc. Con elas poderemos medir a aprendizaxe de conceptos, a memorización de datos importantes, etc.

e) Probas de recuperación: En canto ás probas de recuperación dos exames realizados en cada trimestre, realizaranse despois dos períodos de vacacións.

f) Proba extraordinaria de setembro: Nesta proba, haberá que recuperar todos os contidos dos cales os alumnos/as, se examináron ao longo do curso. Polo que o exame abarca o contido de toda a materia. A profesora informará de cales son os contidos para a reparación do exame. En casos excepcionais, poderá presentar un traballo relacionado cos contidos que non superou durante o curso.

***P.7) CONCRECIONES METODOLÓXICAS:**

O carácter optativo da materia Psicoloxía permite presumir un certo interese pola materia nos alumnos que a elixen, o cal constitúe unha base para deseñar un proceso de aprendizaxe activa e participativa. Así mesmo, a súa elevada carga horaria e o feito de ser excluída das Probas de Acceso á Universidade favorecen unha programación flexible e a introdución de actividades que xeralmente deben quedar fóra da práctica docente por falta de tempo. Así, o ensino da materia debe ser eminentemente práctica, alternando as explicacións da profesora e o traballo co libro de texto a través da realización de exercicios de clase, actividades complementarias e traballos de investigación. O nivel das actividades expostas debe ser realista e contribuír ao desenvolvemento e posesión real das mencionadas competencias.

Por outra banda, a natureza da materia que se estuda (dacadalo entre ciencias naturais e ciencias humanas, e que fai do comportamento, pensamento e actitudes humanos o seu obxecto de estudo) esixe a formulación de cuestións de relevancia ético-moral. O cal obrigará a tomar en conta diversidade de enfoques pero nunca a indiferenza axiolóxica, polo que o alumnado ademais de entender deberá valorar e reflexionar sobre algunhas cuestións.

Como principios básicos será fundamental:

- a) Partir da situación do alumnado: Facer un diagnóstico previo ao comezo da Unidade. Organizar a aula en función da actividade. Vincular os contidos a situacións da vida real. O profesorado deberá tomar en consideración os coñecementos, experiencias e expectativas dos alumnos e alumnas.
- b) Aprendizaxes significativas: Deseñar actividades que permitan establecer relación entre os coñecementos previos e as novas aprendizaxes. E axudar aos alumnos para construír coñecementos que poidan aplicar en diversas circunstancias.
- c) Analizar problemas e situacións reais para estimular a reflexión e o pensamento crítico no alumnado. Tamén os procesos de construción individual e colectiva do coñecemento, e favorecerase o descubrimento, a investigación, o espírito emprendedor e a iniciativa persoal.
- d) Posibilitar aprender a aprender facilitando o traballo autónomo, dando aos estudantes información sobre o seu propio proceso de aprendizaxe. Ser moi clara nos obxectivos e ser consciente das posibilidades ou dificultades a superar. Esta metodoloxía poderá utilizar procedementos tales como: resolución de dilemas morais, debates en clase, procura de información en bibliotecas ou Internet, elaboración de mapas conceptuais, resumos e esquemas, lectura e comentario de noticias de actualidade, comentario en grupo de textos e películas relacionadas cos temas tratados e realización de traballos utilizando as novas tecnoloxías.
- e) Crear un ambiente de respecto e confianza na aula, favorecendo a comunicación interpersoal aberta e fluída. Utilizar material diverso: Internet, fragmentos ou escenas de cinema, documentais, etc.
- f) Atender á diversidade do alumnado. Na medida das dispoñibilidades de tempo e horario, o profesorado debería aproveitar calquera resposta do alumnado que considere significativa para enriquecer as actividades e reorientar os debates. Ante a multiplicidade de respostas, poderase constatar que a aula é un microcosmos xerador de reaccións, que se poden converter en foro de debate, ensaio e discusión.

MODIFICACIÓNS QUE SE LEVARÁN A CABO NO CASO DE TER QUE ADAPTARSE A UN CONTEXTO DOCENTE NON PRESENCIAL POR MOR DO COVID

Metodoloxía de traballo que se seguirá no caso de ensino a distancia

Situación A: (Si se trata do grupo completo)

A profesora enviará os apuntes necesarios para completar os contidos do libro, de tal xeito que os contidos teóricos queden moi claros á hora de fomentar a súa comprensión polo alumnado, e priorizar a dimensión práctica da asignatura en tanto a poñer en xogo as competencias de reflexión, pensamento crítico e búsqueda de información para traballar as cuestións de xeito mais constructivo e dinámico.

Así, proporcionarei e guiarei o traballo do alumnado a través dunha batería de exercicios variados en canto ao obxectivo e estratexias (repaso e comprensión, disertación, investigación ou consulta depáxinas especializadas, curtas e fragmentos de documentais para comentar...etc.)

O traballo será supervisado e se establecerá un contacto conmigo a través de correo electrónico, Aula Virtual e Classroom co fin de resolver as dúbidas relativas á elaboración das tarefas e á transmisión dos aspectos nos que poden ir mellorando ou correxindo as actividades.

Serei clara ao establecer as datas para a entrega das tarefas e o alumnado terá que responsabilizarse de entregar en tempo os traballos, pois de non ser así restará nota dun punto ou mais alá de 5 días non se admitirán.

- As tarefas resoltas enviaranse ao profesorado vía telemática.
  - corrección individualizada e posterior envío por correo electrónico, Aula virtual ou Classroom.
  - correccións globais explicativas , ou selección do mellor traballo da clase (de xeito anónimo) subidas ao Classroom ou Aula Virtual.
- A profesora determinará en cada caso , dependendo da importancia do tema, si é preciso realizar unha proba memorística de xeito online. De ser o caso, estableceráse nunha hora de clase para os grupos e cunha duración de unha hora.

Situación B (Solo unha parte do grupo online)

- Para o alumnado que acuda ás aulas, seguirase a metodoloxía habitual .
  - Para o alumnado que non asista presencialmente; no referente ás tarefas; seguirase o procedemento descrito no apartado 1 (Grupo completo).
- Cando se reincorpore terá que examinarse da proba escrita como o resto de compañeir@s, de xeito presencial. De ser imposible a volta á aula a profesora determinará si é necesario a realización online dun exame.

Situación C: Metodoloxía no caso do alumnado que non poida seguir ensinanza telemática porque non ten acceso a internet e non poda acudir presencialmente ás aulas:

Despois da comunicación da ausencia deixarei impresas as explicacións detalladas, actividades propostas para a semana ou quincena na conserxería (para que o recolla alguén achegado que non se atope en corentena) .De non haber persoas que sirvan de enlace co/a alumno/a enviaranse por correo ordinario.

As dúbidas que teñan na realización das tarefas serán anotadas nun documento e enviadas á conserxería para resolvelas eu por escrito (no prazo de cinco días máximo) e serán recollidas de novo para renvialas ao alumnado en cuestión.

***P.8. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS**

RECURSOS DIDÁCTICOS

Propónse un proceso de aprendizaxe baseada fundamentalmente en breves explicacións da profesora, realización de actividades polos /as alumnos/as e posta en común para a corrección das mesmas para intercambiar puntos de vista.

Ademais, poñeranse en práctica os seguintes procedementos:

1. Probas iniciais ao comezar cada unidade para detectar ideas previas, prexuízos ou crenzas erróneas.
2. Lectura, interpretación e análise de textos .Definición precisa de termos e expresións.
3. Realización de síntese e organización gráfica (esquemas, cadros, táboas, etc.) de informacións e argumentacións. Traballo persoal nos cadernos de clase onde recompilen as explicacións teóricas, información xeral, resumos dos materiais, vocabulario de termos psicolóxicos, valoracións persoais e outras achegas e búsquedas de blogs especializados.
5. Realización de exercicios de autocomprensión e autoevaluación , fundamentalmente no libro de texto.
6. Realización de traballos de investigación así como de procura de información na internet
7. Exposición oral dos traballos de investigación.
8. Debates sirvan como exemplo temas como "A influencia da televisión nas condutas violentas", "As dietas de adelgazamento e problemas psicolóxicos derivados", "O amor na adolescencia", Narcisismo e redes sociais, Rexurdir de actitudes autoritarias, valores da sociedade actual, consumo razonado, publicidade persuasiva,...)
- 9.Videoforum sobre curtametraxes, documentais ou fragmentos de películas relacionadas coa unidade didáctica (sirvan como exemplo: "Lembra", "Psicose", "O silencio dos cordeiros",...)

10.Lectura de artigos de opinión e capítulos escollidos de obras de psicoloxía ou que aborden os temas tratados na asignatura, ou temas de actualidade, sempre relacionados coas diferentes unidades.

MATERIAIS

- * Como material básico utilizarase o libro Psicoloxía de Macgrawhill e ou libros (capítulos , fragmento de obras especializadas nos temas de Psicoloxía do temario, previa selección da profesora).
- * Recomendaranse e empregaremos para complementar a información e obter teoría desde a visita a páxinas web de contido psicolóxico.
- *Capítulos de obras con contido de Psicoloxía, que proporcionará a profesora
- *Documentais. Xogos didácticos e dinámicas de grupo.
- * Aula virtual ou Classroom, onde elaborará o alumnado unha serie de recursos para compartir coa comunidade educativa sobre Diversidade sexo xenérica.

***P.9. INSTRUMENTOS E AVALIACIÓN.**

CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO.

(Amplio o punto 6.3, onde se reflicten as porcentaxes de cada parte: teoría e práctica)

-As datas dos exames poñeranse en función dos intereses do alumnado pactando con eles, e coa maior prontitude posible tras acabar cada unidade co ánimo de ter frescos os contidos.

- A nota final do curso. **Farase a media das tres notas obtidas durante as avaliacións**, tomando tamén en consideración o progreso positivo do alumno/a respecto ao esforzo e estudo conforme avanza o curso na nota final.

O sistema de avaliación escollido incorpora distintos instrumentos, para avaliar avariedade de actividades propostas:

*Avaliación inicial ou de diagnóstico: levarémola a cabo ao comezo do curso sobre a Psicoloxía mediante preguntas curtas ou comentarios breves dalgúns textos suxestivos. Trátase dunha serie de probas (test de intelixencia, cuestionarios de personalidade ou de intereses, etc.) para saber o punto de partida dos alumnos, seleccionar os obxectivos e predicir os resultados. Como actividades de detección de coñecementos previos suxerimos:

a-Debate e actividade pregunta-resposta sobre o tema introducido, co fin de facilitar unha idea precisa sobre de onde se parte.

b-Repaso das nocións xa vistas con anterioridade e necesarias para a comprensión da unidade, tomando nota das lagoas ou dificultades detectadas.

c-Introdución de cada aspecto teórico aténdose ao seu contexto e á súa importancia para temas actuais e cotiáns, sempre que iso sexa posible.

*Avaliación das actividades conceptuais: O alumnado debe ser capaz de manexar un vocabulario específico e definir con precisión e claridade os conceptos centrais de cada unidade nas probas escritas.

*Avaliación das actividades de comentario de texto. O alumnado debe ser capaz de analizar un texto, identificando o seu tema, tese e ideas secundarias. Para iso, ha de poder expoñer os argumentos de razoamento do texto.

*Avaliación das actividades de síntese. Este tipo de actividades reflectiranse no caderno de clase e estarán orientadas á comprensión dos contidos temáticos das diferentes unidades, permitindo o desenvolvemento da competencia de Aprender a aprender. O alumnado debería poder entender e expoñer os principais puntos do tema e razoar a partir deles.

*Avaliación das actividades de razoamento e argumentación. Esta actividade pode realizarse de forma escrita, como unha redacción, unha toma de postura ante unha tese, etc., ou oralmente, nunha exposición pública ou nun debate que será valorado a través da observación directa na aula.

* Actividades de busca de información.

***11) INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.**

É bo non perder de vista que as actividades de avaliación deben servir á docente como instrumento de autoevaluación. Os resultados obtidos infórmanlle da validez dos materiais utilizados, da metodoloxía didáctica empregada e dos obxectivos propostos e son unha ferramenta moi útil para revisar e modificar, se fose necesario, a programación. Esta información permitiranos corrixir certas inclinacións do noso labor docente, como querer facer máis do que as horas asignadas á materia permítenos, abordar contidos conceptuais de maneira demasiado abstracta e descontextualizada, ou ao revés, que a súa aparición sexa tan dispersa que ao alumno lle sexa imposible asimilalos de forma global e coherente, deixar pouco tempo para facer traballos didácticos, non ter en conta ou non facer unha avaliación inicial adecuada sobre as expectativas e os preconceitos dos alumnos, etc.

Algúns aspectos fundamentais na práctica docente que debo considerar son, por tanto:

1.A Planificación: medindo as sesións necesarias e o tempo que temos para seleccionar materiais, actividades ou descartar impartir certos temas)

2. Motivación do alumnado : observación directa e comunicación informal, tentarei relacionar as aprendizaxes con aplicacións reais ,estimular a participación activa dos estudantes en clase e Promover a reflexión dos temas tratados.

3. Desenvolvemento do ensino , relacionado co punto anterior e poder alcanzar a atención e o interese do alumnado: Debo optimizar o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica, introducir conceptos novos e relacionalos cos xa coñecidos; poñer exemplos... Utilizar axuda audiovisual para apoiar os contidos na aula.

4. Seguimento e avaliación do proceso de ensino aprendizaxe ,do que deixarei constancia no libro de Departamento: Debo realiza a avaliación inicial ao principio de curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes ,detectar en cada unidade os coñecementos previos de cada unidade didáctica, proporcionar a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como melloralas, así como utilizar diferentes técnicas de avaliación en función dos contidos, o nivel dos estudantes, etc.

12) ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

Non hai alumnado nesta situación, pero de darse o caso, acollerase á fórmula que a profesora considere, ou exames parciais dos temas ou ben a realización de traballos (lectura, exercicios, reflexión) .

***P.15. MEDIDAS PARA A ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**

É desexable a individualización, ofrecer a cada alumno/á axuda pedagóxica que necesite en función das súas motivacións, intereses e capacidades de aprendizaxe. Xorde diso a necesidade de atender a diversidade, presente na aula igual que na sociedade.

No Bacharelato, a diversidade de intereses, motivacións, capacidades e estilos de aprendizaxe entre o alumnado vaise expresando a través da elección de modalidades e optativas. Con todo, é conveniente dar resposta, en cada materia.

En todo caso, é preciso adoptar as medidas oportunas para afrontar esta diversidade. Hai estudantes reflexivos (detéñense na análise dun problema) e estudantes impulsivos (responden moi rapidamente); estudantes analíticos (pasan lentamente das partes ao todo) e estudantes sintéticos (abordan o tema desde a globalidad); uns traballan durante períodos longos e outros necesitan descansos; algúns necesitan ser reforzados continuamente e outros non; hainos que prefiren traballar sós e hainos que prefiren traballar en pequeno ou gran grupo.

Como actividades de consolidación suxerimos:

-Realización de exercicios apropiados, abundantes e variados, co fin de afianzar os contidos teóricos, culturais e léxicos traballados na unidade.

-Traballo con textos de cada unidade para asentar e consolidar os coñecementos adquiridos.

Esta variedade de exercicios cumpre, a finalidade que perseguimos: As actividades constitúen un excelente instrumento de atención ás diferenzas individuais dos alumnos e alumnas. A variedade e a abundancia de actividades con distinto nivel de dificultade permiten a adaptación, como dixemos, ás diversas capacidades, intereses e motivacións. Así, por exemplo, Coas actividades de recuperación-ampliación, atendemos non só aos alumnos e alumnas que presentan problemas no proceso de aprendizaxe, senón tamén a aqueles que alcanzaron no tempo previsto os obxectivos propostos.

As distintas formas de agrupamiento do alumnado e a súa distribución na aula inflúen en todo o proceso. Entendendo o proceso educativo como un desenvolvemento comunicativo, é de gran importancia ter en conta o traballo en grupo, recurso que se aplicará en función das actividades que se vaian a realizar, pois a posta en común de conceptos e ideas individuais xera unha dinámica creativa e de interese.

Concederáse, con todo, gran importancia noutras actividades ao traballo persoal e individual; en concreto, aplicarase nas actividades de sínteses/resumen e nas de consolidación, así como nas de recuperación e ampliación.

16) CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA: EDUCACIÓN EN VALORES, TRATAMENTO DAS TIC, PLAN LECTOR, PLAN DE CONVIVENCIA

EDUCACIÓN EN VALORES E PLAN DE CONVIVENCIA

A función da educación na sociedade actual non consiste só na reprodución dunha cultura académica, senón tamén compensar as desigualdades de orixe do alumnado e aprender novos coñecementos, actitudes e pautas de conduta, para que os alumnos consigan integrar o coñecemento escolar e o coñecemento da vida diaria.

Os temas transversais achegan unha formación básica en actitudes e valores. A incorporación destas aprendizaxes coloca nun lugar privilexiado a formación en valores e o desenvolvemento das capacidades afectivas e sociais dos estudantes.

Estes son os valores que consideramos máis importantes : Desenvolvemento da personalidade, tolerancia, respecto polos dereitos e liberdades propias e alleas, capacidade de negociación, autocontrol persoal, rexeitamento de actitudes violentas ou discriminatorias, valorar o esforzo e o espírito de autosuperación, así como o espírito de equipo e a cooperación,

A introdución dos temas transversais na programación de Psicoloxía pode ter diversos graos de implicación e non basta con tratalos de forma ocasional e anecdótica. A súa posta en práctica necesita unha clarificación dos obxectivos, procura de materiais e recursos e tratamentos específicos.

*Educación para a saúde : A saúde abarca todas as dimensións da persoa, é unha forma de vida e un dereito para defender polo individuo e a sociedade. A educación para a saúde supón:

- Coidar a propia saúde física e psicolóxica.
- Desenvolver hábitos e estilos de vida saudables. Cambio de actitudes e comportamentos desadaptados.
- Aprender a tomar decisións que afectan o benestar psicolóxico e social.

Educación para a paz : A violencia é un feito omnipresente nas sociedades actuais e maniféstase en elfanatismo, terrorismo, as inxustizas económicas, a violencia de xénero, etc. A paz é un dos valores da vida humana, presupón o respecto aos dereitos humanos e esixe igualdade e reciprocidade nas relacións entre as persoas e os pobos. O seu tratamento supón:

- Rexeitar a guerra, a violencia ou a forza como medio de solución de conflitos.
- Fomentar o diálogo e o discurso racional.

*Educación intercultural: A construción dunha sociedade multicultural supón desenvolver o coñecemento entre as diferentes culturas, recoñecer o pluralismo cultural e superar os fanatismos étnicos, relixiosos, políticos, etc. Expomos lograr os seguintes obxectivos:

- Valorar a diversidade cultural, relixiosa, política e étnica.
- Potenciar a comunicación e relación entre membros de distintas culturas.
- Rexeitar as actitudes xenófobas e racistas.

*Educación para a igualdade entre os sexos : O ámbito da escola é un dos medios para avanzar na igualdade de oportunidades entre homes e mulleres. Esta educación supón:

- Impulsar non só a igualdade formal, senón desenvolver a equiparación real.
- Favorecer o desenvolvemento persoal, sen as barreiras de xénero e rexeitar o sexismo sociocultural.
- Superar os estereotipos masculinos e femininos tradicionais.
- Valorar a coeducación e a igualdade de oportunidades.

*Educación sexual : É primordial coñecer a sexualidade humana para o desenvolvemento do ser humano no seu camiño cara á madurez. Os obxectivos son:

- Facilitar os coñecementos fisiolóxicos e psicosociais sobre a conduta sexual.
- Resaltar as diferentes funcións da sexualidade e respectar as diversas orientacións sexuais.

*Educación para o consumo: Aprender a consumir supón que as nosas eleccións baséanse en valoracións persoais e non son dirixidas por estímulos externos. Respecto ao consumo debemos ter presente:

- Non ser manipulado polas mensaxes publicitarias.
- A frustración creada polas expectativas publicitarias e a imposibilidade de acceder a todos os produtos.

TRATAMENTO DAS TIC -A profesora animará ós alumnos/as a que realicen reflexións e traballos de crítica persoal acerca dun tema, e a que o comparta coa comunidade educativa na páxina web do instituto, dentro do departamento de Filosofía e no classroom específico de contido Legtbi e Feminismo.

-Empregaremos como recurso didáctico presentacións powerpoint e consultaremos na rede páxinas de interese para a materia, co fin de orientar ó alumnado que queira profundizar nos contidos con novos recursos e transmitir unha imaxe cercana e actual da materia, amosando blogs e foros de discusión psicolóxica

- Tamén solicitaréi búsqueda de páxinas de interese para a profundización do pensamento de cada tema.

Deste xeito , xustificamos a importancia da materia e a relevancia das cuestións tratadas no pasado para o noso mundo, ó tempo que traballamos a competencia lingüística, tecnolóxica e a autonomía persoal, na configuración dun criterio propio ante os pensamentos alleos

17) ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POLO DEPARTAMENTO DIDÁCTICO

En principio, dado o curso no que se encadra esta materia e a proximidade da proba ao final de curso, non está programada ningunha actividade por mor do tempo e do Covid.

Pero sempre que sexa posible e oportuno, si a situación mellora , poderemos participar nas actividades que vaian xurdindo e nas que se organicen no noso centro.

Ao ser unha materia relacionada con un sinfín de campos de traballo poderíamos contactar con persoas con coñecementos do traballo con menores, na saúde ou as drogas, no traballo con discapacitados, yoga ou outras formas de ver a realidade da conducta humana.

18) MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

Contando cun número tan reducido de alumnado, a comunicación informal será a vía habitual para contrastar as dificultades e dúbidas que os alumnos teñan . Así como a petición de axuda ou a identificación por parte da profesora das necesidades de profundización ou de práctica de comentarios de texto ou composicións teóricas.

Contando cun número tan reducido de alumnado, a comunicación informal será a vía habitual para contrastar as dificultades e dúbidas que os alumnos teñan . Así como a petición de axuda ou a identificación por parte da profesora das necesidades de profundización ou de práctica de comentarios de texto ou composicións teóricas. Ao finalizar cada trimestre deberíamos preguntar ao alumnado para avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para as unidades didácticas.

É necesario promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programacións didácticas. Ao finalizar cada trimestre debería plantearme a mín e preguntar a valoración do alumnado respecto estos elementos didácticos para mellorar no seguinte...

- Manexo dos contidos da unidade
- Realización de tarefas
- Estratexias metodolóxicas seleccionadas
- Recursos
- Claridade nos criterios de avaliación

Sempre debo ter aberta ao diálogo fluido co alumnado en base ás dificultades que podan ir atopando no proceso de ensino-aprendizaxe ,adaptando as clases e o nivel de esixencia , así como o ritmo expositivo en función das posibilidades reais de aproveitamento.

Será necesario adaptar sempre a praxe didáctica a quen vai dirixida nun proceso de retroalimentación entre a programación, o traballo na aula e os resultados que se vaian conseguindo. Isto obrigará a desestimar contidos que amplien as unidades teóricas ou determinará si avanzar a toda costa na exposición da totalidade dos temas ou si é preferible impartir menos pero mais asegurando mellor os coñecementos .Decidir si afondamos en cuestións mais abstractas ou é mais util repasar e centramos nos puntos básicos de cada tema-autor.

FILOSOFÍA DA CIENCIA E DA TECNOLOXÍA

2) INTRODUCCIÓN

A nosa vida vese condicionada e mediatizada polos avances científicos e tecnolóxicos; a nosa forma de vivir e pensar, e a nosa imaxe do mundo están influídas pola ciencia e a tecnoloxía profundamente. A nosa forma de vivir e de pensar, a nosa imaxe do mundo e estilo de vida nun mundo globalizado están condicionadas pola ciencia e a tecnoloxía de maneira evidente e profunda.

Desde a Revolución industrial, cambiou radicalmente a forma de vida da maior parte das persoas. Algúns exemplos deste cambio poden ser, a nivel de artefactos: a televisión, o coche ou o teléfono; dentro das biotecnoloxías: os problemas da manipulación xenética, os estudos sobre o mapa xenético, os problemas sobre a fecundación artificial: as novas formas de organización do traballo (o taylorismo, a cadea de montaxe ou o traballo en casa); a nivel de símbolos: as técnicas cartográficas, a creación de linguaxes artificiais, etc.

O auxe nos últimos anos das aplicacións técnicas da ciencia, así como a aparición de diversos problemas ambientais e éticos fixo necesaria a introdución nos currículos de contidos sobre relación entre a ciencia-tecnoloxía-sociedade e valores.

Os/as nosos/as estudantes pasaron ao longo do sistema educativo por multitude de ciencias e tecnoloxías, pero nesta asignatura trataremos de reflexionar sobre o aprendido. Porque é preciso, ademais de saber empregar a ciencia e a tecnoloxía, reflexionar sobre ela e posicionarse.

A materia de Filosofía da Ciencia e da Tecnoloxía debe ser un espazo de reflexión sobre o valor da ciencia e sobre as repercusións ambientais, políticas, sociais e para o propio ser humano da tecnoloxía.

A materia contribúe á adquisición das distintas competencias básicas en distinto grao, especialmente, as competencias de comunicación lingüística, e da competencias dixital; de espírito emprendedor e de capacidade de aprender a aprender.

Propíciase a adquisición das devanditas competencias a través do traballo autodidacta ás veces, e outras contrastando no diálogo da clase as distintas aportacións, empregando ferramentas das tecnoloxías da información e da comunicación na casa ou na aula na medida en que sexa posible, o dominio da linguaxe e a súa expresión oral ou escrita a través de distintos formatos, a utilización de fontes variadas, o fomento da análise crítica, etc.

3) CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

CONCRECIÓN QUE RECOLLA A RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS

1º Comunicación lingüística

Na medida en que a materia é unha disciplina fundamentalmente racional, discursiva e conceptual, os estudantes deberán practicar a comprensión textual, a definición de termos específicos da materia. Mellorarán na comprensión do sentido dos textos escritos e orais e en manter unha actitude favorable cara á lectura.

2º Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

Na medida en que a filosofía da ciencia e da tecnoloxía reflexiona e pensa sobre as diferentes disciplinas científicas, e que aborda cuestións como a estrutura do coñecemento científico e as consecuencias da tecnoloxía para a vida humana, esta competencia é crucial neste proxecto. Diversos autores da historia da filosofía e da Matemática tamén tiveron un papel relevante no desenvolvemento da ciencia moderna, como o caso de Descartes, por exemplo.

- Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no ámbito natural e as repercusións para a vida futura.
- Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá.
- Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante en distintos ámbitos (biolóxico, xeolóxico, físico, químico, tecnolóxico, xeográfico...).
- Comprender e interpretar a información presentada en formato gráfico, porcentaxes...etc.

3.º Competencia dixital.

A realización de traballos de investigación en formato informático e/ou presentación powerpoint , e envío por email ou subilo á nube, obrigará ao alumnado a practicar a competencia dixital.

- Terán que empregar distintas fontes para a procura de información e seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade.
- Elaborar e publicitar información a través de medios tecnolóxicos.

4.º Aprender a aprender.

A competencia de aprender a aprender é fundamental para que o alumnado adquira a capacidade de iniciar, organizar e persistir na aprendizaxe. Tamén inclúe coñecementos sobre os procesos mentais implicados na aprendizaxe (como se aprende).

Traballaremos en equipo ou por parellas na realización e/ou exposición de traballos. Utilizar e avaliar distintos medios e procedementos, responsabilizándose nunha asimilación autónoma pero guiada dos contidos.

- Comprender as mensaxes que veñen dos medios de comunicación.
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece ao noso redor e responder a preguntas.
- Empregar e valorar o rigor intelectual e a actitude crítica na formulación dos problemas e as súas posibles solucións, fronte á superficialidade ou a improvisación

5.º Competencias sociais e cívicas.

-Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías e ser capaz de exercer unha crítica social respecto ó abuso e repercusións prácticas, económicas, morais das teorías científicas e da Tecnociencia.

- Adoptar unha actitude crítica ante todo intento de xustificación das desigualdades sociais en base á pseudociencia ou mentiras sen base científica. Rexeitando así toda discriminación, xa sexa por sexo, raza, crenzas ou outras características individuais e sociais.

-Identificar a Ciencia como unha actividade humana, adquirir a idea de ciencia como realidade histórica e identificar as implicacións que ten vivir cun nivel de desenvolvemento tecnolóxico determinado.

-Entender a Ciencia como exemplo de esforzo colectivo, no que o diálogo e a colaboración transcultural e interdisciplinar é un modelo a seguir para acadar metas colectivas.

-Diferenciar entre progreso tecnolóxico e o progreso social e cultural.

6.º Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.

Ademais de traballos de investigación(nos que teñen que aprender a planificar os recursos e pasos necesarios no proceso de aprendizaxe), o alumnado terá que expor o aprendido ante a clase en exposicións orais.

7.º Conciencia e expresións culturais.

-Identificar a Tecnociencia como unha dimensión central na nosa cultura occidental.

-Recoñecer a relación entre Ciencia e Arte, Relixión, Economía, Linguaxe, Moral(valores)

-Mostrar respecto cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica), e cara ás persoas e científic@s que contribuíron ao seu desenvolvemento.

-Comprender a estreita relación que hai entre coñecementos científicos e tecnolóxicos, coñecementos tradicionais e biodiversidade cultural.

-Analizar as implicacións éticas e culturais das innovacións en ciencia e tecnoloxía.

4) CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO

Obxectivos xerais de Bacharelato

a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa.

b) Consolidar unha madurez persoal e social que lles permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes, e en particular a violencia contra a muller e impulsar a igualdade real e a non-discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe, e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como escrita, a lingua española e, no seu caso, a lingua cooficial da súa Comunidade Autónoma.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou en máis linguas estranxeiras. g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información y a comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de forma solidaria no desenvolvemento e mellora do seu entorno social.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- j) Comprender os elementos e procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e a tecnoloxía no cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente.
- k) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- l) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- m) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer el desenvolvemento personal e social. n) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade vial.

5) CONCRECIÓN DOS CONTIDOS / 6) TEMPORALIZACIÓN

A materia está organizada en cinco bloques: o primeiro é introductorio polo que será presentado nas primeiras clases.

Mentres que o quinto ímolo tratar de xeito transversal e, por tanto, traballarémolo ao longo de todo o curso. Este quinto bloque é a parte máis atractiva para o alumnado no sentido de que implica a reflexión ética e a análise das implicacións que ten o desenvolvemento científico e técnico en dimensións como a Economía, a Saúde, o Traballo, o medioambiente e a ideoloxía e valores sociais, a Educación, a Política, a arte e a moda ou o Futuro .Polo que terá un maior protagonismo nunha materia optativa que debe ter como finalidade servir á construción do pensamento propio e posicionamento do alumnado ante a realidade na que vive, na que a Tecnociencia é cada vez máis importante.

Os outros tres bloques corresponden á Historia do avance científico e á descripción e funcionamento das distintas tipoloxías de ciencias.

***Previsiblemente no 1º Trimestre QUÉ É A CIENCIA? + COMO NOS AFECTA A TECNOLOXÍA E A CIENCIA?**

Bloque 1. Introducción .Filosofía e/ ou ciencia: unha orixe común para entender e explicar a realidade.

As distintas concepcións da ciencia e da tecnoloxía ao longo da historia.

-As cosmovisións científicas. Como a Ciencia se desligou da Filosofía e a Relixión .

-Conexións e diferencias entre Ciencia e Filosofía. Temas.

Repercusións sociais e ideolóxicas das teorías científicas(Darwinismo social, xenética...)

-O que non é ciencia. Pseudociencias e supersticións.

-Grandes persoeiros da Ciencia .

-Contexto de descubrimento e impacto das súas aportacións medido en pros e contras (das teorías e dos inventos).

A relación entre Arte e Ciencia .Entre Guerra e adiantos tecnolóxicos

Bloque 4. A natureza da ciencia e a súa valoración desde a filosofía

-Obxectivos e tipos de ciencias.

-Métodos científicos:

Método indutivo vs axiomático e dedutivo.

Método hipotético-dedutivo.

O método nas ciencias humanas.

-Elementos das teorías científicas: conceptos científicos, enunciados, leis, teorías científicas e modelos (definición e exemplos)

-Progreso científico fronte a progreso moral.

-Valoración das ciencias desde a Epistemoloxía -filosofía. A búsqueda de obxectividade e verdade. A epistemoloxía como metateoría da ciencia.

-Realismo vs Convencionalismo científico.

Bloque 5. A filosofía da tecnoloxía

***Previsiblemente no 2º Trimestre: HISTORIA DA CIENCIA I + COMO NOS AFECTA A TECNOLOXÍA E A CIENCIA?**

Bloque 2. A ciencia desde a súa orixe ata a actualidade

A ciencia na súa orixe en Grecia ata a Idade Media.

Ciencia moderna: orixe e desenvolvemento.

A ciencia no mundo contemporáneo.

Positivismo e neopositivismo.

Novas ciencias.

Revolucións científicas do século XX.

*No bloque 2 e 3, referidos á Historia da ciencia incluíránse contidos sobre as mulleres científicas, así como á relación entre o contexto histórico e os valores sociais de cada época para entender as aportacións científicas e descubrimentos como un mecanismo de avance cultural..

Bloque 5. A filosofía da tecnoloxía

***Previsiblemente no 3º Trimestre: HISTORIA DA CIENCIA II + COMO NOS AFECTA A TECNOLOXÍA E A CIENCIA?**

Bloque 3. A reflexión filosófica sobre as ciencias: breve consideración histórica

1. B3.1. Reflexións filosóficas desde Grecia ata a modernidade.

1. B3.2. Síntese kantiana sobre a ciencia.

1. B3.3. Mecánica newtoniana.

1. B3.4. Teses do positivismo.

1. B3.5. Aparición da filosofía da ciencia.

1. B3.6. Correntes convencionalistas. Os intereses na ciencia.

1. B3.7. Positivismo lóxico.

1. B3.8. Correntes actuais na filosofía da ciencia e retos futuros.

* Bloque 5. A filosofía da tecnoloxía (este apartado iremolo traballando durante todo o curso a través da realización e exposición de traballos, así como do achegamento á actualidade científica a través dos recursos informáticos , así como lecturas guiadas que se proporán).

Ciencia, técnica, tecnoloxía e filosofía da tecnoloxía.

Breve consideración histórica da filosofía da tecnoloxía. Orixe dos inventos.

-Reflexións filosóficas sobre a tecnoloxía en campos que poden ser os que seguen...

democracia e dereitos humanos (aplicación da ciencia e a tecnoloxía no estudo do ser humano e a súa conducta)

aplicación da ciencia e a tecnoloxía ao control da Natureza e solucións medioambientais

sociedade e progreso, robotización e nova lexislación ligada ós avances científicos

efectos das novas tecnoloxías na comunicación, información ,educación e na creación cultural

Tecnoloxía e responsabilidade, perigos e metas futuras .

-Reflexións sobre Bioética e reflexións na Ciencia médica.

-Reflexións sobre ética e experimentación animal .

-Reflexións sobre a aplicación da tecnoloxía á alimentación...

Neste bloque se irán traballando na clase aquelas cuestións que o propio alumnado considere de maior interese, polo que non marco como obrigatorios estes temas senón que deixo aberto para configurar un ensino adaptado ao grupo de clase e enriquecedor da metodoloxía máis activa e comprometida por parte do alumnado.

6) CONCRECIÓN QUE RECOLLE A RELACIÓN DE ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES . CONCRETANDO PARA CADA ESTÁNDAR:

1º. TEMPORALIZACIÓN.

2º. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

3º. PROCEDIMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Contidos (grao mínimo de consecución) / Criterios de avaliación / Estándares de aprendizaxe avaliáveis / Competencias

Filosofía da Ciencia e da Tecnoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. Introducción				
<ul style="list-style-type: none"> • e • d • i • h 	B1.1. Filosofía e ciencia: unha orixe común. Ciencia e Filosofía da ciencia.	B1.1. Recoñecer e valorar a orixe común da filosofía e da ciencia, identificar a diferenciación e a separación entre ambas, e establecer as relacións e as diferenzas entre ciencia e filosofía da ciencia.	<ul style="list-style-type: none"> • FCTB1.1.1. Recoñece e valora a orixe común da filosofía e da ciencia desde Grecia e identifica a diferenciación e a separación da ciencia e a filosofía, e explica relacións e diferenzas entre ciencia e filosofía da ciencia como reflexións sobre a natureza e o alcance do coñecemento científico. 	<ul style="list-style-type: none"> • CC • CAA
Bloque 2. A ciencia desde a súa orixe ata a actualidade				
<ul style="list-style-type: none"> • b • d • e • g • h 	B2.1. A ciencia na súa orixe en Grecia ata a Idade Media.	B2.1. Explicar e valorar as achegas de Grecia á ciencia canto ao principio constitutivo da natureza e as achegas da ciencia helenística, así como das traducións medievais.	<ul style="list-style-type: none"> • FCTB2.1.1. Localiza e selecciona textos a través de internet sobre as achegas de Grecia á ciencia canto ao principio constitutivo da natureza nos presocráticos (Escola de Mileto e atomistas), en Aristóteles, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • C • CD • CCL
			<ul style="list-style-type: none"> • FCTB2.1.2. Explica e recoñece a importancia das achegas da ciencia helenística en medicina, astronomía e matemática, e a do científico Arquímedes. 	<ul style="list-style-type: none"> • CC • CAA
			<ul style="list-style-type: none"> • FCTB2.1.3. Recoñece e valora as achegas dos tradutores medievais como transmisores da cultura científica, e a síntese medieval dos elementos científicos da Antigüidade. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CCE • C
<ul style="list-style-type: none"> • d • e 	B2.2. Ciencia moderna: orixe e desenvolvemento.	B2.2. Recoñecer e explicar o nacemento da ciencia experimental (física), a noción de dominio da natureza e a importancia da mecánica newtoniana para a ciencia moderna.	<ul style="list-style-type: none"> • FCTB2.2. Elabora un mapa conceptual mediante traballo colaborativo sobre a ciencia moderna, expresando a importancia da experimentación e da teoría, e a noción de dominio da natureza e da mecánica newtoniana para a ciencia moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CCL • CSIE • E
<ul style="list-style-type: none"> • d • e • h 	B2.3. A ciencia no mundo contemporáneo. B2.4. Positivismo e neopositivismo.	B2.3. Recoñecer e identificar o positivismo dentro da ciencia do século XIX e o neopositivismo no século XX.	<ul style="list-style-type: none"> • FCTB2.3.1. Describe e distingue o positivismo dentro da ciencia do século XIX e o neopositivismo no século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> • CC

Filosofía da Ciencia e da Tecnoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> d e h 	B2.5. Novas ciencias.	B2.4. Analizar e valorar a aparición das ciencias ao longo dos séculos XIX e XX.	<ul style="list-style-type: none"> FCTB2.4.1. Realiza un mapa conceptual colaborativo e grupal sobre a aparición das ciencias ao longo dos séculos XIX e XX, onde reflecta a aparición como ciencia independente da bioloxía e a teoría da evolución, e o nacemento das ciencias humanas (a economía; a orixe da socioloxía como ciencia; a orixe da psicoloxía como aplicación do método experimental ao ser humano; a antropoloxía cultural, a teoría política, a historia e a pedagogía). 	<ul style="list-style-type: none"> CC CSIE E
<ul style="list-style-type: none"> b d e g h 	B2.6. Revolucións científicas do século XX.	B2.5. Analizar a importancia das novas teorías no ámbito da física do século XX, das achegas da bioloxía molecular e da revolución da ciencia informática.	<ul style="list-style-type: none"> FCTB2.5.1. Utiliza a súa capacidade de aprender a aprender, realizando os seus mapas conceptuais acerca das novas teorías no ámbito da física do século XX (teoría da relatividade de Einstein, física cuántica de Max Planck e física do caos). 	<ul style="list-style-type: none"> CA CCL
			<ul style="list-style-type: none"> FCTB2.5.2. Analiza e aprecia as achegas da bioloxía molecular (descubrimiento do ADN, xenética e bioxenética). 	<ul style="list-style-type: none"> CS CCL
			<ul style="list-style-type: none"> FCTB2.5.3. Realiza unha presentación con medios informáticos e analiza criticamente en colaboración grupal a revolución da ciencia informática. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CSIE E
			<ul style="list-style-type: none"> FCTB2.5.4. Utiliza a súa iniciativa persoal para expor as conclusións máis importantes de xeito argumentado sobre a historia da ciencia. 	<ul style="list-style-type: none"> CS
Bloque 3. A reflexión filosófica sobre as ciencias: breve consideración histórica				
<ul style="list-style-type: none"> d h i 	B3.1. Reflexións filosóficas desde Grecia ata a modernidade.	B3.1. Valorar e identificar como os ideais sobre a ciencia de Aristóteles inflúen ata o século XVII e as formulacións respecto da ciencia no racionalismo e no empirismo, sendo conscientes das súas limitacións.	<ul style="list-style-type: none"> FCTB3.1.1. Valora e aprecia como os ideais sobre a ciencia de Aristóteles inflúen ata o século XVII, e analiza a diferenza entre metafísica e outras ciencias, e as nocións de demostración e a dedución nese autor, e das formulacións respecto á ciencia no racionalismo (mecanicismo cartesiano) e do empirismo (indutivismo e empirismo de Bacon). 	<ul style="list-style-type: none"> CA CCL
<ul style="list-style-type: none"> d e h 	B3.2. Síntese kantiana sobre a ciencia.	1. B3.2. Explicar a síntese kantiana respecto á ciencia.	1. FCTB3.2.1. Explica a síntese kantiana respecto á ciencia mediante textos representativos da súa postura.	1. CCL
1. d	1. B3.3. Mecánica newtoniana.	1. B3.3. Explicar e analizar a xustificación da validez da	1. FCTB3.3.1 Comenta e analiza a xustificación da validez da mecánica newtoniana.	1. CCL

Filosofía da Ciencia e da Tecnoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
1. e 2. h		mecánica newtoniana.		
1. d 1. h	1. B3.4. Teses do positivismo.	1. B3.4. Interpretar o positivismo como redución da ciencia a fenómenos observables e eliminación do coñecemento por causas.	1. FCTB3.4.1. Recoñece o positivismo como redución da ciencia a fenómenos observables e eliminación do coñecemento por causas.	1. CAA 1. CCL
1. d	1. B3.5. Aparición da filosofía da ciencia.	1. B3.5. Recoñecer a aparición da filosofía da ciencia como ciencia independente.	1. FCTB3.5.1. Recoñece a aparición da filosofía da ciencia como ciencia independente.	1. CCL
1. d 1. e 2. h	1. B3.6. Correntes convencionalistas.	1. B3.6. Identificar as correntes convencionalistas.	1. FCTB3.6.1. Describe e compara as correntes convencionalistas (convencionalismo de Mach e instrumentalismo de Poincaré e Duhem) e a ciencia como construcións convencionais como instrumento de dominio da natureza.	1. CCL 1. CAA
1. d 1. g 2. h	1. B3.7. Positivismo lóxico.	1. B3.7. Recoñecer a corrente do positivismo lóxico.	1. FCTB3.7.1. Realiza unha presentación utilizando métodos informáticos sobre positivismo lóxico onde aparezan as teses básicas dos autores do Círculo de Viena e as críticas de Popper.	1. CD 1. CCL
1. b 1. d 2. e 3. h	1. B3.8. Correntes actuais na filosofía da ciencia.	1. B3.8. Identificar as correntes actuais en filosofía da ciencia a través de autores como Popper, Kuhn, Lakatos e Feyerabend, e as correntes do realismo e antirrealismo, e a socioloxía do coñecemento científico.	1. FCTB3.8.1. En colaboración grupal, identifica e valora as achegas das correntes actuais en filosofía da ciencia a través dos seguintes autores: Popper (racionalismo crítico), Kuhn (enfoque histórico-sociolóxico das ciencias da natureza), Lakatos (ciencia como programas de investigación), Feyerabend (teoría anarquista do coñecemento), e as correntes do realismo e do antirrealismo, e a socioloxía do coñecemento científico. 1. FCTB3.8.2. Extrae conclusións de maneira persoal sobre o punto anterior.	1. CSIE E 1. CMC CT 1. CAA 1. CSIE E
Bloque 4. A natureza da ciencia e a súa valoración desde a filosofía				
1. d 1. e 2. g 3. i 4. l	1. B4.1. Obxectivos e tipos de ciencias.	1. B4.1. Clasificar os obxectivos e as ciencias en ciencias experimentais, ciencias humanas e ciencias empíricas e formais.	1. FCTB4.1.1. Procura e selecciona información, a través de páxinas web, sobre os obxectivos da ciencia e a clasificación das ciencias: experimentais (coñecemento da natureza para a dominar e controlar), humanas, e empíricas e formais.	1. CCL 1. CD
1. d	1. B4.2. Método científico.	1. B4.2. Analizar o método científico.	1. FCTB4.2.1. Analiza e aprecia o método científico como procura de teorías que poidan someterse a control experimental, así como o contexto de descubrimento (construción) e de	1. CAA

Filosofía da Ciencia e da Tecnoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
1. e 2. l			xustificación (validez).	1. CCL
1. d 1. e 2. l	1. B4.3. Método indutivo e método axiomático e dedutivo.	1. B4.3. Describir e comparar os métodos de indución e o método axiomático-dedutivo.	1. FCTB4.3.1. Describe, compara e extrae as diferenzas dos métodos de indución e axiomático-dedutivo, valorando as fortalezas e as debilidades de cada un.	1. CAA 1. CCL 2. CMC CT
1. d 1. e 2. l	1. B4.4. Método hipotético-dedutivo.	1. B4.4. Recoñecer as características e os elementos do método hipotético-dedutivo, e o mantemento do seu valor na práctica científica actual.	1. FCTB4.4.1. Realiza un esquema que recolla as características e os elementos máis definitorios do método hipotético-dedutivo: formulación de hipóteses, asimetría da lóxica entre verificación e falsación de hipóteses, contraste de hipóteses e criterios para xulgar a súa validez.	1. CAA 1. CCL 2. CMC CT
1. g 1. e 2. l	1. B4.5. O método nas ciencias humanas.	1. B4.5. Valorar a singularidade do método nas ciencias humanas.	1. FCTB4.5.1. Elabora unha presentación utilizando medios informáticos na que apareza o método nas ciencias humanas (dificultades no ámbito do método das ciencias humanas en virtude da peculiaridade do seu obxecto: o ser humano).	1. CD
1. d 1. i	1. B4.6. Elementos das teorías científicas: conceptos científicos	1. B4.6. Distinguir os tipos de conceptos científicos (clasificatorios, comparativos e métricos) e valorar a importancia dos conceptos cuantitativos na ciencia experimental.	1. FCTB4.6.1. Distingue e identifica os tipos de conceptos científicos (clasificatorios, comparativos e métricos) e valora a importancia dos conceptos cuantitativos na ciencia experimental.	1. CAA 1. CCL
1. d 1. e 2. i	1. B4.7. Elementos das teorías científicas: enunciados	1. B4.7. Recoñecer o carácter hipotético dos enunciados obervacionais e as leis experimentais como base da actividade científica.	1. FCT4.7.1. Explica e recoñece o carácter hipotético dos enunciados obervacionais e as leis experimentais como base da actividade científica.	1. CCL
1. d 1. e 2. g 3. i	1. B4.8. Elementos das teorías científicas: leis.	1. B4.8. Identificar as características das leis científicas destacando a singularidade e a importancia das leis causais na ciencia.	1. FCT4.8.1. Elabora un mapa conceptual, utilizando a súa capacidade de aprender a aprender, onde sinala a utilidade e as características das leis (como fundamento das medicións, como base para a construción de teorías explicativas e como coñecemento máis seguro da ciencia experimental), valorando tamén o seu carácter aproximado, provisional e relativo. 1. FCTB4.8.2. Elabora unha argumentación e fai unha exposición oral sobre a importancia das leis causais na ciencia, utilizando distintas fontes de información (TIC e libros).	1. CAA 1. CCL
1. d 1. i	1. B4.9. Características das teorías	1. B4.9. Analizar e valorar ás teorías científicas.	1. FCTB4.9.1. Compara e valora as teorías científicas: a concepción tradicional (características das teorías científicas) e a nova concepción das teorías científicas (Kunh e os criterios de aceptabilidade das teorías científicas).	1. CAA 1. CCL

Filosofía da Ciencia e da Tecnoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	científicas.			
1. b 1. d 2. h 3. i	1. B4.10. Progreso científico.	1. B4.10. Reflexionar sobre o concepto de progreso científico e valoralo criticamente, na estrutura das revolucións científicas e as alternativas a esta posición en autores como Lakatos e Feyerabend, Agazzi, e a teoría de modelos.	1. FCTB4.10.1. Analiza e valora criticamente o concepto de progreso científico na estrutura das revolucións científicas de Kuhn e as alternativas a esta posición en autores como Lakatos e Feyerabend, Agazzi, e a teoría de modelos.	1. CAA 1. CMC CT
1. d 1. h	1. B4.11. Valoración das ciencias desde a filosofía. Racionalidade, obxectividade e verdade.	1. B4.11. Reflexionar sobre a ciencia e valorala á luz da filosofía a través dos seguintes conceptos: racionalidade, obxectividade e verdade.	1. FCTB4.11.1. Relaciona e valora a ciencia á luz da filosofía a través dos seguintes conceptos, onde aprecia as características de cada un e as relacións entre eles (racionalidade, obxectividade e verdade).	1. CAA 1. CCL
Bloque 5. A filosofía da tecnoloxía				
1. d 1. e 2. i	1. B5.1. Ciencia, técnica, tecnoloxía e filosofía da tecnoloxía.	1. B5.1. Definir e relacionar as nocións de ciencia, técnica, tecnoloxía e filosofía da tecnoloxía.	1. FCTB5.1.1. Describe e relaciona as nocións de ciencia e técnica (identificando as súas finalidades), tecnoloxía e filosofía da tecnoloxía.	1. CCL
1. d 1. e 2. h 3. i	1. B5.2. Breve consideración histórica da filosofía da tecnoloxía.	1. B5.2. Valorar e coñecer o concepto de técnica desde a Antigüidade grega ata a actualidade, tendo en conta os seguintes puntos: <ul style="list-style-type: none"> - Prexuízos ante a técnica de Platón e Aristóteles. - Concepción moderna e contemporánea. Concepción positiva da técnica na modernidade e na Ilustración, e en Marx como motor da emancipación, e as achegas da Escola de Fráncfort. - Kapp. 	1. FCTB5.2.1. Elabora mediante traballo colaborativogrupal un marco de referencia global da historia da tecnoloxía desde a Antigüidade ata a actualidade, tendo en conta os seguintes puntos: <ul style="list-style-type: none"> - Concepto de técnica na Antigüidade grega (prexuízos ante a técnica de Platón e Aristóteles). - Concepción moderna da técnica (concepción positiva da técnica na modernidade) e a Ilustración, e en Marx como motor da emancipación, e as achegas da Escola de Fráncfort). - Kapp en 1877 como o primeiro que emprega a noción de <i>Philosophie der Technik</i>. - Concepción platónica de Dessauer e Engelmeier dentro da tradición da enxeñaría. - Tradición humanística da tecnoloxía a través de autores como Ortega e Gasset; Heidegger ou Ellul. - Tecnoloxía a partir dos anos 60 do século XX. 	1. CSIE E 1. CCE C 2. CMC CT 3. CSC

Filosofía da Ciencia e da Tecnoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		<ul style="list-style-type: none"> - Concepción de Dessauer e Engelmeier. - Tradición humanística da tecnoloxía. - Tecnoloxía a partir dos anos 60 do século XX. 		
1. a 1. b 2. d 3. e 4. h 5. i	1. B5.3. Reflexións filosóficas sobre a tecnoloxía: democracia, ambiente, ser humano e progreso.	1. B5.3. Reflexionar sobre a tecnoloxía e xulgala criticamente, desde conceptos como democracia, ambiente, ser humano e progreso.	1. FCTB5.3.1. Comenta e valora criticamente, en colaboración grupal, a tecnoloxía desde as súas posibles repercusións nos seguintes eidos: democracia, ambiente, ser humano e progreso.	1. CCL 1. CAA 2. CSIE E 3. CSC
1. a 1. b 2. d 3. e 4. h	1. B5.4. Tecnoloxía e responsabilidade.	1. B5.4. Analizar e apreciar o concepto de responsabilidade relacionado coa tecnoloxía desde varias dimensións (xurídica, moral, social, profesional e relixiosa).	1. FCTB5.4.1. Analiza e elabora conclusións sobre o concepto de responsabilidade desde os campos implicados (xurídico, moral, social, profesional e relixioso).	1. CAA 1. CCL 2. CMC CT 3. CSC

6.3) PROCEDIMIENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos e medios de avaliación serán:

- * A atención, probas de interés e de constancia no traballo de aula, así como participación oral nas clases (presentando dúbidas, opinións, datos e/ou respostas axeitadas ás preguntas da profesora).
- * O esforzo e compromiso nas tarefas de clase e as encomendadas, ben sexan de repaso ou traballos de investigación e exposición oral.
- * As lecturas de obras ou capítulos seleccionados para analizar en profundidade algunha cuestión do temario.
- * A realización de probas escritas nas que demostren o seu coñecemento dos contidos teóricos e das explicacións contrastadas e comentadas nas clases e traballos. É necesario obter como mínimo a nota de 4,5 nas probas teóricas para aprobar facendo a media co resto de elementos en consideración (traballos, participación e actitude proactiva na aula, lecturas...).
- * Tamén serán tidas en consideración a participación nas diferentes actividades propostas con carácter voluntario ao longo do curso, como as datas conmemorativas (Día do medio ambiente ou da ciencia...) ou as do grupo de apoio lgtbi ou feminismo, desde un punto de vista científico.

Os distintos **instrumentos que se empregarán** para avaliar a aprendizaxe dos alumnos serán:

a) A observación da conducta na aula para medir a atención, participación oral na aula e a predisposición cara ao traballo, actitude positiva e de respecto cara aos demais. Valorar o interese e a implicación na materia. Así terá moito valor o traballo diario na aula e na casa, a participación na clase, os comentarios de texto e lecturas realizadas, así como as intervencións orais en resposta a preguntas formuladas pola profesora relativas ao xa explicado.

b) Realización de actividades nas que poidan ampliar información, reflexionar sobre as cuestións teóricas e repasar contidos traballados e procura de información ou presentacións powerpoint, etc.

Tamén haberá oco para a análise de textos, visionado e comentario de fragmentos de documentais, cuestionarios de preguntas sobre blogs educativos, e elaboración de mapas conceptuais e esquemas, tal como marca o currículo, en orden a acadar a autonomía requirida en 2º de Bacharelato.

c) Ao alumnado se lle pedirá a realización de a lo menos tres traballos ao longo do curso, coincidindo cos tres trimestres. Presentación en forma e tempo dos traballos e actividades, do contrario baixa ata 1 punto a nota do traballo ou causa a non aceptación do traballo no caso de superar unha semana de tardanza (computaría non presentado)

Ata aquí, os traballos encomendados e tarefas, a participación e o esforzo na aula representará un 50% da nota total trimestral.

O %50% restante virá dado polas probas teóricas ou memorísticas, dependendo do número de traballos prácticos realizados nese trimestre, podería subir a nota teórica a un 60%. A condición para o aprobado trimestral é que a nota teórica dos exames non baixe de 4,5 puntos, para evitar que o alumnado omita o estudo memorístico.

d) **Probas escritas:** Cara o final de cada trimestre realizarase unha proba obxectiva de coñecemento, deixando aberto o formato á posibilidades de resposta curta, de verdadeiro ou falso, test, reflexión, memorización de contidos e vocabulario, ou valoración crítica... etc. A establecer en función dos recursos e teoría impartida. Cos exames escritos poderemos medir a aprendizaxe de conceptos, a memorización de datos importantes, e fomentar o estudo en profundidade dos temas.

e) **Probas de recuperación:** En canto ás probas de recuperación dos exames realizados en cada trimestre, realizaranse despois dos períodos de vacacións, preferiblemente.

f) **Proba extraordinaria de setembro:** Nesta proba, haberá que recuperar todos os contidos-temas impartidos ao longo do curso, ou presentar os traballos non entregados de ser o caso de ser esa a razón do suspenso en maio e ter os exames aprobados con nota de 5 en todos os trimestres.

7) CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

-Sobre todo, é necesario garantir a relación dos contidos e as actividades coa vida real, fomentando a aplicación dos coñecementos en contextos da experiencia do alumnado. É preciso contar coa súa motivación . Fomentarase o seu interese e curiosidade e proporcionaráselles un material accesible.

- A aprendizaxe por descubrimento debe ser o recurso didáctico habitual . A función da profesora será a de facilitar a construción de aprendizaxes significativas, abandonando o papel de simple transmisora do saber . Pretendo impulsar a actividade do alumnado para que sexa eles elaboren os seus coñecementos para creando unha comunidade de investigación case circular. O obxectivo é potenciar o interese espontáneo polo coñecemento e uso da cultura científica.

- Presentación e avaliación en gran grupo dos proxectos realizados.

MODIFICACIÓNS QUE SE LEVARÁN A CABO NO CASO DE TER QUE ADAPTARSE A UN CONTEXTO DOCENTE NON PRESENCIAL POR MOR DO COVID

Metodoloxía de traballo que se seguirá no caso de ensino a distancia

Situación A: (Si se trata do grupo completo)

A profesora enviará as unidades didácticas elaboradas de tal forma que os contidos teóricos queden moi resumidos e simplificados á hora de fomentar a súa comprensión polo alumnado, e priorizar a dimensión práctica da asignatura en tanto a poñer en xogo as competencias de reflexión, pensamento crítico e búsqueda de información para traballar as cuestións de xeito mais constructivo e dinámico.

Así, proporcionaré e guiarei o traballo do alumnado a través dunha batería de exercicios variados en canto áo obxectivo e estratexias (repaso e comprensión, disertación, establecer analogías, pensamento a través de imaxes ou consulta de noticias etc.)

O traballo será supervisado e se establecerá un contacto conmigo a través de correo electrónico, Aula Virtual e Classroom co fin de resolver as dúbidas relativas á elaboración das tarefas e á transmisión dos aspectos nos que poden ir mellorando ou correxindo as actividades.

Serei clara ao establecer as datas para a entrega das tarefas e o alumnado terá que responsabilizarse de entregar en tempo os traballos , pois de non ser así restará nota dun punto ou mais alá de 5 días non se admitirán.

◦ As tarefas resoltas enviaranse ao profesorado vía telemática.

▪ corrección individualizada e posterior envío por correo electrónico, Aula virtual ou Classroom.

▪ correccións globais explicativas , ou selección do mellor traballo da clase(de xeito anónimo) subidas ao Classroom ou Aula Virtual.

-A profesora determinará en cada caso , dependendo da importancia do tema, si é preciso realizar unha proba memorística de xeito online.De ser o caso, establecerase nunha hora de clase para os grupos e cunha duración de unha hora.

Situación B (Solo unha parte do grupo online)

◦ Para o alumnado que acuda ás aulas, seguirase a metodoloxía habitual .

◦ Para o alumnado que non asista presencialmente; no referente ás tarefas; seguirase o procedemento descrito no apartado 1 (Grupo completo).

Cando se reincorpore terá que examinarse da proba escrita como o resto de compañeir@s, de xeito presencial.De ser posible a volta á aula a profesora determinará si é necesario a realización online dun exame.

Situación C: Metodoloxía no caso do alumnado que non poida seguir ensinanza telemática porque non ten acceso a internet e non poda acudir presencialmente ás aulas: Despois da comunicación da ausencia deixarei impresas as explicacións detalladas, actividades propostas para a semana ou quincena na conserxería (para que o recolla alguén achegado que non se atope en corentena) .De non haber persoas que sirvan de enlace co/a alumno/a enviaranse por correo ordinario.

As dúbidas que teñan na realización das tarefas serán anotadas nun documento e enviadas á conserxería para resolvelas eu por escrito (no prazo de dous días) e serán recollidas de novo para renvialas ao alumn” en cuestión

8) MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAIAN UTILIZAR

-Será básico fomentar a investigación e a iniciativa no uso das novas tecnoloxías. Os conceptos e procedementos eficaces e apropiados para esta materia non se deben transmitir dun modo memorístico, senón a través do descubrimento persoal e a investigación por parte do alumnado, dos aspectos centrais da asignatura, a través de internet ou textos e lecturas seleccionadas. .Neste contexto metodolóxico, o estudante convértese en protagonista da súa propia aprendizaxe

-Pero tamén outras actividades, xa que despois da explicación de cada tema realizaranse traballos de exposición, actividades de debate, traballos relacionados cos contidos da programación,elaboración de mapas conceptuais, exercicios de autoavaliación para medir a comprensión das distintas unidades temáticas, comentarios de textos, análise de documentais ou artigos de opinión.

Isto lograrase de acordo cos criterios metodolóxicos seguintes:

-Adaptación ás características do alumnado, ofrecendo actividades diversificadas de acordo coas capacidades intelectuais propias da etapa.

-Autonomía: facilitar a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo.

-Fomentar a participación do alumnado na dinámica xeral da aula, combinando estratexias que propicien a individualización con outras que fomenten a socialización.

-Motivación: procurar espertar o interese do alumnado pola aprendizaxe que se lle propón.

-Interdisciplinariedade: presentar os contidos da asignatura mostrando as súas relacións con outras áreas do coñecemento.

-Rigor e desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).
-Variedade na metodoloxía. Ademais de investigar e repasar levarán a cabo actividades de disertación acerca dos problemas tratados, valorándose a súa presentación en soporte informático, para a súa exposición e debate.

Non haberá libro de texto, senón que a profesora proporcionará fotocopias ou arquivos a través da aula virtual do centro ou o Classroom para seguir as explicacións e realizar os exercicios. Serán imprescindibles tamén os apuntamentos de clase, elaborados ou ditados pola profesora, ou información recompilada polo alumnado e contrastada en clase para a súa corrección. Ademais tamén recomendará páxinas web e lecturas para o traballo didáctico.

Outros medios e fontes de información que se empregarán : dicionarios, historias de vida, textos clásicos ou literarios(como distopías futuristas que teñan de base a ciencia), revistas de divulgación científica, xornais online, visionado, análise e comentario de materiais audiovisuais como series - documentais(“Soñando el futuro” , “Cuando ya no esté”) ou conferencias como TED, así como fragmentos de películas de temática asociada á tecnoloxía
-Fotocopias de textos ou capítulos seleccionados de obras de carácter divulgativo sobre Hipóteses científicas, historia e evolución da ciencia e dos inventos. As actividades propostas, en maior medida , serán sobre as lecturas.
-Internet para a elaboración de traballos de investigación sobre a relación da Ciencia e a Técnica e a Economía, a Política, o Lecer, a Cultura, os medios de información, a Educación, a Relixión, a Alimentación e o Medioambiente ,o futuro e os Robots ...etc.
Poderemos empregar técnicas como o ensino recíproco . ...

9) INSTRUMENTOS E AVALIACIÓN. CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO

*10% Valorarase a actitude positiva ante a materia, traer material necesario a clase (apuntamentos, caderno, tarefas encomendadas para casa, etc), participación e presentación de suxerencias ou iniciativas para traballar os contidos e as actividades de LGTBI e Feminismo cando conecten ou se refiran á temática de esta materia(muller na ciencia, tecnoloxía e estereotipos...etc)

*40% Traballos prácticos de procura de información ou lecturas encomendadas para tratar cada tema, traballo na aula e na casa.

*50% Probas teóricas : Nestes exames, así como nos traballos , valorarase, ademais da asimilación dos contidos, a súa actualidade e orixinalidade , que as ideas se expoñan con orde e coherencia, que o vocabulario sexa variado e preciso, e que se emprega unha correcta ortografía. Na cualificación das probas escritas seguirase un criterio global... Terase en conta tamén a precisión e o rigor na exposición, a coherencia e o nivel de profundidade acadado, valorándose o seu esforzo por aplicar os coñecementos adquiridos. Terase en moita consideración ademais a madurez persoal na mesma: orixinalidade e capacidade crítica.

Necesario obter un 4,5 para aprobar o trimestre.

- Non se repetirán exames, probas ou controis salvo expresa xustificación médica ou por unha situación que afecte ó alumnado completamente excepcional, previa comunicación ao titor ou titora. En caso de falta non xustificada aos exames realizarase a avaliación co resto dos indicadores xa mencionados.

No caso de copiar nunha proba baixarei a puntuación ata en 3 puntos, e de ser varias preguntas copiadas contará como non presentado.

-A cualificación final en maio obterase da media aritmética entre as tres avaliacións do curso. Entenderase que o alumnado superou a materia se a cualificación final é igual ou superior a 5 extraída como nota media das tres avaliacións.

- A cualificación na proba de setembro realizarase **sobre os contidos impartidos durante o curso, e de ser o caso o alumno/ terá que presentar o traballo/s requeridos que non fosen entregados durante o curso(de ser ese o motivo do suspenso).**

11) INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

Dado o reducido número de alumnado nesta materia o feedback de sensacións, impresións, comentario respecto as dificultades ou o interese dos materiais ou temas propostos a debate ou investigación, polo que o proceso de ensino é constante. Nembargantes pasarei unha enquisa anónima para diagnosticar a marcha do curso en cada trimestre relativa á accesibilidade das explicacións, a dificultade da información ou textos de lectura e o nivel de satisfacción na adquisición de coñecementos novos.

12) ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

Ao ser unha materia que non se impartiu o curso pasado , non existe alumnado nesta situación. Nun futuro, de haber alumnado coa asignatura pendente fixaría contidos e datas para realizar exames e ir avaliando os contidos teóricos globais durante o curso mais un traballo de investigación anual.

14) DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS SEUS RESULTADOS

PROCEDIMENTO PARA A AVALIACIÓN INICIAL Durante os primeiras sesións lectivas realizaranse baterías de preguntas orais ou escritas relativas á materia ou ao seu interés nela, que permitirán recoñecer as fortalezas e debilidades de cada aula co fin de establecer o seu grado de adquisición de competencias e contidos .

15) MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Prestarei atención e respecto efectivo ás diferencias de intereses, motivacións, capacidades, ritmos e estilos de aprendizaxe das alumnas e alumnos e que se concreta nos seguintes principios: Iniciar a aprendizaxe a partir dos coñecementos previos. E Diversificar as actividades ao longo de cada unidade . Facilitar a organización flexible da aula. Seleccionar e priorizar aqueles contidos que sexan funcionais para o alumnado e que lle permitan aprender por si mesmo. Terei en conta a diversidade nos elementos de cualificación: nota das probas, dos exames de trimestre, traballos de aula, actitude...

Os sistemas de avaliación xa son múltiples ,por exemplo estarán presentes, entre outros..

Actividades conceptuais, actividades de comentario de texto, actividades de síntese, actividades de razoamento e argumentación...

16) CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA: EDUCACIÓN EN VALORES, TRATAMENTO DAS TIC, PLAN LECTOR, PLAN DE CONVIVENCIA

Plan Lector: Traballaremos con intensidade a lectura de textos sobre os distintos contidos da materia.

Tratamento das Tic: O alumnado de bacharelato debe adquirir, ademais, un manexo adecuado da información en diferentes soportes e procedente de distintas fontes, incluída a biblioteca escolar . Intentarei intensificar o uso das novas tecnoloxías da información e da comunicación, a través de procedementos como:

- Extensión do uso das novas tecnoloxías na aula.
- Emprego e uso de páxinas web ou demandar que os traballos os realicen en presentacións en power point ou outros formatos dixitais.
- Referencias a páxinas web para elaborar os traballos de búsqueda e incluso de lectura de textos.
- Comunicarme co alumnado a través do correo electrónico e colgar recursos didácticos empregando plataformas dixitais como Classroom ou a Aula virtual do centro.

17) ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POLO DEPARTAMENTO DIDÁCTICO

Este curso, debido á situación Covid é moi probable que non realicemos actividades complementarias, pero deixo aberta a porta a realizar algunha visita a museos, conferencias ou calquer proposta de interés de valor didáctico.

18) MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

Sempre debo ter aberto o diálogo fluído co alumnado en base ás dificultades que podan ir atopando no proceso de ensino-aprendizaxe ,adaptando as clases e o nivel de esixencia , así como o ritmo expositivo en función das posibilidades reais de aproveitamento.

Será necesario adaptar sempre a praxe didáctica a quen vai dirixida nun proceso de retroalimentación entre a programación, o traballo na aula e os resultados que se vaian conseguindo. *A presente programación poderá ser obxecto dalgunha variación en beneficio do proceso educativo, sobre todo no referente á temporalización ou á aminorar o ritmo expositivo si as clases pasan a modo virtual debido á situación da COVID.

